

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ**

Наукове товариство студентів та аспірантів

ШЕВЧЕНКІВСЬКА ВЕСНА – 2022: ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА ДЕРЖАВНА СЛУЖБА

Матеріали міжнародної науково-практичної конференції
студентів, аспірантів та молодих вчених

(Київ, 19 квітня 2022 р.)

За загальною редакцією Л. Г. Комахи, О. М. Андрєєвої

Київ – 2022

*Схвалено Вченою радою
Навчально-наукового інституту публічного управління
та державної служби Київського національного університету
імені Тараса Шевченка (протокол № 4 від 5 травня 2022 р.)*

Шевченківська весна – 2022: публічне управління та державна служба :
ШЗ7 матеріали міжнар. наук.-практ. конф. студентів, аспірантів та молодих вчених (Київ,
19 квіт. 2022 р.) / за заг. ред. Л. Г. Комахи, О. М. Андрєєвої. Київ : ННІ ПУДС КНУ,
2022. 268 с.

У збірнику матеріалів міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених вміщено тези його учасників, присвячені публічному управлінню та державній службі, зокрема акцентовано увагу на державному управлінні, публічній політиці, глобальній та національній безпеці, парламентаризму та регіональній політиці.

УДК 35.07/.08(06)“2022”

*Матеріали міжнародної науково-практичної конференції друкуються в авторській редакції, мовою оригіналу.
Відповідальність за фактичні помилки, достовірність і точність інформації, автентичність цитат, плагіат,
правильність фактів та посилань несуть автори.*

ШАНОВНІ ГОСТІ, КОЛЕГИ, УЧАСНИКИ!

Радий вітати Вас на міжнародній науково-практичній конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Шевченківська весна – 2022: публічне управління та державна служба», дякую за увагу та участь.

Всі ми розуміємо, яку велику роль відіграє освіта, особливо вища, в період тих змін та тенденцій, що відбуваються в Україні та світі, а особливо в цей складний час, що переживає наша країна.

Оновлення організаційно-економічних механізмів на усіх рівнях системи освіти забезпечить їй належну відповідність перспективним тенденціям економічного розвитку. В зв'язку з необхідністю підтримання високого наукового потенціалу необхідним є залучення до наукових досліджень молодих науковців у сфері публічного управління та державної служби.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка з першого дня свого існування завжди був флагманом як наукових досліджень, так і осередком розповсюдження цих наукових знань серед талановитої молоді нашої держави, якій належить майбутнє нашої держави.

Впевнений, що ця конференція стане ще одним науковим внеском у розвиток публічного управління та адміністрування. Перекоаний, що започатковані традиційно щорічні конференції у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка будуть й надалі сприяти обміну досвідом між студентами, аспірантами, молодими вченими різних регіонів країни у сфері підготовки державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування.

Вважаю, що головною метою ХХ-ї наукової конференції «Шевченківська весна» є обмін досвідом та інноваційними знаннями в сфері публічного управління та державної служби серед молодих науковців. Накопичення досвіду стане в майбутньому корисним для подальших науково-дослідних робіт у галузі. Тематика конференції стосується проблемних аспектів, що зачіпають цілий ряд таких питань, як державне управління, публічна політика, регіональний розвиток, глобальна та національна безпека тощо.

Проведення цього заходу у непростих умовах, пов'язаних із воєнними діями, є важливою подією, оскільки зробить великий внесок в процес розповсюдження знань про наукові дослідження, що проводяться на базі Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби, що створить стимул для подальшої результативної роботи.

Бажаю всім учасникам міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених конструктивного діалогу, успішної та плідної роботи на користь України!

З повагою
Володимир БУГРОВ

ШАНОВНІ УЧАСНИКИ КОНФЕРЕНЦІЇ!

Щиро вітаю вас з початком роботи міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Шевченківська весна – 2022: публічне управління та державна служба». Дякую за виявлену увагу та інтерес до нашої конференції, це свого роду традиційний науковий форум, який збирає студентів, аспірантів та молодих науковців. Цей формат дасть змогу об'єднати студентів та аспірантів із різних регіонів України та сприятиме обміну ідеями та думками серед молодих вчених.

Конференція проводиться в непростих умовах: в умовах воєнного стану, коли сфера освіти опинилася перед викликами, що жодного разу не поставали в сучасній Україні. Цей захід покликаний об'єднати погляди молоді у сфері публічного управління та державної служби, а цінність полягає в тому, що молоді науковці зможуть відобразити її відношення до тих викликів і змін, що відбуваються зараз в нашій країні та світі.

На сьогодні цілком очевидно, що розвиток нашої країни неможливий без суттєвого прориву вперед у освіті, перш за все, вищій, зважаючи на складну політичну ситуацію, в якій опинилася наша держава.

Головним завданням в цей час залишається не втратити набутий науковий потенціал, зберегти все найкраще в українській освіті, не допустити зниження якості підготовки фахівців у сфері публічного управління та адміністрування. Саме нові знання та ідеї мають бути тим фундаментом, що буде покладений в основу модернізації вищої школи управління.

Залучення студентства до наукових досліджень є одним з пріоритетних напрямів сучасної діяльності Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Сьогодні університету посилюється проведення на належному методологічному рівні фундаментальних та прикладних наукових досліджень з актуальних проблем сучасної державно-управлінської розбудови України. Зокрема це проблеми пов'язані з розвитком громадянського суспільства, демократії, реальним забезпеченням прав та свобод людини і громадянина, здійсненням реформ, збереженням суверенітету та територіальної цілісності країни.

Тому й проблематика нашої конференції не втрачає актуальності. У наукових доповідях учасників розглядаються питання державного управління, публічної політики, регіональної політики, парламентаризму та проблеми глобальної та національної безпеки, що наразі є досить актуальним.

Переконана, що професіоналізм, знання, досвід і високі людські якості наших молодих дослідників, потужний науковий, освітній та технологічний потенціал країни дають усі можливості ефективно модернізувати вітчизняну систему публічного управління й вивести Українську державу на найвищий європейський рівень.

У досягненні цієї мети велике значення має обмін досвідом. Тому висловлюю особливу подяку організаторам та учасникам конференції за надану можливість поспілкуватися з колегами та збагатитися новими знаннями у сфері публічного управління.

Бажаю всім учасникам міжнародної науково-практичної конференції плідної роботи та нових творчих здобутків, а результати нашої спільної праці стануть вагомим внеском у розв'язання актуальних наукових проблем у сфері публічного управління та адміністрування.

Творчих успіхів, здоров'я, миру та добра!

Ганна ТОЛСТАНОВА,
*проректор з наукової роботи
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

ШАНОВНІ УЧАСНИКИ ТА ГОСТІ!

Щиро вітаю з відкриттям міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Шевченківська весна – 2022: публічне управління та державна служба».

Насамперед хочу висловити подяку всім, хто знайшов можливість взяти участь у роботі нашого наукового форуму, щоб обговорити нагальні управлінські проблеми та виробити конкретні рекомендації щодо їх розв'язання. Ідеї управлінського державотворення, оновлення інститутів публічної влади, громадянського суспільства, здійснення політичних та економічних перетворень є головними орієнтирами сучасного розвитку України.

В умовах воєнного стану перед Україною гостро постають питання збереження суверенітету та територіальної цілісності країни, помножені на проблеми збереження нації та людського капіталу, що і становлять основні виклики сучасній системі державного управління та публічної влади. В таких умовах конче необхідно зберегти потенціал громадянського суспільства і не втратити головну мету будь-якої демократичної держави: безпеку і добробут власних громадян.

Процес інтеграції освіти та науки – це тенденція, яка поступово охоплює всі країни світу, у тому числі й Україну. Важливо усвідомити, що підготовка висококваліфікованих спеціалістів – завдання не окремого навчального закладу, а всієї освітньої системи. Саме тому конференція «Шевченківська весна – 2022: публічне управління та державна служба», що проводиться, покликана об'єднувати студентство, аспірантів й молодих вчених навколо спільної справи, тим самим формуючи поле для обміну думками, знаннями та взаємної співпраці. Сучасний науково-технічний прогрес привів до суттєвих змін у науці та освіті, що пов'язано з якісно новим рівнем взаємодії цих найважливіших сфер життєдіяльності суспільства.

В Україні відбуваються зміни в економічному та суспільно-політичному житті, які вимагають адекватного відображення в управлінській реальності, розроблення ефективного механізму регулювання суспільних відносин у сфері публічного управління та державної служби.

Актуальність конференції не викликає сумнівів, оскільки на ній будуть розглянуті питання, що викликають інтерес щодо актуальних проблем теорії та практики публічного управління та адміністрування як в Україні, так і у світі загалом. Також цікавим буде обговорення проблемних питань в сфері глобальної та національної безпеки, публічної політики, парламентаризму, регіональної політики, місцевого самоврядування тощо.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка є беззаперечним лідером у наданні освітніх послуг, а наукова діяльність університету визнається у всьому світі, про що свідчить успішна популяризація цих досліджень. Конференція дасть змогу створити ефективну комунікацію студентів, аспірантів та молодих науковців для пошуку спільних ефективних підходів до вирішення актуальних проблем та впровадження їхніх результатів у практику публічного управління та адміністрування.

Маю надію, що ця конференція стане вагомим внеском у розвиток пріоритетної для України сфери публічного управління та адміністрування, підвищення якості наукових досліджень у цій сфері, формування широкого світогляду здобувачів освіти відповідно до сучасних тенденцій розвитку та утвердження загальнолюдських цінностей.

Бажаю всім учасникам конференції плідної роботи, творчої результативної дискусії, активності, оптимізму. Сподіваюся на створення сприятливих умов для конструктивного діалогу та обміну думками між молодими вченими. Впевнена, що результати конференції будуть корисними всім учасникам цього заходу, а запропоновані рекомендації знайдуть своє застосування в подальшій практичній діяльності кожного із них.

Всім миру, міцного здоров'я, благополуччя та нових наукових здобутків!

*Лариса КОМАХА,
в.о. директора Навчально-наукового інституту
публічного управління та державної служби
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ШАНОВНІ УЧАСНИКИ КОНФЕРЕНЦІЇ!

Проведення наукового заходу – міжнародної науково-практичної конференції «ШЕВЧЕНКІВСЬКА ВЕСНА – 2022: ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА ДЕРЖАВНА СЛУЖБА» – у драматичний період, коли активні громадяни-патріоти (а це фактично все українство) протистоять окупантові в боротьбі за незалежність України є актуальним заходом, що не викликає сумнівів.

Можемо стверджувати, що суспільство, представлене, зокрема, студентством, молодими та більш досвідченими науковцями країни продовжує активно працювати в науковій і дослідницькій сфері з урахуванням актуальних проблем функціонування держави. А це – найкращий показник впевненості суспільства в перемозі над ворогом, орієнтованості на мирний час, що вимагатиме принципово нових уявлень про владу, еліту, народовладдя.

Об'єктивно, спеціальної уваги в цьому форматі потребує **проблематика парламентаризму як особлива система організації влади** у державі, місією якої є забезпечення, через законодавчу, контролюючу, представницьку й інші функції, реалізації інтересів і потреб людини, громадянина та суспільства в цілому.

Попри критичні зауваження щодо діяльності урядових кіл (адміністрацій), представницьких органів влади в той період, який ми на сьогодні називаємо «довоєнним», структури влади – від Президента України, Парламенту України (в абсолютній більшості депутатів), представників адміністрацій і виконавчих органів влади на місцях – виявили надзвичайний потенціал державної діяльності, спрямований на організацію захисту країни, підтримки ЗСУ та цивільного населення відповідно до вимог воєнного часу.

Верховна Рада України стала надійною опорою Президента України як глави держави в розробці й ухваленні законів, необхідних для реалізації державної політики, в ухваленні рішень, спрямованих на підвищення ефективності діяльності органів влади у воєнний час.

Ця війна на практиці підтвердила не лише силу Українського народу та Української армії, **але й підкреслила силу й ефективність вітчизняних політичних інститутів**, передусім Українського парламенту.

У неймовірно складних умовах Український парламент миттєво сформував неформальну «оборонну коаліцію» парламентських фракцій та урядовців. Вищий законодавчий орган країни, попри реальну небезпеку, залишився працювати **у столиці та у режимі 24/7** продовжив ухвалювати необхідні для країни закони – **оборонні, економічні, соціальні**. Причому робив це конституційною більшістю.

Народні депутати України проявили себе у цей час і як законодавці, і як волонтери, і як тероборонівці. **Вони – справжня еліта України**, яка демонструє стійкість до викликів часу, спроможність до реального лідерства як на рівні влади, так і людських відносин.

Серед багатьох народних депутатів України є й наші аспіранти та студенти, випускники нашого Інституту, зокрема кафедри парламентаризму, які і сьогодні, незважаючи на **виконання щоденних складних завдань**, долучаються до навчального процесу та наукових досліджень.

На нашій кафедрі у цілому підготовлено понад 1000 магістрів, серед яких – 40 народних депутатів України та їхніх помічників-консультантів; 55 аспірантів, серед яких – 8 народних депутатів України нинішнього скликання.

На кафедрі створена **єдина в Україні Наукова школа вітчизняного парламентаризму**, яка об'єднала велику плеяду вітчизняних науковців і здобувачів вищої освіти та спрямовує наукові дослідження молодих науковців на вирішення проблем **становлення, функціонування та розвитку** Українського парламенту, визнання його **особливої** ролі у парламентсько-президентській формі правління.

Якщо у мирний час дослідження були спрямовані, в основному, на розвиток ідей народного представництва та представницької демократії; фракційного структурування парламенту, стабільного та якісного його функціонування; політичного лідерства, то **нині ми** отримали до-

датковий імпульс до нових досліджень. Вони мають бути більше спрямовані на дослідження аксіологічного й компетентнісного характеру, національної визначеності, парламентського лідерства, діалогу в парламенті та публічному управлінні в цілому.

Сучасні виклики, пов'язані з війною на території нашої Вітчизни, мають знайти своє відображення у **нових** наукових дослідженнях, які сприятимуть розвитку Українського парламенту як повноправного суб'єкта публічного управління, який відповідатиме критеріям демократичних парламентів світу.

Але для цього молодим дослідникам необхідно «відірватися» від так званого «мислення пересічного громадянина» та піднятися на зовсім інший, вищий, новий рівень теоретичного осмислення сучасних проблем і значущості парламентаризму в ці трагічні часи.

Ми сподіваємося, що молоді науковці разом із викладачами нашої кафедри, серед яких є досвідчені парламентарі різних скликань Верховної Ради України, які на різних історичних етапах становлення незалежності нашої держави відстоювали суверенітет, Конституцію України, демократію, зможуть успішно вирішити питання, що потребують нового наукового осмислення.

Частина з них буде розглянута вже сьогодні **на секції парламентаризму** з урахуванням заявлених доповідей.

Кафедра парламентаризму працює над подальшою професіоналізацією всіх учасників парламентської діяльності та формуванням національної парламентської еліти.

Бажаю учасникам конференції плідної роботи. Впевнена, що вона матиме творчий характер і стане значущою подією в житті нашого Інституту ПУДС й усього КНУ імені Тараса Шевченка.

Валентина ГОШОВСЬКА,
*доктор політичних наук, професор,
завідувач кафедри парламентаризму,
заслужений працівник народної освіти України,
фундатор і керівник Наукової школи
вітчизняного парламентаризму*

ШАНОВНІ ОРГАНІЗАТОРИ ТА УЧАСНИКИ КОНФЕРЕНЦІЇ!

Традиція проводити подібну конференцію прийшла з філософського факультету, який є найстарішим в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка.

Сьогодні, в умовах трансформації українського суспільства та побудови нової системи публічного управління, подібного роду конференція за участю студентів, аспірантів та молодих вчених дає змогу максимально залучити молодь до вирішення актуальних проблем, які стоять як перед нашою державою, так і перед міжнародною спільнотою, через дослідження, аналіз та пропозиції своїх власних ідей і поглядів на ті події, які відбуваються в нашій країні і світі.

Такий вид роботи дозволяє зацікавити молодь не лише освітньою, але й науковою діяльністю, що є надзвичайно важливим при формуванні системи публічного управління в Україні.

Тематика конференції є надзвичайно актуальною, адже її метою є обмін досвідом та результатами наукових досліджень з важливих проблем державного управління, публічної політики, глобальної та національної безпеки, парламентаризму та регіональної політики.

Конференція також дає змогу залучити молодь до питань державного характеру та актуальних проблем сьогодення, а також допомогти розкрити свої можливості у науковій сфері.

Незважаючи на воєнний стан, в якому зараз знаходиться наша країна, проведення цієї конференції є дуже знаковим, оскільки саме ті події, які відбуваються в Україні, стали точкою неповернення в її цивілізованому розвитку, а нинішні дослідження молодих науковців можуть бути покладені в основу майбутнього розвитку нашої держави.

Одночасно ми є свідками зародження нового світового порядку, в архітектурі якого буде жити світ у найближчі десятиліття, зокрема і Україна.

Зважаючи на усі події, наше завдання під час роботи в тематичних секціях максимально сприяти поглибленню діалогу між представниками молодіжної наукової спільноти та обміну досвідом в галузі публічного управління та адміністрування, безпекового, науково-технічного, інформаційного співробітництва, що підвищить мобілізацію зусиль у досягненні поставленої мети.

Гарної, цікавої та плідної роботи!

Григорій СИТНИК,
*завідувач кафедри глобальної та національної безпеки
Навчально-наукового інституту публічного управління
та державної служби Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

ШАНОВНІ УЧАСНИКИ КОНФЕРЕНЦІЇ! ШАНОВНІ КОЛЕГИ АСПІРАНТИ!

Вкотре беру участь в міжнародній науково-практичній конференції «Шевченківська весна» Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Вперше – як студент юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, вдруге – як магістрант НАДУ при Президентові України, і сьогодні – як аспірант Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Кожного разу, готуючи тези доповіді, я відчуваю відповідальність та гордість за можливість долучитися до високого рівня наукового обговорення.

Переконана, що результати наукових досліджень повинні приносити користь суспільству.

Для апробації результатів власного дисертаційного дослідження «Діяльність громадських організацій в процесі формування та реалізації екологічної політики Європейського Союзу: досвід для України» мною був підготовлений грантовий проєкт «Молодь Приазов'я обирає чисті водойми», який отримав фінансування від міжнародної благодійної організації АСТЕД в розмірі 10 тис. дол. Проєкт є багатогранним і вміщує різні інструменти публічної політики. Фактично пророблена робота є прикладом як локальна громадська організація, керуючись добре розробленим планом, за підтримки міжнародної організації та в партнерстві з Приазовським національним природним парком істотно підвищує ефективність залученості школярів, молоді, органів місцевого самоврядування, наукових інституцій, бізнесу в формуванні та реалізації екологічної політики на місцях. Деталі проєкту ви можете дізнатися з тез доповіді, які я презентую на секційному засіданні.

Я заохочую кожного з аспірантів: результати дисертаційних досліджень оформлювати в грантові заявки, отримувати фінансування та впроваджувати реальні проєкти для отримання суспільством користі від теорії.

Робіть як я! Робіть краще за мене!

*З повагою
Віра ПОРЄВА,
аспірантка 3-го року навчання
Навчально-наукового інституту
публічного управління та державної служби
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

ШАНОВНІ УЧАСНИКИ КОНФЕРЕНЦІЇ!

У сьогоднішній час боротьби, протистояння за незалежність України кожен з нас на своєму полі боротьби. Важливо перебувати не лише в безпечному місці, а і намагатись розподіляти навантаження. За класичною дієвою порадою психологів варто повертатись до звичних справ, які приносять задоволення. В нашому випадку – це наукова робота.

Серед безлічі ефірних питань, чи доцільно в умовах воєнного часу приділяти увагу науковому вектору. Так! Потрібно!

Саме перед освітянами, науковцями стоїть завдання формування нового світогляду, цінностей, нової генерації суспільства. Надважливо формувати наукову, свідому еліту України.

Ми, молоді науковці, дякуємо керівництву Університету за організацію навчання на високому рівні, за індивідуальний підхід до кожного аспіранта, за міцне переконання в необхідності продовження освітнього процесу в складних умовах.

Все буде Україна!

*Марія СУРЖИК,
аспірантка кафедри публічної політики
Навчально-наукового інституту
публічного управління та державної служби
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

СЕКЦІЯ 1. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ

УДК 001.89

Наталія Антонова, головний спеціаліст Державної служби статистики України
Natalia Antonova, chief specialist at State Statistics Service of Ukraine

ПРОБЛЕМИ ТА ОСНОВНІ АСПЕКТИ ПРОВЕДЕННЯ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕПИСУ НАСЕЛЕННЯ

PROBLEMS AND MAIN ASPECTS OF THE ALL-UKRAINIAN POPULATION CENSUS

The census of Ukraine is a periodic census of the population of Ukraine, which since 2001 is conducted by the State Statistics Service of Ukraine. The all-Ukrainian population census affects the entire territory of Ukraine, all population groups. This is a very large-scale government project in terms of time and financial costs. There are 4 alternatives to conducting an all-Ukrainian census: traditional, conducting a census on SIM-cards, electronic census and a combined version of the census.

Keywords: population census, traditional population census, electronic census, combined version of the census.

Переписи населення України – періодичний облік населення України, що з 2001 року проводиться Державною службою статистики України. За встановленою практикою та згідно з рекомендаціями Організації Об'єднаних Націй переписи населення у більшості країн світу проводяться раз на десять років. Останній перепис населення України проводився у 2001 році (він же був першим Всеукраїнським переписом), а другий Всеукраїнський перепис населення регулярно переноситься. Так, з 2010 року перепис населення переносився на рік уперед, аж до 2016 року, і лише 16 грудня 2015 року Кабінет міністрів України знову переніс перепис населення – з 2016 на 2020 рік. Пізніше її перенесли на 2021, але й у 2021 році Всеукраїнський перепис населення не відбувся, основною причиною була пандемія коронавірусу.

Всеукраїнський перепис населення зачіпає всю територію України, всі групи населення. Це дуже масштабний державний проект як за тимчасовими витратами, так і особливо за фінансовими. Кожна влада країни зацікавлена у переписі, щоб розуміти обсяги існуючих ресурсів. Також дані перепису необхідні бізнесу для стратегічного планування (наприклад, для визначення регіонів, у яких доцільно розгорнути виробництво потужності).

В Україні в організації перепису населення беруть участь такі державні органи як Державна служба статистики України, яка готує та проводить перепис населення, Міністерство Фінансів України (розподіляє Бюджет), Кабінет Міністрів України та ін. Перепис населення в Україні підтримує Фонд ООН у галузі народонаселення, а Україна, у свою чергу, вивчає міжнародний досвід перепису на основі реєстрів.

Постійне перенесення проведення перепису населення України пов'язане насамперед із браком бюджетних коштів на його проведення. Це дуже масштабний захід у межах країни, тому потребує оптимізації, тобто розгляду альтернативних способів проведення перепису, виходячи з фінансових та організаційних витрат.

Можна виділити 4 альтернативи проведення всеукраїнського перепису населення:

1. Традиційний перепис, тобто нічого не змінювати і провести його аналогічно до перепису 2001 року.
2. Проведення перепису за SIM-картками з огляду на досвід 2019 року.
3. Електронний перепис населення.
4. Комбінований варіант проведення перепису населення (традиційний + електронний перепис).

Традиційний перепис населення має позитивний бік у тому, що Україна має досвід його проведення у 2001 році. Традиційний спосіб – це поквартирний обхід домогосподарств переписувачами з паперовими анкетами чи планшетами. Водночас людям можна самостійно

надати інформацію про себе телефоном або через інтернет. Це найбільш трудомісткий і дорогий з фінансової точки зору спосіб проведення перепису населення. Більшість коштів із бюджету, виділеного на традиційний перепис, йде на зарплату. Також значна сума коштів виділяється на організацію: надрукувати бюлетні, організувати тимчасові робочі місця на період перепису. При цьому люди, які проводитимуть перепис, повинні мати певний рівень підготовки. Похибки можуть виникнути й у результатах перепису. Наприклад, деякі люди можуть уникнути обрахунку, а деякі можуть бути обраховані двічі. Тому зазвичай проводиться пост-опитування, яке дозволяє оцінити масштаб проблеми та скоригувати дані перепису.

Проведення перепису за SIM-картами, тобто за допомогою даних мобільних операторів та додаткових соціологічних досліджень. Збирається анонімна інформація у мобільних операторів про кількість користувачів та їх розташування. Також додатково збираються дані з реєстрів дітей та пенсіонерів (Пенсійний Фонд), оскільки члени цих груп населення можуть не мати мобільних телефонів. Таким чином, уточнюється, скільки сім-карток припадає в середньому на одного українця в різних групах, та отримані дані вставляють у математичну модель. Найголовнішим плюсом цього перепису є фінансова складова.

У 2019 році тодішній міністр Кабміну Дмитро Дубілет повідомив про намір провести перепис населення України за SIM-картками. І хоча його ініціативу розкритикували соціологи, вважаючи її неповноцінним переписом, такий пробний перепис стартував в Україні 01.12.2019. Такий експериментальний перепис 2019 року дозволив заощадити 2-3 мільярди гривень. У плані організації цей перепис теж виграє, порівняно з традиційним. При цьому перепис по сім-картах показує досить точну модель того, скільки людей живе в якихось населених пунктах, але не відповідає на питання про склад сім'ї, житло, національність та ін. Також потрібно враховувати, що багато українців мають 2 сім-картки.

Електронний перепис населення. Цей перепис проводиться за реєстрами та не потребує особистого контакту, що економить бюджет країни. Нині більше половини країн Європи проводять перепис свого населення у такий спосіб. Сутність електронного перепису полягає у зведенні даних із різних реєстрів. Однак для цього реєстри мають бути відповідної якості – так, щоб усі люди були пораховані, і при цьому лише один раз. Крім того, під час проведення перепису за реєстрами неможливо отримати деяку інформацію (наприклад, про національність чи мову спілкування). Наразі в Україні немає реєстрів достатньої якості. Однак проведення наступного традиційного перепису може уможливити перехід на перепис за реєстрами у майбутньому. Зокрема тому, що завдяки традиційному перепису буде оновлено реєстр адреси.

Комбінований варіант проведення перепису населення. Включає в себе електронний і традиційний перепис. Основа такого варіанту лежить в електронному переписі населення, а потім дані такого перепису доповнюються даними вибіркового опитувань. Такий перепис є більш інформативним, порівняно з електронним, але водночас і більш затратним як фінансово, так і організаційно.

Таким чином, найкращим варіантом проведення Всеукраїнського перепису населення може бути комбінований варіант, який полягає у використанні різних існуючих реєстрів та доповнення цих даних вибілковими опитуваннями. Тобто перепис із максимальним використанням електронних носіїв, з максимальним використанням цифрових технологій, але водночас із квартирним обходом, що допоможе охопити ту інформацію, яку неможливо отримати з різних реєстрів. Завдяки використанню реєстрів такий перепис менш витратний за залученими людськими ресурсами, а отримані в ході його проведення дані – точніші.

Список використаних джерел

1. Про Всеукраїнський перепис населення: Закон України від 19.10.2000. ВВР, 2000, №51-52, ст.446. / <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2058-14#Text>
2. Програма Всеукраїнського перепису населення 2023 року, затверджена наказом Державної служби статистики України №2 від 05.01.22 / http://www.ukrstat.gov.ua/norm_doc/2022/02/2.pdf
3. Аналітична довідка ООН. Перепис населення / https://ukraine.un.org/sites/default/files/2021-08/Census-Policy%20Options_final_UKR.pdf
4. Карманов М.В. Демографическая статистика. М.: КноРус, 2010.474 с.

Олександра Дриголь, студентка ОП «Публічне управління та адміністрування»
Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського
національного університету імені Тараса Шевченка

Oleksandra Dryhol, Student of the educational program «Public Administration», Institute of
Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: **Надія Максименцева**, д.ю.н., доцент кафедри парламентаризму
Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського
національного університету імені Тараса Шевченка

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РЕФОРМУВАННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ВИЩОЮ ОСВІТОЮ

FOREIGN EXPERIENCE IN REFORMING PUBLIC HIGHER EDUCATION MANAGEMENT

During the years of sovereign development of Ukraine as a country, state and society, the content and priorities of reforming the educational space, its adaptation to the requirements of the Bologna Process, modern legal framework created, which allows to develop national and world educational traditions, approve the latest educational standards. An important prerequisite for the balanced development of the domestic economy is to improve the quality of educational services and strengthen the competitive position of graduates in the labor market both in Ukraine and abroad. Since the conditions for the further development of education are directly created by the state, a certain type of activity of state bodies that is executive and administrative in nature is considered public administration in the field of educational services. There are certain models of public administration in the field of educational services, which: first, have an organizational impact on public relations in the field of educational services for the use of public authority; secondly, they include the purposeful development, adoption and implementation of regulatory and coordinating influences.

Keywords: public management, Bologna Process, public administration, educational services, education, reform.

Практика переходу багатьох країн світу до демократичної організації суспільства супроводжувалася пошуками таких варіантів управління освітніми системами, які б найбільш ефективно забезпечували їм підтримку місцевих громад. Цим країнам доводилося відмовлятися від централізованого управління всією мережею освіти і передавати відповідальність за них місцевим органам управління. Такий процес прийнято називати «децентралізацією» управління освітою. У Європейському звіті про якість освіти децентралізація освіти визначена як одна з п'яти ключових проблем майбутнього. У ньому зазначено, що право приймати рішення мають безпосередньо ті, кого торкаються їх наслідки [4, с. 56]. Україна також встала на шлях пошуку найоптимальніших шляхів децентралізації системи управління освітою, і певну допомогу у вирішенні цього питання може надати аналіз і поміркована імплементація закордонного досвіду.

Вища освіта, виступаючи важливим чинником успішного розвитку держави, має відповідати нагальним потребам суспільства та вимогам сучасного розвитку в цілому. Зважаючи на це, європейські країни проголосили в якості своєї стратегічної мети створення єдиного європейського простору вищої освіти, що отримав назву «Болонський процес» (саме в м. Болонья в 1999 році було прийнято декларацію, що вважається офіційною датою його започаткування). Станом на 2022 рік учасниками Болонського процесу і декларації «Зона європейської вищої освіти» є 48 держав-членів [1, с. 15].

Україна приєдналася до Болонського процесу у 2005 році. Наразі актуальним та важливим завданням є узагальнення досвіду нашої держави щодо гармонізації національної системи вищої освіти із системами інших європейських країн. Значимість подібного дослідження обумовлюється й необхідністю аналізу процесу європейської інтеграції України в різних сферах, в т.ч. й в освітній.

Європейська інтеграція представляє собою комплексний процес, що стосується всіх сфер суспільного розвитку. Особливо важливе значення в даному контексті має система вищої освіти в сучасних умовах активного розвитку інформаційного суспільства, коли знання виступає в якості найціннішого ресурсу суспільства в цілому, а вміння постійно вдосконалювати та оновлювати свої знання – ключовою передумовою розвитку окремої особистості як висококваліфікованого фахівця. Розвиток сучасної вищої освіти має базуватися на комплексі принципів, що мають аксіологічний характер, серед яких можливо назвати наступні: здібності людини як критерій рівності та доступності вищої освіти, рівноправність всіх суб'єктів освітнього процесу у реалізації своїх інтересів, толерантність та взаємоповага тощо [2, с. 15]. Болонський процес є вдалим прикладом реалізації цих принципів на практиці. При вивченні тенденцій розвитку сучасної вищої освіти детальну увагу треба приділити вивченню такої з них, як глобалізація, що проявляється як на загальноосвітньому, так і на європейському рівні.

Шляхом децентралізації управління у сфері освіти відбувається розширення повноважень місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування в означеній галузі. Тому, на нашу думку, вивчення досвіду децентралізації у сфері освіти в європейських державах є корисним для України в контексті проведення конституційної реформи місцевого самоврядування. Наприклад, на сьогодні питання освіти є прерогативою федеральних земель Австрії та Німеччини, тому управління у цій сфері здійснюють уряди земель. Децентралізація влади характерна й для Великобританії, в якій управління у галузі освіти здійснюють міністерства Англії, Уельсу, Шотландії та Північної Ірландії. Делегують повноваження у сфері освіти місцевим і регіональним органам влади Іспанія та Франція. Навіть у найбільш централізованій французькій системі управління освітою відбувається трансформація в бік її децентралізації. Так, аналіз положень Кодексу освіти Франції показує, що управління у царині освіти здійснюється на різних рівнях держави, регіонів, департаментів та комун. Кодекс освіти Франції чітко окреслює повноваження і відповідальність цих суб'єктів у сфері освіти та визначає органи управління освітою на всіх рівнях. Відповідно до ст. L.222–1 Кодексу освіти Франція поділена на академічні округи (академії), в кожній з яких управляє ректор. Він є представником міністра в регіоні, тобто канцлером університетів, що забезпечує координацію вищої освіти з іншими її рівнями. Водночас у кожній академії, департаменті створюються консультативні органи – Ради національної освіти, до яких входять представники регіонів, департаментів і комун [3, с. 10].

Прийняте у травні 2018 року в Парижі учасниками європейські країни-члени Болонського процесу, представники інших країн, а також делегації від різних організацій світу «Паризьке комюніке», зазначило про невідкладне рішення щодо побудови Європейського простору вищої освіти (ЄПВО) впродовж наступних 20 років. На європейському рівні були запропоновані цілі та політика ЄПВО, які потім будуть впроваджені в національних освітніх системах і закладах вищої освіти [5]. Модель такого простору передбачає спільну співпрацю між урядами, закладами вищої освіти і стейкхолдерами, які й повинні сформувати ландшафт вищої освіти.

Таким чином, вважаємо за доцільне, використати досвід європейських держав щодо децентралізації публічного управління в сфері освіти. Пропонуємо сконцентрувати напрямок реформ на передачу більшої самостійності місцевим владам у цій сфері, а також приєднатись до Європейського простору вищої освіти. Результатом таких зусиль стане широкомасштабна студентська мобільність, повна прозорість системи вищої освіти, а головне підвищення рівня якості освітніх послуг за допомогою діджиталізації.

Список використаних джерел

1. Рашкевич Ю. М. Болонський процес та нова парадигма вищої освіти. Львів: Вид-во Львів. Політехніка. 2014. 168 с.
2. Вища освіта України – європейський вимір: стан, проблеми, перспективи. *Матеріали до підсумкової колегії МОН України* (21 березня 2008 р.). Освіта України (спецвипуск). 2008. № 21–22 (905). С. 1–23.
3. Мінченко О. В. Юридична освіта у США, ФРН та Австрії: порівняльно-правове дослідження. *Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України. Серія: Право та державне управління*: наук. зб. К.: Сталь. 2011. № 1 (1) 2011. 106 с.
4. Освітнє право : конспект лекцій за заг. ред. В. В. Астахова. Х. : Вид-во НУА, 2011. 144 с.
5. Паризьке Комюніке – 2018: створено Європейський простір вищої освіти / Національна академія педагогічних наук України. URL: http://naps.gov.ua/ua/press/about_us/1492/

Дмитро Каденко, аспірант ОП «Публічне управління та адміністрування» Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Dmytro Kadenko, graduate student of the educational program «Public Administration», Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0000-0002-9811-6962>

Науковий керівник: **Петро Ворона**, д. держ. упр., професор, професор кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВИ З ІНСТИТУТАМИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

EUROPEAN LIAISON EXPERIENCE BETWEEN THE STATE AND CIVIL SOCIETY INSTITUTIONS

This article defines the appropriateness of considering the possibilities of implementing European experience in Ukrainian practice of optimizing the state's liaison with civil society institutions. It identifies the fundamental objectives of civil society in the European Union. This article considers the significance of the National Legal framework enactment for enhancing public participation in the United Kingdom and presents a list of issues of national concern that should be discussed and developed with the citizens jointly. The article analyses the possibilities of using agreements and programs on liaison between the state and civil society in European countries. The peculiarities of the social control implementation of civil society in Finland and Denmark in the anti-corruption and political domain, including via execution of a zero-tolerance policy, were noted. The article shows the formation of public activity and pressure by civil society institutions in countries with a firmly established democracy.

Keywords: implementation, Europe, civil society, institution, state regulation.

Сьогодні в українському суспільстві досить неоднозначне ставлення до використання зарубіжного досвіду. З одного боку, з позицій політичного лідерства щодо європейського вибору України неминуче піднімалося питання про готовність адаптувати взаємодію держави з інститутами громадянського суспільства до відповідних умов і вимог європейської спільноти. Проте проблему використання (чи невикористання) зарубіжного досвіду в будь-якій сфері, зокрема у сфері взаємодії держави з інститутами громадянського суспільства, не можна розглядати виключно або перш за все з точки зору зовнішньополітичних орієнтацій. Ставлення до досвіду має визначатися виключно наявністю (або відсутністю) внутрішніх потреб.

Основною метою громадянського суспільства в Європейському Союзі є вираження громадської думки через громадянський діалог, що проявляється у формі дискусій та дебатів. Кожна держава визначає для себе найбільш прийнятний формат документа, який є основою для реалізації комунікаційної політики на практиці та створений відповідно до практики та традицій системи правового регулювання в державах [2, с. 23].

Своєрідна трансформація суспільства почалася у Великобританії у квітні 2018 року, коли Міністерство юстиції Великобританії опублікувало «Національну правову базу для посилення участі громадськості». Документ передбачав перелік питань загальнодержавного значення, які необхідно обговорювати та розробляти спільно з громадянами. Серед них: питання, які можуть призвести до суттєвих конституційних змін; питання, в яких необхідна активна участь самих громадян, щоб отримати помітний ефект, поряд з діями влади – наприклад, боротьба з курінням або ожирінням; якщо є кілька варіантів політики, щодо яких уряд не дійшов остаточного висновку; якщо є суспільна користь від вивчення складних і складних компромісів між різними політичними рішеннями, між особистим бажанням літати дешевими рейсами та суспільною потребою зменшити викиди вуглецю [5].

Існують договори про взаємодію держави та громадянського суспільства, які містять порядок політики співпраці, процедури впливу громадянського суспільства на важливі владні рішення тощо. Слід зазначити, що Велика Британія має певний досвід використання таких угод. Велика Британія, на відміну від інших країн, таких як Хорватія та Естонія (які мають так звані «фактичні» угоди, прийняті урядом у формі відповідних урядових програм або парламент у вигляді відповідної галузевої або загальної концепції), має двосторонню офіційну цивільно-правову угоду суспільства і держави.

Для нашої країни може бути актуальним досвід Фінляндії, для якої характерний соціальний контроль з боку громадянського суспільства, що обумовлено нечисленністю населення та відкритістю та реальною легітимністю правовідносин між муніципалітетами та громадянами [4, с. 73]. Крім того, антикорупційна політика Фінляндії інтегрована в загальну державну політику, оскільки корупція розглядається як комплексне явище: як частина кримінального права, так і як частина законодавства про безгосподарність. Для України зараз характерна інша тенденція – наповнення законодавчої бази актами щодо участі громадянського суспільства у запобіганні корупції [3, с. 59].

Прикладом ефективної участі інститутів громадянського суспільства в боротьбі з корупцією є Данія. Державні та приватні антикорупційні ініціативи відіграють важливу роль у запобіганні корупційних правопорушень. Наприклад, деякі організації приватного сектору прийняли політику нульової толерантності, яка передбачає включення антикорупційних положень у всі урядові угоди про допомогу Данії у розвитку, контракти з компаніями, які займаються цією діяльністю [1], тобто компанії повинні підписати декларацію про заборону хабарництва як прояву корупції, а в разі порушення цього положення одна сторона ініціює розірвання договору та відмовляється від продовження партнерства.

Світовий досвід свідчить, що належна державна підтримка громадських (некомерційних) організацій має позитивний політичний, соціальний та економічний ефект. У політичній сфері інститути громадянського суспільства формують громадську активність і тиск, щоб зробити державні інституції більш підзвітними; у соціальній та економічній сферах: інститути громадянського суспільства забезпечують суспільне розуміння та підтримку ринкових реформ держави, є основною економічною силою у світі, оскільки є ефективним роботодавцем у розвинених країнах.

Висновок. Отже, аналізуючи важливість демократичних перетворень та фіксуючи демократизацію суспільства, варто відзначити можливість участі громадян в управлінні державою чи окремою територією. Одним із показників того, що країна є високорозвиненою демократією, є вільна можливість громадян діяти самостійно або об'єднуватися для захисту власних інтересів, досягнення спільних цілей через інститути громадянського суспільства, які проголошують потреби громадян, їх цінності та пріоритети.

Список використаних джерел

1. Досвід взаємодії державних органів країн світу з інститутами громадського суспільства, залучення громадськості до формування та реалізації державної політики, протидії корупції, забезпечення електронного урядування. URL: http://ogp.gov.ua/sites/default/files/library/Dosvid_OGP-MFA.pdf.
2. Драгомирецька Н. Комунікативна діяльність в публічному управлінні: зарубіжна практика. // Забезпечення конструктивного діалогу між владою та суспільством. Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2016. С. 23–27.
3. Новіков О. В. Проблеми участі громадськості у запобіганні корупції в Україні. // Наукові дослідження. 2019. № 37. С. 58–71.
4. Хабарова Т. В. Зарубіжний досвід запобігання корупції. // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «ПРАВО». 2019. № 27. С. 71–77.
5. A national framework for greater citizen engagement. A discussion paper, July 2008, Ministry of Justice, UK. 24 p. URL: http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/+http://www.justice.gov.uk/docs/citizen_engagement.pdf.

Марина Кутепова, аспірантка кафедри державного управління Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Maryna Kutepova, graduate student of the Department of Parliamentarism of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko National University of Kyiv

<https://orcid.org/0000-0002-8560-8001>

Науковий керівник: Ігор Ткаченко, к.політ.н., доцент кафедри державного управління Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ЯК ТЕНДЕНЦІЯ РОЗВИТКУ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ДЕРЖАВ

DECENTRALIZATION AS A TREND IN THE DEVELOPMENT OF THE EUROPEAN STATES

It is proved that decentralization can be applied to all types of state sovereignty, but in different forms and to different degrees. Decentralization is characteristic of both federal and unitary states. In European states different models of decentralization are used. Germany and Belgium are decentralized through the creation of federal systems. Great Britain and Italy applied the devolution model as the maximum possible measure of decentralization, affecting the sphere of legislative power, its independence in certain matters. Despite the acquisition of a higher status by the regions, the nature of these states remains the unitary one.

It is shown that in such countries as Belgium, Spain, the UK and Italy the process of decentralization have begun in order to ease territorial or ethnic tensions and preserve the country's unity. In other cases, the reasons for decentralization were more «technical» – in the Netherlands and Denmark decentralization was driven by the need to improve the efficiency of local authorities. In Sweden, public administration is decentralized at all levels, as this allows Swedish citizens to receive a full range of social services of the same quality.

Keywords: decentralization, EU, government, regionalization, local governments.

Сьогодні відзначається активізація процесів децентралізації в країнах Європи, що актуалізує дослідження даного питання, особливо в контексті запозичення позитивного досвіду для нашої держави. На сьогодні в європейських країнах використовуються різні моделі децентралізації. Так, Німеччина та Бельгія децентралізовані шляхом створення федеральних систем. У свою чергу Великобританія та Італія застосували модель деволюції як максимально можливий захід децентралізації, що зачіпає сферу законодавчої влади, її самостійність у певних питаннях. Попри набуття регіонами вищого статусу, природа цих країн залишається унітарною. У більшості унітарних демократичних країн Європи здійснюється адміністративна децентралізація з передачею регіональним та місцевим органам влади повноважень та ресурсів у сфері освіти, охорони здоров'я, соціальних послуг, захисту довкілля, транспорту, дорожнього будівництва, комунального господарства [1].

Незважаючи на те, що держави, що становлять європейський регіон, дуже різноманітні, але все ж таки вони мають дві внутрішні характеристики, які відрізняють їх від усіх інших геополітичних регіонів. По-перше, тому, що кожна частина їх територій перебуває у віданні державного уряду. По-друге, всі ці держави визнають дискретний набір фундаментальних принципів, на яких ґрунтується місцева демократія. Ці принципи, розроблені та реалізовані за участю місцевої влади та їхніх організацій, були закріплені у Європейській хартії місцевого самоврядування 1985 р., яка відтоді була ратифікована кількома державами за межами європейського регіону. Більше того, місцеве самоврядування було визнано як керівний принцип ЄС. Проте за цією широкою угодою за основними принципами ховається різноманітність інститутів та практик, а також вельми специфічні національні потреби. Традиційна різноманітність, типова для західних держав, тепер збільшилася за рахунок нових

центральної та східної держав-членів ЄС, в яких принцип місцевого самоврядування був перетворений лише з 1990-х років на інституційне будівництво. До цього процесу приєднуються й інші держави Південно-Східної Європи, де реформи ще є новим явищем [2, с.129].

Незважаючи на все це розмаїття, можна виділити низку загальних тенденцій. Перша тенденція стосується територіальної організації. Європейські країни, які вступають у нову фазу територіальної реформи, яка значно відрізняється від тих, що були у 1960-х та 1970-х рр. Не всі країни однаково розвивались у цьому напрямку; деякі фактично залишаються поза ним. По суті, нові територіальні реформи пов'язані зі зміцненням муніципальних та міжмуніципальних структур, тенденцією до регіоналізації та проблемами, пов'язаними з організацією міських територій [2, с.129].

Реформи 1960-х та 1970-х рр. заклали основу для двох протилежних підходів до місцевого самоврядування: рада (council) як постачальник громадських послуг (втілений у Сполученому Королівстві) та рада як державний орган, заснований на спільноті місцевих жителів (втілений у Франції). У країнах, які наслідували другий підхід, на той час не проводилися територіальні реформи, але з кінця 1990-х рр. ці реформи знову на порядку денному через неминучу потребу раціоналізувати структури місцевого управління. Такі реформи завжди націлені на те, щоб місцеві органи влади першого рівня прямо чи опосередковано брали на себе велику відповідальність, надаючи їм відповідні можливості. Однак те, що іноді працювало проти цього підходу, було проголошено політикою зближення місцевої влади з місцевим населенням. Наприклад, після зміни режиму в Східній Європі ця тенденція до локалізації призвела до розпаду багатьох рад у Чеській Республіці, Угорщині, Словаччині та державах, колишньої Югославії, за винятком Сербії та Чорногорії [2, с.129].

Другою важливою тенденцією з погляду територіальної організації є регіоналізація. Всупереч багатьом припущенням, регіоналізація – це скоріше функціональна проблема, ніж інституційна. Регіоналізація стосується не лише кількості та характеру інститутів, а й територіальної політики, прийнятої у відповідь на проблеми, які не мають строго локального чи національного характеру. Регіоналізація проявляється по-різному залежно від конституційної основи кожної держави та від того, як вона торкається проблем, характерних для цієї країни. Хоча це стосується міської організації в Нідерландах або інституційного регіоналізму в Іспанії, регіоналізація набуває багатьох інших форм. Іноді це шар, що додається до традиційної посередницької влади, але не підриває її, як у випадку з французьким департаментом [2, с.129].

Організація великих міських територій, включаючи їхні столиці, є ключовим для всіх європейських країн. Хоча дана проблема не є новою за останні 10 років вона знову опинилась у центрі уваги. Проблема, як і раніше, полягає в тому, як структурувати та пов'язати різні рівні міської організації з урахуванням функціональних потреб, а також вимог демократії. Відповіді були різними, наприклад, між адаптацією загального права та застосуванням конкретних правил, між інтеграцією в рамках столичної влади та зосередженням уваги на місті як центрі.

Наступна важлива тенденція стосується управління місцевими органами влади, їх повноважень і відповідальності. Загалом можна констатувати, що повноваження та обов'язки, передані місцевій владі, збільшуються, хоча європейські держави прагнуть посилити свій контроль над місцевими фінансами. У поєднанні з цією загальною тенденцією виникає безліч проблем, притаманних кожній державі. Повноваження та обов'язки місцевої влади постраждали від створення регіональних автономій, які знайшли втілення у встановленні різних регіональних форм самоврядування [2, с.129].

Підсумовуючи, слід зазначити, що модель децентралізації не може бути універсальною, кожна країна повинна знайти свою, що відповідає її соціальним, економічним, політичним, культурним, історичним та географічним умовам. Процес децентралізації не лінійний, але ґрунтується на усталених демократичних принципах та механізмах. Децентралізація сприяє ефективному управлінню та зміцненню демократії.

Таким чином, за останні кілька десятиліть у багатьох країнах світу проведено великомасштабні реформи, що спрямовані на підвищення ефективності управління. Відбулися

кардинальні трансформації в управлінні та пошук нових підходів до організації системи державного управління. Відбулася відмова від традиційного типу управлінської раціональності натомість актуалізувалися процеси самоорганізації та самоврядування соціальних систем, а також підвищення соціальної ефективності державного управління. Досвід реформ, що були проведені в країнах Європи є актуальним для України, яка входить в загальноєвропейський тренд розвитку реформи децентралізації.

Список використаних джерел

1. Kauzya J. M. Decentralisation: Prospects for peace, democracy and development. *DPADM discussion paper*. N. Y., 2005. URL: <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.132.8768&rep=rep1&type=pdf>

2. Decentralization and Local Democracy in the World : First Global Report by United Cities and Local Governments 2008. World Bank Publications – Books, The World Bank Group, number 2609, December 2009. URL: https://www.gold.uclg.org/sites/default/files/GOLDI_%20EN.pdf

УДК 351

Катерина Луцька, аспірантка кафедри державного управління Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Kateryna Lutska, Candidate of Science of Public Administration at Educational and Research Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko National University of Kyiv <https://orcid.org/0000-0003-2192-2955>

Науковий керівник: **Дмітро Неліпа**, д.політ.н., професор, заступник декана з навчальної роботи філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПРОЦЕС ЦИФРОВІЗАЦІЇ У ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ ЯК МЕТОД БОРТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ

THE PROCESS OF DIGITALIZATION IN PUBLIC ADMINISTRATION AS A METHOD OF FIGHTING CORRUPTION

The processes of modern life require several changes in public administration as well. A strong supporter of the modernization of public finance management in Ukraine is EU. Digitalization of public services in Ukraine aims to reduce acts of corruption and also to demonstrate to international partners the most effective public administration. It is expected that due to the implementation of new projects with the European Union, the country will develop and change the system of public finance management. Such programs as EU4PFM is developed to improve public services and reduce high level of corruption.

Keywords: fighting corruption, public administration, national security, digitalization, IT reforms.

Боротьба з корупцією в Україні має вирішальне значення як для досягнення суспільної довіри до державних інституцій, так і для досягнення більш сильного, стійкого та інклюзивного економічного зростання. [1] Визнаючи це, Міністерство цифрової трансформації України зараз працюють над створенням більш ефективних заходів боротьби з усіма формами корупції в суспільному житті. Мінцифри є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики: у сферах цифровізації, цифрового розвитку, цифрової економіки, цифрових інновацій, електронного урядування та електронної демократії, розвитку інформаційного суспільства, інформатизації; у сфері розвитку цифрових навичок та цифрових прав громадян; у сферах відкритих даних, розвитку національних електронних інформаційних ресурсів та інтероперабельності, розвитку інфраструктури широкосмугового доступу до Інтернету та телекомунікацій, електронної

комерції та бізнесу; у сфері надання електронних та адміністративних послуг; у сферах електронних довірчих послуг та електронної ідентифікації; у сфері розвитку ІТ-індустрії. [3]

Таким чином, цифровізація державних послуг в Україні має цілі зменшення актів корупційної діяльності, а також продемонструвати міжнародним партнерам найбільш ефективне державне управління.

Очікується, що завдяки реалізації нових проєктів з Європейським Союзом країна буде розвиватися та змінювати систему управління державними фінансами.

EU4PFM це програма для практичної допомоги Україні у реформуванні УДФ за підтримкою ЄС, яка стартувала у 2019 році. Загальною метою Програми EU4PFM є покращення управління державними фінансами (УДФ) в Україні, тим самим покращуючи надання державних послуг та бізнес-клімат. Конкретні цілі Програми полягають у підтримці подальшого розвитку сучасної, ефективної та справедливої системи збору надходжень та підтримці відповідних установ УДФ у підвищенні їх організаційного потенціалу [4].

Вона надається Міністерству фінансів та ще трьом організаціям-партнерам, які перебувають у сфері його управління: Держмитслужбі, Державній податковій службі та Рахунковій палаті.

З приходом інформаційних технологій, держава має потенціал для ефективного впровадження реформ. EU4PFM приділяє особливу увагу підтримці України в розробці та впровадженні сучасних ІТ рішень, – щоб допомогти Україні досягти результатів, визначених у стратегії УДФ та у міжнародних зобов'язаннях. З урахуванням сильних сторін проєкта, виникають певні тенденції розвитку ІТ для сфери УДФ [2].

- 1) Самообслуговування онлайн замість бюрократії;
- 2) Боротьба з корупцією та тіньовою економікою за допомогою диджиталізації;
- 3) Інтеграція до міжнародної екосистеми УДФ та виконання міжнародних зобов'язань;
- 4) Автоматизація та ІТ рішення замість ручної праці;
- 5) Відкритий доступ до даних для громадян;

Отже, з цього можна зробити висновок, що подолання корупції в Україні у сфері державного управління можливо при широкому застосуванні цифровізації. Більшість реформ зараз потребують сучасних ІТ рішень і реформа УДФ є прикладом переходу до перелічених векторів змін. Гнучка система управління та перехід в еру диджиталізації формуватимуть нові тенденції в суспільстві на засадах довіри до верховенства права. ЄС є ключовим гравцем у просуванні цього процесу і має бути надійним у застосуванні умов [5]. Таким чином, реформа УДФ є незворотною системою і має зробити вагомий внесок в економічний розвиток України.

Список використаних джерел

1. Антикорупційна програма. Міністерства цифрової трансформації України на 2020-2021 роки. URL: https://thedigital.gov.ua/storage/uploads/files/page/anti-corruption/Антикорупційна_програма_Мінцифри_на_2020_2021_роки.pdf (дата звернення 17.02.2022)
2. Пуусарг К. (2021) Митниця і податкова: як цифровізація покращую сервіс. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2021/08/31/677366/> (дата звернення 17.02.2022)
3. EBRD Fighting corruption in Ukraine key to achieving public trust and economic growth. (2020) URL: <https://www.ebrd.com/news/2020/fighting-corruption-in-ukraine-key-to-achieving-public-trust-and-economic-growth.html> (дата звернення 17.02.2022)
4. EU4PFM – EU for competitive, sound and thriving Ukraine. (2022) URL: <https://eu4pfm.com.ua> (дата звернення 17.02.2022)
5. Thomas de Waal Fighting a Culture of Corruption in Ukraine. (2016) URL: <https://carnegieeurope.eu/2016/04/18/fighting-culture-of-corruption-in-ukraine-pub-63364> (дата звернення 17.02.2022)

Вячеслав Нагорний, аспірант кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Vyacheslav Nahornyj, Postgraduate student of the Department of Public Policy of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: **Наталія Корчак**, д.ю.н., доцент, завідувач кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

МЕХАНІЗМ РЕФОРМУВАННЯ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ: СОЦІАЛЬНИЙ АСПЕКТ

MECHANISM OF PENITARY SYSTEM REFORM OF UKRAINE: SOCIAL ASPECT

The search for optimal measures to influence convicts in Ukraine is accompanied by changes in legislation, proposals for mutually exclusive concepts of development of the penitentiary system. It is emphasized that social issues in the mechanism of reforming the penitentiary system of Ukraine at the present stage of state development in the context of European integration in scientific works were considered in fragments and were not the subject of comprehensive research. The main results of the reform of the penitentiary system are given. It is emphasized that the overall goal of securing society and rehabilitating criminals requires the closest possible cooperation between prison and probation, especially given that increasingly stringent requirements to save taxpayers' money encourage less and less distance between them. The list of main goals in the mechanism of reforming the penitentiary system of Ukraine is proposed, among which the main is the humanization of conditions of detention of prisoners and convicts, increasing guarantees of their rights and legitimate interests in accordance with international standards.

Keywords: convicts, penitentiary system, reform of the penitentiary system of Ukraine, results of reform of the penitentiary system, main goals in the mechanism of reforming the penitentiary system.

Система виконання покарань за часи незалежної України пройшла помітний шлях розвитку та еволюціонувала до відповідного рівня, який може стати безумовним підґрунтям для сучасних реформ. Сьогодні триває творчий пошук і розроблення проектів нормативно-правових документів, прийняття і запровадження яких має забезпечити безумовну ефективність конче потрібних для України реформ та створення сучасної пенітенціарної системи, в основу функціонування якої мають бути закладені принципи верховенства права, суворого дотримання прав людини і громадянина, пробації, міжнародних стандартів поведінки із засудженими.

Європейські пенітенціарні стандарти містять чіткі вимоги, спрямовані на організаційно-правове забезпечення виконання покарань, які передбачають збереження прав осіб, позбавлених волі, за винятком мінімально необхідних, обґрунтованих та визначених уповноваженими на те органами обмежень, пов'язаних із відбуттям покарання. Для цього передбачається максимально можливе наближення умов перебування в місцях позбавлення волі до позитивних аспектів життя в суспільстві, а порушення законних прав та свобод засуджених не може бути виправданим нестачею ресурсів. За прикладом європейських країн, головна ідея в'язниці має полягати у наголосі на реабілітації в'язнів, а не на покаранні.

Пошук оптимальних заходів впливу на засуджених в Україні супроводжується змінами законодавства, пропозиціями взаємовиключних концепцій розвитку кримінально-виконавчої системи, скороченням кількості осіб, які зазнають покарань у вигляді позбавлення волі, створенням умови утримання у виправних установах відповідно до міжнародних стандартів та інших особливостей у цій сфері відносин.

Метою реформування пенітенціарної системи України є створення гуманістичної системи виконання кримінальних покарань, що гарантуватиме безпеку суспільства та забезпечуватиме соціальне зцілення людини.

Загальносуспільне розуміння необхідності реформування вітчизняної пенітенціарної системи зумовило державні заходи щодо його концептуального, управлінського та адміністративно-правового забезпечення. Концепція реформування пенітенціарної системи України, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України 13 вересня 2017 р., яка виходить із необхідності здійснення структурної реформи вітчизняної системи виконання покарань і передбачає, зокрема, розроблення законодавства у сфері функціонування слідчих ізоляторів та установ виконання покарань відповідно до законодавства Європейського союзу. Концепцією передбачена оптимізація структури органів Державної кримінально-виконавчої служби, системи функціонування установ виконання покарань та слідчих ізоляторів, мережі установ виконання покарань та їх підприємств, забезпечення їх ефективного функціонування та прибутковості (рентабельності) виробничої діяльності, а також підвищення ефективності протидії злочинності та забезпечення правопорядку в органах і установах Державної кримінально-виконавчої служби [1, с. 114].

Внаслідок пенітенціарних реформ 2016-2020 рр. пенітенціарна система України перестала бути комбінованою та набула явних ознак розділеної системи через створення у 2018 році ДУ «Центр пробації». Монолітна політика у сфері виконання кримінальних покарань та пробації була розділена на політику у сфері виконання кримінальних покарань, пов'язаних з ізоляцією від суспільства, та політику у сфері альтернативних покарань та пробації [2, с. 47]. Нова пенітенціарна реформа була пов'язана з ліквідацією більш-менш сталої управлінської структури – Державної пенітенціарної служби України з подальшим перекладанням функції з реалізації пенітенціарної політики безпосередньо на *центральный апарат Міністерства Юстиції України*.

Сьогодні поняття «пенітенціарний» міцно прив'язане до «ресоціалізації» або «соціальної реабілітації», де поруч перебувають «права людини». Слід вказати, що в Україні в середньому припадає 125 ув'язнених на 100 тисяч населення, що є вищим за середній показник по Європі, де ця цифра становить 106 в'язнів на 100 тисяч населення. Водночас за цим показником Україну переганяють Росія (386 ув'язнених на 100 тисяч громадян), Туреччина (329) і Грузія (270) [3]. За даними Департаменту з питань виконання кримінальних покарань Міністерства юстиції України, які були надані проєкту «Європейський Союз та Рада Європи працюють разом для підтримки в'язничної реформи в Україні», як і в інших європейських державах, спостерігалось зменшення кількості тюремного населення [4]. За останні 20 років динаміка чисельності осіб у місцях позбавлення волі зменшилась на 77,5%. А починаючи з 2017 року кількість осіб, які перебувають у таких місцях, стабільно зменшується на 3-5% щороку [5]. Вважаємо, що це дані мають позитивний вплив на соціальну ситуацію у суспільстві, її якісні параметри.

Окремі автори піддають сумніву чи була проголошена Мінюстом реформа дійсно спрямована на кардинальне вирішення дійсних проблем системи, поліпшення прав ув'язнених, соціальну підтримку та захист персоналу, а відтак – зміну системо-утворюючого елементу з карального на реабілітаційний [6, с. 122]. Основними результатами реформування пенітенціарної системи можна назвати:

- впровадження пенітенціарної пробації – надання підтримки та допомоги у вирішенні соціально-побутових питань засудженим, які готуються до звільнення з місць позбавлення волі, для підвищення результатів їхньої соціальної реабілітації та попередження повторних кримінальних правопорушень;
- розроблення та введення у дію пробаційної програми для роботи з повнолітніми та неповнолітніми суб'єктами пробації;
- створення центрів ювенальної пробації для кращого забезпечення інтересів дитини, яка перебуває у конфлікті із законом;

– створення та забезпечення діяльності консультативних кабінетів для роботи із суб'єктами пробації, які хворі на ВІЛ-інфекцію, туберкульоз та вірусний гепатит С в підрозділах пробації;
– впровадження програми відновного правосуддя для неповнолітніх, які вперше є підозрюваними у вчиненні кримінальних правопорушень невеликої або середньої тяжкості у межах пілоту в 6 областях України та ін. [7].

В основі сучасного реформування системи виконання кримінальних покарань – документ, який визначає основні вектори її змін. Це – Стратегія реформування пенітенціарної системи на період до 2026 року та затвердження плану заходів щодо її реалізації. Основна стратегічна ціль – ефективна система виконання кримінальних покарань, що відповідає міжнародним, у тому числі європейським стандартам прав людини, система запобігання та протидії катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню [8].

Таким чином, пенітенціарна функція демократичної правової держави виступає напрямом діяльності, який спрямовано на забезпечення виконання кримінальних покарань, які пов'язані з ізоляцією засуджених від суспільства, та процесом по створенню умов для їх каяття, виправлення та ресоціалізації, показує можливі форми участі інститутів громадянського суспільства у поступовому процесі щодо ефективної соціальної адаптації осіб, звільнених з установ виконання покарань, та надає дієві рекомендації щодо удосконалення чинного законодавства у сфері реалізації пенітенціарної функції держави. Вважаємо, що основними цілями у механізмі реформування пенітенціарної системи України є: гуманізація умов утримання осіб, ув'язнених та засуджених, підвищення гарантій дотримання їх прав та законних інтересів відповідно до міжнародних стандартів; скорочення рецидиву кримінальних правопорушень, скоєних особами, які відбули позбавлення волі, рахунок підвищення ефективності соціальної та психологічної роботи у місцях позбавлення волі; проведення заходів з метою адаптації в суспільстві засуджених, у тому числі за участю громадянського суспільства та ін.

Список використаних джерел

1. Легенький А.М. Реформування пенітенціарної системи України в умовах євроінтеграції як адміністративно-правова наукова проблема. Наука і правоохорона. 2019. №1. С. 114-122.
2. Ягунов Д. Реформа пенітенціарної системи України (2015-2020): *quidquid agis, prudenter agas et respice finem*. *Evropský politický a právní diskurz*. 2020. Sv. 7, Vyd. 3. С. 47-58.
3. Кількість ув'язнених в Україні одна з найвищих у Європі. URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/news/kilkist-uvyaznenih-v-ukrayini-odna-z-najvishih-u-y/>
4. Рівень ув'язнення в ЄС та Україні продовжує знижуватись: оприлюднена щорічна кримінальна статистика Ради Європи. URL: https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/europe-s-imprisonment-rate-continues-to-fall-council-of-europe-s-annual-penal-statistics-released#:~:text=Ситуація%20в%20Україні**&text=Станом%20на%201%20січня%202020,Європі%20за%20кількістю%20ув%27язнених
5. Кількість ув'язнених в Україні за 20 років зменшилася на 77,5%. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3218074-kilkist-uvaznenih-v-ukraini-za-20-rokiv-zmensilasa-na-775.html>
6. Висоцька О. Прагнемо інституційно закріпити ефективні проекти і найкращі практики реформування пенітенціарної системи. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/olena-visotska-pragnemo-institutsiyno-zakripiti-efektivni-proekti-i-naykraschi-praktiki-reformuvannya-penitentsia-roi-sistemi>
7. Ягунов Д. Перспективи пенітенціарної реформи в Україні: деякі проекти та деякі кроки. *Evropský politický a právní diskurz*. 2016. Sv. 3, Vyd. 3. С. 122-129.
8. Реформування пенітенціарної системи України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi-verhovenstvo-prava-ta-borotba-z-korupciyeu/reformuvannya-sistemi-probaciyi-ta-resocializaciya>

Ярослав Погорілий, аспірант Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Iaroslav Pogorilyi, Postgraduate student Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service

Науковий керівник: **Ігор Ткаченко**, к.політ.н., доцент кафедри державного управління Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

МЕТОДИКА ВИЯВЛЕННЯ ТА ОЦІНКИ КОРУПЦІЙНИХ РИЗИКІВ В ОРГАНАХ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

METHODS OF DETECTION AND ASSESSMENT OF CORRUPTION RISKS IN PUBLIC AUTHORITIES

У сучасних умовах численні аспекти концептуального трактування та прикладного правового вирішення проблем розробки методики та методології визначення сутності, передумов і факторів мінімізації корупційних ризиків мають дві основні форми. У багаторівневій системі державного управління перша форма представлена науковою літературою, друга – законодавчими та нормативно-правовими актами. В першу чергу, сюди відносять статті у Конституціях та окремі закони, які мають умовно загальну назву як, наприклад, ЗУ «Про запобігання корупції», а також різні підзаконні регуляторні документи правового характеру. Дані нормативно-правові документи призначені для вирішення секторальних чи конкретних завдань/проблем протидії корупції у сфері держзакупівель чи функціонування державної влади. Такі документи має бути розроблено та затверджено органами виконавчої влади з урахуванням нормативних актів, які створюються в кожній державі відповідно до її політичної та правової систем з метою реалізації антикорупційної політики. Дані інституції мають особливі повноваження та статус, наділені правами та функціональними обов'язками, а також мають законодавчо фіксовану політико-правову ієрархію і підпорядкування в інституційній системі державної влади країни.

Відмінною рисою наукової літератури в трактуванні всіх корупційних проблем і запропонованих рекомендацій щодо усунення її передумов, причин, а також для розробки методів виявлення і створення механізмів мінімізації проявів корупційних правопорушень (в тому числі їх можливості) являється те, що дослідники розглядають явище корупції (звичайно, з теоретичних і методологічних позицій тієї чи іншої науки) систематично, в рамках теоретичної моделі. Вчені-теоретики створюють універсальну і досить єдину сітку постулатів і основних категорій, сенс і значення яких дають фундаментальні визначення суті всіх тих детермінант і проявів, які розкривають складне і багатовимірне явище корупції.

Що стосується законодавчих і підзаконних актів, то в залежності від економічної і політичної ситуації в кожній з країн, від ступеня актуальності в них тих чи інших корупційних проблем, а також кваліфікації законодавців, юристів, теоретиків і практиків, бюрократичного апарату розробляються і приймаються закони, які відрізняються за змістом, цілями і завданнями. В них, як основні нормативні приписи та смислові орієнтири, пропонують, як правило, у преамбулі чи загальних положеннях, чіткий набір основних термінів та їх визначень, за допомогою яких розкриваються, тлумачаться та застосовуються положення закону про боротьбу з корупцією. У зв'язку з цим антикорупційні закони та інші нормативно-правові акти більшості країн світу (навіть з аналогічними, як для пострадянської, економічної і політичної систем, культури і традицій) істотно відрізняються один від одного. Можливо, саме так відбувається інституціоналізація стимулів, мотивів і цілей, тобто результат координації суперечливих або конкуруючих інтересів представників політичного класу, бізнес-груп, правоохоронних органів, судової влади, представників центральної та місцевої влади в кожному з сучасних державних утворень знаходить своє публічне вираження.

Необхідно зазначити, що залежно від структури та специфіки діяльності органу влади, оцінка корупційних ризиків може проводитись ним самостійно за допомогою уповноважених структурних підрозділів даної інституції або за рахунок залучення зовнішніх підрозділів з профілактики корупційних правопорушень. Прийнятною практикою є також залучення представників наукової спільноти та громадськості.

Однією з основних задач проведення оцінки корупційних ризиків та їх виявлення є результат, який дозволяє розробити та реалізувати превентивні заходи з метою мінімізації можливих корупційних ризиків та зменшення величини їх ймовірного впливу, а також створює передумови та стимули для прийняття адекватних, ефективних та адресних заходів, спрямованих на запобігання корупційним правопорушенням.

Особливе значення методичних/методологічних нормативно-правових документів, що створюються та затверджуються державними органами для оцінки корупційних ризиків, передбачає розробку стандартизованої процедури та сітки основних аналітичних та оціночних термінів та показників/маркерів.

Насамперед це визначення таких аналітично-інструментальних та оціночно-прикладних понять як: «корупція», «корупційне правопорушення», «корупційний ризик»; «суб'єкт оцінки корупційних ризиків»; «об'єкт оцінки корупційних ризиків»; «ідентифікація корупційних ризиків»; «мінімізація корупційних ризиків»; «індикатор корупції»; «оцінка корупційних ризиків»; «чинники корупційного ризику».

Методика виявлення та оцінки корупційних ризиків в органах державної влади потребує єдиного та нормативно формалізованого підходу для проведення роботи з: виявлення корупційних ризиків; розроблення реєстру корупційних ризиків; створення моделі критеріїв та шкали індикаторів корупції; пошуку ресурсів та способів для мінімізації можливості та ймовірності корупційних правопорушень; формулювання рекомендацій та пропозицій для здійснення конкретних дій (адміністративних, нормативно-правових тощо) та вживання необхідних заходів для усунення та мінімізації можливості корупційних правопорушень, ліквідації умов та причин їх вчинення.

Список використаних джерел

1. ЗАКОН УКРАЇНИ «Про запобігання корупції». – режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>
2. Бадалова О. С. Загальні історико-правові аспекти боротьби з корупцією / О. С. Бадалова // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2011.– № 11. – С. 149–153.
3. Буряк Г. С. Корупційні відносини в сучасних умовах інституціоналізації світової економіки : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.02 / Буряк Г. С.; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Київ, 2010. – 24 с.
4. Доля Л. М. Причини корупції в Україні та її наслідки для суспільства / Л. М. Доля // Боротьба з організованою злочинністю та корупцією : матеріали наук. практ. конф., 4-5 квіт. 2000 р., Київ. – К. : Ред. вид. відділ МВС України, 2001. – С. 104–111.
5. Фергюсон Н. «Глобальний занепад. Як помирають інститути та економіки»
6. Про затвердження Методології оцінювання корупційних ризиків у діяльності органів влади : рішення Нац. агентства з питань запобігання корупції № 126 від 02.12.2016 р. // БД «Законодавство України» / ВР України [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z171816>
7. Корупційні ризики надання адміністративних послуг та контрольна наглядова діяльність в Україні / Ігор Коліушко та ін.; Центр політико-правов. 211 реформ, Фонд «Демократичні ініціативи». - К. : Москаленко О. М., 2009. – 196 с.

Дмитро Сидоренко, аспірант 2 року навчання кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Dmytro Sydorenko, Postgraduate student of the 2nd year of study at the Department of Public Policy The Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

<https://orcid.org/0000-0002-7831-948X>

Науковий керівник: Олена Сударенко, к.ю.н., доцент, доцент кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права Державного торговельно-економічного університету

РОЛЬ ДЕРЖАВНОЇ КАЗНАЧЕЙСЬКОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ В УПРАВЛІННІ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ

THE ROLE OF THE CIVIL TREASURY SERVICE OF UKRAINE IN THE PUBLIC DEBT MANAGEMENT

Shown the place of the State Treasury Service in the system of government bodies managing public debt.

The following tasks as treasury servicing of budget funds and payment for state and local budgets, accounting of budget funds, as well as control over the targeted use of state and local budgets, in line with budget legislation belong to the powers of such a central executive body as the State Treasury Service of Ukraine.

Shown the main objectives and functions of the Public Debt Service Department in the structure of the Treasury. The objectives and functions of the State Debt Service Department of the State Treasury have been studied and structured. Given the structure of public debt of Ukraine, the functions of the public debt service department can be conditionally structured into functions of domestic debt service, external debt, joint functions and general.

The State Treasury Service of Ukraine cooperates with the Ministry of Finance in terms of payments for repayment and servicing of public debt, as well as payments related to the fulfillment of guarantee obligations of the state.

Keywords: Ministry of Finance of Ukraine, State Treasury of Ukraine, public debt, public debt management, public debt management system, domestic public debt, external public debt, public debt structure.

Міністерство фінансів України є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує в тому числі формування та реалізує державну фінансову, бюджетну, боргову та іншу державну політику, а також забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, тощо [1].

Казначейське обслуговування бюджетних коштів та платіжне забезпечення виконання державного та місцевих бюджетів, бухгалтерський облік бюджетних коштів, а також, контроль за цільовим використанням коштів державного та місцевих бюджетів, дотриманням бюджетного законодавства належить до повноважень Державної казначейської служби України [2].

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Державну казначейську службу України» від 15.04.2015 №21, одним з повноважень Державної казначейської служби України є здійснення погашення та обслуговування державного боргу [3].

Так, Державна казначейська служба України щомісячно отримує від Міністерства фінансів України графіки платежів за державним боргом, на підставі яких складаються графіки проведення платежів з обслуговування державного боргу для відображення їх у бухгалтерському балансі та графіки закупівлі й конвертації валютних коштів для проведення

зазначених платежів. Щодо казначейського обслуговування місцевого боргу, Державна казначейська служба, а саме її Головне Управління, виконує проведення платежів з обслуговування місцевих боргових зобов'язань, здійснює платежі, пов'язані з виконанням зобов'язань, взятих під державні та місцеві гарантії; здійснює операції з повернення кредитів, наданих за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, тощо [4].

В організаційній структурі Державної казначейської служби України наказом Державної казначейської служби України від 05.08.2016 № 218 (у редакції наказу від 15.06.2020 № 149) створено відділ обслуговування державного боргу для здійснення своїх функцій у сфері управління державним боргом [5]. До основних завдань відділу обслуговування державного боргу належать:

- забезпечення проведення платежів з погашення та обслуговування державного боргу, платежів, пов'язаних з виконанням гарантійних зобов'язань держави, в національній та іноземній валютах за дорученням Мінфіну;
- здійснення контролю при зарахуванні коштів від державних запозичень;
- забезпечення проведення операцій з державним боргом та їх облік;
- забезпечення відображення в обліку виконання державного бюджету заборгованості перед державним бюджетом за кредитами, залученими державою та/або під державні гарантії;
- здійснення випуску і забезпечення погашення фінансових казначейських векселів, випущених для погашення заборгованості за рішеннями Європейського суду з прав людини та національних судів, виконання яких гарантовано державою [5].

Основною місією даного структурного підрозділу Державної казначейської служби є саме забезпечення безпосередньої повної та своєчасної сплати платежів з погашення та обслуговування державного боргу, платежів, пов'язаних з виконанням гарантійних зобов'язань держави, в національній та іноземній валютах за дорученням відповідно Міністерства фінансів України або місцевого фінансового органу (стосується місцевого боргу).

Враховуючи структуру державного боргу України, функції відділу з обслуговування державного боргу можна умовно структурувати на: функції з обслуговування внутрішнього боргу, зовнішнього боргу, спільні функції та загальні [5].

Загальними можна назвати такі функції як розробка, перегляд, супроводження та, доопрацювання технологічних регламентів Казначейства за визначеними функціями, або участь в організації та координуванні роботи по впровадженню процедур та механізмів казначейського обслуговування бюджетних коштів тощо [5].

Спільними функціями, (безпосередньо стосуються обслуговування державного боргу вцілому) можна визначити контроль за бюджетними асигнуваннями та змінами до них по витратах бюджету з обслуговування та погашення державного боргу, закупівля іноземної валюти для здійснення платежів з погашення та обслуговування державного боргу, перерахування коштів з рахунків державного бюджету на витрати з погашення і обслуговування державного боргу та виконання державою гарантійних зобов'язань, відображення в обліку виконання державного бюджету операцій з обслуговування та погашення боргових зобов'язань держави та ін. [5].

До функцій з обслуговування внутрішнього боргу можна віднести функції, що зосереджені на відкритті асигнувань, обліку заборгованості щодо надання кредитів під державні гарантії, випуску облігацій внутрішньої державної позики (ОВДП), а також формування розпоряджень Національному банку України на переказ ОВДП.

При цьому функції з управління зовнішнім боргом покликані на забезпечення проведення платежів, пов'язаних з обслуговуванням державного боргу, випуску та погашення облігацій зовнішньої державної позики тощо.

Висновки і пропозиції.

У відносинах управління державним та місцевим боргом беруть участь Міністерство фінансів України та Державна казначейська служба України.

На сьогодні Державна казначейська служба України підпорядковується Мінфіну, скеровується Міністром фінансів України та виконує завдання сфері управління державним боргом з обслуговування державного боргу.

В організаційній структурі Державної казначейської служби України, що передбачає виконання покладених на неї функцій, зокрема створено Відділ обслуговування державного боргу, який забезпечує виконання функцій у сфері управління державним боргом. Наприклад, здійснення за дорученням Мінфіну платежів, пов'язаних з державним боргом, ведення статистики заборгованості, та інші функції відповідно до Положення про Державну казначейську службу України, ведення бухгалтерського обліку державного та місцевого боргу окремо. На думку автора, доцільно було б внести зміни до наказу в частині визначення та розширення повноважень в сфері управління та обслуговування місцевого боргу.

На сьогодні Державна казначейська служба України підпорядковується Міністерству фінансів України, скеровується Міністром фінансів України, не має права на власну нормативну документацію (що стосується роботи Служби), яка затверджується Мінфіном.

При цьому в своїй діяльності Державна казначейська служба України виконуючи проведення платежів з погашення та обслуговування державного та місцевого боргу, платежів, пов'язаних з виконанням гарантійних зобов'язань держави та місцевих органів, є важливим органом управління державним боргом в системі органів управління державним боргом.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Положення про Міністерство фінансів України: Постанова КМУ від 20.08.2014 р. № 375 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/375-2014-%D0%BF#Text>
2. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2020 р. № 2456-VI // ВВР. 2010, № 50-51, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
3. Про затвердження Положення про Державну казначейську службу України: Постанова Кабінету Міністрів України від 15.04.2015 №215, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/215-2015-%D0%BF#Text>
4. Положення про головне управління: Наказ Державної казначейської служби України 21.11.2011 (у редакції наказу Державної казначейської служби України від 10.05.2018 №146 № 125 URL: <https://ifr.treasury.gov.ua/ua/pro-golovne-upravlinnya/polozhennya-pro-golovne-upravlinnya>)
5. Положення про Відділ обслуговування державного боргу Державної казначейської служби України: наказ ДКСУ від 05.08.2016 № 218 (у редакції наказу ДКСУ від 15.06.2020 № 149), URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/pro-kaznachejstvo/organizacijna-struktura/viddil-obslugovuvannya-derzhavnogo-borgu>

Дмитро Снітко, студент III курсу бакалаврату ОП «Урядування у публічній сфері»
Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського
національного університету імені Тараса Шевченка

Dmytro Snitko, Bachelor student III year EP Public Governance Educational and Scientific
Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: **Євген Гребеножко**, доктор філософії в галузі публічного управління
та адміністрування, асистент кафедри державного управління Навчально-наукового
інституту публічного управління та державної служби Київського національного
університету імені Тараса Шевченка

ДОСЛІДЖЕННЯ СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ ЕСТОНІЇ

RESEARCH OF ESTONIA'S ELECTRONIC GOVERNANCE SYSTEM

Estonia's e-government system is a standard that almost the whole world aspires to. Digitalization has not only facilitated communication between citizens and the government but has also become a hallmark of the country. Today, Estonians only need to be physically present when registering a marriage or divorce, as well as when buying or selling real estate. All other services can be issued without leaving your home with an ID-card, which is also an identity card, electronic signature and even a bank account. Estonia is also famous for its online voting system. That is, sitting at home you can vote only with a computer, ID-card, a special device for reading information from the card and software that is freely available on official portals. Estonians first voted online in 2005. The Estonian government estimates that about 50% of the population uses the online voting system.

Keywords: Estonia, online voting system, democratization of society, e-government system.

Естонія є лідером серед країн Європейського Союзу у галузі електронного врядування. Завдяки ефективному законодавству та сприятливим економічним умовам, вся комунікація між громадянами та державою відбувається виключно в електронному вигляді. Так, наприклад, 94% населення Естонії використовує електронну ID-систему та електронні цифрові підписи, які максимально спрощують отримання державних адміністративних послуг та сервісів. Водночас, показник користування електронними банківськими послугами серед громадян досягає 99,8%, а податкові декларації, які подаються онлайн, досяг показника у 98% від всієї кількості декларацій [1]. За роки незалежності Естонія розробила та впровадила у життя функціональну концепцію електронної держави та електронного урядування. Завдяки вдалій стратегії, що була обрана країною, населення охоче сприйняло нововведення влади та активно освоювало сучасні інформаційно-комунікативні технології. Дані зрушення стали можливими завдяки започаткуванню у 1996 році державної програми «Стрибок тигра», яка передбачала комп'ютеризацію, інтернетизацію та широкомасштабне навчання комп'ютерної грамотності, зокрема активну підготовку школярів та вчителів до використання можливостей, які надають комп'ютери і новітні Інтернет-технології [1].

Країна може пишатись високорозвиненими телекомунікаційними мережами. Як стверджує Президент Естонської Республіки Тоомас Хендрік Ільвес, «Естонія – це місце, де Ви можете взяти свій лептоп у найвіддаленіші куточки лісу і підключитись там до Інтернету» [2].

Розвиток електронного урядування в Естонії розпочався із перших кроків становлення незалежної країни. Естонія першою з республік колишнього СРСР пододала трансформаційний спад і в 1994 році стала на шлях економічного зростання. Ключовими складовими перетворень були радикальна валютна реформа і грошова приватизація. Пріоритетним напрямом у ліквідації традиційної паперової тяганини, яка вимагала від громадян спілкування з великою кількістю відомств, стало впровадження державного проекту «Електронна Естонія» [3]. Адже у процесі змін найголовніше – це отримати підтримку нового курсу розвитку та сформувати готовність

громадян до початку нового життя. Відправною точкою впровадження електронного урядування в Естонії можна вважати створення Національного комітету з комп'ютеризації системи освіти у 1996 році, головною метою якого була розробка проекту інтеграції інформаційних технологій в систему загальної освіти.

Центральна роль щодо впровадження електронного урядування в Естонії належить органу законодавчої влади – Парламенту (Riigikogu) (<http://www.riigikogu.ee/>). За розвиток та впровадження національної інформаційної політики відповідає Міністерство економічних відносин. Департамент державних інформаційних систем здійснює свою діяльність у рамках цього міністерства та відіграє ключову роль у розробці та впровадженні інформаційної політики в життя.

Крім того, Департамент державних інформаційних систем відповідає за координацію та контроль державної інформаційної системи. Підрозділом Міністерства економіки і комунікацій є Центр інформатики, що створений для забезпечення функціонування і розвитку спільних інформаційних систем естонської адміністрації.

Цей підрозділ працює з основними компонентами естонської національної eGovernment-інфраструктури, включаючи: державний портал eesti.ee, систему X-Road, базову мережу EEVone, адміністративну систему державної інформації, центр обміну електронних документів. Контроль за впровадженням реформ та забезпеченням якісного сервісу покладається на Аудиторську палату, яка оцінює економічність, ефективність, результативність діяльності публічної адміністрації та надає рекомендації парламенту та уряду країни, що допомагають підвищити якість державного врядування.

Також існує Інспекція із захисту інформації, головне завдання якої зводиться до здійснення незалежного спостереження за законністю обробки анкетних даних і функціонуванням баз даних. Також Інспекція здійснює заходи із захисту інформації. На регіональному та місцевому рівнях впровадженням електронного урядування займаються такі установи, як Міністерство внутрішніх справ та Асоціація естонських міст. Міністерство внутрішніх справ проектує муніципальну інформаційну систему, готує план дій та контролює його реалізацію [3]. Комунікацію органів державної влади із громадськістю в Естонії забезпечує Інтернет-портал «Сьогодні вирішую я» (Tana otsustan mina). Кожний громадянин може «висловити свою думку про поточні процеси в країні, запропонувати поправки до законопроектів тощо. Цей портал також дозволяє користувачу голосувати.

Отже, безліч фундаментальних інновацій в Естонії вже завершені, але швидкі зміни в інформаційному суспільстві вимагають постійного руху. Досвід Естонії підтверджує, що однією із основних умов ефективного впровадження та розвитку електронного урядування в державі є позитивне сприйняття інновацій громадянами. Останньому сприяє курс на зміну свідомості населення, мотивування громадян до використання переваг ІКТ та активна освітньо-інформаційна позиція держави.

Список використаних джерел

1. Васильєва Н.В. Досвід країн Прибалтики в наданні електронних послуг населенню / Н. В. Васильєва // Модернізація державного управління та європейська інтеграція України : матер. щоріч. Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю (Київ, 25.04.2013) у 2-х т. / за наук. ред. Ю. В. Ковбасюка, К. О. Ващенко, С. В. Загороднюка. – К. : НАДУ, 2013. – Т. 1. – С. 54-56.
2. Васильєва Н. В. Реалізація Концепції розвитку електронного урядування на місцевому рівні / Н. В. Васильєва // Дні інформаційного суспільства – 2013 : матер. щоріч. наук.-практ. конф. за міжнар. участю (Київ, 20-21.05.2013) / за заг. ред. Н. В. Грицяк. – К. : НАДУ, 2013. – С. 103-105.
3. Е-Естонія – країна де живе Інтернет – Режим доступу: www.itl.ee/?dl=536

Катерина Снітко, студентка III курсу бакалаврату ОП «Урядування у публічній сфері»
Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського
національного університету імені Тараса Шевченка

Kateryna Snitko, Bachelor student III year EP Public Governance Educational and Scientific
Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko National University of Kyiv.

Науковий керівник: **Євген Гребеножко**, доктор філософії в галузі публічного управління
та адміністрування, асистент кафедри державного управління Навчально-наукового
інституту публічного управління та державної служби Київського національного
університету імені Тараса Шевченка

ГЕНДЕРНА ПОЛІТИКА: ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН

GENDER POLITICS: EXPERIENCE OF EUROPEAN COUNTRIES

According to international standards, men and women have equal rights to participate fully in all aspects of the political process. However, in practice, it is much more difficult for women to fully exercise these rights. The study of gender governance mechanisms in European politics is an important area of research, due to the democratization of society, the priority of human rights for the state, reform of social and political spheres, and globalization, in the EU, the issue of gender equality has been transformed from the issue of women's involvement in the labor market and the division of labor into gender parity in decision-making. Ensuring gender balance at the decision-making level is recognized by the European Commission as one of the priority issues. To increase the representation of women in politics, the EC is putting this issue on the political agenda. The level of representation of women in ministerial and parliamentary positions in EU member states and the representation of women in the European Commission is studied.

Keywords: gender, women rights, democratization of society, European Commission.

Гендерний фактор в системі державного управління становить складову державної гендерної політики, що спрямована на утвердження гендерної рівності в органах державної влади шляхом реалізації гендерної паритетності у владних структурах і досягнення гендерно збалансованої участі у прийнятті управлінських рішень на національному, регіональному та місцевому рівнях.

Дослідження механізмів державного управління у сфері гендерного фактору в політиці Європейських держав є актуальним напрямом наукових пошуків, на сучасному етапі розвитку держави вони лежать у площині розроблення засад гендерного паритету в системі державної служби, формування та розвитку гендерної культури і освіти працівників апарату.

Для поліпшення ситуації Європейська Комісія вважає за необхідне інтегрувати принципи гендерної рівності в стратегії, які мають прямий і непрямий вплив на життя жінок і чоловіків. Жіночі турботи, потреби, сподівання, так само, як і чоловічі, мають бути прийняті до уваги в процесі розробки і реалізації політики.

Характеризуючи теоретико-методологічні засади дослідження феномену гендерного фактору в політиці, варто зазначити, що термін «гендер» виник у Великій Британії і в перекладі з англійської означає рід. Спочатку це слово використовувалося для позначення граматичного роду (чоловічого, жіночого, середнього). У новому сенсі поняття «гендер» застосував у 1968 р. американський психолог Р.Столер з метою розрізнення «маскулінності» і «фемінності» як соціокультурних характеристик чоловічого і жіночого [1, с. 123].

Гендер здебільшого розуміється як соціальна надбудова над біологічною статтю або як соціальна стать. Образно кажучи, «гендер – це «культурна маска» статі, що визначається нашими соціокультурними уявленнями», тобто гендер позначає рольові соціальні очікування представників жіночої і чоловічої статі [2].

Аналізуючи роль гендерного фактору у країнах ЄС, варто зазначити, що у ЄС питання гендерної рівності трансформувалося з проблеми залучення жінок до ринку праці та розподілу праці до гендерного паритету при прийнятті рішень. У 2001 році в резолюції ЄП (Європейський Парламент) було зауважено про можливі дії стосовно збалансування участі жінок і чоловіків у процесі прийняття рішень і у тому ж році в ЄС було проведено конференцію міністрів держав-членів на тему гендерної рівності, яка стосувалася у тому числі й доступу жінок до керівних посад [3].

Забезпечення гендерного балансу на рівні прийняття рішень визнано ЄК (Європейська комісія) як одне із пріоритетних питань.

Статистика нам дозволяє проаналізувати ситуацію у різних країнах ЄС стосовно залученості жінок до топ-політики, як це видно з малюнку [3].

Найбільш успішною станом на березень 2015 року серед 28 країн членів ЄС стосовно участі жінок у національному парламенті (коли жінки займають більше 40% місць) є ситуація лише в трьох країнах ЄС – в Іспанії (41%), Фінляндії (43%) та Швеції (44%). Найгірша ситуація – в Угорщині (10%). Політична складова компоненту влади Індексу гендерної рівності вимірюється підрахунком відсотків жінок на міністерських і парламентських посадах, а також – у регіональних органах влади. Середній показник політичної складової по ЄС становить 50, проте низка країн суттєво перевищують цей показник, а саме понад 75, це Швеція, Іспанія, Фінляндія, Данія. Разом із тим, для таких країн, як Румунія та Угорщина цей показник нижчий від 20. Отже, країни ЄС суттєво відрізняються рівнем залученості жінок до великої політики [4].

Отже, проаналізувавши статистику можна зробити висновок про те, що питання відмінної ситуації серед країн ЄС стосовно залученості жінок до рівня прийняття рішень може бути доречним для більш ретельного вивчення. Хоч із 2003 року ЄК проводить дослідження кількості жінок і чоловіків на ключових посадах, цифри говорять самі за себе: в останньому складі ЄК – 19 чоловіків і 9 жінок. У ЄК 2010–2016 років – лише 8 жінок із поміж 27 посад. У ЄК 2004–2009 років – теж 8 жінок. Тобто, протягом останніх 10 років не спостерігалось суттєвого прогресу стосовно кількості жінок на найвищих посадах європейського рівня.

Список використаних джерел

1. Вілкова О. Сучасні моделі гендерної політики: сутність та особливості впровадження / Олена Вілкова // Політ. менеджмент. – 2008. – № 6. – С. 160–166.
2. Поняття та суть гендеру. Основні парадигми інтерпретації гендерних відносин. – Режим доступу: http://cpk.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=670.
3. Марценюк Т. Інституційні засади регулювання гендерних відносин у Швеції // Організаційні та правові елементи інституційного механізму забезпечення гендерної рівності. – К.: ПРООН, 2010. – 103 с. // http://ekmair.ukma.kiev.ua/bitstream/123456789/1393/1/marcenyuk_inst_zasady.pdf
4. Марценюк Т. Політичне представництво жінок та гендерні квоти: шведський досвід // Соціальні виміри суспільства. Випуск 10. – К.: Інститут соціології НАН України, 2007. – С. 153-161.

Яна Суханова, аспірантка кафедри регіональної політики навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Yana Sukhanova, Postgraduate Student, Department of Regional Policy, Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service, Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0000-0002-9652-7223>

Науковий керівник: **Наталія Кризина**, д. держ. упр., професор, професор кафедри управління охороною здоров'я та публічного адміністрування Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л. Шупика, заслужений лікар України

ВІДОМЧА МЕДИЦИНА В СТРУКТУРІ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ: ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ПОРІВНЯЛЬНИЙ ДОСВІД ІЗ ЗАКОРДОННИМИ КРАЇНАМИ

DEPARTMENTAL MEDICINE IN THE STRUCTURE OF THE UKRAINIAN HEALTHCARE SYSTEM: CHARACTERISTICS AND COMPARATIVE EXPERIENCE WITH FOREIGN COUNTRIES

It is possible to create a regulated health care system with the integration of medicine from different departments. Effective public administration of such a combined system is a gradual process of forming appropriate mechanisms on the basis of a single regulatory framework, streamlined structure, effective financing and a flexible and regulated system of interaction. The experience of countries with different forms of government and management of the health care system allows us to trace the stages and obstacles to the creation of such a system. The study analyzes the experience of the stages of reforming the health care systems of a market, national single insurer with a network of services provided by private and public institutions, social health insurance, medical services provided by private institutions with public co-payers. The authors of the article highlight the findings of such studies, the experience of reforming medicine and the integration and cooperation of medical structures of different levels of subordination to the UK, United States, Germany and others, which will be used to reform the Ukrainian health care system to overcome its fragmentary nature.

Keywords: public administration, departmental medicine, health care reform, foreign experience.

Одним із завдань державного управління є ефективне управління ресурсами сфери охорони здоров'я та створення умов для розвитку систем охорони здоров'я відповідно до потреб часу. Процес реформування сфери охорони здоров'я України з частими зупинками триває вже декілька десятиліть. Однією з перепон просування медичної реформи в Україні стала структурна розпорошеність, невпорядкованість нормативно-правової бази та неврегульованість взаємовідносин у галузі відомчої медицини.

Для України характерна відсутність чіткого бачення майбутньої моделі розвитку охорони здоров'я, тому вивчення досвіду та аналіз розвитку охорони здоров'я інших країн можуть надавати корисну інформацію щодо ефективних шляхів розвитку системи охорони здоров'я.

Ефективним методом прогнозування державного управління при запровадженні реформ у сфері охорони здоров'я є вивчення зарубіжного досвіду та аналіз проведених змін в інших державах.

Саме вивчення досвіду країн зі схожою перехідною економікою, оцінка їх помилок і досягнень можуть дати цінну інформацію для передбачення наслідків запропонованих змін в управлінні ресурсами охорони здоров'я України.

В дослідженні питань формування та реформ систем охорони здоров'я в країнах Європи та Сполучених Штатах Америки (США) чітко зазначено розподіл загальнодержавної системи охорони здоров'я за територіальною ознакою. При цьому виділяється мережа лікувально-профілактичних закладів військових відомств, які надають послуги військовослужбовцям на підставі страхування. Мережі військових закладів частково обслуговують цивільних громадян

на підставі страхування, за рахунок чого відбувається реімбурсація грошей до бюджету військових медичних закладів. Медичну допомогу надають штатні військові лікарі та наймані за контрактом цивільні лікарі [1].

Систем охорони здоров'я солідарного типу Франції Англії та Німеччини свідчать про неоднорідність самої структури страхових компаній (будь то фонди чи лікарняні каси), що побудовані за галузевим чи фаховим принципом. Простежується відомчий характер мережі страхових компаній, що не обмежує доступ громадян будь якої категорії медичних послуг та сприяє конкуренції медичних закладів та страхових компаній, що впливає на якість медичного обслуговування [2].

У 2018 році дослідженнями Національного інституту стратегічних досліджень в аналітичній доповіді до щорічного послання Президента України зазначено неузгодженість поглядів на модель системи охорони здоров'я та відсутність чітко виважених підходів до зміни механізмів державного управління системою охорони здоров'я, що робить таку реформу відомчо-орієнтованою [3].

В аналізі реформ системи охорони здоров'я в Україні, В.М. Лехан також вказує на фрагментарність реформ, пов'язану з політичним контекстом та політичною заангажованістю [4].

Залишається відкритим питання чіткого виокремлення терміну відомча медицина. У багатьох юридичних та державних документах є згадування про відомчий характер підпорядкування медичних закладів: «Управління системою охорони здоров'я здійснюють Міністерство охорони здоров'я України та інші центральні органи виконавчої влади, яким підпорядковані відомчі заклади охорони здоров'я» [5].

Відомча медицини в структурі системи охорони здоров'я України характеризується тим, що: ця структура існує у країнах пострадянського простору; відсутній контроль за діяльністю цієї структури з боку Міністерства охорони здоров'я України; ця структура досить розгалужена; вона розподілена на військову та цивільну складові.

Відомчою системою охорони здоров'я можна вважати мережі закладів охорони здоров'я з окремим підпорядкуванням, фінансуванням, цілепокладанням, які надають медичні послуги в повному обсязі (профілактичні, санітарно-протиепідемічні, лікувальні, відновлювальні) окремим контингентам громадян, діяльність яких скерована окремим відомством.

В Україні власні мережі закладів охорони здоров'я мають як цивільні органи державної влади так і державні структури сектору безпеки та оборони. Тож за приналежністю до таких структур ми маємо паралельні цивільні та військові відомчі системи охорони здоров'я.

Створення паралельних систем охорони здоров'я можна розглядати як додаткові переваги або надання послуг особливому контингенту громадян. Це свідчить про низьку якість медичних послуг у загальній системі охорони здоров'я та є показником неефективності механізмів державної політики та державного управління у сфері охорони здоров'я України.

Список використаних джерел

1. Головань В. Міжнародний досвід створення та функціонування військово-медичних сил (досвід Франції, Німеччини та США) Інформаційна довідка, підготовлена Європейським інформаційно-дослідницьким центром на запит Комітету Верховної Ради України URL: <http://euinfocenter.rada.gov.ua> (дата звернення 22.06.2021).

2. Паршикова А. Міжнародний досвід реформування системи охорони здоров'я (досвід країн Європейського Союзу) Інформаційна довідка, підготовлена Європейським інформаційно-дослідницьким центром на запит народного депутата України. Київ. 2017р. URL: <http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/29185.pdf> (дата звернення 22.06.2021.)

3. Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2017 році». – К. : НІСД, 2017. С388-398. URL: <https://niss.gov.ua/publikacii/poslannya-prezidenta-ukraini/analitichna-dopovid-do-schorichnogo-poslannya-prezidenta> (дата звернення 24.05.2021)

4. Лехан В.М., Крячкова Л.В., Заярський М.І. Аналіз реформ охорони здоров'я в Україні: від здобуття незалежності до сучасності ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України», ЗДОРОВ'Я НАЦІЇ. 2018. № 4 (52)

5. Берн І., Езер Т., Коен Дж., Оверал Дж., Сенюта І. Права людини у сфері охорони здоров'я: практичний посібник / За наук. ред. І. Сенюти.: Вид-во ЛОБФ «Медицина і право», Львів. 2012. – 552 с.

Ксенія Сухова, аспірантка кафедри публічного управління та адміністрування Донецького державного університету управління, Маріуполь

Kseniya Sukhova, postgraduate student of the Department of Public Administration and administration of the Donetsk State University of Management, Mariupol, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0003-2168-6200>

Науковий керівник: **Денис Тарасенко**, к.е.н., доцент, декан факультету права і соціального управління Донецького державного університету управління, м. Маріуполь

НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ В ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ

REGULATORY AND LEGAL FRAMEWORK FOR THE PROVISION OF SOCIAL SERVICES IN A TERRITORIAL COMMUNITY

The transformations that are taking place in the social sphere have become the focus of many scholars, journalists and public figures in the coming years. In addition, the Ministry of Social Policy, district and regional administrations systematically issue explanations and instructions on obtaining social services in transition. However, the dynamism of research processes provokes the consideration of many unexplored issues that require further disclosure. So today, the basic legal act that regulates the process of providing social services in Ukraine, adopted in a new version in 2020, the Law of Ukraine «On Social Services» №2671-VIII.

To consider the directions of concentration of social services, in our work we propose to study the etymology of the category of social services. Because, according to the Law of Ukraine «On Social Services», social services are measures aimed at preventing difficult life circumstances, overcoming them or reducing the negative consequences of such circumstances for those affected.

Keywords: social services, territorial community, state.

Перетворення, які відбуваються у соціальній сфері найближчими роками стали фокусом розгляду багатьох науковців, журналістів та громадських діячів. Окрім того, Міністерством соціальної політики, районними та обласними адміністраціями на систематичній основі випускаються роз'яснення та інструкції щодо отримання тих чи інших соціальних послуг у перехідних умовах [5; 6]. Проте, динамічність процесів у сфері дослідження провокує утворення недосліджених питань, які потребують додаткового розкриття. Базовим нормативно-правовим актом, який регулюється процес надання соціальних послуг в Україні виступає прийнятий у новій редакції у 2020 році Закон України «Про соціальні послуги» №2671-VIII. Окрім того, до законодавчих актів, за допомогою яких визначається діяльність сфери соціальних послуг відносять (рис. 1).

Отже, на рис. 1 можемо наочно дослідити структуру законодавства щодо регулювання соціальних послуг. Проте, даний перелік не є вичерпним і може бути значно розширений шляхом включення до нього Законів України, Постанов Кабінету міністрів України, Указів Президента України, наказів Міністерства соціальної політики, Міністерства охорони здоров'я, Міністерства внутрішніх справ, які регулюють процес надання соціальних послуг у розрізі різних напрямків.

Перш ніж розглянути напрямки зосередження соціальних послуг, пропонуємо дослідити етимологію категорії соціальна послуга. Таким чином, відповідно до Закону України «Про соціальні послуги», під соціальними послугами, розуміються заходи, спрямовані на попередження складних життєвих обставин, їх подолання або зменшення негативних наслідків таких обставин для осіб, на яких вони впливають.

Поруч із цим, ст. 16 Закону також визначається перелік базових соціальних послуг, до яких відносять: денний догляд та догляд вдома; проживання із підтримкою; соціальна адаптація, інтеграція та реінтеграція; забезпечення притулком; ургентне втручання; консультування та

соціальний супровід; представництво інтересів та посередництво; соціальна профілактика; догляд та виховання дітей в наближених до сімейних умовах; забезпечення перекладу за допомогою мовою жестів та супровід на час інклюзивної освіти, тощо.

Міжнародні акти

- Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод.
- Європейська соціальна хартія (у переглянутій редакції)
- Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми
- Принципи ООН по відношенню до людей похилого віку, тощо.

Внутрішнє загальне законодавство України

- Сімейний та Цивільний кодекси.
- Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я».
- Закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю».
- Закон України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування».
- Закон України «Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей».
- Постанова Кабінету Міністрів України 01.06.2020 № 586 «Деякі питання захисту дітей в умовах боротьби з наслідками гострої респіраторної хвороби, COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2»
- Постанова Кабінету Міністрів України від 01.06.2020 № 585 «Про забезпечення соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах» (Порядок забезпечення соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах).

Рис. 1. Структура законодавства у сфері регулювання соціальних послуг

Джерело: розроблено автором на основі [8; 2].

Протягом тривалого часу, науковці одноголосно стверджують про інтенсифікацію проблем значної диспропорції у рівні та якості життя населення України. Зокрема, це пов'язано із поширенням зовнішніх та внутрішніх міграцій, які провокують переміщення висококваліфікованих трудових ресурсів із регіонів у центри, що ще більше провокує загострення соціальних, екологічних та економічних проблем у віддалених регіонах. Поруч із цим, активний етап територіальної реформи, який супроводжується оптимізацією кількості районів в Україні шляхом утворення об'єднаних територіальних громад (ОТГ), супроводжується й передачею повноважень з надання соціальних послуг з державного на місцевий рівень. Щоб забезпечити повноту надання соціальних послуг у громадах повинні бути створені відповідні структурні підрозділи Територіальних центрів соціального обслуговування. Відповідно до закону, кожна об'єднана територіальна громада повинна забезпечити надання в обов'язковому порядку базових послуг. При цьому, кожна послуга повинна відповідати певним соціальним стандартам, затвердженим Міністерством соціальної політики України.

Відповідно до нової редакції Закону України «Про соціальні послуги» повноваження, які передаються на регіональний рівень являються власними повноваженнями громади, для реалізації яких у її структурі повинен бути створений відповідний підрозділ. Про визначні результати поширення мережі надавачів соціальних послуг говорити ще рано, проте є позитивні зрушення. Зокрема, одним із досягнень є поява в режимі тестування на сайт профільного міністерства інформаційної панелі, де наведені основні статистичні дані щодо захисту прав дитини і надання соціальних послуг у громадах.

На практиці, у кожному регіоні функціонують Територіальні центри соціального обслуговування, які ще по іншому називають надавачами соціальних послуг. При цьому до їх переліку можуть бути включені представники як державного, так і недержавного секторів [5; 6]. В умовах неможливості відкриття відповідних центрів надання соціальних послуг у віддалених місцях, вони можуть надаватись і в непрофільних установах. Наприклад у центрах

зайнятості, медичних закладах, освітніх, культурних, тощо. Незалежно від форми власності, всі надавачі працюють в однакових умовах. Це гарантується вітчизняним законодавством про надання соціальних послуг.

Підсумовуючи проведені дослідження, можемо побачити, що в даний час сфера надання соціальних послуг зазнає значних перетворень. В першу чергу це пов'язується із загальною політикою децентралізації влади в країні, а також із територіальною реформою. Таким чином, закономірно виникає необхідність збереження можливості своєчасного та безперешкодного доступу громадян до всіх послуг, які гарантуються державою. В таких умовах, очевидною є необхідність внесення змін до діючого законодавства, яким регулюється процес надання соціальних послуг. Відтак, було прийнято нову редакцію Закону України «Про соціальні послуги», якою визначаються повноваження, які повинні бути передані на регіональний рівень і які виступають власними повноваженнями громади. Для реалізації цих повноважень, при відсутності відокремленого органу надання соціальних послуг, у структурі територіальних громад або інших державних органів (сфери освіти, охорони здоров'я, культури) повинен бути створений відповідний підрозділ. Це дозволить гарантувати доступ до соціальних послуг всіх громадян, не залежно від їх місця проживання.

Окрім того, вищезгаданим законом визначається перелік базових соціальних послуг, які повинні надаватись на місцевому рівні в обов'язковому порядку. В той же час, новацією, яка повинна позитивно вплинути на зростання якості та повноти надання соціальних послуг є формування реєстру надавачів соціальних послуг, який на даний момент представлений на сайті Міністерства соціальної політики та працює у тестовому режимі. Для забезпечення повноти дослідження, у межах наукової роботи нами проведено наочне розмежування зобов'язань між центральним та регіональними рівнями. Згідно з інформацією, наведеною в таблиці, на рівень територіальних громад покладено обов'язки по контролю за дотриманням законодавства у сфері соціального захисту населення, розробка планів та програм соціального розвитку, ведення реєстру надавачів соціальних послуг, інформування населення, тощо.

Таким чином, можемо впевнено стверджувати, що система надання соціальних послуг в Україні є вдало спланованою та продуманою і повністю відповідає потребам населення. Проте, для повноцінного її впровадження та контролю за результатами потрібен час.

Список використаних джерел

1. Нечосіна О. Функціонування системи соціальних послуг в Україні: короткий опис. 2019. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/510/3._Функціонування_системи_соціальних_послуг_в_Україні.pdf (дата звернення 22.01.2022).

2. Міністерство соціальної політики України. Розвиток та забезпечення надання соціальних послуг на рівні громади: роз'яснення для керівників органів місцевого самоврядування відповідно до чинного законодавства. 2020. Вих. № 18314/0/2-20/57. URL: https://pidgorodne.otg.dp.gov.ua/storage/app/sites/92/_uploaded-files/yasnennya-dlya-kerivnikiv-organiv-mistsevogo-samovryaduvannya.pdf (дата звернення 22.01.2022).

3. Волинська обласна державна адміністрація. Офіційний сайт. Про надання соціальних послуг особам, які потребують допомоги у перехідний період формування територіальних громад та новоутворених районів. 2020. URL: <https://voladm.gov.ua/article/pro-nadannya-socialnih-poslug-osobam-yaki-potrebuyut-dopomogi-u-perehidniy-period-formuvannya-teritorialnih-gromad-i-novoutvorennaya-royoniv/> (дата звернення 23.01.2022).

4. Хмельницька обласна державна адміністрація. Офіційний сайт. Соціальні послуги. 2021. URL: https://www.adm-km.gov.ua/?page_id=99981 (дата звернення 23.01.2022).

5 Публічне адміністрування. Англо-український словник термінів : навч. посіб. / К. О. Ващенко, Р. Г. Щокін, Є. О. Романенко, Л. М. Акімова [уклад.]. – Київ : ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом», 2020. – 232 с. – Бібліогр. : с. 231. – Публічне адміністрування; Вип. 4.

6 Публічне адміністрування. настільна книга державного службовця і політика. Понятійно-термінологічний словник / К.О. Ващенко, Р.Г. Щокін, Є.О. Романенко, Л.М. Акімова [Уклад.]. – Київ : ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна академія управління персоналом», 2020. – 764 с. – Публічне адміністрування; Вип. 3.

Анна Таргоній, аспірантка ОП «Публічне управління та адміністрування» Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Anna Tarhonii, postgraduate student of the educational program «Public Administration» of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Public Service of Taras Shevchenko National University of Kyiv

<https://orcid.org/0000-0002-9527-2599>

Науковий керівник: **Анжеліка Крусян**, д.ю.н., професор, професор кафедри державного управління Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ВИКОРИСТАННЯ КОУЧИНГУ В ПЕРЕГОВОРНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ ДІАЛОГУ

USING COACHING IN THE NEGOTIATION OF POLICE DIALOGUE

The article shows the importance of the National Police of Ukraine as a service for the citizens. The tasks of the police are analyzed in general and the details of the activity of the special part of the police (police dialogue) are described. The need of using not only professional knowledge but also communicative skills by the National Police of Ukraine is substantiated. It is emphasized that the specificity of police work involves activities in aggressive environments and requires professional communication training. Elements of effective communication between the police and citizens are demonstrated. It is proposed to use coaching in the work of the National Police of Ukraine as a promising method of resolving conflicts during mass events, which is a new approach and method in public administration.

Keywords: coaching, communication, police dialogue, National police.

Діяльність Національної поліції України передбачає її якісне функціонування як високоефективної, сервісної служби європейського зразка, що спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ. Одним із завдань поліції, передбачених ст. 2 Закону України «Про Національну поліцію», є надання поліцейських послуг у сферах забезпечення публічної безпеки і порядку, а також охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави [1].

Специфіка завдань, покладених на поліцейського, вимагає наявності не лише відповідних професійних знань, а й володіння низкою комунікативних компетентностей. Більше того, робота спеціальних підрозділів, які діють в структурі відомства, базується виключно на таких вміннях. Яскравим прикладом є службовці поліції діалогу, професійні перемовники-комунікатори, які за допомогою слів запобігають виникненню конфліктних ситуацій та спричиненню насильства.

Згідно п. 5 доручення Національної поліції «Про запровадження в територіальних органах і підрозділах Національної поліції постійно діючих робочих груп поліцейських з питань комунікації з організаторами та учасниками масових заходів», групи превентивної комунікації (поліцію діалогу) необхідно залучати під час проведення масових заходів підвищеного ступеня ризику відповідно до критеріїв оцінювання; мирних зібрань біля органів влади та на об'єктах транспорту незалежно від їх ступеня ризику [2].

Таким чином, діяльність службовців поліції діалогу містить в собі елементи переговорної діяльності, яка відбувається між поліцією і населенням під час масових заходів. З метою підвищення ефективності ведення переговорів та недопущення ситуації, під час якої потенційна небезпека може перетворитися в реальну загрозу життю і здоров'ю людини, пропонуємо використовувати коучинг.

Погоджуємося з думкою Джона Вітмора, який вказує, що коучинг – це не просто методика, яку можна ввести та застосовувати в чітко визначених ситуаціях, а це спосіб управління, спосіб поводження з людьми, спосіб мислення, спосіб існування. Автор зазначає, що настане день, коли слово «коучинг» взагалі зникне з нашого лексикону, адже воно стане способом взаємин між людьми [3, с. 51].

Коучинг передбачає активне слухання та вербалізацію почуттів у співрозмовника, що в свою чергу сприяє зниженню агресії та можливості знайти компромісне рішення. Вважаємо, що така комунікативна компетентність є необхідною в діяльності службовця Національної поліції під час ведення переговорів з населенням.

Погоджуємося з твердженням, що переговори являють собою комунікативну взаємодію між сторонами для спільного обговорення та розв'язання спірних проблем шляхом досягнення домовленостей (угод), і їхніми характерними особливостями є: наявність проблеми; спільні й відмінні інтереси сторін; взаємозалежність учасників переговорів [4, с. 32].

Виходячи з завдань, які законодавчо покладені на службовців Національної поліції України, основною метою переговорів з населенням під час масового заходу є забезпечення публічної (громадської) безпеки та порядку, недопущення вчинення правопорушень та досягнення компромісних домовленостей між суб'єктами переговорної діяльності.

Функціонал коучингу допоможе сформувати фахову комунікативну компетентність у службовця поліції діалогу, що стане однією з визначальних чинників ефективності його роботи. За допомогою відкритих питань, які лежать в основі коучингу, поліцейський отримує всю необхідну інформацію, керує процесом бесіди та з'ясовує причини неправомірної поведінки тощо.

Варто пам'ятати, що ведення переговорів під час масових заходів відбувається, як правило, в агресивному комунікативному середовищі і професійна діяльність працівників поліції здійснюється в умовах, які потребують розвинутої саморегуляції психічних станів та поведінки в цілому.

Використання коучингу в діяльності службовців Національної поліції, допоможе досягнути високого рівня комунікації, що передбачає взаємодію і діалог між її учасниками. Якість такого співробітництва впливатиме на рівень довіри громадян до правоохоронців, профілактику і попередження злочинів, що є важливою превентивною функцією в діяльності поліції.

Список використаних джерел

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. – Офіц. веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.
2. Про запровадження в територіальних органах і підрозділах Національної поліції постійно діючих робочих груп поліцейських з питань комунікації з організаторами та учасниками масових заходів : доручення Національної поліції України від 31 лип. 2017 р. № 8246/01/20-201.
3. Вітмор Дж. Коучинг високої ефективності /Пер. з англ. – М.: Міжнародна академія корпоративного управління і бізнесу, 2005. 168 с.
4. Брайнинг Г. А. Руководство по проведению переговоров / Пер. с англ. – М. : Альпина, 2006. 222 с.

Дмитро Ткачук, аспірант кафедри державного управління Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Dmytro Tkachuk, postgraduate student of the Department of Public Administration, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0000-0001-3479-2770>

Науковий керівник: **Юрій Рубан**, к.т.н., доцент, доцент кафедри державного управління Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ОСНОВНІ МЕХАНІЗМИ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ З ІНСТИТУТАМИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН

THE MAIN MECHANISMS OF INTERACTION OF STATE AUTHORITIES OF UKRAINE WITH INSTITUTIONS OF CIVIL SOCIETY OF NATIONAL MINORITIES

One of the most important functional features of the political system is the involvement of social groups in the political life of society. In general, the Ukrainian system of governance in the field of ethnic minorities is very complex and reflects the administrative system and governance in the long transition period. Since the proclamation of Ukraine's independence, the institutional mechanisms of interaction with national minorities have changed significantly. The expert community identifies the following tools for the influence of ethnic communities on the decision-making process of executive bodies and local governments: public councils, local initiatives, citizens' appeals, public hearings, public budget participation, public expertise, self-organization bodies, citizens' appeals, involvement of public representatives as experts, public consultations, rallies, demonstrations, pickets, appeals in court of actions or inaction of the authorities, participation in the work of deputy commissions, in the session of the local council, etc. Institutional mechanisms of influence of ethnic communities on the decisions of the authorities became possible due to the methods of trial and error, the development of democracy in our country and the chosen political course for accession to the European Union.

Keywords: ethnicity, community, politics, ethno-politics, mechanisms.

Однією з найважливіших функціональних ознак політичної системи є залучення соціальних груп до політичного життя суспільства. Взагалі, українська система керування у сфері етноменшин дуже складна і відображає адміністративну систему й керування в тривалому перехідному періоді.

З моменту проголошення незалежності України інституційні механізми взаємодії з національними меншинами зазнали значних змін. Протягом 1993–1995 рр. діяло окреме Міністерство у справах національностей, яке пізніше було понижено до рівня Державного комітету, який ліквідували у 2010 р. У 2014 р. ввели посаду Урядового уповноваженого з міжетнічних питань, але її ліквідували без створення альтернативи. 11 квітня 2017 р. в Міністерстві культури України розпочала свою роботу Експертна рада з питань етнополітики – постійно діючий консультативно-дорадчий орган. Довгий час одним із єдиних інституцій до якої могли звернутися національні меншини був Департамент у справах релігій та національностей. У березні 2014 р. була створена посада Уповноваженого Президентом України у справах кримськотатарського народу. У 2015 р. було створено Міжвідомчу робочу групу щодо ромів з питань виконання плану заходів щодо Стратегії захисту та інтеграції в українське суспільство ромської національної меншини.

У 2016 р. Кабінет Міністрів України оголосив про відновлення роботи двосторонніх комісій (угорсько-української та німецько-української) з прав національних меншин на період до 2020 р. Проте, на той час з існуючими громадськими радами в Україні, до складу яких

входять представники етнічних меншин, не здійснюються регулярні зустрічі та консультації. Етноменшини не мали реального впливу на процес прийняття рішень, що до них відносились. Тож на той момент існували три комунікативні органи в державі, де етнічні спільноти могли бути почутими, але не факт, що змогли впливати на процес. Це Рада міжетнічної злагоди під головуванням заступника Віце-прем'єра України, Громадська рада при Мінкульті та Експертна рада з розробки навчальних програм для шкіл меншин [3, с. 28–29].

Однак, варто зауважити, що з утворенням у 2019 р. профільного Комітету з питань прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій у Донецькій, Луганській областях та Автономної Республіки Крим, міста Севастополя, національних меншин і міжнаціональних відносин розпочалися певні зрушення у налагодженні якісного, а головне результативного діалогу з національними спільнотами. У 2020 р. було утворено Державну службу з етнополітики та свободи совісті, яка має забезпечувати реалізацію державної політики у сфері міжнаціональних взаємин та свободи совісті. При державній службі існує Громадська рада, яка складається із представників національних меншин. Робота Установчих зборів розпочалась у жовтні 2021 р. [1]. Зрештою завдяки спільній роботі було прийнято Закон «Про корінні народи» та підготовлено Закон «Про національні меншини».

Зазначене стало вкрай важливою та довгоочікуваною подією, оскільки практика довела, що без спеціального державного органу, який би профільно зосереджувався на етнонаціональній проблематиці, складно проводити чітку, виважену, послідовну державну політику в сфері міжнаціональних відносин. Саме відсутність такого центрального органу виконавчої влади вкрай негативно позначалась на координації діяльності різних державних органів у цій сфері, реалізації проектів та програм, спрямованих на корінні народи і національні меншини, налагодженні комунікації та співпраці між представниками етнічних спільнот та інституціями державної влади на центральному і місцевому рівнях [2, с. 52].

Експертне середовище визначає такий інструментарій впливу етнічних спільнот на процес ухвалення рішень органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування: громадська рада, місцеві ініціативи, звернення громадян, громадські слухання, громадський бюджет участі, громадська експертиза, органи самоорганізації населення, звернення громадян, залучення представників громадськості як експертів, консультації з громадськістю, участь в роботі депутатських комісій, у сесії місцевої ради, тощо.

Отже, інституційні механізми впливу етнічних громад на рішення органів влади стали можливі завдяки розвитку демократії у нашій державі та підвищенню активної позиції самих громад. Обраний політичний курс на вступ до Європейського Союзу, прагнення інтеграції з європейським законодавством зрештою призвело до позитивних зрушень. Це утворення Державної служби з етнополітики та свободи совісті, напрацювання позитивної комунікації, наповнення Громадських рад представниками національних меншин, прийняття Закону «Про корінні народи» та підготовка нового законопроекту «Про національні меншини України».

Список використаних джерел

1. Державна Міграційна Служба України. Міграційний профіль України. 2018. URL: <https://dmsu.gov.ua/diyalnist/monitoring-migracijnix-procesiv/migracijnij-profil.html>
2. Державне управління в умовах розвитку інформаційного суспільства: навч. посіб. / Н.В. Грицяк, Л.В. Литвинова. К. : Вид-во К.І.С., 2015. 108 с.
3. Маллой Тове Г. Зміцнення захисту національних меншин в Україні: Виконавчі структури та спеціалізовані механізми ведення діалогу в міжнародній перспективі. Партнерство заради належного врядування. 2018. URL: <https://rm.coe.int/mdm-study-bloc-ukr1/168095ac65>

Андрій Федець, аспірант Інституту державного управління Національного університету «Львівська політехніка», начальник відділу перевезення цінностей у Львівській області управління з перевезення цінностей Центрального сховища Національного банку України
Andriy Fedets, postgraduate Institute of Public Administration Lviv Polytechnic National University, head of the Department of Transportation of Valuables in Lviv Region, Department of Transportation of Valuables of the Central Depository of the National Bank of Ukraine
<https://orcid.org/0000-0003-1769-6967>

Науковий керівник: **Євген Матвіїшин**, д.е.н., доцент, професор кафедри регіонального та місцевого розвитку Інституту державного управління Національного університету «Львівська політехніка»

СУЧАСНІ МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ГОТІВКОВОГО ГРОШОВОГО ОБІГУ ТА ОПЕРАЦІЙ З ІНКАСАЦІЇ КОШТІВ ТА ПЕРЕВЕЗЕННЯ ВАЛЮТНИХ ЦІННОСТЕЙ В УКРАЇНІ

MODERN MECHANISMS OF STATE REGULATION OF CASH CIRCULATION AND OPERATIONS ON COLLECTION OF FUNDS AND TRANSPORTATION OF CURRENCY VALUES IN UKRAINE

The abstracts consider the main role, functions and tasks of the central bank of the state in the organization of cash circulation and collection of funds.

The analysis of the transition started by the National Bank of Ukraine from the classical controlled model of cash circulation organization to the delegated model of cash circulation organization has been carried out. The main purpose of implementing the delegated model and the country where this model already operates is determined, the mechanism of granting banks the status of authorized banks and the authority of the National Bank to transfer cash reserves for safekeeping to them is reflected.

It is noted that in practice not all banking institutions that have received the status of an authorized bank were ready to fully comply with the requirements of the National Bank, which in turn may create certain risks of implementing the delegated model in Ukraine. To prevent such a situation and stable provision of cash to banking institutions, it is proposed to consider the possibility of creating and implementing an alternative model of organizing cash circulation of the National Bank.

Keywords: state regulatory policy, cash circulation, transportation of currency values. authorized banks, delegated cash circulation model.

Будь-яка ринкова діяльність потребує відповідного регулювання з боку держави, яка має визначати однакові і ключові закони та правила для всіх учасників ринку та здійснювати нагляд за їх виконанням.

Стан економіки будь-якої країни значною мірою визначається рівнем організації готівкового грошового обігу, ведення емісійно-касових операцій, безперебійним забезпеченням потреб економіки в готівкових коштах [1].

Україна належить до групи країн із високим показником рівня готівки в економіці, потреба в якій формувалася протягом усіх років незалежності країни. У державі створено розвинену інфраструктуру, орієнтовану на отримання готівки та проведення операцій з нею, але існує значний відрив від інших країн світу в технологіях і засобах безготівкових розрахунків [2].

Національний банк України (далі – Національний банк) – це орган державної влади, наділений ключовими для банківської системи України функціями публічного управління та адміністрування, зокрема: організацією готівкового грошового обігу, виключним правом на виготовлення та зберігання банкнот і монет, встановленням правил випуску в обіг, обробки, зберігання, інкасації, перевезення, вилучення з обігу та знищення готівки [3].

Національний банк, як провідна державна банківська установа, забезпечує організацію та регулювання операцій з інкасації коштів та перевезення валютних цінностей в Україні, встановлює норми та правила, що визначають порядок їх проведення, здійснює контроль за їх дотриманням, видає ліцензії на надання банкам послуг з інкасації коштів [4].

З метою забезпечення ефективного готівкового обігу, забезпечення ринку готівкою належної якості, у необхідному обсязі та номіналах, Національним банком у 2016 році було прийнято Концепцію організації готівкового обігу в Україні та ініційовано перехід з класичної контрольованої моделі організації готівкового обігу на делеговану модель організації готівкового обігу. Класична контрольована модель передбачала доставку готівкових коштів від Національного банку до банківських установ України, їх філій та відділень, через власну мережу відділів готівкового обігу у регіонах, перевезення яких забезпечувалось силами підрозділів перевезення цінностей Національного банку та інкасацією банківських установ [5].

Делегована модель організації готівкового обігу, передбачає делегування Національним банком частини своїх функцій щодо забезпечення готівкою регіонів комерційним учасникам ринку – уповноваженим банкам та інкасаторським компаніям Cash-in-Transit (CIT) [5].

Національним банком розроблено положення щодо критеріїв та порядку відбору банків, які можуть претендувати на статус уповноважених банків та залучатися до зберігання запасів його готівки [6].

Основна мета реалізації делегованої моделі в Україні має знизити витрати держави на готівковий обіг та сприяти розвитку конкурентного ринку послуг з інкасації. Делегована модель переважно застосовується у Великобританії, Бразилії, Нідерландах, Фінляндії та Швеції, проте не в більшості країн з розвинутою потужною економікою та банківською системою Європейського союзу (ЄС), членство у якому залишається амбітною метою України [5].

Крім того, Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом що є основою для відносин між Україною і ЄС, передбачає, що нормативно-правові акти України щодо предмету правового регулювання не повинні суперечити праву ЄС та відповідати зобов'язанням України у сфері європейської інтеграції [7].

Проте, на практиці не всі банківські установи, які отримали статус уповноваженого банку, виявились готовими виконувати у повному обсязі вимоги Національного банку, які передбачають вкладення досить значних інвестицій (створення касових центрів обробки готівки, закупівлі вартісного обладнання та великовантажного інкасаційного панцерованого автотранспорту, тощо), що в свою чергу може створити ризики повної реалізації впровадження делегованої моделі в Україні, інші виклики та проблеми.

Для запобігання такої ситуації та стабільного забезпечення банківських установ в регіонах готівкою, пропонується розглянути можливість створення та впровадження альтернативної моделі організації готівкового обігу Національного банку, яка б передбачала наступні варіанти:

- відновлення забезпечення банківських установ готівкою через систему Національного банку, виключно силами підрозділів перевезення цінностей Національного банку;
- прихід на готівковий ринок України потужної транснаціональної інкасаційної компанії (CIT);
- створення національного державного підприємства «Укрінкасація»

Список використаних джерел

1. Катан Л.І., Демчук Н.І., Бабенко-Левада В.Г., Журавльова Т.О. за ред. Мазур І.М, Банківська система /навч.посіб.. – Дніпро: Пороги, 2017. - 444 с.
2. Державна служба фінансового моніторингу України «Типологічні дослідження державної служби фінансового моніторингу України» URL:http://finmonitoring.in.ua/wpcontent/uploads/2018/04/180410_1446_book_ua_topology_sfs.pdf, дата звернення: 09.02.2022.
3. Закон України «Про Національний банк України», затверджений постановою Верховної Ради України від 20.05.1999 № 679–XIV, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>, дата звернення: 09.02.2022.

4. Положення про порядок видачі юридичним особам ліцензії на надання банкам послуг з інкасації, затверджене Постановою Правління Національного банку України від 24 грудня 2015 р. № 926, URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0926500-15#Text>.

5. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. URL:<https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-peredaye-na-outsorsing-zabezpechennya-gotivkoju-v-regionah-ukrayini>, дата звернення: 10.02.2022).

6. Положення про передачу запасів готівки на зберігання до уповноважених банків та проведення операцій з ними, затверджене Постановою Правління Національного банку України від 17.09.2021 № 95, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0095500-21#Text> (дата звернення: 10.02.2022).

7. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Кабінет Міністрів України, ВРУ від 16.09.2014 URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/ugoda-pro-asociaciyu/00ukraine-euassociationagreementbody.pdf>, (дата звернення: 12.02.2022).

УДК 351

Юрій Васильченко, аспірант Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Yurii Vasylichenko, Ph.D student of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0000-0003-1785-3619>

Науковий керівник: **Володимир Шатіло**, д.ю.н., професор, завідувач кафедри конституційного та адміністративного права Національного транспортного університету, заслужений юрист України

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВІДНОВЛЕННЯ ЖИТТЄВОГО СЕРЕДОВИЩА ПІСЛЯ НЕГАТИВНОГО ВПЛИВУ ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ

SOME ASPECTS OF RESTORING THE LIVING ENVIRONMENT AFTER THE NEGATIVE IMPACT OF HOSTILITIES

After the invasion of the Russian Federation on the territory of Ukraine and large-scale rocket attacks by the aggressor, the infrastructure facilities became more acute.

The publication highlights some aspects of environmental restoration (reconstruction of facilities destroyed by hostilities). The issue of legal regulation of these provisions is considered separately.

Keywords: reconstruction, compensation, restoring, repair.

Серед негативних наслідків війни Російської Федерації проти України, крім усього іншого – є руйнування будівель та споруд.

Їх відновлення (відбудова), як і створення та підтримання життєвого середовища, має відбуватися із дотриманням трьох інтересів: державних, громадських та приватних.

При цьому, необхідно відмітити, що в переважній більшості випадків відбудова доцільна після закінчення військових дій, а до їх завершення – встановлення для евакуйованого населення тимчасових споруд на безпечній та вільній від військових дій території.

При виборі між варіантами тимчасових споруд доцільно надавати перевагу спорудам повторного використання для створення фонду тимчасового житла та/або надання прихистку іноземним громадянам в регіонах України. Це дозволить забезпечити тимчасовим житлом громадян у разі настання надзвичайної ситуації в майбутньому.

Аспект відбудови може бути вирішено за допомогою відшкодування за зруйноване майно (у разі наявності на це коштів). Так, Кабінетом Міністрів України 18.12.2013 затверджено Порядок надання та визначення розміру грошової допомоги постраждалим від надзвичайних ситуацій та розміру грошової компенсації постраждалим, житлові будинки (квартири) яких зруйновано внаслідок надзвичайної ситуації воєнного характеру, спричиненої збройною агресією Російської Федерації [1]. Зазначений Порядок визначає механізм надання та визначення розміру грошової допомоги постраждалим від надзвичайних ситуацій і розміру грошової компенсації постраждалим, житлові будинки (квартири) яких зруйновано внаслідок надзвичайної ситуації воєнного характеру, спричиненої збройною агресією Російської Федерації. При цьому, узагальнюючи норми Порядку, можна побачити, що грошова компенсація надається постраждалим, які є власниками житла, яке знаходиться на контрольованих Україною територіях лише в Донецькій та Луганській областях.

З огляду на сучасні реалії справ (пошкодження об'єктів на всій території України), існує необхідність внесення змін до зазначеного Порядку або прийняття нового нормативно-правового акту на його заміну.

Деякі багатоквартирні будинки мали такі пошкодження та вплив вибухової хвилі, які ставлять під сумнів їх подальшу безпечну експлуатацію. У деяких випадках (наприклад у Харкові та Маріуполі) були пошкоджені цілі квартали та мікрорайони, що говорить не про точкову відбудову, а про необхідність надання іншого житла, відселення та відбудови або перебудови цілих мікрорайонів.

Такий стан справ свідчить про більш широкий спектр вирішення питань, пов'язаних із відбудовою, а саме питання добровільного відселення та надання іншого житла замість зруйнованого, оскільки ці питання лежать у призмі права власності та потребують внесення змін до Цивільного кодексу України [2], зокрема, книги третьої «Право власності та інші речові права».

Вирішення питань відбудови також можливе через систему пільгового довготривалого кредитування з мінімальною або нульовою відсотковою ставкою, або залучення органами місцевого самоврядування інвестора, за конкурсною процедурою, з наданням квартир постраждалим від агресії Російської Федерації.

Тому існує необхідність прийняття окремого Закону, щодо врегулювання та встановлення механізмів захисту потерпілих від військової агресії Росії.

Крім врегулювання питань забезпечення житлом та відновлення житлових будинків, важливим є відновлення і інших об'єктів, зокрема тих, які, відповідно до Закону України «Про критичну інфраструктуру» [3] відносяться до об'єктів критичної інфраструктури, пам'яток культурної спадщини.

Що стосується пам'яток культурної спадщини – перш за все потрібно виконати заходи з їх консервації з метою усунення ситуації ще більшого руйнування.

Ці питання мають бути вирішені комплексно положеннями законодавства, на чолі із містобудівної галуззю. Поняття містобудування, закріплене у Законі України «Про основи містобудування» [4] визначене як цілеспрямована діяльність органів по створенню та підтриманню повноцінного життєвого середовища. Воно має бути доповнено питаннями відновлення. Тому, саме галузь містобудування має стати локомотивом, який зрушить з місця питання відновлення повноцінного життєвого середовища.

Список використаних джерел

1. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку надання та визначення розміру грошової допомоги постраждалим від надзвичайних ситуацій та розміру грошової компенсації постраждалим, житлові будинки (квартири) яких зруйновано внаслідок надзвичайної ситуації воєнного характеру, спричиненої збройною агресією Російської Федерації» [Електронний ресурс] // Офіційний вісник України. – 2014. – № 3. – с. 70, стаття 66 – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/947-2013-%D0%BF#Text> (дата звернення 14.04.2022).

2. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс] // Офіційний вісник України. – 2003. – № 11 – с. 7. стаття 461 – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення 14.04.2022).

3. Закон України «Про критичну інфраструктуру» [Електронний ресурс] // Офіційний вісник України. – 2021. – № 98 – с. 23. стаття 6341 – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1882-20#Text> (дата звернення 14.04.2022).

4. Закон України «Про основи містобудування» [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 52. – стаття 683 – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2780-12#Text> (дата звернення 14.04.2022).

Олексій Воробйов, аспірант кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Oleksii Vorobiov, Postgraduate student of the Department of Public Policy of the Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0000-0002-8268-7269>

Науковий керівник: **Наталія Корчак**, д.ю.н., доцент, завідувач кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

СУЧАСНІ СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ

CURRENT WORLD TRENDS OF REFORMING THE SYSTEM OF EXECUTIVE PROCEEDINGS

The study substantiates that ensuring full protection of rights and legitimate interests is impossible without the mechanism of enforcement of court decisions and other acts of public authorities. An important element of the implementation of decisions from the point of view of public administration is the effectiveness of institutions that carry out this activity, as well as the regulation of procedures for the implementation of decisions in existing regulations. In international practice, the following models of enforcement proceedings can be distinguished, in particular: public law, private law and mixed models of enforcement of court decisions and decisions of other jurisdictions. Thus, there is no ideal global enforcement system. Each model has its positive features and shortcomings. Foreign experience in the organization of the enforcement system gives grounds to note that clear and strict regulation of the «private» enforcement system, a high level of legal awareness of citizens and executors makes it possible to effectively organize enforcement systems.

Keywords: public administration, system of executive proceedings, formation of models of executive proceedings, private executors, state executors.

Забезпечення повного захисту прав і законних інтересів неможливо уявити без механізму примусового виконання рішень суду та інших актів органів державної влади. Результативність виконавчої діяльності насамперед залежить від використовуваної законодавцем моделі примусового виконання. У світовій практиці існує багато ефективних моделей примусового виконання. Вибір будь-якої з них зумовлює особливості виникнення, реалізації та припинення правовідносин, що виникають у зв'язку з примусовим виконанням актів органів державної влади.

Важливим елементом виконання рішень з точки зору державного управління є ефективність інституцій, які здійснюють дану діяльність, а також урегульованість процедур виконання рішень у чинних нормативно-правових документах.

Саме тому пропонується проаналізувати світовий досвід реформування системи виконавчого провадження.

У міжнародній практиці можна виокремити такі моделі виконавчого провадження, зокрема: публічно-правову, приватноправову та змішану моделі виконання судових рішень і рішень інших юрисдикційних органів. За публічно-правової моделі виконання здійснюється державними органами. При цьому агент з виконання (державний, судовий, присяжний виконавець, судовий пристав – виконавець, бейліф та ін.) перебуває на службі у виконавчих органах державної влади або в службі виконавців, що функціонує при судових органах. На відміну від публічно-правової моделі, приватноправова характеризується тим, що агент з виконання є особою вільної юридичної професії. Змішана модель виконання судових рішень характеризується поєднанням ознак публічно-правової та приватноправової моделей

з одночасним функціонуванням системи державних і приватних виконавців, що діють або паралельно, або з певним розподілом компетенції відповідно до вимог національного законодавства [1].

Наприклад, у Болгарії примусове виконання здійснюється як державними, так і приватними судовими виконавцями. Відповідно до Закону Болгарії про приватних судових виконавців від 2005 р., приватним судовим виконавцем є особа, на яку держава поклала примусове виконання приватних майнових вимог. Крім того, закон припускає можливість надання таким особам повноважень щодо здійснення виконання на користь держави. Приватні судові пристави незалежні у своїй діяльності та при виконанні своїх функцій підпорядковуються лише закону, а всі органи державної влади, посадові особи та організації зобов'язані сприяти виконанню приватними судовими виконавцями своїх функцій. Також слід зазначити, що всі приватні судові виконавці входять до склад Палати приватних судових виконавців, яка є їх професійною організацією [2].

Створення такого професійного об'єднання може стати доречним у національній системі виконавчого провадження.

У Франції історично склалася система приватного виконання, коли функції судових виконавців виконуються не державними службовцями, а «примусовими виконавцями» – особами, які отримали ліцензію у держави на цю діяльність. Для того, що працювати примусовим виконавцем у Франції, претендент повинен мати юридичну освіту, пройти дворічне стажування у відповідній установі, скласти державний кваліфікаційний іспит [3]. У Німеччині також створено на функціонує інститут приватних судових виконавців, які називаються реєстраторами суду. Повноваження щодо виконання судових актів вони здійснюють на підставі сертифікату, який надає їм відповідне право.

До державних виконавців в США слід віднести федеральну службу маршалів США, шерифів та їх заступників у межах підвідомчого округу. Важливо відзначити, що у США більшу частину повноважень щодо примусового виконання судових актів та актів інших органів виконують приватні юридичні (колекторські) агенції, а державні виконавці включаються до роботи, коли ситуація вимагає застосування авторитету та розширених владних повноважень державного органу. Виконання обов'язків судового пристава-виконавця на федеральному рівні доручається службі маршалів США [4].

Відмінною рисою виконавчого провадження у США є можливість застосування до боржників такого крайнього заходу, як тюремне ув'язнення. У деяких штатах (наприклад, Аризона, Арканзас, Флорида, Іллінойс, Індіана) вона застосовується до осіб, які ухиляються від сплати аліментів на утримання своєї дитини, за наявності відомостей про їхню платоспроможність [4]. Тюремному ув'язненню може бути підданий боржник, який відмовляється розкривати інформацію про наявність у нього майна та його місцезнаходження.

У Нідерландах судові виконавці об'єднують у свої функціональні обов'язки риси державної служби та приватної особи. Вони мають право займатися приватною практикою щодо повернення боргів за взаємною згодою сторін, наданням правових консультацій, бути повіреними в суді та будують свою діяльність на основі затвердженого бізнес-плану [2]. Наявність такого плану є обов'язковою вимогою, оскільки містить положення про окупність витрат судових виконавців, вказівку потенційних клієнтів тощо.

Таким чином можна констатувати, що не існує ідеальних світових системи виконавчого провадження. Кожна модель має свої позитивні риси та недоліки. Водночас, закордонний досвід організації системи виконавчого провадження дає підстави зазначити, що чітка та жорстка регламентація «приватної» системи примусового виконання, високий рівень правосвідомості у громадян та виконавців, чіткий алгоритм діяльності приватних виконавців, професійність приватних виконавців дає можливість ефективно організувати системи виконавчого провадження.

Список використаних джерел

1. Ткачук О. Які моделі виконання судових рішень використовують у країнах Європи і до яких змін варто рухатись Україні. Закон і Бізнес. 2016. № 37 (1283). URL: https://zib.com.ua/ua/print/125519-yaki_modeli_vikonannya_sudovih_rishen_vikoristo_vuyut_u_krain.html
2. Иманбаев А. Б. О частных судебных исполнителях Республики Болгария. Вестник Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева. 2011. № 2. URL: https://dspace.enu.kz/bitstream/handle/data/3519/o_chastnyh.pdf?sequence=1&isAllowed=y
3. Асель Сандыбаева. Исполнитель решений. URL: https://expert.ru/kazakhstan/2006/16/sudebnye_resheniya/
4. Rashbaum W. K. US Marshals Mishandled Forfeitures. *New York Times*. 2010. 26 Dec. URL: <https://www.nytimes.com/2010/12/27/nyregion/27forfeiture.html>.

УДК 342.571(2)

Андрій Голдовський, аспірант Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Andrii Holdovskyi, Postgraduate student of the Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0000-0002-5733-0225>

Науковий керівник: **Наталія Корчак**, д.ю.н., доцент, завідувач кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЗАКРІПЛЕННЯ ПРАВА НАРОДУ НА УЧАСТЬ У ЗАКОНОТВОРЧОСТІ

INTERNATIONAL EXPERIENCE OF ESTABLISHING PEOPLE'S RIGHT TO PARTICIPATE IN THE LAWMAKING PROCESS

The study of international experience in consolidating the people's right to participate in lawmaking process has shown that most commonly it is practically implemented in such forms as people's lawmaking initiative, referendum, people's veto, participation in bills discussion (including through petitions), participation in the advisory bodies' activities. It should be noted that the constitutions of different countries define the «people» as the subject of the lawmaking process from various perspectives. The most common are two approaches to determining the minimum number of eligible voters to be identified as a relevant entity: the proportional (establishing the proportion of the total number of voters); the quantitative (determining the definite number of voters whose initiative is sufficient to be considered popular). The people's right to participate in lawmaking is an integral part of democratic rights and freedoms system, and the tendency we observe draws on the analysis of democratic countries' Constitutions, revealing the trend to expand the models and forms of such participation, which should be taken into account during the constitutional and legal regulation of this issue in Ukraine.

Keywords: people's right, lawmaking, constitutional and legal regulation, people's lawmaking initiative, referendum, popular veto, participation in the discussion of bills.

Загальний світовий тренд демократичних процесів обумовив головним чином зміст та межі реалізації демократичних прав і свобод, які не можуть бути скорочені чи обмежуватися державою. Натомість, практичне втілення демократичного врядування, забезпечення права і свобод людини і громадянина – це проблема національного законодавства, яка в різних країнах вирішується по-різному. На таке вирішення впливають історичні умови розвитку держави та соціуму, цивілізаційний вибір нації, політико-правові тенденції в державі, а також традиції конституційного регулювання. Все це безумовно стосується і закріплення права народу на

участь у законотворчості. При цьому основний акцент в такому закріпленні робиться головним чином на рівні конституційних актів та законів.

Інститут народної законодавчої ініціативи є поширеним у багатьох європейських державах та полягає в можливості громадян, у визначеній Конституцією кількості, ініціювати конституційні або законодавчі зміни через внесення законопроекту до законодавчого органу або винесення на референдум. Історичним попередником народної ініціативи було право петицій, визнане за підданими ще у Біллі про права 1689 р. (Англія), а народну законодавчу ініціативу вперше було запроваджено у Союзній Конституції Швейцарської конфедерації 1874 р. та в Конституціях окремих її кантонів. Конституція республіки та кантону Женева містила окремий Закон про ініціативу, більшою мірою присвячений саме праву народної ініціативи [3; 4].

Так, Федеральний конституційний закон Австрійської республіки від 10.11.1920 року розрізняє наступні форми реалізації права народу на участь у законотворчості: народну правотворчу ініціативу (ст. 41); народне вето (ст. 42-43); референдум (ст. 44) [5]. У відповідності до ст. 42-43 Конституції Австрії за рішенням Національної Ради чи на вимогу більшості її членів стосовно будь-якого законодавчого рішення після завершення законодавчої процедури і до засвідчення цього рішення Федеральним Президентом може бути проведено народне голосування, що уособлює в собі фактичне народне вето. За своєю формою народне вето є тотожним до традиційного інституту референдної демократії, однак ст. 44. Конституції Австрії зазначає чим саме вони відрізняються [5]. Дана норма визначає обов'язковість тих питань, які мають бути вирішені виключно шляхом загальнодержавного референдуму. У відношенні до народного вето такої обов'язковості немає, а ініціатива належить Національній раді, тобто представницькому органу публічної влади.

Відповідно до Конституції Естонської Республіки від 28.06.1992 року, якою також закріплені традиційні право на петицію та народні зібрання, особливу увагу в контексті законотворчості Законодавець приділяє референдуму. Особливість моделі референдум запровадженого в Естонії є те, о відповідно до ст. 105 Конституції Естонії «Державні Збори мають право винести будь-який законопроект або інше питання життя держави на референдум. Рішення народу виносяться більшістю голосів у референдумі. Ухвалений референдумом закон негайно опубліковується Президентом Республіки. Рішення референдуму є обов'язковим для державних органів. Якщо законопроект, винесений на референдум, не отримує більшості голосів «за», Президент Республіки призначає позачергові вибори до Державних Зборів» [2]. Таким чином, окрім власне законотворчого значення референдум в Естонії є одним і індикаторів суспільної довіри до парламенту, оскільки за умови відсутності підтримки ініціативи Парламенту, що проявляється у голосуванні «проти» запропонованого ним законопроектом, існує необхідність формування його нового складу для того, щоб зберегти дієвість механізму держави.

Конституцією Естонії встановлюються також і чіткі обмеження кола питань, що не можуть виноситися на референдум, серед яких: питання бюджету, податків, фінансових зобов'язань держави, ратифікації та денонсації договорів з іноземними державами, ведення та скасування надзвичайного стану, а також державної оборони.

Один з найбільш складних механізмів референдної демократії міститься в Конституції Ірландії, в якій цьому присвячена ст. 27, яка утворює собою окремий розділ – «Передача законопроекту на вирішення народу». Так, відповідно до ст. 27 її положення застосовуються до будь-якого законопроекту, крім законопроекту, що містить пропозиції про зміну Конституції, який має бути прийнятий або вважатися ухваленим двома палатами Парламенту [1].

Закордонний досвід в цьому контексті є надзвичайно багатогранним оскільки передбачає велике різноманіття форм, які нам уявляється за доцільне класифікувати за критерієм набуття двосторонніх зобов'язань та рівнем інклюзивності Парламенту у відносини із народом як суб'єктом законотворчого процесу. Важливо зауважити і на тому, що в конституціях різних країн по-різному визначається «народ» в якості суб'єкту процесу законотворчості.

Список використаних джерел

1. Конституція Ірландії від 29.12.1937 року. URL: https://www.concourt.am/armenian/legal_resources/world_constitutions/constit/ireland/irelnd-r.htm
2. Конституція Естонської Республіки: прийнято на референдумі 28.06.1992 року. URL: https://www.concourt.am/armenian/legal_resources/world_constitutions/constit/estonia/estoni-r.htm
3. Петришин О. Демократичні основи правової, соціальної державності. Вісник Національної академії правових наук України. 2014. № 1 (76). С. 35-42.
4. Сарторі Дж. Основи теорії демократії: народ і врядування. Демократія: антологія. Київ [б/в]. 2005. 224 с.
5. Федеральний конституційний закон Австрії від 10 листопада 1920 «Конституція Австрійської республіки». URL: https://web.archive.org/web/20090925124839/http://constitution.garant.ru/DOC_3864861.htm#sub_para_N_2004

УДК 351:796]-027.21

Ігор Гоцул, аспірант кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Igor Hotsul, Postgraduate student of the Department of Public Policy of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

<https://orcid.org/0000-0001-8193-3555>

Науковий керівник: Лілія Гонюкова, д.держ.упр., професор, професор кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА І СПОРТ ЯК ОДИН ІЗ ПРІОРИТЕТНИХ НАПРЯМІВ ФОРМУВАННЯ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

PHYSICAL CULTURE AND SPORT AS ONE OF THE PRIORITY DIRECTIONS OF PUBLIC POLICY FORMATION

The author investigated that physical culture and sports in recent years have become an effective socio-political factor in the formation of public policy in the modern world, which aims to improve the health of people and the development of their physical qualities. The author emphasizes that the implementation of public policy in the field of physical culture and sports is impossible without coordination of all branches of government (Verkhovna Rada of Ukraine, President of Ukraine, Cabinet of Ministers of Ukraine and local governments, etc.) and civil society institutions (sports federations, NGOs, sports clubs, physical health centers, etc.). The author emphasizes that the organizational foundations of physical culture and sports are defined by the Law of Ukraine «On Physical Culture and Sports». The author investigated that according to the State Statistics Service, only 13% of Ukrainians train regularly. However, the author emphasizes that over the past ten years in Ukraine there is a tendency to increase the number of people who play sports, such as popular sports such as aerobics, swimming, basketball, football, hand-to-hand combat, bodybuilding, bodybuilding. Weightlifting. Also up to 95% of the population is engaged in such sports as sports tourism, volleyball, table tennis, dance sports.

Keywords: physical culture and sports, public policy, shortcomings, development.

В умовах соціально-економічних змін та перетворень в українському суспільстві залишається актуальною необхідність формування публічної політики у сфері фізичної культури та спорту. Фізична культура і спорт за останні роки стали дієвим соціально-політичним фактором формування публічної політики у сучасному світі метою якого є оздоровлення людей та розвиток їх фізичних якостей [1]. Активна участь різних груп населення з фізичної

культури та також спортивні успіхи на міжнародній арені є переконливим доказом життєвої сили та духовності нашої нації.

Доцільно наголосити, що реалізація публічної політики у сфері фізичної культури і спорту неможлива без координації всіх гілок влади (Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України та органи місцевого самоврядування та ін.) та інститутів громадянського суспільства (спортивні федерації, громадські організації, спортивні клуби, центри фізичного здоров'я та ін.).

Слід підкреслити, що організаційні основи фізичної культури і спорту визначені Законом України «Про фізичну культуру і спорт» від 24 грудня 1993 р. № 3808-XII [3]. Статтею 5 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» визначено, що «Державне управління фізичною культурою і спортом здійснюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики в галузі фізичної культури та спорту, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику в галузі фізичної культури та спорту, за сприяння відповідно інших органів державної влади та органів місцевого самоврядування» [3].

У статті 9 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» зазначено, що «Спортивні клуби є закладами фізичної культури і спорту, які забезпечують розвиток визначених напрямів фізичної культури і спорту, видів спорту, здійснюють фізкультурно-оздоровчу та/або спортивну діяльність, надають фізкультурно-спортивні послуги» [3]. У статті 16 вище зазначеного закону відзначено, що «Центри фізичного здоров'я населення створюються та діють відповідно до положення про центр фізичного здоров'я населення, затвердженого центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері фізичної культури та спорту» [3].

Необхідно підкреслити, що публічну політику в галузі фізичної культури і спорту в Україні умовно можна розділити за двома концептуальними підходами. Перший, що запроваджується в зарубіжних країнах, ґрунтується на принципах децентралізації управління (Данія, Швеція, Фінляндія, Румунія, Естонія, Болгарія). Тобто, провідну роль у регулюванні фізкультурно-спортивної сфери відіграють органи місцевої влади, другий підхід, що реалізується в деяких країнах СНД, в тому числі й в Україні, діє на підставі централізованого управління [4]. Основним недоліком такого підходу є постійна нестача коштів на розвиток масового спорту, а також дублювання функцій різних управлінських рівнів.

Також слід зазначити, що недостатній рівень ресурсної безпеки сфери фізичної культури та спорту, що виникає в результаті не лише загальної світової кризи, а й обумовлюється внутрішньодержавною економічною кризою, а також в великій мірі факторами державно управлінського, політичного та наукового змісту створюють та поглиблюють кризові явища у галузі фізичної культури та спорту. Саме ці фактори створюють потребу в науковому регламентуванні та реалізації практичних принципів у напрямі публічне регулювання розвитку фізичної культури та спорту в Україні [1].

Доцільно звернути увагу на те, що розвиток фізкультурно-спортивних послуг має базуватися на формуванні економічних показників та критеріїв розвитку фізичної культури та спорту, мотивації населення країни до фізичної культури та спорту, водночас мотивувати співробітників у цій галузі до якості надання спортивних послуг [4].

Варто додати, що Україна займає одне з останніх місць у світі за основним показником здоров'я нації – середньої тривалості життя, на це також впливає небажання та нездатність громадян займатися спортом. За даними Державної служби статистики тільки 13% українців займаються фізкультурою регулярно. Можна констатувати, що споживачі фізичної культури і спорту не мають достатніх об'єктивних підстав очікувати конкретної економічної вигоди від регулярних занять фізкультурою та спортом [2].

Причина у тому, що підтримання високого рівня здоров'я не стимулюється належним чином, ні з боку суспільства, ні з боку роботодавців. В Україні практично не заохочують співробітників, які підтримують свою спортивну форму та ведуть здоровий спосіб життя. В

таких умовах у потенційних споживачів фізичної культури та спорту активно формується «обмежуюче переконання» не на підтримку здоров'я та профілактику захворювань засобами фізкультури та спорту, а на вирішення проблем зі здоров'ям з допомогою другого галузевого ринку – ринку послуг медицини [4]. Ситуація ускладнюється також тим, що у країні відсутня ефективна публічна політика в галузі підготовки кваліфікованих фахівців з фізичного виховання і спорту, які відповідали б сучасним вимогам в результаті цього на галузевому ринку праці виник дисбаланс між попитом на фахівців з фізичного виховання та спорту та їх пропозиції.

Однак, варто визначити і позитивні фактори, що впливають на розвиток ринку фізкультурно-оздоровчих та спортивних послуг, зокрема, останні десять років в Україні є тенденція щодо зростання кількості осіб, які займаються спортом, це стосується таких найбільш популярних видів спорту, як спортивна аеробіка, плавання, баскетбол, футбол, рукопашний бій, бодібілдинг, важка атлетика. Також до 95% залучення населення посідає такі види спорту, як спортивний туризм, волейбол, настільний теніс, спортивні танці.

Таким чином, фізична культура і спорт є важливим соціально-політичним напрямом формування публічної політики в Україні метою якого є оздоровлення людей, розвиток їх фізичних якостей та формування єдності суспільства. Розвиток галузі фізкультурно-оздоровчих та спортивних послуг має спиратися на формування економічних показників і критеріїв розвитку фізкультурно-спортивного руху, сприяти мотивації населення країни до занять фізичною культурою і спортом, при цьому мотивувати співробітників даної галузі до якісного надання спортивних послуг.

Список використаних джерел

1. Борецька Н. О. Фізична культура і спорт як один із пріоритетних напрямків державної політики. Молодий вчений. 2018. № 11(2). С. 530-533. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_11%282%29__10
2. Державна служба статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Закон України «Про фізичну культуру і спорт» від 24 грудня 1993 р. № 3808-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text>
4. Ліщук С. В. Сучасний стан та тенденції державного регулювання в сфері професійного спорту. Інвестиції: практика та досвід. 2015. № 5. с. 106-109.

Тетяна Доценко, аспірантка кафедри публічної політики Научально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Tetyana Dotsenko, Postgraduate student of the Department of Public Policy of the Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0000-0003-3553-1314>

Науковий керівник: **Світлана Хаджираєва**, д.держ.упр., професор, Заступник директора-керівник Центру оцінювання кандидатів на зайняття посад державної служби Української школи урядування

ЕТИЧНІ ПРИНЦИПИ В УПРАВЛІННІ ПРОФЕСІЙНОЮ КАР'ЄРОЮ У СФЕРІ ПОДАТКОВОЇ СЛУЖБИ

ETHICAL PRINCIPLES IN PROFESSIONAL CAREER MANAGEMENT IN THE FIELD OF TAX SERVICE

The author considers professional ethics, which is a set of rules of conduct of a particular social group, which ensures the moral nature of relations determined by professional activities, as well as a branch of science that studies the specifics of morality in various activities. It is established that ethical principles in the field of tax service are closely related to philosophy, pedagogy, psychology, law and culturology. The author emphasizes that the ethics of the taxpayer is a specific type of professional ethics, which analyzes the actions, general principles and norms of morality in the activities of taxpayers. The author emphasizes that the activities of taxpayers are public in nature, as they are officials, civil servants who exercise power. They are endowed with these powers to protect the interests of society, the state and its citizens. It has been studied that the professional ethics of a taxpayer is based on the following basic principles: loyalty to people and the law, legality, self-discipline, objectivity, justice, courtesy, tolerance, respect, truthfulness, active life position. The author notes that the ethics of taxpayers contributes to the proper formation of consciousness, views of the employee, focusing them on mandatory compliance with moral norms, justice, protection of rights, freedoms, honor and dignity of people, protection of their honor and reputation.

Keywords: employee, tax service, ethics, moral rules.

Етичні принципи в управлінні професійною кар'єрою у сфері податкової служби мають значення насамперед для посадових осіб, сфера діяльності яких в першу чергу пов'язана з комунікацією з людьми. Там, де представники певної професії в силу її специфіки перебувають у постійному чи навіть безперервному спілкуванні з іншими людьми, існують специфічні «моральні кодекси» людей цих професій та спеціальностей.

Етичні принципи – це сукупність правил поведінки певної соціальної групи, що забезпечує моральний характер взаємовідносин, обумовлюються професійною діяльністю, і навіть галузь науки, що вивчає специфіку проявів моралі у різних видах діяльності [3].

Доцільно відзначити, що етичні принципи тісно пов'язані з філософією, педагогікою, психологією, правом та культурологією.

Професійну етику у сфері податкової служби слід розглядати у двох аспектах:

– науковий – це система знань про певний порядок службових і позаслужбових відносин, правомірну поведінку, культуру професійних дій службовця державних податкових органів, що характеризуються моральною чуйністю та регламентовані соціальними нормами, загальнолюдськими цінностями, існуючим законодавством;

– системний – це сукупність законів, нормативів, що регулюють відносини з іншими співробітниками юридичних органів та громадянами, визначають рівень моральної відповідальності податківця та виконання ним службових обов'язків [1].

Варто підкреслити, що етика публічних службовців є специфічним видом професійної етики, яка аналізує дію, загальних принципів та норм моралі в рамках специфіки діяльності, зокрема податкової служби. У процесі становлення етичних принципів у сфері податкової служби можна виділити три етапи:

– процес усвідомлення свого призначення, адаптації, ознайомлення зі службовими та функціональними обов'язками та специфікою роботи податкової служби. Це фактично перші службові події під контролем наставника;

– процес формування компетентності публічного службовця – характеризується повною самостійністю у службовій діяльності, набуттям окремих навичок, виробленням свого стилю та культури в роботі тощо;

– досягнення високого майстерності, сформованості податківця як професіонала [2].

У основу етичних принципів в управлінні професійною кар'єрою у сфері податкової служби мають покладатися насамперед професійні знання, вміння та навички, моральні норми, а також основні аспекти професійної, соціальної (у тому числі моральної, педагогічної, емоційної) культури та службовий етикет. Професійна етика податківця ґрунтується на таких основних принципах (рис. 1):

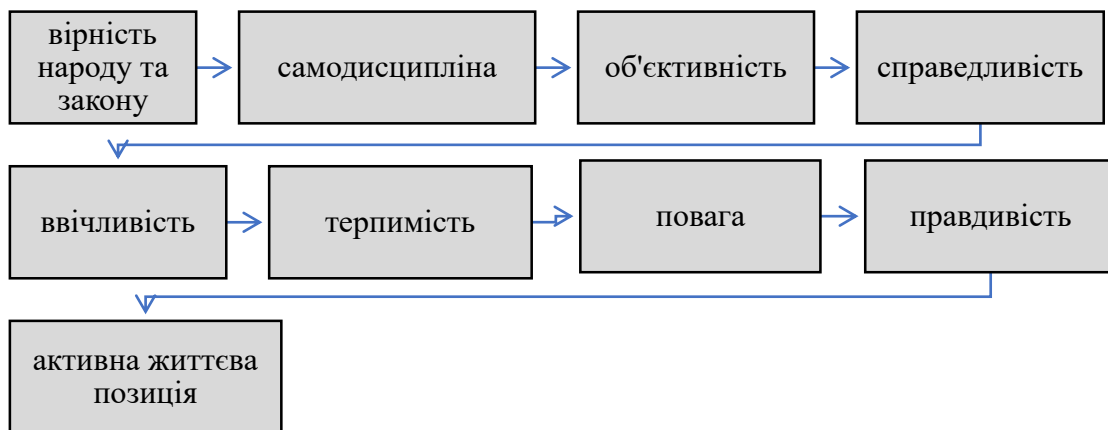

Рис. 1. Основні етичні принципи в управлінні професійною кар'єрою у сфері податкової служби. Побудовано на основі аналізу джерела [2].

Так, варто наголосити, що основними завданнями етики службовця податкових органів України є: підвищення довіри та впевненості суспільства в його етичних діях; узаконення накладання санкцій за неетичну поведінку; зменшення кількості неетичних вчинків шляхом їх засудження та покарання за них; виховання чуйності та підвищення підготовленості співробітників державної податкової служби для прийняття більш етичних варіантів рішень; подолання невпевненості у виборі між етичною та неетичною поведінкою; розвиток здібностей та вміння аналізувати етичний та вартісний результат; допомога службовцям податкових органів у вирішенні дилеми співвідношення етики вчинку та власного інтересу; підвищення морального розвитку державних службовців [1].

Слід зазначити, що діяльність податківців має державний характер, оскільки вони – посадові особи, представники влади, що здійснюють владні повноваження. Вони наділяються цими повноваженнями для захисту інтересів суспільства, держави та її громадян. Закон визначає державний характер рішень, які вони ухвалюють, тому що від них залежить процес наповнення державного бюджету. Органи податкової служби наділені двома основними повноваженнями: збирати державні податкові доходи та здійснювати контроль за дотриманням платниками податків податкового законодавства [3].

Важливо наголосити, що етика службовця податкової служби сприяє правильному формуванню свідомості, поглядів службовця, орієнтуючи їх на обов'язкове дотримання мораль-

них норм, забезпечення справедливості, захисту прав, свобод, честі та гідності людей, охорони власної честі та репутації. Співробітник податкової служби повинен пам'ятати, що вплив на платника податків здійснюється не лише за допомогою податкового законодавства, методів адміністративного впливу, а й за рахунок особистих якостей, які забезпечують йому довіру та повагу платника податків.

Також важливими для результативності діяльності податківця є інтелект, менталітет, здібності, знання механізмів державної податкової служби. Службовець податкових органів має дотримуватися меж хороших взаємин із платниками податків. Це потрібно для того, щоб у необхідний момент виявити неупередженість, щоб інтереси справи збору податків не суперечили особистим інтересам службовця податкових органів та платника податків [4].

Таким чином, етичні принципи в управлінні професійною кар'єрою у сфері податкової служби мають формувати імідж публічної служби та країни в цілому, що є результатом суспільного розвитку та результативного публічного управління, становлення професійних, високоефективних, стабільних та авторитетних владних інститутів, діяльність яких базується на чітких моральних та професійно-етичних принципах і нормах.

Список використаних джерел

1. Василевська Т. Е. Етичні аспекти реформування системи державної служби. *Демократичне урядування*. 2011. Випуск 7. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2011_7_18
2. Романенко Є. О. Нові стандарти етики державних службовців. *Публічне урядування*. 2016. № 1. С. 71-77. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pubm_2016_1_8
3. Товмач А. С. Питання етики державних службовців. *Форум права*. 2015. № 2. С. 159-162. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index
4. Янюк Н. Актуальні питання у регулюванні питань професійної етики. *Вісник Львівського університету. Серія юридична: зб. наук. праць*. 2013. Вип. 57. 384 с. С. 203-209

Оксана Козут, аспірантка кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Oksana Kohut, Postgraduate student of the Department of Public Policy of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

<https://orcid.org/0000-0026275-2043>

Науковий керівник: Ірина Алексєєнко, д.політ.н., професор, професор кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ФОРМУВАННЯ ВЕКТОРУ ЗАКОНОДАВЧОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ: ВИКЛИКИ, ПЕРСПЕКТИВИ

FORMATION OF THE VECTOR OF LEGISLATIVE POLICY IN UKRAINE: CHALLENGES, PROSPECTS

The analysis deals with the impact of globalization and technological challenges on the formation and planning of legislative policy in Ukraine. The tendencies and prospects concerning the need to revise the current legislation and update the mechanisms of public administration under the influence of digitalization in various spheres are highlighted. Particular attention is drawn to the analysis of the plan of draft laws for 2020 on digitalization and provisions of on-line services by the state. The launch of the «Action (Diyu)» service is seen as a new stage in public administration in Ukraine in order to increase its efficiency. At the same time, the focus of the paper was based on the technical shortcomings of the service portal due to the need to address the problems of cyber attacks on government services, as well as improving cybersecurity in Ukraine.

In conclusion, Ministry of digital transformation of Ukraine states that Digital Power project will later unite all departments into a single convenient and effective online system.

Keywords: legislative policy, draft law, digitalization, parliament.

На даний момент глобалізація та розвиток новітніх технологій як загалом у світі, так і в Україні вагомим чином впливають на низку процесів, які відбуваються у державному управлінні, а також створюють низку викликів перед нашою державою. Усі вони мають надзвичайну суспільну важливість незалежно від сфери, якої вони стосуються: економіки, освіти, медицини, політики, сільського господарства, міжнародних відносин соціального та пенсійного забезпечення населення та ін. Так, підтвердження оновлення підходів до формування та реалізації державної політики в Україні є початок функціонування порталу «Дія» від Міністерства цифрової трансформації України. Вважаємо, що є низка технічних проблем та недоліків отримання послуг за допомогою цього сервісу (вони стосуються, зокрема, необхідності покращення безпеки та захисту персональних даних її користувачів), однак потрібно наголосити, що саме ця система створила безбар'єрність в адміністративних послугах між державою та її громадянами. Також безумовним позитивом «Дії» є можливість суттєво заощадити час та інші ресурси при отриманні публічних послуг, адже саме цей сервіс був створений державою для спрощення отримання послуг громадянами та бізнесом в Україні. Це підтверджує опис даного сервісу, зазначений на його офіційній веб-сторінці: «Держава має стати сервісом, а не лячним монстром. Допомогати одним швидко отримувати послуги, а іншим – чесно виконувати свою роботу» [2].

Наведений вище приклад є одним із випадків, які яскраво ілюструють зміну вектору законодавчої політики України у сторону більш широкого кола взаємодії між державою та її громадянами, а також державного управління в онлайн-форматі, адже новітні технології також суттєво змінюють формати публічного адміністрування. Зазначене підтверджується тим,

що у Плані законопроектної роботи на 2020 рік, затвердженому постановою Верховної Ради України від 16.06.2020 № 689-IX, у п. п. 29, 40, 41 були визначені відповідні законопроекти, які підтверджують оновлення вектору законодавчої політики в Україні у сторону спрощення та пришвидшення надання державних послуг через застосування онлайн-сервісів.

Таким чином, сучасні глобалізаційні та технологічні виклики, які постали перед Україною, створили необхідність у зміні до підходів у формуванні законодавчої політики, зокрема, у її плануванні. Так, у п. 29 Плану законопроектної роботи на 2020 рік в якості обґрунтування необхідності розроблення законопроекту «Про публічні електронні реєстри» зазначено про «створення єдиної системи публічних електронних реєстрів, визначення уніфікованої інституціональної структури функціонування публічних електронних реєстрів та єдиних вимог до їх створення, ведення, взаємодії, адміністрування, модернізації, реорганізації та ліквідації», в п. 40 щодо законопроекту «Про хмарні послуги» – «врегулювання правових відносин, пов'язаних із обробкою та захистом даних при використанні технології хмарних обчислень, наданні хмарних послуг», а в п. 41 стосовно проекту Закону України «Про електронні комунікації» метою визначено «встановлення засад державного управління та регулювання у сфері електронних комунікацій, що відповідають вимогам часу та євроінтеграційним процесам, для розвитку сфери електронних комунікацій в Україні» [4].

Зазначені вище законопроекти містили низку неузгодженостей, прогалин, на які звертало увагу, в тому числі Головне юридичне управління Апарату Верховної Ради України. Зокрема, у контексті формування державної політики доречно вказати на п. 1.3 висновку зазначеного структурного підрозділу парламенту на законопроект «Про особливості надання електронних публічних послуг» (реєстр. № 5495 від 14.05.2021), де зазначено: «стаття 4 законопроекту визначає принципи, на яких базується державна політика у сфері надання публічних (електронних публічних) послуг... Перелічені «принципи» (формулювання) жодного відношення до державної політики не мають, оскільки державна політика – це принципове керівництво до дії для органів державної влади, що стосується певних напрямків їх діяльності. Крім того, зазначене не несе належного нормативного навантаження і містить описові речі та спірні твердження публіцистичного характеру, що притаманні пояснювальній записці щодо прийняття акта. Відтак, наведене положення позбавлене правової визначеності» [6]. Доцільно наголосити, що правова визначеність законів є однією зі складових принципу верховенства права, дія якого визнається у статті 8 Конституції України.

Отже, вагому роль у зміні законодавчої політики в Україні відіграла цифровізація, яка стала актуальною для усіх сфер суспільного життя. Це позитивно вплинуло на механізми державного управління, хоча і варто констатувати наявність технічних проблем та ризиків, які потребують подальшого вирішення на державному рівні за допомогою вдосконалення законодавства щодо кібербезпеки України.

Список використаних джерел

1. Біла книга як документ державної політики : Policy Brief. Київ : Європейський інформаційно-дослідницький центр, 2016. URL: <http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/28870.pdf>
2. Веб-портал «Дія», URL: <https://diia.gov.ua/>
3. Лутковська В.В. Конвенції про захист прав і основних свобод людини / Центр суддівських студій. URL : <http://www.judges.org.ua/seminar14-7.htm>
4. План законопроектної роботи на 2020 рік, затверджений постановою Верховної Ради України від 16.06.2020 № 689-IX, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/689-20#Text>
5. Положення про Апарат Верховної Ради України : розпорядження Голови Верховної Ради України від 25.08.2011 № 769. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/769/11-%D1%80%D0%B3#Text>
6. Проект Закону України «Про особливості надання електронних публічних послуг» (реєстр. № 5495 від 14.05.2021), URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=71906

Андрій Марченко, аспірант кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Andrii Marchenko, postgraduate student of the Department of public policy Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0000-0003-3986-2524>

Науковий керівник: **Лілія Гонюкова**, д. держ. упр., професор, професор кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ІНСТИТУЦІЙНЕ ТА ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КООРДИНАЦІЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ

INSTITUTIONAL AND PROCEDURAL SUPPORT OF COORDINATION OF ANTI-CORRUPTION REFORM IN UKRAINE

Coordination is an integral part of the effectiveness of the anti-corruption reform introduced in 2014 in Ukraine. Coordination of anti-corruption reform in Ukraine is ensured institutionally and procedurally.

Institutional support for the coordination of anti-corruption reform in Ukraine is a system of institutions whose purpose, according to the law, is coordination, streamlining and interaction between themselves and the subjects they influence in order to implement anti-corruption reform in Ukraine.

The organizational system of procedural relations and procedural legal norms that regulate the activities of institutions established for the implementation of anti-corruption reform in Ukraine and ensure their coordination is the procedural support for the coordination of anti-corruption reform in Ukraine.

The package of anti-corruption laws adopted in 2014 created conditions for institutional and procedural support for the coordination of anti-corruption reform in Ukraine.

Currently, specialized anti-corruption institutions, law enforcement agencies, the President of Ukraine, the Parliament and the Government are implementing anti-corruption reform.

Procedural support for the coordination of anti-corruption reform in Ukraine consists of the Constitution and laws of Ukraine, adopted on their basis bylaws governing the activities of the above institutions.

Keywords: corruption prevention, anti-corruption reform, coordination of anti-corruption reform in Ukraine.

Із прийняттям у 2014 році пакету антикорупційних законів в Україні була започаткована антикорупційна реформа. Для того щоб впровадження антикорупційної реформи в Україні було ефективним необхідно забезпечити її координацію.

Оскільки координація відбувається між суб'єктами (структурами), які впроваджують в Україні антикорупційну реформу – інституціями в межах та у спосіб, визначених законодавством, слід розглянути її інституційне та процесуальне забезпечення.

Під інституційним забезпеченням координації антикорупційної реформи в Україні пропонуємо розуміти систему інституцій – суб'єктів (організаційних структур), призначенням яких, згідно із законодавством, є узгодженість, впорядкування дій та взаємодія між собою та суб'єктами щодо яких вони здійснюють вплив з метою впровадження антикорупційної реформи в Україні.

Отже інституційно координація антикорупційної реформи в Україні забезпечується спеціалізованими суб'єктами: Національним агентством з питань запобігання корупції (НАЗК), Національним антикорупційним бюро України (НАБУ), Спеціалізованою антикорупційною прокуратурою (САП). Питаннями запобігання та протидії корупції, окрім спеціалізованих антикорупційних інституцій, займаються також такі правоохоронні органи як Державне

бюро розслідувань (ДБР), Служба безпеки України (СБУ) та органи Національної поліції. Крім того, з метою організації та здійснення заходів із запобігання та виявлення корупції, в органах державної влади та юридичних особах публічного права утворюються (визначаються) уповноважені підрозділи (уповноважені особи) з питань запобігання та виявлення корупції. При цьому суб'єктами впровадження антикорупційної реформи в Україні, які беруть участь у розробці антикорупційної політики, враховуючи систему розподілу влад, є також Президент України, Кабінет Міністрів України (КМУ) та Верховна Рада України (ВРУ), які діють як безпосередньо, так і через утворені ними органи: Національну раду з питань антикорупційної політики (консультативно-дорадчий орган при Президентові України) та Комітет Верховної Ради України з питань антикорупційної політики.

Організаційну систему процесуальних зв'язків та процесуальних правових норм, що регулюють діяльність інституцій, створених для впровадження в Україні антикорупційної реформи, та забезпечують їх координацію пропонуємо вважати процесуальним забезпеченням координації антикорупційної реформи в Україні.

Базовим міжнародним нормативно-правовим актом, який визначає координацію як елемент ефективності впроваджуваної політики запобігання та протидії корупції державами-учасницями є Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції [1].

В Україні процесуальне забезпечення координації антикорупційної реформи складають Конституція України, Закони України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки», «Про запобігання корупції», «Про Національне антикорупційне бюро України», «Про прокуратуру», «Про Службу безпеки України», «Про Державне бюро розслідувань», «Про Кабінет Міністрів України», «Про комітети Верховної Ради України» та прийняті на їх основі підзаконні нормативно-правові акти.

Вказані акти законодавства встановлюють форми координації антикорупційної реформи в Україні суб'єктами її впровадження: узгодженість, впорядкування дій, взаємодія.

Повноваження НАЗК, НАБУ, ДБР, СБУ, Президента України, КМУ, ВРУ щодо координації в Україні антикорупційної реформи реалізуються у трьох формах: узгодженості, впорядкування дій та взаємодії. Основною формою координації Спеціалізованої антикорупційної прокуратури та органів Національної поліції в процесі впровадження в Україні антикорупційної реформи є взаємодія.

Підсумовуючи викладене, можна зробити висновок про те, що прийнятим у 2014 році пакетом антикорупційних законів створено умови для інституційного та процесуального забезпечення координації антикорупційної реформи в Україні.

Список використаних джерел

1. Про ратифікацію Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції : Закон України від 18.10.2006 р. № 251-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/251-16#Text> (дата звернення 23.02.2022).

Наталія Махінчук, аспірантка кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Natalia Makhinchuk, Graduate student of the Department of Public Policy of the Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0000-0002-9048-0655>

Науковий керівник: **Наталія Обушна**, д.держ.упр., доцент, професор кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПРОБЛЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ СИСТЕМИ СТОМАТОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ НАСЕЛЕННЮ В УКРАЇНІ

PROBLEMS OF PUBLIC MANAGEMENT OF THE DEVELOPMENT OF THE DENTAL ASSISTANCE SYSTEM IN UKRAINE

It is substantiated that today medical dental care for the population in Ukraine is one of the most popular types of medical care, which is developing extremely dynamically in a competitive environment of medical services. At the same time, the domestic system of dental care has its own medical, organizational, economic and public management features. That is why, in fact, it already functions as a separate sub-sector of health care, which is in line with the practice of most European countries. It is established that recently in the field of dental care in Ukraine a number of problems have emerged, the solution of which can be considered a priority of public administration in the context of deepening health care reform in general and reforming the dental care system in particular. It is concluded that the identified shortcomings in the organization of the dental care system necessitate its urgent reform and development of a new competitive strategy for its development, taking into account the new challenges associated with the spread of acute respiratory disease COVID-19 caused by coronavirus 2 SARS-CoV-2.

Keywords: state regulation, health care, dental care to the population, the system of dental care to the population.

На сьогодні стоматологічна допомога населенню (СДН) в Україні – один із наймасовіших видів медичної допомоги, що розвивається надзвичайно динамічно в конкурентному середовищі медичних послуг. При цьому вітчизняна система СДН має свої медичні, організаційно-економічні та публічно-управлінські особливості. Саме тому вона фактично функціонує як окрема підгалузь охорони здоров'я, що відповідає практиці більшості європейських країн.

Як відомо, Україна успадкувала систему СДН від колишнього СРСР (як і більшість галузей економіки та соціальної політики), представлену командно-адміністративною моделлю управління. У цій моделі вся система була державною власністю та орієнтувалася на утримання лікарень із фрагментованим управлінням та надання медичної допомоги, зосередженої на лікуванні гострих випадків при мінімальній профілактиці. Ця система не була зорієнтована на задоволення потреб населення та виявилася нездатною реагувати на сучасні виклики. Вона була сформована у тоталітарній державі, в якій права і здоров'я громадян не були реальним пріоритетом. СРСР також породив міф про «безкоштовну медицину» [1].

З поч. ХХІ ст. в Україні стартували докорінні зміни в системі надання медичної СДН, які набули значного прискорення в 2016–2019 рр., що пов'язано з розгортанням широкомасштабного реформування медичної галузі. Зокрема, прийняття в 2017 року ВРУ рішення про початок медичної реформи загалом – Закон України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення» – визначило новий етап розвитку сфери охорони здоров'я (у т.ч. й системи СДН).

Разом із цим, необхідно зауважити, що медична реформа в Україні, метою якої було загальне запровадження первинної ланки надання медичної допомоги – сімейної медицини-загальної практики і одночасне зменшення обсягів надання високоспеціалізованої і стаціонарної

медичної допомоги, фактично ліквідувала стоматологічну медичну допомогу в структурі первинної ланки медичної допомоги, особливо в мережі державних і комунальних лікувально-профілактичних закладів. Спочатку СДН була включена до вторинної і третинної медичної допомоги, а в подальшому було запропоновано передати стоматологічну допомогу в функції сімейних лікарів. Такий стан речей не сприяє належному наданню СДН, взагалі виключає можливість централізованого проведення профілактики стоматологічних захворювань та сприяє подальшій комерціалізації стоматологічної галузі.

Отже, СДН не була включена до першочергового блоку галузевої реформи – 2015 і на сьогодні продовжує функціонувати фактично поза межами медичної реформи. З огляду на це, у сфері СДН в Україні сформувалася ціла низка проблем, розв'язання яких можна вважати пріоритетом публічно-управлінської діяльності в умовах поглиблення медичної реформи загалом та реформування СДН у тому числі. Серед них, насамперед, відзначимо такі:

- ССДН не відповідає потребам населення. Зниження доступності СДН й скорочення сектора профілактичної стоматології стає причиною зростання стоматологічної захворюваності, яка в Україні є однією з найвищих у Європі;

- ССДН має недостатній рівень фінансування державною та місцевими органами влади, слабе матеріально-технічне забезпечення та значний знос стоматологічного обладнання;

- державний сектор ССДН демонструє низьку конкурентоздатність, порівняно з приватними стоматологічними клініками, та має невисокий рівень використання інноваційних технологій у щоденній практиці;

- відсутні, затверджені на законодавчому рівня, конкурентні «правила гри» в ССДН у вигляді розробки й затвердження регуляторних нормативно-правових актів (законів, програм розвитку, стандартів та ін.), а також погодження документів професійного самоврядування стоматологів, що спрямовані на формалізацію та оптимізацію взаємовідносин у ланцюгу «пацієнт – стоматолог – стоматологічний заклад – громадське об'єднання стоматологів – органи публічного управління»;

- в умовах запровадження карантинних заходів у ССДН відбувається чітко виражений перерозподіл ринку стоматологічних послуг: «приватний сектор» буде й надалі витісняти «комунальний», а «крупний» – поглинає «дрібний»;

- сформована ССДН характеризується, з одного боку, низькою культурою медичного обслуговування, а, з іншого, – низькою стоматологічною культурою населення;

- відсутні як ефективний соціальний захист як працівників у сфері СДН (наприклад, відсутній захист працівників від необґрунтованих звільнень, неповної офіційної зайнятості та застосування жорсткої системи важелів і механізмів інтенсифікації праці), так і забезпечення державою гарантованої безкоштовної стоматологічної допомоги населення;

- у ССДН відсутній належний нагляд за дотриманням законодавства в сфері СДН (зокрема за процесами ціноутворення, атестації, ліцензування, акредитації та сертифікації у сфері стоматологічної діяльності тощо);

- має низький рівень оплати праці та відсутність економічної мотивації у медичного персоналу (насамперед, у закладах державної форми власності) та ін.

Таким чином можемо стверджувати, що система стоматологічної допомоги населенню в Україні перебуває в стані кризи і стагнації.

У свою чергу, виявлені недоліки в організації системи стоматологічної допомоги населенню обумовлюють необхідність її термінового реформування та розробки нової конкурентоспроможної стратегії її розвитку з урахуванням нових викликів, пов'язаних із поширенням гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARSCoV-2.

Список використаних джерел

1. Савчук О.В. Комплексне медико-соціальне обґрунтування реструктуризації муніципальної системи стоматологічної допомоги із залученням сучасних клінічних інноваційних технологій та менеджменту: автореф. дис. ... докт. медичних наук; спеціальність 14.01.22 – стоматологія і 14.02.03 – соціальна медицина. Ужгород, 2019. 46 с.

Ірина Мордас, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Iryna Mordas, Ph.D in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Public Policy of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

<http://orcid.org/0000-0002-2908-7555>

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

STATE POLICY OF UKRAINE IN THE FIELD OF PROVIDING FOOD SECURITY IN THE CONDITIONS OF MARTIAL LAW

Strategic documents in the field of food security of Ukraine have been identified. The normative acts adopted in Ukraine under martial law are analyzed. Prospects of Ukraine as a world guarantor of food security are substantiated.

Keywords: public policy, economic policy, food security, ensuring food security.

Забезпечення продовольчої безпеки є важливою складовою економічної політики держави, а її порушення навіть у звичайних умовах життєдіяльності суспільства, є загрозою для його існування. З огляду на воєнні дії, які сьогодні ведуться в Україні, та високий ступінь інтегрованості національних економік у світову систему господарства, питання забезпечення продовольчої безпеки наразі є актуальним не лише для України, а й для світу в цілому.

Варто зазначити, що стратегічні документи – Закон України «Про продовольчу безпеку України» (проголосований Верховною Радою України 22.12.2011 р. та повернений Президентом України до Верховної Ради України зі своїми пропозиціями 10.01.2012 р.) та Стратегія продовольчої безпеки на період до 2030 року (проект Стратегії оприлюднений 20.11.2020 р. на сайті Міністерства економіки України) – так і не були прийняті.

Однак, вирішення багатьох завдань функціонування економіки України у воєнний період, у тому числі продовольчої безпеки, прямо залежать від швидкості прийняття управлінських рішень щодо ведення сільського господарства. Так, 24.03.2022 р. було прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану» [1], дія якого спрямована на максимально швидке залучення земель сільськогосподарського призначення у виробництво аграрної продукції в умовах воєнного стану. Прийнятий Закон призупиняє дію окремих правових механізмів, які захищали, насамперед, приватні інтереси, а натомість запроваджує ряд правових механізмів, де на першому місці стоять інтереси суспільства щодо забезпечення негайного використання наявних сільськогосподарських земель для виробництва продовольства. Таким чином, в основу прийнятого Закону покладений пріоритет суспільних інтересів над приватними, що є цілком закономірним в умовах військової агресії. Разом з тим, варто підкреслити, що нові правові норми будуть застосовуватися лише у період воєнного стану. Після його припинення або скасування держава повернеться до звичних процедур регулювання земельних відносин.

Для гарантування продовольчої безпеки ключову роль сьогодні відіграє посівна компанія. Для її забезпечення та підтримки сільськогосподарських виробників в умовах воєнного стану Кабінет Міністрів України вніс декілька суттєвих змін до Державної програми «Доступні кредити 5-7-9%» (Постанова Кабінету Міністрів України № 274 від 12.03.2022 [2] та Постанова Кабінету міністрів України № 312 від 18.03.2022 [3]). Так, у період дії воєнного стану та протягом місяця після його припинення або скасування сільськогосподарські виробники можуть отримати кредит під 0%. Державна підтримка розрахована лише на резидентів України

(фізичні особи-підприємці та юридичні особи, учасниками та кінцевими бенефіціарами яких також є лише резиденти України).

Резюмуючи, варто наголосити, що в сучасних умовах державою було спрощено механізм набуття прав користування на земельні ділянки сільськогосподарського призначення та запроваджено дієві інструменти фінансової підтримки сільськогосподарських виробників в умовах воєнного стану. Відтак, цілком реальним видається той факт, що завдяки традиційно потужному продовольчому експорту Україна продовжить залишатися гарантом продовольчої безпеки не лише своєї країни, а й багатьох країн світу.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану: Закон України № 2145-IX від 24.03.2022 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-20#Text>

2. Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 24 січня 2020 р. № 28 та від 14 липня 2021 р. № 723: Постанова Кабінету Міністрів України № 274 від 12.03.2022 2022 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/274-2022-%D0%BF#Text>

3. Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 24 січня 2020 р. № 28 і 29: Постанова Кабінету Міністрів України № 312 від 18.03.2022 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/312-2022-%D0%BF#Text>

УДК 32:351]:004(100)

Василь Орищук, аспірант кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Vasyl Oryshchuk, Postgraduate student of the Department of Public Policy of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

<https://orcid.org/0000-0003-4362-2785>

Науковий керівник: **Юрій Нестеряк**, д.держ.упр., Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ В ПИТАННІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИК ЦИФРОВОГО РОЗВИТКУ

INTERNATIONAL COOPERATION ON THE IMPLEMENTATION OF DIGITAL DEVELOPMENT POLICIES

The digital transformation is revolutionizing economies and societies with rapid technological advances in artificial intelligence, robotics, and the Internet of Things. Digital innovation and investment policy have been found to be essential for productivity and economic growth.

Digital technologies have the potential to change the lives of the poor, ensure development and prosperity, and accelerate the process of achieving global goals. But there are significant obstacles to fully realizing the potential of digital technology. Not everyone in the world has access to the Internet and there is a risk of being left behind in the transition to a digital society. The benefits of the Internet also include new risks, such as monopolies, growing inequality, and the use of digital technologies by governments and businesses to control citizens.

The experience of implementation of digital development policies is studied taking into account modern innovative changes related to the introduction of information and communication and digital technologies. Analyzing current research on the use of digital technologies, we have found that political stability, democracy, human rights and equality can be undermined by poor governance and abuse of digital technologies. International cooperation can solve these issues.

International cooperation can strengthen the use of digital technologies and mitigate their risks. An important task is to create a basic environment for the implementation of the digital ecosystem. In addition, regulations and systems need to be prepared so that the digital environment can function properly and national capacities need to be strengthened by increasing digital literacy through education and the development of high-quality human resources. Meanwhile, cooperation with various stakeholders is important to respond to global challenges and cross-border issues. As entrepreneurship and innovation are needed to strengthen the digital value chain, the emphasis should be on working with the private sector.

Keywords: digitalization, digital development, international cooperation, public policy, governance.

Пандемія ще раз підтвердила важливість держави та її інституцій у захисті громадянських прав та забезпеченні базових потреб у освіті, охороні здоров'я та працевлаштуванні. Інтернет та пов'язані з ним технології також стали важливими інструментами для продовження економічної та соціальної діяльності під час кризи. У цьому контексті цифрова політика набуває нової актуальності та важливості через її потенціал максимально використовувати можливості, що виникають, та зменшити негативні наслідки кризи. Тому цифрові проекти мають бути в центрі планів і стратегій розвитку.

Багатофункціональний характер цифрових технологій є наслідком впливу на різні сфери діяльності та сектори економіки. Крім того в більшості країн світу створюють державні чи спеціальні органи, які несуть відповідальність (мають обов'язки) за поширення цифрових технологій, інформаційно-комунікативні технології (ІКТ) та впровадження цифрового розвитку в загальному. Від їх діяльності залежить напрямок впровадження цифрової економіки, соціальний ефект впливу на суспільство та захист прав при використанні цифрових технологій. Цифрові інновації та інвестиційна політика є необхідними для продуктивності та економічного зростання. Тому не оминає роль драйвера прогресу і органи місцевого самоврядування, які також розробляють проекти розвитку та поширення цифрових технологій їхні дії повинні бути узгодженими з національною політикою. Керування цією складною мережею відносин вимагає цілісного погляду на національну цифрову політику та координації між різними акторами та рівнями влади.

Дані стали ключовим стратегічним активом для створення приватної та соціальної цінності. Обробка цих даних суттєво впливає на нашу здатність досягати Цілей сталого розвитку. Визначити, який підхід є найкращим, буде важко, але необхідно. Дані багатомірні, і їх використання має наслідки не лише для торгівлі та економічного розвитку, а й для прав людини, миру та безпеки. Відповіді також необхідні, щоб зменшити ризик неправомірного використання даних урядами, недержавними суб'єктами чи приватним сектором [1, с. 73].

Міжнародна співпраця Організації Об'єднаних Націй. Генеральним секретарем Організації Об'єднаних Націй презентовано звіт в 2019 році «Вік цифрової взаємозалежності» де прописані рекомендації щодо того, як міжнародна співпраця може зміцнити використання цифрових технологій та пом'якшити їх ризики. Ним було наведено 5 пунктів, а саме: а) створення інклюзивної цифрової економіки та суспільства; б) створення людської та інституційної спроможності; в) захист прав людини; г) сприяння цифровій довірі, безпеці та стабільності; д) сприяння глобальній цифровій співпраці [1, с. 74].

Організацією Об'єднаних Націй пропонуються три компоненти для зміцнення нової моделі міжнародної співпраці: (а) національні керовані процеси розвитку шляхом зміцнення інституційних можливостей; (б) включно, багатосторонні платформи управління для полегшення обміну на рівній основі та (в) включення нових Інструментів та акторів для координації політики на міжнародному рівні [1, с. 73].

Міжнародна співпраця ЄС для України. Як зазначає Пустоваров А. І., «для досягнення високого рівня цифровізації національної економіки України та підвищення її цифрової конкурентоспроможності визначено заходи політики цифрової трансформації управління розвитком національної економіки на основі вивченого закордонного досвіду державної

політики забезпечення цифрової трансформації економік, просування інформаційно-комунікаційних і цифрових технологій і формування цифрового й інформаційного суспільства». Основні засади цифровізації визначаються Міністерством цифрової трансформації, яке в подальшому є драйвером міжнародної співпраці [2, с. 266].

Міжнародна співпраця України пов'язана також з рядом зобов'язань по імплементації європейського законодавства у сфері телекомунікаційних послуг для: кращого доступу споживачів та бізнесу до цифрових продуктів та максимізації зростання цифрової економіки. «Саме імплементація відповідних директив Європейського Союзу призведе до спрощення правил реєстрації і ведення бізнесу, розвитку внутрішнього ринку та надходженню інвестицій завдяки можливості інтеграції України з єдиним цифровим ринком ЄС» [2, с. 266].

Отже, цифрові технології мають потенціал змінити життя малозабезпечених, забезпечити розвиток і процвітання, а також прискорити процес досягнення глобальних цілей. Але існують суттєві перешкоди для повної реалізації потенціалу розвитку цифрових технологій. Не кожен у світі має доступ до Інтернету та існує ризик залишитися позаду при переході до цифрового суспільства. Переваги Інтернету також пов'язані з новими ризиками, такими як монополії, зростання нерівності та використання державами та бізнесом цифрових технологій для контролю над громадянами.

Міжнародна співпраця може зміцнити використання цифрових технологій та пом'якшити їх ризики. Важливим завданням є створення базового середовища для реалізації цифрової екосистеми. Крім того, необхідно підготувати нормативні акти та системи, щоб створене цифрове середовище могло функціонувати належним чином, а національні можливості мають бути зміцнені шляхом підвищення цифрової грамотності через освіту та розвиток високоякісних людських ресурсів. Тим часом співпраця з різними зацікавленими сторонами є важливою для реагування на глобальні виклики та транскордонні проблеми. Оскільки для зміцнення цифрового ланцюга створення цінності необхідні підприємництво та інновації, акцент має бути на співпраці з приватним сектором.

Список використаних джерел

1. Digital technologies for a new future : Digital Agenda for Latin America and the Caribbean 2022. Pp. 73-76 URL: https://www.cepal.org/sites/default/files/publication/files/46817/S2000960_en.pdf (дата звернення 29.01.2022).

2. Пустоваров А. І. Закордонний досвід цифрової трансформації управління розвитком національної економіки. Причорноморські економічні студії. Математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці. 2020. Вип. 51. 266 с. URL: http://bses.in.ua/journals/2020/51_2020/44.pdf (дата звернення 29.01.2022).

Андрій Осипенко, студент ОП «Публічне управління та адміністрування» Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Andrii Osypenko, Student of the educational program «Public Administration», Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: **Наталія Корчак**, д.ю.н., доцент, завідувач кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ

USE OF DIGITAL TECHNOLOGIES IN THE PROCESS OF PREVENTING CORRUPTION

The normative and legal basis of digitalization of Ukraine is determined. Digital tools for preventing corruption in Ukraine are analyzed.

Keywords: corruption, corruption prevention, digitization, e-democracy.

З появою інформаційних технологій та подальшим їх розвитком шлях демократії змінився назавжди. Наразі глобальні комунікаційні технології долають наявні бар'єри. Через це демократія може розвиватися лише за умови, якщо демократичні інституції стануть більш сприятливими, доступними, підзвітними та укоріненими в інформаційному просторі.

Концепція е-демократії позначає це не як інформатизацію адміністративних процедур, а як єдиний спосіб створення простору довіри та політичної взаємодії. З наукової точки зору існує декілька підходів до розуміння поняття «е-демократія»: вузьке та широке.

У вузькому розумінні під терміном «е-демократія» Н. В. Грицяк та С. Г. Соловійов розуміють застосування інформаційно-комунікаційних технологій для забезпечення (електронного супроводу) прав громадян. У цьому випадку змінюється лише інструмент подання заяв, звернень, запитів органам влади від імені громадян. Тобто, для використання свого законного права на отримання певної довідки, громадянин може звернутися до інстанції письмово, а може, наприклад, користуючись електронною поштою чи спеціально створеним порталом [1, с. 11]. Отже, електронна демократія – це лише форма участі в управлінні державними справами, здійсненні державних закупівель, контролю за державними службовцями щодо збільшення доходів, здійснення громадських обговорень, відкритості бюджетів, участі громадськості у бюджетах тощо.

Е-демократія у широкому розумінні передбачає залучення громади за допомогою сучасних інформаційних технологій до вирішення різноманітних суспільно-політичних завдань [2, с. 5].

Сьогодні Україна охоплює ці процеси, не відстаючи від своїх західних партнерів, в країні відбувається цифрова трансформація. «Діджиталізація – це одна з пріоритетних реформ в Україні, яка йде дуже вдало, потужно, швидко. Результат цієї реформи – це перемога над будь-якою середньою, дрібною корупцією у державі» – зазначив В. Зеленський [3].

Е-демократія, яка входить в процес діджиталізації, постає як один з пріоритетних напрямів державної політики. Початок цього ми можемо знайти ще в Розпорядженні Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства» від 15.05.2013 р. «Е-демократія» тут визначається як форма суспільних відносин, за якої громадяни та організації залучаються до державотворення та державного управління, а також до місцевого самоуправління шляхом широкого застосування інформаційно-комунікаційних технологій.

Відповідно до Європейських принципів, які наслідує Україна, система органів виконавчої влади має бути чітко та ефективно організована, забезпечувати доступ до публічної інформації та захист прав громадян під час взаємодії з державними органами.

І як доказ наявності в нас продовження цього процесу, ми маємо Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку електронної демократії в Україні та плану заходів щодо її реалізації» від 8.11.2017 р. де схвалюється Концепція розвитку електронної демократії в Україні і затверджується План заходів щодо реалізації Концепції розвитку електронної демократії в Україні.

Звертаючись до Стратегії реформування державного управління України на 2022–2025 роки від 21.07.2021 р., що ґрунтується на спільних цінностях, а саме, дотриманні демократичних принципів, верховенстві права, належному врядуванні, ми бачимо, що Україна продовжуватиме політичні, соціально-економічні, законодавчі та інституційні реформи. Метою цієї Стратегії є побудова в Україні спроможної сервісної та цифрової держави, яка забезпечує захист інтересів громадян на основі європейських стандартів та досвіду.

Виходячи з цього, доречно постає питання щодо регулювання, забезпечення та залучення інструментів запобігання корупції задля ефективного розвитку нашої держави. Щоб ефективно боротися з корупцією, необхідно мати якісне законодавство, сильні антикорупційні інститути та цифрові інструменти. Наразі Україна є одним зі світових лідерів у розробці антикорупційних ІТ-рішень, передбачених у Конвенції ООН проти корупції.

Існує низка цифрових інструментів запобігання, але всі вони наслідують певні принципи:

- відкритість інформації;
- дистанційна взаємодія;
- електронний документообіг;
- доступна база документів;
- електронне інформування;
- електронне консультування.

Всі цифрові інструменти запобігання корупції можна умовно поділити на зовнішні і внутрішні. Розглянемо деякі з них.

Електронна система публічних закупівель Prozorro – це онлайн-платформа, де державні та комунальні замовники оголошують тендери на закупівлю товарів, робіт і послуг, а представники бізнесу змагаються на торгах за можливість поставити це їм. Все, що відбувається на торгах, може побачити будь-хто на вебпорталі. Громадяни можуть, наприклад, вільно відслідковувати, які закупівлі робить навчальний заклад, міська рада тощо, а у разі виникнення підозри, вони можуть звернутися до допоміжного порталу Dozorro.

Єдиний державний реєстр декларацій осіб – це електронна онлайн-система, що дозволяє вносити, перевіряти та оприлюднювати майнові декларації держслужбовців та інших осіб, що за законом зобов'язані це робити. Ця система стала проривним інструментом запобігання корупції в Україні, оскільки через відкриту цифрову систему з прямим доступом публічно розкривалася інформація про доходи та майно чиновників.

Всім відомий портал «Дія» можна також розглядати як інструмент запобігання корупції. Дія усунула корупційний ризик – контакт з чиновником. Тобто рішення про надання дозволу або відмову тієї чи іншої послуги ухвалюється не людиною, а автоматично на базі ризикоорієнтованого алгоритму. Слоган «Дії»: «Замість походів до місцевих рад, органів соцстраху чи ЦНАПів отримуйте публічні послуги онлайн без черг і додаткових паперів».

Єдиний державний вебпортал відкритих даних – це портал, на якому доступно понад 40 000 наборів відкритих даних: від фінансової звітності компаній та кінцевих бенефіціарних власників – до судових рішень, відомостей про зареєстровані автомобілі, медичних даних щодо вакцинації, фінансування медзакладів чи реімбурсації ліків тощо. Відкритість інформації – це потужний запобіжник від корупційних зловживань.

Не можна також не згадати про запобігання корупції у медичній сфері. Наприклад, через систему «Медичні закупівлі України» можна дізнатися про закуплені та поставлені ліки й медвироби до лікувальних закладів, щоб уникнути платежів, які вже проплачені державою.

Для перевірки ймовірних ризиків зловживання посадовців та кандидата на посади держслужбовців можна використовувати такий інструмент як «Приховані інтереси», який розроблений на основі відкритих даних. Він допоможе виявити конфлікт інтересів щодо приналежності коштів, зловживання службовим становищем або ж порушень під час проведення публічних закупівель.

Більшість цифрових інструментів, які розглянуті вище, дозволяють забезпечити, принаймні, три виміри демократичності органів влади: прозорість, підзвітність, участь [4, с. 36].

Ситуація, яку ми бачимо наразі в Україні щодо розробки цифрових антикорупційних інструментів не може не радувати. Це дуже прогресивний вектор розвитку, в якому Україна не відстає від західних партнерів і навіть випереджає. Адже, корупція – це отрута для держави, і запобігання їй – це обов'язок кожного з нас, а не тільки уповноважених органів. І саме завдяки цифровим інструментам запобігання корупції ми можемо і повинні це робити. Саме інструменти е-демократії стають частиною життя все більшої кількості громадян, і ця тенденція з кожним роком ще більше набирає обертів [4, с. 36].

Підсумовуючи, хочемо зазначити, що чим більше відстоювати інтереси та викривати корупційні зловживання, тим ефективнішим буде використання податків та якіснішою буде інфраструктура надання послуг. А це матиме значний вплив на покращення добробуту громадян та посилюватиме міжнародну підтримку України.

Список використаних джерел

1. Електронна демократія як механізм політичної взаємодії: навч.-метод. рек. / Н.В. Грицяк, С.Г. Соловійов. К.: НАДУ, 2013. 46 с.
2. Електронна демократія: навч. посіб. / Н.В. Грицяк, С.Г. Соловійов; за заг. ред. д-ра наук з держ. упр., проф. Н.В. Грицяк. К.: НАДУ, 2015. 66 с.
3. Виступ Президента Володимира Зеленського під час зустрічі зі студентами й експертним середовищем Стенфордського університету 2 вересня 2021 року. URL: <https://www.unian.ua/politics/v-ukrajini-nemaye-chasu-mriyati-bo-vona-maye-metu-zelenskiy-vistupiv-u-stenfordi-video-novini-ukrajina-amp-11532844.html>
4. Інструменти е-демократії у містах України. *Інформаційно-аналітичний довідник* / за ред. С. Лобойка, М. Находа, Д. Хуткого. 2017. 58 с.

Вікторія Петринська, аспірантка кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Viktoriia Petrynska, Graduate student of the Department of Public Policy of the Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0000-0002-8544-9848>

Науковий керівник: **Наталія Обушна**, д.держ.упр., доцент, професор кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПРОБЛЕМИ ТА ПРІОРИТЕТИ МОДЕРНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМИ РЕСУРСАМИ НА ДЕРЖАВНІЙ СЛУЖБІ В УКРАЇНІ

PROBLEMS AND PRIORITIES OF MODERNIZATION OF THE HUMAN RESOURCES MANAGEMENT SYSTEM IN THE CIVIL SERVICE IN UKRAINE

The issue of modernization of the human resources management system in the civil service in Ukraine in the context of modern social challenges and changes has been raised. After all, human resource management is one of the main functions of any modern organization, which can be a critical factor in determining the success or failure of such an organization. The main problems of human resources management in the civil service, which were inherent in it before the beginning of the Russian military aggression on the territory of Ukraine, are substantiated. It is concluded that the deployment of Russian military aggression in Ukraine and the pandemic of coronavirus disease caused by the COVID-19 virus have sharpened interest in this issue and catalyzed the accelerated development of innovative methods of distance learning and training of civil servants through increased educational resources and platforms. Rely in their activities on the use of technical means and network technologies. On this basis, the author's vision of the priorities of modernization of civil service and human resources management in today's social challenges and changes, which are increasingly moving to the anthropological plane and must take into account the transformation of organizational culture of civil service in martial law, etc.

Keywords: civil service, human resources, modernization, human resources management, martial law.

Прогресивна зарубіжна практика засвідчує, що повноцінна модернізація державної служби в Україні не може бути реалізована без удосконалення системи управління людськими ресурсами, адже професійність державної служби забезпечується, насамперед, належними стандартами та методами управління людськими ресурсами.

Відзначимо, що проблематика модернізації державної служби та управління людськими ресурсами в Україні має чимало наукових аспектів, що ґрунтовно досліджуються українськими вченими, серед яких відзначимо наукові розробки Н. Алюшиної, В. Бакуменка, Т. Василевської, Н. Гончарук, Л. Гонюкової, Н.Обушної, А. Рачинського, С. Селіванова, та ін.

Дійсно, в умовах сучасних суспільних змін управління людськими ресурсами – це одна з головних функцій будь-якої сучасної організації, яка може виявитися тим критичним фактором, що визначає успіх або невдачу такої організації.

Статтею 1 Закону України «Про державну службу» передбачено функцію з управління персоналом державних органів [1]. При цьому чинним законодавством до персоналу державного органу віднесено як державних службовців такого органу, так і інших працівників, що виконують функції з обслуговування [1, ст.ст. 2 (п. 8, ч. 1) та 3 (ч. 4)]. Проте, управління персоналом в державних органах вужче за змістом діяльності, порівняно з управлінням людськими ресурсами. Саме тому, з метою успішної модернізації державної служби доцільно здійснити

перехід від роботи з управління персоналом до системи управління людськими ресурсам (HR-менеджменту).

У даному контексті можемо констатувати, що основними проблемами управління людськими ресурсами на державній службі в Україні до початку російської військової агресії залишалися: відсутність точного моніторингу кількісного складу кадрового забезпечення державної служби, а саме відсутність повноцінної автоматизованої інформаційної системи, яка б дала змогу мати оперативні статистичні дані про стан управління людськими ресурсами; високий рівень плинності кадрів; гендерний дисбаланс; низький рівень мотивації та відповідальності за результати своєї діяльності серед державних службовців; недосконала існуюча конкурсна процедура відбору на посади державної служби (у т.ч. й через відсутність кадрового резерву); відсутність цілісної системи розвитку професійної компетентності державно-управлінських кадрів; низька конкурентність оплати праці (насамперед, для вищого керівництва державної служби) порівняно з приватним сектором; наявність великих диспропорцій (рівнів компресії) в індивідуальних розмірах оплати праці для посад (у т.ч. й для посад з подібним функціоналом), які залежать більшою мірою не від результатів діяльності, а від загального ФОП відомства; нерозвинена система соціального захисту працівників; високий рівень корупції та надмірна політизація кадрової політики в органах державної влади; та ін.

Отже, модернізація державної служби та управління людськими ресурсами наразі постає цілком об'єктивною пріоритетною потребою в Україні загалом. Водночас розгортання російської військової агресії та пандемія коронавірусної хвороби, спричиненої вірусом COVID-19, надзвичайно загострили інтерес до даного питання та виступили каталізатором прискореного розвитку, насамперед, інноваційних методів навчання державних службовців за рахунок зростання освітніх ресурсів та платформ, що спираються у своїй діяльності на використання технічних засобів та мережевих технологій.

З урахуванням вищевикладеного, окреслимо наше бачення щодо пріоритетів модернізації державної служби та управління людськими ресурсами в умовах сучасних суспільних викликів та змін, які все більше переміщуються в антропологічну площину. Серед них:

– удосконалення та розвиток законодавства у сфері державної служби, зокрема упровадження необхідних змін до Закону України «Про державну службу» на основі принципів SIGMA;

– оптимізація системи ЦОВВ та посилення інституційної спроможності НАДС;

– упровадження сучасної та ефективної практики відбору персоналу на основі заслуг, особливо для державних службовців вищого рівня;

– запровадження прозорої та справедливої системи оплати праці на основі класифікації посад;

– розгортання інформаційної системи управління людськими ресурсами (HRMIS) в органах виконавчої влади для створення умов відкритого, прозорого та ефективного державного управління;

– запровадження нових підходів до професійного розвитку державних службовців, у тому числі поширення використання можливостей електронного цифрового навчання в професіоналізації державних службовців;

– формування єдиної бази даних кадрового резерву, доступної для всіх ЦОВВ;

– трансформація організаційної культури державної служби в умовах воєнного стану та ін.

Вищевикреслені пріоритети в котрий раз підтверджують доцільність осмислення прогресивних тенденцій модернізації державної служби та управління її людськими ресурсами (HR – human resources (людські ресурси)) безпосередньо через формування оновленої системи HR-менеджменту.

Список використаних джерел

1. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 р. № 889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19> (дата звернення: 01.04.2022).

Дмитро Рубан, аспірант кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Dmytro Ruban, Postgraduate student of the Department of Parliamentarism of the Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0000-0001-9724-1377>

Науковий керівник: **Валерія Голубь**, д.держ.упр., професор, професор кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ЗАЛУЧЕННЯ ГРОМАДЯН У ПРОЦЕСАХ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

INVOLVING CITIZENS IN DEVELOPMENT PROCESSES OF TERRITORIAL SOCIETIES

A large number of mechanisms for involving citizens in the decision-making processes of State and local authorities have been regulated and operate in different communities, but there is still a high level of distrust among residents in matters of public participation. Local governments should therefore systematically assess the effectiveness of such mechanisms and pay particular attention to auditing processes and improving public participation mechanisms.

In implementing the instruments of public participation, local governments shall be guided by the Guidelines for Public Participation in the Political Decision-Making Process adopted by the Committee of Ministers on the 27th of September 2017 1295-th meeting of Deputy Ministers of the Council of Europe. Involving citizens in decision-making processes is an important way to build democracy. But in this direction we need to work in a systematic way so that the creation of a large number of mechanisms does not provide similar functions, the tools themselves are not complicated and not easily understood in use, as a result, the involvement of citizens in the development and implementation of decisions by local self-government bodies and State authorities has not been eliminated.

Keywords: democracy, local community, public participation, public participation tools.

Стрімкий розвиток процесів децентралізації в Україні спонукає до всебічного залучення громадян до процесів прийняття рішень органами державної влади та органами місцевого самоврядування. Громади, шукаючи вирішення проблем міського розвитку все більше приділяють увагу впровадженню інструментів громадської участі. Оскільки громадська участь є необхідною складовою існування демократії.

Науковець Ларі Даймонд виділяє 4 ключові елементи демократії:

- політична система, що передбачає обрання та зміну влади через вільні й чесні вибори;
- активна участь людей як громадян у політиці та громадському житті;
- захист прав людини для всіх громадян;
- верховенство права, за якого права і процедури застосовуються однаково для всіх громадян [1, с. 3].

Тому логічним є розуміння того, що без системної роботи з залучення громадян до процесів розробки та реалізації політик неможливим є існування демократії.

Загалом в різних громадах врегульовані та діють велика кількість механізмів залучення громадян до процесів прийняття рішень органами державної влади та органами місцевого самоврядування, але сьогодні існує високий рівень недовіри мешканців у питаннях громадської участі. Тому органи місцевого самоврядування повинні системно підходити до визначення ефективності таких механізмів та окрему увагу приділяти процесам аудиту та вдосконалення механізмів громадської участі.

Впроваджуючи систему інструментів громадської участі у територіальних громадах в її основу потрібно закладати Керівні принципи щодо громадської участі у процесі прийняття

політичних рішень прийнятих Комітетом міністрів 27 вересня 2017 року на 1295-му засіданні заступників міністрів країн Ради Європи. Серед яких:

- взаємоповага між усіма суб'єктами як основа для чесної взаємодії та взаємної довіри;
- повага до незалежності неурядових організацій, незалежно від того, чи їх погляди відповідають точці зору органів публічної влади;
- повага до позиції органів публічної влади, на яких лежить відповідальність і підзвітність за прийняття рішень;
- відкритість, прозорість і підзвітність;
- оперативність, де всі суб'єкти пропонують відповідний зворотний зв'язок;
- недискримінація та інклюзивність, щоб усі менш привілейовані та найбільш уразливі могли бути почутими, а їхня думка врахована;
- гендерна рівність і рівноправна участь усіх груп, зокрема тих, що мають особливі інтереси та потреби, як-от молоді, людей похилого віку і меншин;
- доступність завдяки використанню чіткої лексики та відповідних засобів участі, офлайн або онлайн, і на будь-якому пристрої [3, с. 2].

За даними інституту «Республіка», що зібрав актуальну інформацію з впровадження інструментів громадської участі в 32 населених пунктах України (Одеса, Івано-Франківськ, Львів, Вінниця, Кам'янець-Подільський, Харків, Запоріжжя і т.д.), громади активно рухаються в напрямку розвитку інструментів участі, проте навіть із вибраних 35 населених пунктів, лише 18 активно використовують такий механізм, як загальні збори громадян, 8 населених пунктів – громадські слухання, 6 – електронні петиції, 6 – бюджет участі [2, с. 2].

Отже, залучення громадян до процесів прийняття рішень є важливим напрямком побудови демократії. Проте важливо системно підходити до питання впровадження інструментів громадської участі, щоб створення великої кількості механізмів, не забезпечувало виконання аналогічних функцій, самі інструменти не було складними та незрозумілими у використанні та у результаті не знівелювалася функція залучення громадян до розробки та впровадження рішень органами місцевого самоврядування та органами державної влади.

Список використаних джерел

1. Дослідження механізмів залучення громадськості до процесу прийняття рішень Київською міською владою: здійснене Аналітичним центром CEDOS в рамках впровадження проекту Ради Європи «Сприяння участі громадян у демократичному процесі прийняття рішень в Україні». URL: <https://dsk.kyivcity.gov.ua/files/2017/11/30/Doslidzhennya.pdf> (дата звернення: 11.02.2022).
2. Інструменти прямої демократії: як українці використовують свої права та можливості. URL: <https://inrepublica.org.ua/aktyvna-hromada/instrumenty-pryamoyi-demokratiyi-yak-ukrayintsi-vykorystovuyut-svoyi-prava-ta-mozhlyvosti.html> (дата звернення: 11.02.2022).
3. Керівні принципи щодо громадської участі у процесі прийняття політичних рішень: прийняті Комітетом міністрів 27 вересня 2017 року CM(2017)83-final на 1295-му засіданні заступників міністрів. URL: <https://rm.coe.int/guidelines-on-civil-participation-in-political-decision-making/168076e135> (дата звернення: 11.02.2022).

Анастасія Сайферс, аспірантка кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Anastasiia Cifers, Graduate student of the Department of Public Policy of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko National University of Kyiv

<https://orcid.org/0000-0002-5904-8493>

Науковий керівник: Наталія Ларіна, к.пед.н., доцент, доцент кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ОСОБЛИВОСТІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДАМИ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

PUBLIC GOVERNANCE IN SECONDARY EDUCATION WITHIN PANDEMIC

Ukraine, like the entire civilized world, is still experiencing the effects of a global pandemic. This has been a significant long-term challenge for both government and local government to manage change in education and transform to a distance education system. Research indicates a significant deterioration in the quality of education and accessibility as a result of the pandemic. The Government of Ukraine has not shown much success in coordinating change management, but local governments have taken a number of important and effective decisions on the ground, which has improved the quality of affordable and affordable education in a pandemic, made possible by decentralization.

Keywords: education, crisis, pandemy, crisis management, community, decentralisation.

У період 2020–2021 років українська система освіти перебувала у стані невизначеності та кризи, що було обумовлено всесвітньою пандемією COVID-2019. Складність всеохоплюючого процесу адаптації освітнього процесу до переважно дистанційної форми, а також неспроможності освітньої системи до змін, характеризувалася одразу декількома вагомими факторами, які ми розглянемо нижче.

Дана проблематика для вітчизняних закладів освіти була актуальною й розглядалася у наукових працях та посібниках. Серед них відзначимо посібник «Навчання у школі під час пандемії COVID-19» [1], рекомендований європейською технічною консультативною групою з питань навчання у школах під час пандемії COVID – 19, інформаційно-аналітичний збірник «Освіта в Україні: виклики та перспективи» [2], виданий Міністерством освіти і науки України, колективна наукова праця «Організація освітнього процесу в школах України в умовах карантину: аналітична записка» [3] вітчизняних учених та ін.

Глобальна проблема пандемії та надання якісної освіти в умовах неготовності до змін, безпосередньо співвідноситься з цілями стабільного та продуктивного розвитку ООН до 2030 року, а саме «забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання протягом усього життя для всіх» [4]. Глобальна спільнота окреслює сферу освіти як критично важливою для економічного успіху країн, збільшення ВВП і працевлаштування, розбудови миру й порозуміння, та інших принципових питань сучасного демократичного світу.

Криза управління та перехід на дистанційне навчання в Україні спричинив погіршення якості й доступності освіти [5], що висвітило умови нерівності в отриманні якісної сучасної освіти в Україні. Першим управлінським рішенням як Уряду України, так і інших країн, було закриття шкіл. На дистанційне навчання заклади освіти перейшли весною 2020 року. Відповідно до встановлення «карантинних зон», заклади середньої освіти гнучко змінювали

форми навчання з дистанційного на змішане, чи навпаки. Здебільшого переважала дистанційна форма.

Частина країн світу досить швидко та ефективно відреагували на вимоги пандемії в сфері освіти. Україна ж опинилася у ситуації неготовності не тільки до самої ситуації пандемії, але й взагалі неготова в управлінні в умовах ризиків, кризи та змін. Це стало наслідком перебування у чутливому й досить невизначеному трансформаційному процесі у сфері освіти включно. Адже останні 5 років освітня площина, як і інші сфери життя, переходила на рейки децентралізації. Як свідчать державні фінансові документи [6], переважна більшість новоутворених об'єднаних територіальних громад є збитковими і не мають бюджету розвитку, в тому числі і на розвиток освітньої сфери у своїх громадах. По-друге, заклади середньої освіти отримали значну автономію, і водночас відчули вагомий брак знань й умінь фінансового й персонального менеджменту, розвитку платних послуг, здійснення маркетингового дослідження й відповідності потребам сучасного ринку. По-третє, дистанційний формат навчання проявив усі приховані проблеми сфери освіти, що стосуються ефективних методів викладання й заохочення молоді до навчання, спроможності учнів до самонавчання, залучення батьків до освітнього процесу, а також наявність технічно-інформаційних засобів в закладах освіти й сільських місцевостях загалом (наявність комп'ютерів, Інтернету). По-четверте, фінансування сфери освіти, що й до цієї кризи здебільшого відбувалося за залишковим принципом, було скорочено на користь заходів боротьби з пандемією у територіальних громадах. Як ще один важливий чинник – разом віднесемо економічні виклики на макрорівні, заполітизованість процесу об'єднання територіальних громад.

Публічне управління закладами освіти в Україні ґрунтувалося на таких правових актах як «Положення про оновлені умови організації дистанційного навчання», що з'явилося лише з 16 жовтня 2020 року та містило у собі загальні рекомендації щодо дистанційного навчання. Незначні правки до цього документу були надані Наказом Міністерства освіти та науки від 8.09.2020 № 1115 [7]. В основному, рішення Уряду стосувалися лише координації періодів канікул та дистанційного навчання, і то лише у вигляді рекомендацій. Основна вага рішень та відповідальності за них лягала на плечі місцевого самоврядування. Першим прикладом документу, що заслуговує уваги, були рекомендації Департаменту освіти та науки КМДА [8], що надавали поради школам не лише викладати у дистанційному форматі, а й створювати комфортні та доступні умови як для учнів, так і вчителів (надання відпусток, відповідного технічного забезпечення).

Тобто, лише з весни 2021 року органи місцевого самоврядування вимушено і самотужки почали приймати відповідні управлінські рішення, які позитивно впливали на процес забезпечення дистанційного освітнього процесу в період пандемії, а саме: виділення необхідного додаткового фінансування на забезпечення матеріально-технічної бази (комп'ютери, Інтернет) як закладів освіти, так і соціально вразливих категорій населення у громадах, організація транспорту для вчителів до робочих технічно обладнаних місць, раціональне придбання засобів індивідуального захисту й дезінфекції, затвердження зручних графіків навчання з поділом на групи у період змішаного формату навчання, організація процесу пріоритетного вакцинування вчителів, проведення інформаційних кампаній щодо безпечного поведіння під час пандемії та важливості вакцинації, впровадження заходів стимуляції й заохочення для учнів та вчителів з метою підвищення мотивації в навчанні (стипендії, доплати), організація психологічної підтримки для вчителів та учнів, налагодження ефективної комунікації між батьками й представниками влади і менеджерами закладів освіти, посилення заходів протидії домашньому насильству, додаткові навчання й тренінги щодо цифрової грамотності.

Зазначимо, що набутий досвід дистанційного навчання в умовах пандемії, був широко використаний вітчизняними управлінцями та педагогічними працівниками в умовах нинішнього воєнного стану в результаті нападу країни-агресора Росії на Україну.

Список використаних джерел

1. Навчання у школі під час пандемії COVID-19: Рекомендації Європейської технічної консультативної групи з питань навчання у школі під час пандемії COVID-19, червень 2021 року. Копенгаген: Європейське регіональне бюро ВООЗ; 2021. Ліцензія: CC BY-NC-SA 3.0 IGO.
2. В Україні, Освіта. Виклики та перспективи: інформаційно-аналітичний збірник. МОН та Державна наукова установа Інститут освітньої аналітики. Київ, 2020.
3. Гриневич Л.М. Організація освітнього процесу в школах України в умовах карантину: аналітична записка. 2020.
4. ООН, Резолюція Генеральної Асамблеї. Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку на період до 2030 року» від 25.09.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sdg.org.ua/ua/resources-2/344-2030-2015>
5. Azevedo, Joao Pedro Wagner De, et al. The State of the Global Education Crisis: A Path to Recovery (Vol. 2): Executive Summary (Portuguese). 2021.
6. Закон України «Про державний бюджет України на 2020 рік» (Додаток № 5) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/294-20>
7. Наказ Міністерства освіти і науки України № 1115 від 08 вересня 2020 р. Деякі питання організації дистанційного навчання (zareyestrovano в Міністерстві юстиції України №941/35224 від 8 вересня 2020 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/npa/deyaki-pitannya-organizaciyi-distancijnogo-navchannya-zareyestrovano-v-ministerstv-i-yusticiyi-ukrayini-94735224-vid-28-veresnya-2020-roku>
8. Степанова-Камиш А. Навчання в зимовий локдаун: що рекомендує Київ своїм закладам освіти. «Нова українська школа» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nus.org.ua/articles/navchannya-v-zymovuj-lokdaun-shho-rekomenduye-kyiv-svoyim-zakladam-osvity/>

УДК 001.89

Марія Суржик, аспірантка кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Maria Surzhyk, Postgraduate student of the Department of Public Policy of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

<https://orcid.org/0000-0002-8812-1581>

Науковий керівник: Лілія Гонюкова, д.держ.упр., професор, професор кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПРИНЦИПИ, ЕТИКА ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ КОУЧИНГУ У ВИРОБЛЕННІ ПУБЛІЧНО-УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

PRINCIPLES, ETHICS OF USING COACHING INSTRUMENTS IN THE DEVELOPMENT OF PUBLIC MANAGEMENT DECISIONS

The decision is of great importance in any activity. Making an effective management decision is one of the main tasks of a manager. Improving the quality of decision-making requires finding new tools. The article reveals the basic principles of using coaching tools in making public management decisions. A detailed analysis of each principle from the concept of awareness and responsibility to the principle of belief in the potential of the personality of the manager. The main competencies of a coach are presented on the example of the Code of Ethics of the International Coaching Federation. The regulated requirements for the coach's personality, his obligations, level of competence and certification are described.

Keywords: coaching, coaching principles, coaching code of ethics.

Парадигма інноваційного розвитку суспільства вимагає і реформаційних змін в публічному управлінні. В сучасних умовах державотворення один із акцентів зосереджений на побудові ефективної системи публічного управління, що в першооснові своїй має мету підвищення рівня ефективності прийняття публічно-управлінських рішень, оскільки кінцевим продуктом управлінської діяльності, її основою є рішення управлінця, тобто вибір ним найкращого варіанту дій із багатьох можливих.

Управлінські рішення спрямовані на розв'язання конкретних управлінських завдань, які характеризуються невизначеністю, а в деяких випадках і суперечливістю умов; недостатністю інформації про можливі способи їх вирішення та чітких алгоритмів вирішення; необхідністю вирішення в обмежений час тощо. Відповідно і шляхи вдосконалення прийняття публічно-управлінських рішень вимагають нетривіальних підходів. Таким підходом є технологія коучингу.

В основу поняття коучинг закладено вчення Сократа, який стверджував, що у кожному з нас закладена природна здібність до пізнання.

В перекладі з англійської мови «coaching» (коучинг), означає тренерство, настанови. «To coach» – тренувати, підготувати до змагань, або займатися репетиторством, підготовкою до екзамену. «Coach» (коуч) – приватний педагог, тренер, інструктор. Коучинг – це розкриття потенціалу людини з метою максимального підвищення її ефективності. «Коучинг не вчить, а допомагає навчатися» – Сер Джон Уйтмор [6].

Коучинг у системі органів державної влади – це спеціально організований процес надання допомоги керівникам, колективу (чи групі осіб) у розв'язанні проблем державно-управлінської діяльності, як послуги, що їх надають незалежні спеціалісти, та як засіб підвищення соціально-психологічної компетенції управлінців [5].

Варто зазначити, що задля досягнення саме позитивного результату, утримання його, метод коучингу має будуватися на фундаментальних принципах, які є однією з ефективних умов реалізації цього методу. Таким чином, цими принципами є нижчепереховані.

Принцип усвідомленості і відповідальності. Коучинг працює на рівні свідомості і служить для розширення меж усвідомлення дійсності в ході аналізу поставленого завдання. Збір всієї необхідної інформації для вирішення завдання і її аналіз виробляються клієнтом самостійно за сприяння коуча. Для цього використовуються спеціальні техніки, головна з яких – опитувальна технологія коучингу.

Принцип відсутності експертної позиції. Коуч ніколи не займає по відношенню до клієнта експертну позицію, не висловлює своєї думки, не дає порад або готових рішень, не переносить свій досвід на учня. Це – найскладніший принцип в ході підготовки коуч-консультантів і одночасно – один з головних принципів, що відрізняють коучинг від інших видів консалтингу чи психотерапії. Клієнт завжди сам приймає рішення про наступний крок, який він зробить на шляху до своєї мети і сам несе відповідальність за його успіх.

Принцип поетапного розвитку. Кожен крок клієнта на шляху досягнення поставленої мети повинен знаходитися в «зоні найближчого розвитку». Для проходження кожного наступного кроку потрібно трохи піднятися над собою колишнім, «встати навшпиньки» або підстрибнути і зірвати плід з гілки. Коуч повинен володіти достатньою мудрістю для того, щоб не дозволяти клієнту ставити технічно нездійсненні на даному етапі розвитку підзадачі. Цілі повинні бути великими, сміливими і надихаючими, кроки на шляху їх досягнення – значними, але здійсненними.

Принцип ієрархічності розвитку. Особистість розвивається поетапно у три рівні: егоцентричний, групоцентричний, загальнолюдський. Працюючи з клієнтом, коуч уважно вивчає смислове наповнення особистості, допомагає усвідомити головні цілі. Проте неможливо уявити собі ефективну роботу, якщо рівень розвитку коуча нижчий, ніж рівень розвитку клієнта.

Принцип моніторингу. Коучинг не займається «розвитком особистості» зокрема або «поліпшенням ефективності» в цілому. Коучинг не працює з проблемами клієнта або

його минулим. Сфера інтересу коуча – конкретна мета в вашому майбутньому, кроки по її досягненню в сьогодні або уроки з минулого, які допоможуть ефективно рухатися до неї зараз. Сесії коучингу з клієнтом передусє чітка постановка мети коуч-консультування, яка прописується в контракті між коучем і клієнтом. В ході консультування коуч постійно тримає увагу клієнта в рамках цієї мети, перевіряє її важливість і актуальність, не дозволяє перемикаєти або розпорошувати увагу на що-небудь інше.

Принцип єдності та взаємозв'язку. Людина – складна істота, яка функціонує на різних рівнях. Позитивні результати в одній сфері діяльності сприяють досягненням в інших. Здоров'я впливає на душевний стан. Духовний розвиток пов'язаний з фінансовим успіхом. Працюючи над конкретною ціллю в процесі проведення коучингу, тренер завжди повинен враховувати її вплив на інші сфери життя.

Принцип рівності. Метод коучингу заснований на комунікативному співробітництві і спрямований на формування партнерських відносин між коучем і клієнтом. Те саме можна сказати і про взаємодію формату керівник-підлеглий в коуч-менеджменті. Коучинг не має на меті повчати клієнта чи «направляти його на шлях істинний», а партнерство в свою чергу створює благодатний ґрунт для співробітництва. Саме такий підхід до іншої людини, як до рівної собі, підвищує рівень культури і продуктивність взаємодії.

Принцип опору змінам. Життя показує, що кожен відчуває великі труднощі при спробі зробити щось нове в житті, змінити себе. Все нове означає невідомість і підсвідомо таїть в собі небезпеку для оточуючих. Спільно з коучем клієнт розробляє план поетапного формування нової стратегії і тактики.

Принцип віри в можливість людини. Основоположним принципом коучинга, на думку Джона Уїтмора, є тверда впевненість у тому, що практично всі люди володіють набагато більшими внутрішніми можливостями, ніж ті, які вони демонструють в своєму повсякденному житті. Коуч вірить, що всередині кожної людини є відповіді на усі хвилюючі її запитання. Така віра керівника у підлеглих може помітно підвищити їхню мотивацію, співробітники будуть намагатися оправдати їхню довіру.

Принцип відсутності готових відповідей. Коуч не пропонує своєму учневі готових варіантів відповідей, а лише стимулює активність клієнта. Це пов'язано з тим, що «знати дорогу і її пройти – зовсім різні речі». Коли клієнт самостійно вибирає, приймає рішення, то й бере на себе відповідальність за його виконання [1, с. 181].

Принципи використання інструментів коучингу опираються на компетентності коуча. Однією з таких основних компетентностей є професійно-етична. Міжнародна Федерація Коучингу (International Coaching Federation ICF) чітко прописала професійні, етичні стандарти, яким мають відповідати коучі-члени ICF та закріпили у Кодексі Етики.

Етичний кодекс – це точка входу в професію коуча та двері у світ коучингу, у якому впорядковано від визначень, що таке коучинг, хто такий коуч, до правил взаємодії та запобігання конфліктних ситуацій. В частині 2 Кодексу Етики чітко регламентовані вимоги до особистості коуча, дотримання кодексу академічної доброчесності, зобов'язань публікувати чесні результати, спиратися на визнані наукові стандарти та відповідні до теми дослідження керівні принципи. Проведення досліджень з дозволу респондентів. Забезпечення та дотримання повної конфіденційності, безпеки та збереження особистої інформації учасників коучингового процесу відповідно до чинного законодавства України та угод. Уникнення проявів внутрішнього конфлікту чи конфлікту інтересів, тобто коуч має відслідковувати ці моменти та намагатися їх усунути, в тому числі й самоусунути в разі необхідності.

Крім того, перед початком співпраці та підписання угоди клієнту-замовнику доречно детально описати процедуру коучингу, пояснити відмінності від процесу психологічного тренінгу, консультування, психотерапії, менторства. Визначити межі коучингового простору, права та обов'язки кожного учасника.

Варто відзначити, що сам процес навчання коучингу – це не тренінг, семінар чи майстер-клас, на якому в короткий час можна отримати відповідний інструментарій знань,

вмінь та навичок. Щоб зробити коучинг своєю професією, потрібно пройти довготривале навчання з серйозним відпрацюванням практичних навичок близько 10 000 годин. Процес навчання супроводжується новітніми підходами, такими як групові супервізії та менторинг; спостережувальні сесії; демо-сесії; коуч-сесії з тренером і тільки потім практичні заняття з тренером та реальними клієнтами. Коучем може називатися тільки фахівець, який пройшов відповідну навчальну програму сертифіковану ICF і який має відповідати професійним стандартам коучингу.

Відповідно до даних Міжнародної Федерації Коучингу, станом на початок 2021 року, в світі налічується 41741 коучів в 149 країнах світу.

Філософія та визначення коучингу ICF дотримується тієї форми коучингу, при якій поважається особистий і професійний досвід клієнта, і «кожен клієнт розглядається як творча, ресурсна та цілісна особистість. Спираючись на цей фундамент, коучі беруть на себе відповідальність: виявляти, прояснювати та дотримуватися тих цілей, яких бажає досягти клієнт; стимулювати самостійні відкриття клієнта; виявляти розроблені клієнтом рішення та стратегії; вважати клієнта відповідальним і надійним» [4, с. 37].

Коучинг в системі органів державної влади спрямований на забезпечення високих стандартів виконання завдань, прийняття публічно-управлінських рішень, створення атмосфери, яка стимулює креативність, генерацію нових ідей і є надійним фундаментом інтегрованості працівників, так як проявляється через підтримку, співпрацю та партнерство, допомагає набути нових конкурентних переваг.

Список використаних джерел

1. Котовська І. Коучинг як новий метод управління персоналом. Соціально-економічні проблеми і держава. Вип. 1(14). 2016. С 178-184.

2. Копитко М. І., Прихідько С. М. Коучинг як ефективна технологія управління для вітчизняних бізнес-структур у процесі забезпечення економічної безпеки: Науковий вісник. № 2. 2018. С. 156-168.

3. Любецька М. М. Психологічні аспекти характеристики керівника, що мають вплив на прийняття управлінських рішень. Інвестиції: практика та досвід. 2020. № 17-18. С. 91-95.

4. Нежинська О.О., Тименко В.М. Основи коучингу: навчальний посібник. К.: ТОВ «ДІСА ПЛЮС», 2017. 220 с.

5. Уйтмор Дж. Коучинг. Основні принципи і практики коучингу та лідерства. Москва: Альпіна паблішер, 2019. 314 с.

6. Coaching. Anna Cywicska, Sylwia Majewska, Kamila Pkpiak-Kowalska, Eliza Szewc. Wydanie pierwsze. Lublin, 2013. 190 p.

Ігор Яшутін, аспірант кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Igor Yashutin, Graduate student of the Department of Public Policy of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko National University of Kyiv

<https://orcid.org/0000-0002-9023-936X>

Науковий керівник: Наталія Ларіна, к.пед.н., доцент, доцент кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАВСЬКОЇ ДИСЦИПЛІНИ В ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ

MECHANISMS FOR PROVIDING THE EXECUTIVE DISCIPLINE IN THE BODIES OF THE PUBLIC SERVICE

The author of the article pays special attention to the basic mechanisms for ensuring executive discipline in public service bodies in order to radically update them, in particular, such as regulatory, organizational, planning, control, assessment and quality management. In addition, he proposes to expand the classification of basic mechanisms for ensuring performing discipline in public service bodies, thanks to the transformation processes of Ukraine into a European simple, the study and generalization of the best experience of foreign countries in this area of activity – modern, new, which include motivational-value, crowdsourcing, crowdfunding, etc.

This will help to strengthen and develop in the future the level of executive discipline of civil servants and local government officials in the public service through self-improvement, self-development and self-realization of their abilities. Draws attention to an integrated approach to solving the problem of choosing innovative mechanisms for ensuring performing discipline in public service bodies. The expediency of studying the characteristics of the mechanisms for ensuring executive discipline in public service bodies is determined by the importance of developing good democratic governance in Ukraine, highlighting innovative mechanisms for improving executive discipline in public service bodies at a multi-level public administration.

Keywords: public service, professionalism of public servants, reforming public administration, concept and essence, executive discipline, methods of control and support of the countries of the European Community, adaptation of experience.

Реформування державної служби в Україні є важливою складовою належного функціонування державного управління та сприятиме системному переходу до публічного управління в умовах трансформації нашого суспільства до європейської спільноти. Це можливо здійснити лише за умови високого рівня виконавської дисципліни як зі сторони держави, так і суспільства. Принципове значення має виокремлення механізмів, які забезпечують ефективність виконавської дисципліни державними службовцями та посадовими особами місцевого самоврядування в органах публічної служби, що обумовлюється розвитком належного демократичного врядування в Україні.

Значна роль відводиться вивченню та узагальненню позитивного досвіду зарубіжних країн для його імплементації в Україні.

Наукові підходи до понять «механізми», «виконавська дисципліна», «публічна служба» відображають нові, сучасні тенденції становлення наукового дискурсу з цієї проблематики у галузі знань «Публічне управління та адміністрування» й водночас можуть стати платформою для подальших висновків щодо напрямків зростання ефективності виконавської дисципліни в органах публічної влади.

Окрім того, імплементація позитивних тенденцій зарубіжного досвіду є запорукою ефективної виконавської дисципліни в органах публічної служби України.

Механізм планування застосовується для досягнення результатів управлінської діяльності державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування в органах публічної служби. Вони мають відповідати завданням конкретного органу влади та завданням державної політики. Функціонує стратегічне та оперативне планування. Річний план є основою запровадження системи стратегічного планування, що забезпечує послідовність та логічність виконання завдань, покладених на відповідний орган виконавчої влади.

Чітка система планування має формувати стратегічні плани органів виконавчої влади на основі визначених політичних пріоритетів, що сформульовані у Програмі діяльності Уряду і, тим самим, забезпечити контроль над ефективним використанням робочого часу та якості виконання завдань державними службовцями. На основі стратегічних планів ОВВ формуються плани роботи структурних підрозділів, які мають об'єднати індивідуальні плани роботи кожного державного службовця для їх подальшого щорічного звіту.

Ще одним класичним механізмом забезпечення виконавської дисципліни державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування в органах публічної служби є механізм контролю, який має стати стандартом оцінювання фактично досягнутих результатів, оцінювання якості впровадження управлінських рішень та надання управлінських послуг населенню. Важливим аспектом є переорієнтація функцій державного контролю у сфері реалізації управлінських рішень з каральної на допоміжну, фасилітативну, що передбачає не стільки виявлення фактів порушення виконавської дисципліни органами виконавчої влади, скільки з'ясування причин виникнення цих порушень [1, с. 256]. Важливим елементом організації контролю виконавської дисципліни виступає моніторинг міжвідомчого документообігу та розгляду органами державної влади звернень громадян щодо надання населенню управлінських послуг.

Організаційний механізм є важливим компонентом підвищення якості виконавської дисципліни, що в значній мірі сприяє застосуванню не лише адміністративних заходів екстенсивного характеру на кшталт збільшення штатної чисельності працівників чи посилення контролю за їх роботою. Адже організаційні заходи мають бути спрямовані на інтенсифікацію праці державних службовців, належне технічне забезпечення робочого місця, дотримання елементарних умов гігієни праці та відпочинку державних службовців, зокрема про необхідність вдосконалення технічної бази органів державної влади [2, с. 108]. Сьогодні важливе значення в організаційному механізмі має запровадження в публічній службі електронного врядування, навчання державних службовців тайм-менеджменту, цифровій грамотності та управлінню людськими ресурсами в умовах змін та ризиків.

Нормативно-правовий механізм забезпечує державних службовців правовим регулюванням виконавської дисципліни в державних органах влади у межах їх повноважень, що зумовлено рівнем правової свідомості та правової культури суспільства.

Доцільність дослідження нормативно-правового механізму забезпечення виконавської дисципліни в органах публічної служби обумовлюється важливістю розвитку належного демократичного врядування в Україні, що сприятиме підвищенню репутації публічної служби в органах влади, зростанню іміджу публічного службовця, формуванню якісно нової системи публічної служби в Україні. Концептуальні питання реалізації нормативно-правового механізму забезпечення виконавської дисципліни в органах публічної служби закріплено в Конституції України [8, с. 38], Законі України «Про державну службу» [9], в Постановах Кабінету Міністрів України, наказах Національного агентства України про державну службу. Так нормами Основного Закону держави гарантовано громадянам рівне право доступу до державної служби, а також до служби в органах місцевого самоврядування; в Законі України «Про державну службу» [9] прописано принцип юридичної рівності, який виступає індикатором виконавської дисципліни, слугує рівнем дотримання її, який можна охарактеризувати як неухильне, належне, своєчасне та якісне виконання посадовими особами функціональних обов'язків (посадових інструкцій), наказів, доручень, рішень, нормативно-правових актів, планів, програм тощо, що реалізуються завдяки принципам верховенства права, законності, професіоналізму, патріотизму, добросовісності, ефективності.

Механізм оцінювання управління персоналом доцільно розглядати крізь призму Закону України «Про державну службу» [9], що змінив методологію оцінювання персоналу на державній службі. Застосовуючи досвід країн ЄС, в яких не існує універсальної системи оцінювання, а різняться характерними професійними якостями працівника – креативністю, інтелектуальними здібностями, стресостійкістю та професіоналізмом, а їх підходи стали зразком для наслідування в Україні [6]. Таким чином, внесено зміни до визначення цілей системи оцінювання роботи персоналу, змінено функції відділів управління персоналом (замість управління кадрами), що забезпечило необхідні умови для їх мотивації до професійної кар'єри, якісного та ефективного виконання посадових обов'язків.

Значна увага приділяється кінцевому результату роботи, умінню володіти цифровими технологіями, комунікативними навичками. Враховуються такі компоненти оцінювання роботи державних службовців: результати роботи, правильність виконання, творчий підхід, надійність, організаційні навички, системний професійний розвиток, робота в команді тощо. Однією є пропозиція, внести зміни до діючого Положення НАДС щодо оцінювання державних службовців, зокрема, доповнити текст таким змістом: «просування по службі можливе лише, якщо службовець отримав оцінку «відмінно» за усіма належними критеріями».

В ЄС не існує уніфікованого підходу щодо стимулювання виконавської дисципліни державних службовців (як немає і єдиної моделі організації державної служби), загалом аналіз європейського досвіду вказує на такі спільні для країн ЄС риси організації державної служби: планування, спрямоване на досягнення конкретного результату; контроль з урахуванням якості досягнутого результату; оцінювання персоналу на основі досягнутого результату та індивідуального внеску працівника; стимулювання виконавської дисципліни державних службовців шляхом забезпечення належних умов їх праці; кар'єрного просування; високого соціального рівня (перш за все, рівня заробітної плати) тощо. Тому виникає потреба у запровадженні нових сучасних механізмів забезпечення виконавської дисципліни в ОДВ.

Список використаних джерел

1. Бакуменко В.Д. Теоретичні та організаційні засади державного управління: Навч. посіб. / В.Д. Бакуменко, П.І. Надолішній. К.: Міленіум, 2003. 256 с.
2. Біла Л.Р. Практикум зі спецкурсу «Організація державної служби в Україні» / Л.Р. Біла, С.В. Ківалов, О.В. Тодошак. Одеса: Юридична література. 2002. 108 с.
3. Виконавча влада в Україні: Навч. посіб. / За заг. ред. Н.Р. Нижник; Кол. авт.: Н.Р. Нижник, Н.Г. Плахотнюк, В.І. Мельниченко та ін. К.: Вид-во УАДУ, 2002. 126 с.
4. Грей Ю.М. Формування мотиваційного забезпечення системи управління розвитком підприємств / Ю.М. Грей. Агросвіт. 2019, №13-14. С.67-76. – URL: http://www.agrosvit.info/pdf/13-14_2019/11.pdf (Дата звернення – 20 березня 2022).
5. ІСО 9000 – Менеджмент якості. – URL: http://www.iso.org/iso/ru/iso_9000. (Дата звернення – 27 березня 2022).
6. Кальниш Ю. Деякі засади і принципи державного управління в країнах європейського союзу: Навч. посіб. / Ю. Кальниш. К.: Атіка, 2005. 270 с.
7. Кальниш Ю.Г. Механізми вдосконалення виконавської дисципліни державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування (вітчизняний та зарубіжний досвід) / Ю.Г. Кальниш. Наукові праці. Том 125. Випуск 112. С. 5-11. – URL: <https://lib.chmnu.edu.ua/pdf/naukpraci/govermgmt/2009/125-112-1.pdf> (Дата звернення – 26 березня 2022).
8. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Верховна Рада України. – URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/Laws/show/254k/96-vr> (Дата звернення – 26 грудня 2021).
9. Про державну службу: Закон України від 10 грудні 2015 року № 889 – VIII. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text> (Дата звернення – 26 березня 2022).
10. Старков В.І. Стимулювання виконавської дисципліни у державних службовців: досвід країн ЄС / В.І. Старков. – URL: <http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2010-01/10svidke.pdf> (Дата звернення – 23 березня 2022).
11. Svitlana Khadzhyradieva, Nataliia M. Chernenko, Marianna M. Ruchkina, Nataliya B. Larina, and Oksana O. Sakaliuk. Risks in Public Administration in the Context of Globalisation. DOI: <https://doi.org/10.6000/1929-4409.2020.09.356>. URL: <https://www.lifescienceglobal.com/independent-journals/journal-of-advances-in-management-sciences-information-systems/83-abstract/ijcs/4436-abstract-risks-in-public-administration-in-the-context-of-globalisation>

СЕКЦІЯ 3. ГЛОБАЛЬНА ТА НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА

УДК 351:336.1:338.2

Тетяна Аксьонова, аспірантка кафедри глобальної та національної безпеки Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Tetiana Aksonova, postgraduate student, Department of Global and National Security of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0000-0001-9207-5170>

Науковий керівник: **Лариса Шипілова**, к.політ.н., доцент, доцент кафедри глобальної та національної безпеки Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПОНЯТТЯ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В ДЕРЖАВНОМУ СТРАТЕГІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

THE CONCEPT OF FINANCIAL MANAGEMENT IN THE STATE STRATEGIC MANAGEMENT

The question of financial security provision as an integral part of national security through the introduction of modern financial management is actualized. It is determined that one of the key tasks that stands before the state is the provision of financial security as a guarantor of its economic and social development. Financial management is described as a strategy and a necessary condition for provision the financial security of the state. It is determined that an effective public administration in the sphere of financial system will ensure its continuous operation, increase the level of social security of the country as a whole. The concept of «financial management» is analyzed simultaneously in three aspects: as a system of rational financial management of the state; as a governing body of the financial system of the state; and as a form of activity.

Attention is paid on the fact that the financial management, strengthened by strategic planning, is directly the mean by which the state policy in the field of financial security is implemented in a qualitative and effective manner. Components of the state mechanism which continuous operation can ensure the effective functioning of the country's financial system are summarized. It is determined that economic stability and financial security depend on the state's clear vision of future development, which is the main task of financial management in the process of its provision.

Keywords: public administration, state mechanism, financial management.

Одним із ключових завдань, що стоять перед державою є забезпечення фінансової безпеки як гаранта її економічного та соціального розвитку. У свою чергу, відповідно до Стратегії національної безпеки, Україна забезпечить посилення фінансової стійкості, ефективне використання бюджетних коштів, міжнародної допомоги, а також коштів з інших джерел, не заборонених законодавством, які залучатимуться для гарантування національної безпеки України, шляхом підвищення прозорості та впровадження сучасного фінансового менеджменту [2]. Однак необхідно чітко розуміти, що фінансовий менеджмент – це не тільки управління формуванням, розподілом і використанням фінансових ресурсів. У широкому розумінні фінансовий менеджмент – це певна стратегія і тактика фінансового забезпечення діяльності відповідного суб'єкта, що дає змогу ефективно управляти механізмом його функціонування і знаходити оптимальні управлінські рішення.

Розглядаючи дане питання в контексті державного масштабу необхідно зазначити, що ефективно публічне управління у сфері фінансової безпеки дозволить забезпечити безперебій-

не функціонування кредитно-фінансової системи, створити надійне економічне середовище та підвищити рівень соціального забезпечення країни у цілому. При цьому для досягнення якісних змін у даному напрямку необхідно зважати на світовий досвід. Адже, значні кроки з реформування в Україні практично не торкнулись проблематики державного стратегічного управління, яке на сьогодні відіграє важливу роль в світі [4, с. 83]. А, розглядаючи поняття «фінансовий менеджмент» одночасно в трьох аспектах: як систему раціонального управління фінансами держави; як орган управління фінансовою системою; та як форму діяльності, не можемо не погодитись із попереднім автором. Адже при посиленні стратегічним управлінням державних структур та органів, що забезпечують безперебійну роботу у цьому напрямку, можна досягти високих результатів за яких держава та її інституції зможуть створити міцніше підґрунтя фінансового розвитку країни та її безперебійного функціонування. Це можливо забезпечити шляхом ефективного формування механізму держави. А оскільки сам механізм складається з особливого складу індивідуумів, що здійснюють реалізацію публічно владних повноважень, та являє собою систему державних органів та установ, пов'язаних ієрархічною підпорядкованістю і здатних відповідно до нормативних приписів здійснювати дії, що становлять монополію держави, а також має всі необхідні організаційні засоби, безпосередні засоби примусу, які відповідають даному історичному етапу розвитку соціуму та типу держави [1], необхідним є зауважити, що фінансовий менеджмент, посилений стратегічним плануванням, є безпосередньо тим засобом через який якісно реалізується державна політика у цій сфері.

Отже при розгляді питання забезпечення фінансової безпеки держави управлінські функції усіх представників публічної влади є тією необхідною передумовою, що створює гідну соціальну та фінансову основу для ключових суб'єктів фінансової безпеки (громадян, суспільства, держави) на всіх рівнях їх функціонування. При цьому державна політика в кожній сфері суспільних відносин повинна мати концепцію розвитку, а сам державний механізм повинен ефективно функціонувати, інакше вирішення політичних, економічних та соціальних завдань є не результативним [1]. Адже ефективна державна політика, спрямована на соціальний розвиток країни, з конкурентоспроможною соціально орієнтованою ринковою економікою, здатною забезпечити людський розвиток, гідний рівень і якість життя громадян, побудувати які, неможливо без належного рівня фінансової безпеки, і є тим завданням, яке стоїть перед органами публічного управління. Саме тому забезпечення фінансової безпеки, як ключової складової економічної безпеки є напрямком державної політики у сфері національної безпеки і оборони на яку вона спрямовується [3]. А від того, наскільки держава має чітке бачення розвитку у майбутньому залежить її економічна стабільність. Це і є основним завданням фінансового менеджменту при забезпеченні фінансової безпеки України. При цьому, ефективно стратегічне державне управління передбачає безперебійне функціонування усіх складових державного механізму (правових, організаційних, функціональних, інструментальних), та якісне прогнозування і вміння визначати можливі стани фінансової системи та розвиток сфери управління, як у поточному, так і в довгостроковому періодах.

Список використаних джерел

1. Динник І. П. Механізми розвитку та функціонування держави у сучасному світі. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2021. № 6. – URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=2086>.
2. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України від 14 вер. 2020 року № 392/2020. База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text>.
3. Про національну безпеку України : Закон України від 21 черв. 2018 р. № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>.
4. Свірко С. В. Стратегічний рівень державного управління бюджетною безпекою: сучасне бачення та перспективи. Актуальні проблеми економіки. 2021. №1 (235). С. 82 – 92. URL: https://eco-science.net/wp-content/uploads/2021/09/1.21._topik_Svirko-S.V.-82-92.pdf.

Вадим Біличенко, аспірант кафедри публічного управління та адміністрування
Міжрегіональної Академії управління персоналом

Vadym Bilichenko, graduate student of the Department of Public Administration Interregional
Academy of Personnel Management

<https://orcid.org/0000-0001-8153-5397>

Науковий керівник: **Оксана Пархоменко-Куцевіл**, д.держ.упр., професор, завідувач кафедри
публічного управління та адміністрування Університету Григорія Сковороди в Переяславі

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ КАДРОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

SCIENTIFIC APPROACHES TO THE PROBLEM OF HUMAN RESOURCES MANAGEMENT OF THE ARMED FORCES OF UKRAINE IN THE SYSTEM OF PUBLIC ADMINISTRATION

The article substantiates that the management of human resources of the Armed Forces of Ukraine in the system of public administration is a set of personnel mechanisms (selection, adaptation, motivation, training, retraining, self-improvement, evaluation, certification, career growth, rotation, etc.) aimed at development and the use of managerial staff of the Armed Forces of Ukraine for their effective and efficient activities in the system of ensuring Ukraine's defense capability and national security of Ukraine. In order to form effective human resources of the Armed Forces of Ukraine in the public administration system, it is advisable to take the following measures: systematically analyze the problems of human resources management in the Armed Forces of Ukraine, identify patterns and principles of management, identify modern innovative mechanisms for human resources; determine the role and place of career in the activities of management personnel of the Armed Forces of Ukraine, as a subject and object of the management process; substantiate the importance of the strategic importance of a career in the optimal management of military service as a special social institution; to improve the mechanism of military certification and assessment of managerial personnel of the Armed Forces of Ukraine; to improve the methodological foundations of the certification system – as management technologies; to apply technologies of use of civilian human resources for managerial staff of the Armed Forces of Ukraine; to single out modern tendencies of training and advanced training of managerial personnel of the Armed Forces of Ukraine.

Keywords: personnel potential, personnel potential of the Armed Forces of Ukraine, public administration, personnel mechanisms, personnel management, personnel policy.

В умовах реальної загрози національній безпеці нашої країни, постійного військового конфлікту на Сході України, важливе значення набуває системний аналіз проблем управління кадровим потенціалом Збройних Сил України в системі публічного управління.

У науковій літературі управління персоналом Збройних Сил часто аналізують з точки зору «кадрового менеджменту». На думку деяких дослідників, саме кадровий менеджмент має формувати кадровий потенціал Збройних Сил України в системі публічного управління

Кадровий менеджмент в Збройних Силах України в системі публічного управління – це специфічна форма діяльності органів управління військовою діяльністю, яка спрямована на створення, розвиток та ефективне використання кадрового потенціалу силових структур. Кадровий потенціал відноситься до сукупності кількісних та якісних характеристик особового складу, що визначає їхню здатність вирішувати поточні та потенційні завдання у сфері військових бойових можливостей [1, с. 49].

Суб'єктами кадрового менеджменту Збройних Сил України в системі публічного управління є керівники органів військового управління, яким надано право приймати кадрові

рішення, а також спеціалізовані підрозділи в структурі органів управління військовою діяльністю – кадрові органи, які готують ці рішення та виконують їх.

Найефективніший метод управління кадровим потенціалом – результат його оцінки за параметрами, що характеризують професійний успіх та професійну діяльність військовослужбовців. Оцінка застосовується у таких сферах, як: підбір та переведення особового складу, планування та підтримка кар'єри військових, підготовка та підвищення їхньої кваліфікації, підготовка та перепідготовка резерву кандидатів для підвищення кваліфікації (призначення у тому числі на керівні посади), вдосконалення системних переваг, умов проходження служби, що сприяє мотивації до військової служби [1, с. 50].

На нашу думку, доцільно застосовувати саме поняття «управління кадровим потенціалом Збройних Сил України в системі публічного управління», оскільки це поняття охоплює не тільки кадрові технології, а й нормативно-правові механізми розвитку персоналу, а також процеси прогнозування розвитку кадрового потенціалу тощо.

Слід зазначити, що існує багато визначень поняття «управління персоналом», «управління кадрами», «управління людським потенціалом» тощо.

Управління персоналом – це:

1) складний і багатогранний процес, у якому задіяно багато різноманітних ресурсів, у тому числі людських, фінансових і матеріальних [2, с.18];

2) системно організований процес відтворення й ефективного використання всіх кадрів організації, спрямований на досягнення поставленої мети» [3, с. 12];

3) системний планомірно організований вплив через систему взаємопов'язаних організаційно-економічних і соціальних заходів, спрямованих на створення умов нормального розвитку й використання потенціалу робочої сили на рівні підприємства [4, с. 16];

4) частина функціональної сфери кадрового господарства як основного механізму організації [5, с. 17];

5) складний процесом і важливий компонентом управління організацією як системою. Складність процесу управління персоналом зумовлюється своїм об'єктом, адже працівники значно відрізняються від інших ресурсів у системі менеджменту організацій та потребують специфічних підходів до управління [6, с. 219].

Таким чином, управління кадровим потенціалом Збройних Сил України в системі публічного управління – це сукупність кадрових механізмів (відбір, адаптація, мотивація, навчання, підвищення кваліфікації, самовдосконалення, оцінювання, атестація, кар'єрне зростання, ротация тощо), спрямованих на розвиток та використання управлінських кадрів Збройних Сил України для їх ефективної та результативної діяльності в системі забезпечення обороноздатності України та національної безпеки України.

З метою формування ефективного кадрового потенціалу Збройних Сил України в системі публічного управління доцільно здійснити наступні заходи:

– системно проаналізувати проблеми управління людськими ресурсами у Збройних Силах України, виявити закономірності та принципи управління, виокремити сучасні інноваційні механізми формування кадрового потенціалу Збройних Сил України;

– визначити роль та місце кар'єри у діяльності управлінських кадрів Збройних Сил України, як суб'єкту та об'єкту процесу управління;

– обґрунтувати важливість стратегічного значення кар'єри в оптимальному управлінні військової служби, як особливого соціального інституту;

– удосконалити механізм військової атестації та оцінювання управлінських кадрів Збройних Сил України;

– удосконалити методологічні основи атестаційної системи – як технології управління;

– застосовувати технології використання цивільних людських ресурсів для управлінських кадрів Збройних Сил України;

– виокремити сучасні тенденції навчання та підвищення кваліфікації управлінських кадрів Збройних Сил України.

На нашу думку, основними шляхами процесу формування кадрового потенціалу Збройних Сил України в системі публічного управління можна визначити наступні:

- розроблення інноваційних механізмів відбору та селекції кадрів Збройних Сил України в системі публічного управління з урахуванням сучасних тенденцій та глобалізаційних викликів;

- виокремлення дієвих механізмів мотивації управлінських кадрів Збройних Сил України, у тому числі визначення матеріального заохочення за постійне самовдосконалення та навчання;

- формування новітніх стандартів освітньої діяльності та вищої освіти з урахуванням стандартів НАТО для формування якісного кадрового потенціалу Збройних Сил України;

- формування дієвих механізмів ротації кадрів та їх кар'єрного зростання;

- формування умов постійного самовдосконалення кадрів Збройних Сил України.

Список використаних джерел

1. Дакі Н.І., Андрієнко О.І. Особливості кадрового менеджменту військових формувань. Причорноморські економічні студії. 2019. Випуск 47-2. С. 48-52.

2. Управління персоналом: підручник / В.М. Данюк, А.М. Колот, Г.С. Суков та ін.; за заг. та наук. ред. к.е.н., проф. В.М. Данюка. К.: КНЕУ; Краматорськ: НКМЗ, 2013. 666 с.

3. Управління персоналом: навч. посіб / В.А. Рульєв, С.О. Гуткевич, Т.Л. Мостенська. К.: КОНДОР, 2012. 324 с.

4. Крушельницька О.В., Мельничук Д.П. Управління персоналом: навч. посіб. К.: Кондор, 2003. 296 с.

5. Храмов В.О., Бовтрук А.П. Основи управління персоналом: навч.-метод. посіб. К.: МАУП, 2001. 112 с.

6. Гурбик Ю.Ю., Біляев С.С. Сутність та зміст поняття «управління персоналом» у системі менеджменту організації. Економіка і суспільство. 2018. №17. С. 216–224.

Дарина Бобко, студентка ОП «Публічне управління та адміністрування» Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Daryna Bobko, Student of the educational program «Public Administration», Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: **Таран Євгеній**, к.політ.н., доцент, доцент кафедри глобальної та національної безпеки Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПРАВОВІ ЗАСАДИ, ПРИНЦИПИ, ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРІОРИТЕТИ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

LEGAL ASPECTS, PRINCIPLES, FEATURES AND PRIORITIES OF UKRAINE'S FOREIGN POLICY IN THE FIELD OF NATIONAL SECURITY

This article describes the main principles and aspects of foreign policymaking in Ukraine. It presents two main documents dedicated to declare key components on which all decision making process of foreign policy is based. Article mentions top priorities of national security of the state, and shows how these priorities are being implemented by Ukraine. Additionally, main strategic partners were named and base principles and goals of Ukraine's foreign policy were stated.

Keywords: aspects, priorities, Ukraine, foreign policy, national security.

Розбудова незалежної Української держави зумовлює необхідність забезпечення національної безпеки як одного з пріоритетних напрямів зовнішньої політики. Національна безпека держави як об'єкт зовнішньої політики має важливе значення в контексті загального розвитку України та реалізації її національних інтересів.

Основними заходами із забезпечення національної безпеки України у сфері зовнішньої політики є участь у розробленні основних напрямів державної політики в сфері удосконалення системного забезпечення зовнішньополітичного курсу України; розроблення і реалізація відповідно до чинного законодавства заходів щодо забезпечення національної безпеки, які сприяють у реалізації зовнішньої політики України; створення українським представництвом і організаціям за кордоном умов для роботи по нейтралізації можливих загроз та небезпек зовнішній політиці України; вдосконалення діяльності суб'єктів України в питаннях їх зовнішньої політичної діяльності, які входять до їх компетенції [1].

При визначенні стратегічної мети цієї політики слід виділити необхідність забезпечення національної безпеки держави; зростання загальної могутності держави; підвищення ролі міжнародних позицій і престижу держави. Доктринальна мета зовнішньополітичної діяльності України – утвердження України у світі як сильної та авторитетної європейської держави, здатної забезпечити сприятливі зовнішні умови для стійкого розвитку і реалізації свого потенціалу, економіки та українського суспільства [2].

Основна мета зовнішньої політики в сфері національної безпеки полягає в забезпеченні її безпеки, суверенності, цілісності та недоторканності держави. Зовнішня політика здійснює важливу організаційну функцію, яка знаходить своє вираження в діяльності відповідних органів, які інформують уряд про наміри інших країн, забезпечують аналіз їх впливу на суспільну думку і політичні кола України, забезпечують сприятливі умови для успішного вирішення зовнішньополітичних завдань стосовно національної безпеки.

В цілому функція зовнішньої політики для реалізації національної безпеки повинна бути цілісною з позицій наукового, нормативно-правового забезпечення, організації та управління національною безпекою і водночас чітко розмежовувати напрями для більш раціонального використання для цього державних ресурсів.

Засобами зовнішньої політики із забезпечення національної безпеки України виступає державне управління шляхом прогнозування, а саме попереджувальним виявленням та ідентифікацією потенційних загроз та небезпек для національної безпеки країни з допомогою інформаційно-аналітичного центру; реалізації геополітики, зовнішньої політики, спрямованих на узгодження на компромісних засадах національних інтересів держави; розробки та виконання державних програм з реформування системи державного управління з метою укріплення національної безпеки України.

Основними нормативно-правовими документами, що визначають принципи, особливості та пріоритети зовнішньої політики в сфері національної безпеки є Стратегія національної безпеки України та Стратегія зовнішньополітичної діяльності України. З даних документів варто окреслити основні засади формування політики.

Так, пріоритетами національних інтересів України та забезпечення національної безпеки є: відстоювання незалежності і державного суверенітету; відновлення територіальної цілісності у межах міжнародно визнаного державного кордону України; суспільний розвиток, насамперед розвиток людського капіталу; захист прав, свобод і законних інтересів громадян України; європейська і євроатлантична інтеграція [3].

Якщо розглядати напрями, якими має забезпечуватися реалізація даних пріоритетів, то визначним фактором формування політики в Україні є російська агресія, тому на першому місці стоїть завдання з відновлення миру, територіальної цілісності та державного суверенітету на тимчасово окупованих територіях у Донецькій і Луганській областях України на основі міжнародного права [3]. Для досягнення реалізації даного завдання Україна формує свою зовнішньополітичну діяльність, яка оснований на політико-дипломатичному підході. Основою підходу є використання всіх наявних механізмів ООН, Ради Європи, ОБСЄ, інших міжнародних організацій для консолідації міжнародної підтримки України у протидії російській агресії.

Російська агресія з 2014 року визначила невідворотність геополітичного шляху України на об'єднання з західною цивілізацією. В основі зовнішньополітичної діяльності України – стратегічний курс держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі (ЄС) та в Організації Північноатлантичного договору (НАТО), закріплений у Конституції України [2].

Виключну роль в забезпеченні питань національної безпеки України відіграють її зовнішньополітичні відносини з ЄС та НАТО. Зокрема європейська спільнота продемонструвала високий ступінь солідарності та рішучості в оцінках політики Росії щодо Криму та подій на сході України: підтвердження територіальної цілісності України, запровадження санкцій та зміна взаємин з Росією, запровадження нових способів для зміцнення та підвищення оборонної спроможності нашої країни.

Саме взаємодія з структурами НАТО значним чином підвищило обороноздатність України. Рівень співпраці з НАТО можна побачити у наданні Україні статусу партнера з розширеними можливостями, що сприяло проведенню спільних навчань та підвищенню якості Збройних Сил України, а також інтенсифікувало співпрацю наших розвідувальних агентств та інших оборонних відомств [4].

Значною є роль зовнішньої політики в забезпеченні національної безпеки на рівні двостороннього стратегічного партнерства, зокрема пріоритетом у сфері двосторонніх відносин є активний розвиток відносин з прикордонними країнами, географічно близькими країнами. Серед них помітну роль відіграє стратегічне партнерство між Україною та Польщею в питаннях спільного розуміння безпекових викликів у Східній Європі. Також, необхідно відзначити визначну роль стратегічного партнерства з провідними демократіями світу, які сприяють зміцненню гарантій незалежності та суверенітету України. Серед таких країн закріплені як стратегічні партнери Сполучені Штати Америки, Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії, Канада, Федеративна Республіка Німеччина та Французька Республіка [3].

Як показує практика взаємодії з вищезгаданими країнами, вітчизняний законодавець коректно визначив країни, які допомагають утримати незалежність нашої держави шляхом військової, економічної, гуманітарної та політичної підтримки України в умовах російської агресії.

Таким чином, можна констатувати значний рівень розвитку вітчизняної нормативно-правової бази, яка об'єктивно визначила загрози та пріоритети зовнішньополітичної діяльності в сфері національної безпеки, за допомогою чого Україна в 2022 році має спроможність протистояти широкомасштабному вторгненню і при цьому мати міцне партнерство з демократичними країнами світу.

Список використаних джерел

1. Державна політика забезпечення національної безпеки України: основні напрямки та особливості здійснення : монографія / Криштанович М.Ф., Пушак Я.Я., Флейчук М.І., Франчук В.І. – Львів : Сполом, 2020. – 418. URL: http://nbuviar.gov.ua/images/nak_mon_partneriv/Dergavna_polituka_zabezpechennya_nacionalnoi_bezpeku_Ukrainu.pdf (дата звернення: 21.04.2022)
2. «Про Стратегію зовнішньополітичної діяльності України»: указ Президента України від 30 липня 2021 року №448/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4482021-40017> (дата звернення: 20.04.2022)
3. «Про Стратегію національної безпеки України» : указ Президента України від 14 вересня 2020 року №392/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037> (дата звернення: 22.04.2022)
4. «Україна отримала статус члена Програми розширених можливостей НАТО.» Міністерство закордонних справ України, опубліковано 12.06.2020. URL: <https://bit.ly/3jYEjJd> (дата звернення: 21.04.2022).

УДК 001.89

Павло Бондарчук, аспірант кафедри глобальної та національної безпеки Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Pavlo Bondarchuk, postgraduate student of Global and National Security Department of Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: **Леонід Чупрій**, д.політ.н., професор кафедри глобальної та національної безпеки Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

АКТИВНИЙ СПРОТИВ ВІЙСЬКОВІЙ АГРЕСІЇ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ ЯК СФОРМОВАНИЙ ФАКТОР ЦІННІСНОГО БАЗИСУ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

ACTIVE RESISTANCE OF THE MILITARY AGGRESSION OF THE RUSSIAN FEDERATION AGAINST UKRAINE AS A FORMED FACTOR OF THE VALUE BASIS OF THE UKRAINIAN PEOPLE

The study analyzes the factors of active formation of the political nation of Ukrainians since the beginning of the armed intervention of the Russian Federation, the capture of parts of Ukraine, resulting in active resistance of the Ukrainian people.

It was proved that the hopes of Russian politicians and authorities that it would be possible to seize the country as a result of a rapid and effective military operation were not fully met. The fierce resistance of the Armed Forces of Ukraine, volunteer battalions, and individual territorial defense detachments made it impossible to carry out the actions planned by the aggressor country.

It is noted and substantiated that the patriotic attitude of the Ukrainian people was formed in response to the constant threat of an external enemy: in the past – close to historical circumstances, and in recent decades as a country and people of the aggressor. First, due to the annexation of the territories of Crimea, national and political conflicts in eastern Ukraine were provoked, then with the tools of hybrid war and I continue with the beginning of the hot phase – armed military aggression, rocket fire, seizure.

It is determined that state-centrism has become the main way to form the values of the worldview of the majority of Ukrainians who are now heroically defending Ukraine, as many of them are not of Ukrainian origin. The main factor in the formation of such a worldview was a conscious choice of attitude to the Ukrainian people, and a conscious determination of the value of state protection.

Keywords: military aggression, value, military, defend.

Ранок 24 лютого 2022 року назавжди закарбується у пам'яті світової спільноти як дата військового нападу збройних формувань Російської Федерації на територію України, що почалася активним бомбардуванням аеропортів, літовищ, об'єктів цивільної, транспортної, комунально-господарської інфраструктури та інфраструктури цивільного захисту, житлових будинків, інших об'єктів державної, комунальної та приватної власності.

Фактична аналогія початку другої світової війни, яка починалася для українців також вранішнім бомбардуванням міст, селищ та сіл гітлерівської Німеччини 22 червня 1941 року майже на генетичного рівні вивела на рівень свідомості єдину домінуючу істину, що почалася війна, і агресором виступила Росія, яке ще донедавна визначалася спорідненою країною для немалої числа українців, країною-сусідом, але з імперськими амбіціями для інших, і державою-мілітаристом – для більшості країн Європи.

Спільне складне історичне минуле у кінці 20 століття з початком дев'яностих років нарешті закінчилося можливістю побудови власних окремих державних ідентичностей з формуванням власних систем державотворення, економічного ладу, внутрішньої та зовнішньої політик, передусім на системі ціннісних уподобань та орієнтацій суспільства, яке вважає себе окремою національною спільнотою.

У ситуації з Українським суспільством, яке довго залишалося роз'єднаним саме у націєцентричному сенсі через складне історичне минуле, впливи, далеко не самі дружні, інших країн-сусідів, релігійні особливості та окремі регіональні відмінності, ціннісним базисом, як довели останні події війни, стала державоцентричність, яка виявилася найкращим об'єднувачим процесом для забезпечення активного спротиву усіх прошарків населення, а особливо, саме «російськомовних» територій та населення центральних, північних та південно-українських територій військової агресії Росії.

Формальною метою військового нападу Росії 24.02.2022 року за словами російського президента було зазначено захист ДНР та ЛНР а також самої Росії. Крім цього цей ракетний напад, а фактично, активна неоголошена війна, бо варіанти саме гібридного характеру війни проти України почали здійснюватися раніше, Путіним було лицемірно названо спеціальною військовою операцією.

Згодом, в результаті активного спротиву ЗСУ, сил територіальної оборони, маже «на ходу» перебудовуючи і виправдовуючи причини цього ганебного військового нападу почали з'являтися концепти боротьби з неонацизмом, денацифікації, демілітаризації та інших, жодним чином не вивірених, ані з загальнонауковою та філософсько-методологічної позицій, ані з суто спеціалізованих – військових наук, політології та споріднених з ними.

За інформацією західних ЗМІ з посиланням на дані військових та політичних розвідок і аналітиків країн США, Великої Британії, Центральної та Західної Європи, метою вторгнення до України була упевненість у можливості малими силами та швидкими діями, своєрідним «бліцкригом» захопити територію України, змінити уряд, керівництво країни, органи виконавчої влади та силовий блок, органи місцевого самоврядування та з огляду на те, що нібито російськомовна частина населення України стане активним союзником цієї «операції».

Однак за гарним українським виразом «не так сталося, як гадалося». Фактично, замість активної підтримки населення Півночі, Центра і Півдня України російські військові та політичні стратеги отримали шалений і активний спротив українців. День цього військового наступу об'єктивно став безповоротним водорозділом у світосприйнятті українців та росіян як споріднених націй, народів і держав. Не спрацював і на користь агресора чинник

вживання російської мови значною кількістю населення, оскільки практично не вплинув на майже фізіологічний рефлекс духовної картини українця, що спрацював після 24 лютого щодо росіянина, як агресора, який прийшов захопити мою землю, мою державу, мій дім, моє подвір'я...

При цьому відчуття України, як стверджувало багато представників активного опору, що стали українцями лише у першому поколінні народившись в Україні або переїхавши до неї, та залишившись тут жити, мало саме глибинний сенс свідомого визначення як рідної держави, країни, цінність захисту якої стала домінантною навіть перед цінністю власного життя.

Серед концепцій, які визначаються у сучасній науці щодо формування народів та націй, концепція політичного формування народу держави має немало опонентів. Але у обставинах, коли відбувається активна зовнішня загроза суверенітету держави, втрати незалежності чинники активного формування світоглядних концепцій громадян, мешканців та соціальних спільнот в парадигмі держава - як цінність, батьківщина, рідна країна, рідна земля або парадигмі держава як вигідна територія проживання, економічна система з відповідними відносинами влади та населення, надана долею чи обставинами – набуває чіткого вибору і прийняття у рамках ціннісних основ світосприйняття.

За загально визнаною теорією Абрагама Маслоу, так званою Пірамідою Маслоу, цінність власного життя, власної безпеки, визначається основною базовою фізіологічною цінністю. Однак, у системі розвиненої людської особистості, де система духовних цінностей має вельми ґрунтовний вплив на визначення рішень, дій і вольових актів людини, не менший, а іноді, і більший, ніж фізіологічні та егоїстичні потреби – вибір позиції на захист своєї землі і своєї держави, навіть не будучи по крові українцем, іноді ціною власного життя – тільки підтверджує висновок про те, що саме державоцентричність становить наріжний камінь формування українців, як передусім політичної нації і народу України.

Поточні героїчні вчинки та дії ЗСУ, добровольчих батальйонів, територіальної оборони, які зупинили ворога на його підступах до столиці України, титанічний захист Чернігова, Харкова, багатостраждального Маріуполя, маленького, але такого хороброго Ізюма, постраждалих сіл та містечок і міст Київської, Чернігівської, Харківської, Донецької, Херсонської областей та взагалі весь український спротив, який реально не передбачали ані країни Європи, ані багато інших країн світу, спротив не тільки військового, але й цивільного населення, що відбувався на захоплених територіях, які виходили на мітинги проти агресора без будь-якого озброєння чітко та змістовно доводять, що ми нарешті стали народом з високою усвідомленістю своєї держави.

Список використаних джерел

1. Війна Росії проти України. Відсіч. Усі новини на початок доби 19 квітня. Радіо Свобода. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/rosiya-ukrayina-zahroza-viyny/31703318.html> (дата звернення 17.04.2022).
2. Геополітика: енциклопедія / за ред. чл.-кор. Н А П Н України, д-ра філос. наук, проф. Є. М. Суліми. - К.: Знання України, 2013. - 919 с.
3. Політологічний енциклопедичний словник / Упорядник В. П. Горбатенко; За ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна, В. П. Горбатенка. 2-ге вид. доп. і перероб. К.: Генеза, 2004. 736 с.
4. Сліпець П. П. Політичні цінності: теорія і методологія пізнання та реалізації: монографія / П. П. Сліпець. К.: Знання України, 2009. 251 с.

Максим Година, аспірант кафедри глобальної та національної безпеки Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Maksym Hodyna, postgraduate student of Global and National Security Department, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: **Тетяна Паламарчук**, к. держ. упр., доцент, доцент кафедри глобальної та національної безпеки Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

СУЧАСНИЙ СТАН ІНСТИТУЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ В УКРАЇНІ

CURRENT STATE OF INSTITUTIONAL SUPPORT OF THE PROCESS OF PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF CIVIL SERVANTS IN UKRAINE

The article considers the institutional support of professional development of civil servants as an element of the state policy of civil service development to meet the needs of state development, which focuses on the need to analyze within this study only those institutions that are created, provided and regulated by the state or partially maintained of the State Budget of Ukraine. Institutions and training centers, courses, trainings, etc. – thus, a set of ways and means of raising the professional level of civil servants of their choice and at their own expense cannot be considered as a specially created system of institutional support or institutional component of professional development. The article also examines that in order to implement the Sustainable Development Strategy «Ukraine – 2020», personnel management services were created in ministries and other central executive bodies to develop modern human resources management with coordination of the National Agency of Ukraine for Civil Service.

Keywords: institutions, institutional component, civil service, state development.

Досліджуючи сучасний стан інституційного забезпечення процесу професійного розвитку державних службовців в Україні слід акцентувати увагу на декількох ключових аспектах реалізації ними своїх службових обов'язків та особливостях проходження самої служби. В першу чергу мова йде про безперервність та систематичність професійного розвитку, як елементу одночасно кар'єри на державній службі та посадових обов'язків. В першому випадку професійний розвиток реалізується індивідуальними власними зусиллями конкретного службовця в позаробочий час. В другому – це один із напрямків кар'єрного зростання, а отже елемент забезпечення державної служби з боку держави. Саме в цьому контексті він реалізується за рахунок системи спеціальних інституцій та інстанцій, які створює держава, забезпечив в них відповідний навальний процес чи процес підвищення кваліфікації.

Як демонструє проведений Н.А. Жиденко в своїх дослідженнях системний аналіз сучасного законодавства в сфері державного управління, інституційне забезпечення професійної підготовки державних службовців виходить із вимоги ст. 48 Закону України «Про державну службу», відповідно до якої, «державним службовцям створюються необхідні умови для підвищення рівня професійної компетентності шляхом професійного навчання, яке проводиться постійно за рахунок коштів державного бюджету та інших джерел, які не заборонені законодавством, відповідно до потреб державного органу, через систему: підготовки, перепідготовки, спеціалізації, підвищення кваліфікації у навчальних закладах, установах, організаціях незалежно від форми власності, які мають право надавати освітні послуги, у тому числі за кордоном» [1, с. 73-82]. Однак, в сучасних умовах реформування державної служби забезпечення доступу державних службовців та службовців місцевого самоврядування до освітніх послуг належної якості у сфері професійного навчання передбачає розширення спектра таких послуг, збільшення кількості суб'єктів надання освітніх послуг та створення відповідних умов для до-

бросної конкуренції між ними. Створення конкурентного середовища повинно відбуватися із запровадженням нового механізму фінансування системи професійного навчання державних службовців [2].

Реалізація даної Концепції цілком узгоджується та здійснюється відповідно до Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», в якій передбачалось реформування системи державної служби шляхом створення нової парадигми – професійного забезпечення конкретних посад державної служби фахівцями у відповідній галузі державного управління та регулювання суспільних відносин та створення умов для підготовки кадрів середньої ланки службовців [3]. Для реалізації Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», на підставі Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.06.2016 № 474-р було створено служби з управління персоналом у міністерствах та інших центральних органах виконавчої влади з метою розвитку сучасного управління людськими ресурсами з координацією діяльності Національного агентства України з питань державної служби (далі – НАДС). Саме запровадження таких служб і їх координація із НАДС дали змогу зрештою створити інтегровану систему управління державною службою та реформувати систему професійного навчання державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування [4]. Протягом доволі нетривалого періоду з 2018 по 2021 роки вдалося суттєво посилити «інституційну спроможність шляхом створення Генерального департаменту Управління персоналом на державній службі та Генерального департаменту професійного розвитку державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування» [5].

Проблеми підготовки державних службовців є об'єктивними, але як зазначають Ю. В. Ковбасюк, А. І. Семенченко, Ю. П. Сурмін їх вирішення не повинно лежати в площині реформування інституційної складової системи професійної підготовки державних службовців, а в площині якісного наповнення освітніх програм та трансформації науково-методичних стандартів підготовки й підвищення кваліфікації відповідних службовців. «Максимальне наближення рівня професійної компетентності слухачів до профілів професійної компетентності посад державних службовців, формування спеціальних знань, умінь і навичок, необхідних для виконання посадових обов'язків в умовах реалізації реформ та курсу на інтеграцію в європейський простір» – все це на думку дослідників повинно було забезпечуватися спеціальними державними програмами галузевої орієнтації та підготовки державних службовців конкретної сфери управління [6, с. 60–68]. Таким чином, на сьогодні ж ми маємо унікальну ситуацію: відбувається зрощення інституційної складової системи забезпечення професійного розвитку державних службовців в Україні із класичними навчальними закладами, а отже із класичними науково-методичними підходами до формування професійного рівня та здобуття відповідного рівня компетентностей.

Список використаних джерел

1. Жиденко Н. А. Сучасні тенденції управління професійним розвитком персоналу органів державної влади в Україні: дис. к. держ. упр. ; спеціальність – 25.00.01 – Київ: НАДУ, 2019. 230 с.
2. Про схвалення Концепції реформування системи професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад: Розпорядженні Кабінету Міністрів України від 01.12.2017 р. № 974-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974-2017-%D1%80#Text>
3. Про Стратегію сталого розвитку «Україна - 2020»: Указ Президента України від 12.01.2015 № 5/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text>
4. Деякі питання реформування державного управління України: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.06.2016 № 474-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/474-2016-%D1%80#Text>
5. Стратегічний план діяльності НАДС на 2019-2022 роки. URL: https://nads.gov.ua/storage/app/sites/5/%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D0%BD%D0%B8%20%D1%82%D0%B0%20%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B8/strat_plan_nads-2019-2022.pdf
6. Ковбасюк Ю. В., Семенченко А. І., Сурмін. Інституційне забезпечення кадрової політики у публічному управлінні: місія, роль та місце Національної академії державного управління при Президенті України : наукова доповідь. Київ: НАДУ, 2015. 160 с.

Петро Горбатюк, аспірант кафедри глобальної та національної безпеки Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Petro Gorbatyuk, graduate student of the Departments of Global and National Security of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0000-0002-8383-5796>

Науковий керівник: **Рена Марутян**, д. держ. упр., доцент, професор кафедри глобальної та національної безпеки Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ З ГРОМАДСЬКИМИ ОБ'ЄДНАННЯМИ З ПИТАНЬ ОХОРОНИ ПРАВОПОРЯДКУ

INFORMATION SUPPORT OF INTERACTION OF INTERNAL AFFAIRS BODIES WITH PUBLIC ASSOCIATIONS ON LAW ENFORCEMENT

The thesis examines the process of information support for the interaction of law enforcement agencies with public associations on law enforcement. Problems in the processes of communicative interaction between law enforcement agencies and civil society entities that need their theoretical and practical solutions are described. It is concluded that in modern conditions characterized by the dynamic formation of civil law institutions, we should talk about the need to optimize the model of information interaction of law enforcement agencies with public associations, as well as the mechanism of its operation, communication channels and information transfer, means of its storage and processing, the activities of bodies (units) that organize and implement the information process, but also the information processes themselves, ie the movement and transformation of information, the organization of information exchange between components of the internal affairs system and between law enforcement agencies and public associations.

Keywords: community associations, law enforcement agencies, protection of law and order.

Розвиток конструктивного співробітництва з громадськими формуваннями у сфері забезпечення правопорядку та суспільної безпеки розглядається керівництвом країни, Міністерства внутрішніх справ України як стратегічне завдання у зміцненні української державності, від вирішення якої багато в чому залежить прискорення процесу розвитку інститутів громадянського суспільства.

Громадськість, громадські інститути є найважливішим ресурсом, що дозволяє забезпечити послідовну та зацікавлену протидію організованій злочинності та корупції, тероризму та екстремізму, розповсюдження наркотичних засобів тощо. З активізацією діяльності громадських об'єднань у сфері правопорядку пов'язується вирішення завдань щодо зміцнення правової культури, створення атмосфери непримиренності громадян до злочинності, порушення їх законних прав і свобод, попередження поширення правопорушень серед громадян, посилення профілактики бездоглядності, алкоголізму та проституції.

Найважливішою складовою взаємодії органів внутрішніх справ з громадськими об'єднаннями є інформаційне забезпечення, що дозволяє здійснювати оперативне отримання необхідних кількісних та якісних відомостей про проблеми у сфері забезпечення правопорядку та громадської безпеки, обмін ними між зацікавленими сторонами, а також вироблення необхідних рішень щодо вдосконалення та методів правоохоронної діяльності, стимулювання громадських ініціатив у правоохоронній сфері.

Керівництвом МВС України за останні п'ять років опрацьовано та реалізується цілий комплекс організаційно-правових заходів, спрямованих на вдосконалення інформаційного забезпечення взаємодії служб та підрозділів відомства з громадськими формуваннями [1].

Так, розроблено та схвалено програму «Інформаційно-пропагандистські ініціативи МВС Росії щодо залучення громадських об'єднань правоохоронної спрямованості, громадян до забезпечення правопорядку».

Так на сайті МВС України є розділ «Робота з громадянами» [2], де громадянам пропонуються такі послуги, як електронні консультації з громадськістю, електронні звернення громадян, оскарження рішень, дій чи бездіяльності під час досудового розслідування, письмові звернення до МВС України, результати розгляду звернень. Зі сторінці сайту можна дізнатися склад Громадської ради при МВС, телефон довіри для учасників АТО/ООС, зателефонувати на телефонну гарячу лінію Міністерства внутрішніх справ України, як отримати допомогу при актах домашнього насильства та інструментах протидія та запобігання COVID-19.

Сформовані та успішно функціонують при МВС України структури, що займаються вивченням громадської думки щодо рівня безпеки особистості та діяльності органів внутрішніх справ. Це відбувається на основі використання позавідомчих джерел соціологічної інформації, розробки стандартів послуг (у тому числі інформаційних), що надаються органами внутрішніх справ населенню, а також критеріїв інформаційної відкритості.

Тим часом, у галузі інформаційного забезпечення взаємодії органів внутрішніх справ із громадськими об'єднаннями спостерігаються й певні проблеми, що потребують свого теоретичного та практичного вирішення. Так, з боку громадських об'єднань, ЗМІ, правозахисних організацій до органів внутрішніх справ продовжують пред'являтися певні претензії щодо інформаційної закритості, що виражається в ненадання, несвоєчасному або неповному наданні, інформації, що їх цікавить, про діяльність служб і підрозділів органів внутрішніх справ.

Йдеться, зокрема, про факти, незадоволення з боку малого та середнього підприємництва щодо несвоєчасного інформування про нові правила в галузі ліцензування; відмов у видачі громадським об'єднанням територіальними органами внутрішніх справ різних внутрішньовідомчих циркулярів, недосконалої відомчих сайтів, їх недостатньої орієнтованості на конкретних споживачів правоохоронних послуг, затримок у наданні відомостей щодо заподіяні тілесні ушкодження, моральні збитки, право на ущемлення основних прав у громадян внаслідок дій або бездіяльності правоохоронних органів.

У сучасних умовах, що характеризуються динамічним формуванням цивільно-правових інститутів, слід говорити про необхідність оптимізації самої моделі інформаційного забезпечення взаємодії органів внутрішніх справ з громадськими об'єднаннями, а також механізму її функціонування, каналів зв'язку та передачі інформації, засобів її зберігання та обробки, діяльності органів (підрозділів), що здійснюють організацію та реалізацію інформаційного процесу, а й самих інформаційних процесів, тобто руху та перетворення інформації, організації обміну інформацією як між компонентами системи органів внутрішніх справ, так й між органами внутрішніх справ та громадськими об'єднаннями.

Список використаних джерел

1. Ковалів М.В. *Форми взаємодії органів внутрішніх справ і громадськості у сфері охорони громадського порядку*. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. №2, 2011. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/2139/1/2-2011kmvogp.pdf>
2. Сайт МВС України. URL: https://mvs.gov.ua/uk/for_citizens/work-with-citizens.

В'ячеслав Дідківський, аспірант ОНП «Публічне управління та адміністрування»
Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського
національного університету імені Тараса Шевченка

Viacheslav Didkovskiy, graduate student of the educationally scientific program «Public
Administration», Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko
National University of Kyiv

<https://orcid.org/0000-0002-0761-2048>

Науковий керівник: **Валерія Голубь**, д.держ.упр., професор, професор кафедри
парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної
служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

СУЧАСНІ МІЖНАРОДНІ ПІДХОДИ ТА ПРИНЦИПИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ

MODERN INTERNATIONAL APPROACHES AND PRINCIPLES OF ROAD SAFETY PROVISION

According to the worldwide statistic, one of the main reasons for fatality ranking is road accidents, which have a negative effect on the economy of developed countries and a crucially negative impact on society. Hence, it is very advisable to develop and implement the common international approaches and principles for road safety provision, what actually done due to «Vision Zero» and «Safety System» concepts. The main long terms target is desirable to achieve the highest level of road traffic safety with non-human losses due to road accidents that for the very first view seems unrealistic for Ukrainian current reality, neither for short nor for long-term strategy. Nevertheless, it is a very pragmatic approach with understanding: «For strategical planning, it is reasonable to set the highest targets, what for the very long strategical view can give a global target and provide in short time positive results due to efforts consolidation». Such an approach might be included in the National Road Safety Strategy and relevant Action Plan.

Keywords: road safety, «Vision Zero», «Safety System», road accident, National Road Safety Strategy, fatality ranking, strategical planning, state authority.

Одним із ключових рішень реалізації спільних принципів забезпечення єдиних стандартів безпеки було прийнято на III Глобальній міністерській конференції з безпеки дорожнього руху (19–20 лютого 2020 р. у м. Стокгольм), що запровадило системи «Vision Zero» та «Safe Systems». Відповідно до Стокгольмської декларації 2020 р. прийнято резолюцію № 70/1 Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 25 вересня 2015 р. «Перетворення нашого світу: порядок денний в галузі сталого розвитку на період до 2030 року» і Цілі сталого розвитку як фундаментальний підхід до інтеграції безпеки дорожнього руху та досягнення визначених показників, а також зазначено про наступне: «Визнаємо уроки, вивчені з Десятиліття дій щодо забезпечення безпеки дорожнього руху 2011–2020 рр., у тому числі необхідність пропагування комплексних підходів до безпеки дорожнього руху, таких як системний підхід і «Vision Zero», пошуку довгострокових і стійких рішень у сфері безпеки дорожнього руху, а також зміцнення міжсекторального співробітництва всередині країн, включаючи взаємодію з неурядовими громадськими організаціями, громадським суспільством, комерційним сектором і промисловістю, які сприяють соціально-економічному розвитку країн і мають вплив на нього» [1, с. 1].

Підхід «Vision Zero», який передбачає принцип нульової толерантності до смертності та травматизму на дорогах, започатковано у Швеції в 1995 р., а вже у 1997 р. затверджено парламентом країни на загальнодержавному рівні. «Vision Zero» заснований на певному етичному баченні та єдиному принципі, яким визначено, що «втрата життя або травмування людей під час використання автомобільного транспорту, або транспортної системи ніколи не

буде прийнятними з етичної точки зору». «Vision Zero» має бути фундаментальним принципом формування стратегічного бачення розвитку країни, але фактично цей підхід не визначає конкретні цілі або дії для досягнення загальної мети і відрізняється від інших підходів до підвищення рівня безпеки дорожнього руху, відмовою від зниження кількості випадків ДТП, натомість (що дуже важливо) запроваджує запобігання випадкам загибелі, а також тяжким тілесним ушкодженням унаслідок ДТП. Такий підхід має бути запроваджений у прийнятті будь-яких рішень з огляду на людські помилки (людям властиво помилятися, але наслідки таких помилок не мають бути смертельними). Ураховуючи, що всі сторони несуть відповідальність за забезпечення безпеки, пріоритетом має бути зменшення показників смертності (травмування), а не пониження кількості ДТП. «Vision Zero» – це не гасло, не слоган, навіть не просто програма, а принципово інший підхід до безпеки дорожнього руху, який базується на дев'яти загальних принципах (компонентах значної прихильності до підходу нульової аварійності): політичні обов'язки, чіткий план дій, справедливість, співпраця, взаємодія, системний підхід, який базується на статистичних даних, залучення громад, прозорість [2].

Також інноваційним підходом для України, який був прийнятий як концептуальний на вищезазначеному міжнародному заході, є «Safe System» («безпечна система»), який тісно пов'язаний з «Vision Zero»: обидва підходи взаємопов'язані та спрямовані на створення таких умов, за яких неможливе виникнення ДТП (ідеологічне бачення, як довгострокова мета із мінімізацією будь-яких факторів виникнення ДТП). «Safe System» більше представляє саме операційні принципи на основі бачення «Vision Zero». Аналізуючи вплив та поєднуючи особливості інфраструктури, транспортних засобів та їх швидкості руху, можливо визначити ступінь впливу на учасників дорожнього руху у разі ДТП. У рамках визначеного вище передбачено п'ять основних стійких принципів, які фактично визначають розгалуженість такого підходу, як «Vision Zero»:

- функціональність автомобільних доріг;
- однорідність транспортного потоку;
- прогнозованість поведінки учасників дорожнього руху за рахунок дизайну дорожньої інфраструктури;
- зниження рівня травматизму за рахунок прогнозування учасників державного руху та мінімізації впливу на оточуюче природне середовище;
- рівень обізнаності учасників дорожнього руху [3, с. 1].

Модель «Safe System» враховує чотири основні елементи (включаючи навчання та дотримання учасниками дорожнього руху ПДР), а також п'ять допоміжних напрямків діяльності. Такий підхід є системним, тобто всі елементи є рівнозначними, як і зв'язки та відносини між ними [3].

Отже, ураховуючи зобов'язання, взяті Україною на себе у м. Стокгольмі у 2020 р., за результатами III Глобальної міністерської конференції з безпеки дорожнього руху, «Vision Zero» має стати довгостроковою метою до 2050 р., але практично досягнути мету нульової смертності за наявного людського фактора досить складно. Під час використання у системі публічного управління цього підходу необхідно врахувати фактичний стан речей та потенціал державного бюджету. Але у будь-якому разі запровадження цих підходів є стратегічним і нагальним для України, що значно поліпшить поточну ситуацію.

Підхід «Safe System» особливо актуальний для країн із середнім та низьким рівням життя населення (доходом), оскільки цей підхід комплексним з огляду на уразливість усіх учасників дорожнього руху.

Всесвітня організація охорони здоров'я протягом останнього часу відіграє роль міжнародного органу, який здійснює координацію міжнародної політики у сфері безпеки дорожнього руху. У листопаді 2017 р. на нараді держав – членів ВООЗ було прийнято 12 цілей у сфері безпеки дорожнього руху [4].

Список використаних джерел

1. Stockholm Declaration Third Global Ministerial Conference on Road Safety: Achieving Global Goals 2030 Stockholm, 19–20 February 2020. URL : <https://www.roadsafetysweden.com/contentassets/b37f-0951c837443eb9661668d5be439e/stockholm-declaration-english.pdf> (accessed: 24.04.2020).
2. What is Vision Zero? URL : <https://visionzeronetwork.org/about/what-is-vision-zero> (accessed: 18.08.2020).
3. Safe system – scientific safety principles and their application. *Manual for practitioners and decision makers on implementing safe system infrastructure*. URL : <https://roadsafety.piarc.org/en/road-safety-management-safe-system-approach/safe-system-principles> (accessed: 29.07.2020).
4. Nhan Tran, Voluntary global performance targets for the Road safety risk factors And Service Mechanism. URL: https://www.who.int/roadsafety/Appendix_6.pdf (accessed: 27.07.2020).

УДК 323.2

Надія Дудніченко, студентка ОП «Публічне управління та адміністрування» Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Nadia Dudnichenko, Student of the educational program «Public Administration», Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: **Євгеній Таран**, к.політ.н., доцент, доцент кафедри глобальної та національної безпеки Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ СТРАТЕГІЧНИХ НАРАТИВІВ

PROSPECTS FOR THE IMPLEMENTATION OF NEW STRATEGIC NARRATIVES

Ensuring Ukraine's information security is a key goal of state policy at the moment, primarily due to direct military aggression by the Russian Federation. Strategic communications of Ukrainian society are at the stage of dynamic formation and formation. Real combat conditions are, in fact, what distinguishes this process from similar ones in leading countries. Given the presence of military action on the territory of our state, the need for rapid identification and resolution of relevant problems, including in the information space is a priority. Thus, the development of appropriate strategic narratives to address existing problems and flexible, non-violent prevention - is the current issue that deserves, like no other, attention at the moment.

Keywords: strategic narrative, information security strategy, national identity.

У жовтні 2021 року Президент України видав указ, за яким Радою національної безпеки і оборони України була затверджена нова Стратегія інформаційної безпеки України. Варто зазначити, що в даній Стратегії визначаються актуальні виклики та загрози національній безпеці України саме в інформаційній сфері, її стратегічні цілі та завдання, що спрямовані на протидію загрозам та на захист прав персональних даних осіб [4]. До того ж, саме в ній серед решти викликів та загроз окремо зазначається загроза інформаційної політики Російської Федерації. Більше того, стверджується, що дана загроза стосується не лише України, а й інших демократичних держав. Відтак, при паралельній військовій агресії проти народу України, російські спецслужби працюють, проводячи спеціальні інформаційні операції втручання в діяльність не лише української політики, а й у проведенні політики інших країн, намагаючись зрушити вектор демократичних інституцій. Відтак, впровадження та застосування стратегічних наративів задля стабільності та непорушності функціонування України як суверенної та абсолютно легітимної для своїх громадян держави є ключовим моментом забезпечення її подальшого розвитку. Стратегічний наратив можна розуміти як певний концепт, який має на меті донести до когось конкретно певний погляд на актуальний на даний момент стан справ. Відтак, в Стратегії інформаційної безпеки України зазначається, що «...стратегічний наратив – спеціально підготовлений текст, призначений для вербального викладення у процесі стратегічних комунікацій з метою інформаційного впливу на цільову аудиторію» [4]. Стратегія

інформаційної безпеки України повинна включити свій зміст спрямованість стратегічних наративів саме до трьох цільових аудиторій: до громадян України, до громадян Росії та до іноземних громадян, які знаходяться за кордонами України.

Відтак, проаналізуємо наявні наративи, які стосуються громадян України. Опис напрямку руху «російського корабеля» (який, до речі, можна вважати наративом для усіх трьох цільових аудиторій) та активізація піднесеності у захопленні Віталієм Кімом, братами Кличками, Валерієм Залужним поступово звільняють інформаційний простір для чогось нового. Дані наративи повністю задовольнили потреби населення у відповідний момент, однак, зараз відійшли на задній план. Тобто, на даний момент, існує потреба у розробці нових стратегічних наративів, які зможуть вибудувати новий вектор руху свідомості громадян.

Серед певних представників медійного простору переважає думка, за якою право на первородство київського престолу історично належить саме українцям. Однак, цей наратив буде мати значення лише для того, у кого цього фактично первородства немає. Тому, на мою думку, нам не потрібно зайвий раз доводити вже і без того підтверджений факт України – спадкоємниці Київської Русі.

В контексті створення нових стратегічних наративів ми також не повинні брати за основу спростування дезінформації. Просування ідеї про те, що «факти мають значення» завершиться з абсолютно нульовим результатом, оскільки витратимо багато сил і ресурсів задля перебування ініціативи, яка, все ж, залишатиметься у ворога. До того ж, якщо боротися з дезінформацією на заході, це означає, фактично, називати недостовірними окремі джерела інформації, якими користуються споживачі західного світу.

Нам потрібно створювати наративи відповідно до внутрішньої мотивації та власної національної ідентичності. Це означає, що організація споживання відповідної інформації пересічними українцями має бути організована на відповідному рівні як і змістовно, так і формально.

В силу об'єктивних причин люди перестали читати лонгріди, онлайн-медіа чи дивитись довгі трансляції, оскільки досвід життя у постійному русі між місцем проживання та бомбосховищем змусив людей тримати телефон біля себе, щоб не пропустити нічого важливого, скролячи стрічки чатів та месенджерів. Відповідно, згадуючи Стратегію інформаційної безпеки України, варто зазначити, що соціальні мережі в якості суб'єктів впливу займають, мабуть, одне із важливіших місць в інформаційному просторі, особливо зараз.

Щодо змістовної частини, то, як зазначає Д. Золотухін, образ глобальної жертви вже зайнятий Ізраїлем та історією Голокосту [3]. Відтак, ми повинні просувати наратив саме власної української національної ідентичності, яка показує загальноєвропейській, якою вона повинна бути насправді. Саме українська національна ідентичність зараз доводить всьому світу як важливо об'єднуватись і що таке справжня свобода та якою високою може бути ціна за неї. Для української аудиторії наратив повинен бути наступний: «Згинуть наші вороженьки, як роса на сонці, запануєм і ми, браття, у своїй сторонці». Західному світу потрібно доводити, а не лякати ядерною загрозою; пропонувати їм відчуття частину нашої гідності та величі, про яку вже згадували і їх експерти, такі як Харарі та Фукуяма [1,2]. Щодо російської аудиторії, то потрібно полишити заклики з проханням про протести проти їх «улюбленої» влади, оскільки такі меседжі абсолютно не знаходять місця у їх картині світу, за якою росія без путіна неможлива. І тому, пропозиція скинути їм свого «царя» ними серйозно навіть не сприймається або через страх, або через відсутність іншої альтернативної картини майбутнього без війни.

Список використаних джерел

1. Fukuyama F. Preparing for Defeat. *American Purpose*. 2022. URL: <https://www.americanpurpose.com/blog/fukuyama/preparing-for-defeat/>
2. Harari Y. N. The War in Ukraine Could Change Everything/ TED URL: <https://www.youtube.com/watch?v=yQqthbvYE8M>
3. Золотухін Д. Нова доктрина комунікацій України. Інтернет-видання «Детектор медіа». 2022. URL: <https://detector.media/infospace/article/197902/2022-03-28-nova-doktryna-komunikatsiy-ukrainy/>
4. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про Стратегію інформаційної безпеки»: Указ Президента України від 15.10.2021 р. № 685/2021 URL: <https://www.president.gov.ua/documents/6852021-41069>

Юрій Заскока, аспірант кафедри глобальної та національної безпеки
Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Yuri Zaskoka, postgraduate student, Department of Global and National Security
of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service
of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

<https://orcid.org/0000-0001-8984-2623>

Науковий керівник: **Лариса Шипілова**, к.політ.н., доцент, доцент кафедри глобальної та національної безпеки Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ВЗАЄМОДІЯ СУБ'ЄКТІВ ВЛАДИ ТА ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА У СФЕРІ КІБЕРБЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

INTERACTION BETWEEN GOVERNMENT AND CIVIL SOCIETY IN THE FIELD OF CYBER SECURITY OF UKRAINE

The thesis reveals the essence of the process of interaction between government and civil society in the field of cybersecurity. It focuses on the work of individual volunteer associations and cybernetic groups involved in countering Russian propaganda, aggressive informational influences of the Russian Federation on the public consciousness of Ukrainian society and countering cyberattacks on critical information infrastructure of Ukraine. According to a study by Liga.net, the number of cyberattacks on Ukraine has increased fivefold over the past three years, and in January 2022 there were already 121 such cyberattacks. Influence and cyber attacks is a long-term task not only of public authorities resilience for information and cybersecurity, but also of the entire Ukrainian society. It is claimed that civil society is one of the tools to increase Ukraine's information stability.

Keywords: civil society, cyber security, government, cyberattacks, resilience.

З початку 2014 року, у період активізації інформаційної та кіберагресії Російської Федерації проти України активізується процес взаємодії суб'єктів сектору безпеки та оборони України та громадянського суспільства у сфері кібербезпеки. Мета такої взаємодії – колективна протидія держави, бізнесу та громадян агресивним інформаційним та кібернетичним впливам Російської Федерації, які стали складовою гібридної війни РФ проти України, захист критичної інформаційної інфраструктури країни. Широке залучення патріотичного сегменту ІТ-індустрії та активних громадян до кіберзахисту інформаційного простору держави продовжується до сьогодні.

Із самого початку конфлікту боротьбу з російською дезінформацією очолили недержавні суб'єкти. Нові групи, що часто створюються професіоналами зі сфери ЗМІ та зв'язків з громадськістю, взяли на себе завдання викривати хибні російські наративи та надавати інформацію українській та західній аудиторії.

Серед найбільш відомих суб'єктів громадянського суспільства, що здійснюють таку взаємодію з органами державної влади, структурами сектору безпеки та оборони країни є: «Інформаційний спротив», або «Інформаційний опір» – недержавний проєкт, головною задачею якого є протидія в інформаційному полі зовнішнім загрозам, які виникли в Україні в таких сферах: воєнна, економічна, енергетична та сфера інформаційної безпеки; «Українські Кібер Війська», «Український Кібер Альянс» / Ukrainian Cyber Alliance, якій об'єднав групи Falcons Flame, Trinity, RUH8 и «КіберХунта» / KiberHunta, а також «КіберСотня». Вони мають самостійний статус і декларують свою участь у патріотичних кіберакціях як відповідь на хакерські атаки з боку РФ. Їм характерне використання активних форм дій із використанням «класичного» хакерського інструментарію та кіберрозвідкою [3].

Існують також волонтерські інформаційні спільноти та громадські рухи, вони декларують свою самостійність у процесах забезпечення інформаційної та кібербезпеки України, заперечують адміністрування та координацію своєї діяльності з боку держструктур, але інформація, що здобувається ними в ході кіберакцій, передається активістами у СБУ та ЗС України виключно на безоплатній основі.

Дещо інший статус займають волонтерські інформаційні спільноти та громадські рухи, які мають на меті інформаційне протиборство з Росією. Серед найвідоміших:

– «Інформаційні війська України» (проект колишнього Міністерства інформаційної політики України). Як зазначається на сторінці у Фейсбуці даної спільноти: «...це спільнота активних українців, що об'єднуються задля захисту України від агресивної інформаційної пропаганди російських спецслужб — так званої «кісельовщини». Ми — це прості інтернет-користувачі, блогери, журналісти та волонтери. Ми відстежуємо інформаційні провокації проти України, брехню російських ЗМІ та поширюємо контрпропаганду» [1].

- «Український кризовий медіа центр» (УКМЦ),
- «Inform Resist»,
- волонтерська спільнота InformNapalm,
- волонтерське об'єднання «Народний Тил» та заснований ним інформаційний портал «Миротворець» (psb4ukr.org),
- інформаційний проект StopFake,
- «Україна Світ»,
- «Євромайдан Прес»,
- «Громадське ТВ» та «Громадське Радіо».
- «Міжнародний інформаційний консорціум «Бастіон»;
- проект Оксани Мороз «Як не стати овочем».

За оцінкою, даною у 2015 р. міністром інформаційної політики України Юрієм Стецем, головним завданням української «кібер-армії» мало стати поширення адекватної інформації про події в Україні та спростування хибних новин. Також Юрій Стець пропонував створити спеціальний координаційний центр для патріотично налаштованих українських блогерів. А на пропозицію українського політолога Олексія Гараня, інформаційні батальйони мали працювати не лише на українських, а й на міжнародних інтернет-ресурсах.

Тільки за останні три роки російсько-української війни один лише ресурс «StopFake» виявив понад 1000 фальшивих новин про Україну і навчив 10 тисяч фахівців ЗМІ методики перевірки відомостей на достовірність.

За даними дослідження ресурсу Liga.net за останні три роки кількість кібератак на Україну зросла в 5 разів. Більшість з них – російські [2]. Як повідомляє СБУ, у 2021 році було локалізовано понад 2000 кібератак на електронні ресурси органів влади та стратегічно важливі об'єкти критичної інфраструктури. Загалом за 2021 рік Україна зазнала 2200 кібератак. Тільки за січень 2022 року – 121 кібератака.

Посилення та підтримання стійкості українського суспільства до російського інформаційного впливу та кібератак - це довгострокове завдання. Стійке суспільство повинне мати сильні адаптивні механізми, що дозволяють йому справлятися з невизначеністю та розвивати здатність до самооновлення. Громадянське суспільство – є одним з таких інструментів збільшення інформаційної стійкості України.

Список використаних джерел

1. Інформаційні війська України. URL: <https://www.facebook.com/i.army.org/>
2. Liga.net: За три роки кількість кібератак на Україну зросла в 5 разів. Більшість з них – російські. URL: <https://ms.detector.media>
3. Yurkova, O. (2018), 'Inside the Fight against Russia's Fake News Empire', Ted Talks, 10 April 2018. URL: https://www.ted.com/talks/olga_yurkova_inside_the_fight_against_russia_s_fake_news_empire#t-299646.

Володимир Канарський, аспірант кафедри глобальної та національної безпеки Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Volodymyr Kanarsky, postgraduate student, Department of Global and National Security of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

<https://orcid.org/0000-0003-2112-3344>

Науковий керівник: **Лариса Шипілова**, к.політ.н., доцент, доцент кафедри глобальної та національної безпеки Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИХ МЕХАНІЗМІВ РЕАГУВАННЯ НА ЗАГРОЗИ ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

PROPOSALS FOR IMPROVING ORGANIZATIONAL AND LEGAL MECHANISMS OF RESPONSE TO THREATS TO INFORMATION AND PSYCHOLOGICAL SECURITY OF UKRAINE

The thesis examines the state of information and psychological security of Ukraine, describes the shortcomings of public authorities responsible for ensuring information and psychological security of man, society and the state, proposed specific mechanisms to respond to threats to information security and measures to improve organizational and legal mechanisms to respond to threats to information and psychological security of Ukraine. It is argued that in order to improve the mechanism of state response to threats to information and psychological security of Ukraine, it is necessary to determine the management that will be able to develop alternatives to timely and adequate countering and response to threats, based on available resources. It is proposed to improve the interaction of the Center for Strategic and Operational Planning and the Anti-Crisis Center with law enforcement agencies, other authorities, scientific institutions and experts.

Keywords: information and psychological security, national security, government departments, the aggressor country, response mechanisms.

Слабкість та неефективність міжнародних та національних організаційних та правових механізмів захисту населення та держави від деструктивних інформаційно-психологічних операцій Російській Федерації під час «гарячої фази» російсько-української війни у 2022 року стало причиною послаблення психологічної стійкості українського населення та загального рівня критичного мислення. Незважаючи на те, що наша держава вже восьмий рік протидіє російській агресії, українське суспільство так і залишається незахищеним від інформаційно-психологічних операцій РФ.

Одним із недоліків протидії України в інформаційній війні з Росією вважається слабе охоплення національним інформаційним продуктом закордонного інформаційного середовища та недостатнє поширення іноземного мовлення на території інших держав [1].

У рамках «гібридної війни» проти України суб'єкти інформаційного протидіювання РФ активно нарощували свої можливості та опанували нові підходи до інформаційної агресії [3].

Для задіяння організаційно-правових механізмів реагування на загрози інформаційно-психологічної безпеки Україні необхідно здійснити наступні заходи:

– створити ефективну багаторівневу державну систему забезпечення інформаційної безпеки, у якій діятимуть єдині правові норми і механізми захисту інформаційних ресурсів, інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури та інформаційних прав громадян, здійснюватиметься ефективна координація діяльності органів державної влади й управління.

– розробити механізм узгодження діяльності органів державної і місцевої влади у сфері забезпечення інформаційної безпеки;

– активізувати діяльність із формування державної політики в забезпеченні інформаційної безпеки регіонів;

– зміцнювати взаємодію недержавних структур із державними органами виконавчої влади при вирішенні питань забезпечення інформаційної безпеки.

Також, вважаємо за необхідне створити в Україні спеціальний Орган з питань ведення інформаційно-психологічної війни, який виконуватиме такі стратегічні завдання:

– виявлення викликів та загроз, розрахунок ризиків здійснення інформаційно-психологічних впливів на цивільне населення та військових;

– організація розвідувальної діяльності, використання тактик, пов'язаних із проникненням в органи влади та впливові структури інших держав з метою просування інтересів України.

– формування і захист позитивного образу нашої держави за допомогою інформаційних технологій, зокрема рекламної, просвітницької, пропагандистської діяльності, створення та підтримка національного бренду;

– міжнародне співробітництво у сфері протидії розвитку кіберзлочинності, пошук шляхів інформаційно-психологічного захисту держави та суспільства.

Для вдосконалення механізму державного реагування на загрози інформаційно-психологічної безпеки України необхідно визначитись з управлінською ланкою, яка зможе на основі одержаної інформації, з урахуванням наявних ресурсів, сил і засобів розробити альтернативні варіанти своєчасної та адекватної протидії загрозам і реагування на них [2].

Так, функціями Антикризового центру повинні стати: визначення проблемних галузей; збір і системний аналіз інформації у всіх сферах національної безпеки; моніторинг ескалації загроз; моделювання і прогнозування кризових явищ; визначення можливостей із запобігання ескалації кризових ситуацій і з реагування на них.

Центр стратегічного та оперативного планування буде відповідальний за підготовку, розробку, експертизу фундаментальних і стратегічних документів, законодавчих і підзаконних актів, а також опрацювання оперативних питань, які виносяться на розгляд Президента, Верховної Ради України та Ради національної безпеки та оборони України – на замовлення Адміністрації Президента, секретаріатів ВРУ та РНБО.

Взаємодія Центру стратегічного та оперативного планування та Антикризового центру із силовими відомствами, іншими органами влади, науковими установами має забезпечити виявлення та аналіз загроз, можливість запобігти їх ескалації і перетворенню на кризові ситуації.

Центр антикризового реагування забезпечує планування та координацію спільних дій з підготовки та застосування структур системи національної безпеки. У складі Центру створюються ситуативні групи, які зі спільними діями силових структур проводять дії з врегулювання криз і ліквідації їхніх наслідків.

Отже, запропонована організаційна структура за умов якісного правового, фінансового, кадрового та інформаційного забезпечення дасть змогу своєчасно виявляти загрози інформаційно-психологічній безпеці, мобілізувати ресурси, сили та засоби для захисту державних інтересів, протидії агресії супротивника, оперативно реагувати на виявлені загрози.

Список використаних джерел

1. Турчак А. Реалізація національних механізмів протидії інформаційним загрозам URL: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2019/2019_02\(41\)/12.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2019/2019_02(41)/12.pdf)

2. Деркаченко Я. Інформаційно-психологічні операції як сучасний інструмент геополітики. URL: <https://goal-int.org/informacijno-psichologichni-operacii-yak-suchasnij-instrument-geopolitiki/>

3. Савченко-Галушко Т. Інформаційні та психологічні операції держави-агресора: як це працює. URL: <https://armyinform.com.ua/2021/11/04/informacijni-ta-psichologichni-operacziyi-derzhavy-agresora-yak-cze-praczuuye/>

Анна Кудрякова, студентка ОП «Публічне управління та адміністрування» Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Anna Kudriakova, Student of the educational program «Public Administration», Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: **Григорій Ситник**, д.держ.упр., професор, завідувач кафедри глобальної та національної безпеки Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, заслужений діяч науки і техніки України

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕКОВОЇ СКЛАДОВОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВ-ЧЛЕНІВ ЄС

INSTITUTIONAL FEATURES OF FORMATION OF SECURITY COMPONENT POLICY OF EU MEMBER STATES

The article is dedicated to the features of the EU's common security policy, which is inherent in the political systems of EU member states. An analysis of the characteristics of European integration is given. In this context, theories and approaches that form a single complex of disclosure of the phenomenon of European integration are considered. Possible new threats and challenges are listed. Options for addressing potential threats to various elements of security policy are considered.

Keywords: common security policy, European integration, collective security.

Принциповою особливістю формування та функціонування політичних систем держав-членів ЄС є інтеграція у міжнародних інституціях, в основі яких лежать принципи мирної взаємодії, що впливають з національних інтересів. Система колективної безпеки гарантує підтримання безпеки шляхом застосування механізму в основі формування якого покладається принцип – агресія одного вважається агресією проти всіх [1].

Як наслідок, долаються можливі загрози та зростає рівень відчуття захищеності учасників, що свідчить про стійкість безпеки державності. Крім того, зростає мотивація до вирішення суперечок мирним шляхом. Таким чином, ведеться не оборонна політика, а політика колективної безпеки.

В цілому ж феномен європейської інтеграції в безпековій політиці є єдиним комплексом конкуруючих поглядів та теорій, кожна з яких частково його пояснює, проте не розкриває повністю або вдається в надмірну деталізацію окремих елементів [2].

Водночас, інтегральний федералізм висвітлює європейську інтеграцію як тісну співпрацю усього європейського суспільства, зокрема національних меншин, регіонів [3].

За міжурядовим підходом європейська інтеграція щодо безпекової складової політики можлива лише за умов розмивання різниці між «високими» і «низькими» політиками та пріоритетності забезпечення національних інтересів держав-членів ЄС [4]. Джоліон Ховорт конкретизував цей підхід як наднаціональний міжурядовий (наднаціональне політичне утворення), коли рішення виходять на міжнаціональний рівень, але зберігають міжурядовий відтінок [2].

Вказаний підхід також вдало визначає особливі риси функціонування безпекової політики ЄС, а саме: високо інституціоналізована спільна безпекова політика; відкрита політична конкуренція в структурі управління; роздрібнення процесів безпекової діяльності (моніторинг, координація і т.д.); спільність мети і аксіологічного аспекту в безпековій сфері [5].

В цілому ж в основі безпекового аспекту політики держав-членів ЄС лежить досягнення такої парадигми безпеки, коли збільшення безпеки однієї країни не буде зменшувати безпеку іншої, а ймовірність виникнення війни мінімізується. Однак, влучним є вислів Б. Бузана «до

тих пір, поки війна залишається можливою, її немає. Якщо вона стає неможливою, війна може повернутися» [6]. Що підтвердилось реаліями 2014 року, коли в центрі Європи розгорнулася війна Росії проти України, яка не отримала своєчасного реагування з боку держав-членів ЄС та свідчить про необхідність подальшого удосконалення політичної системи в безпековому аспекті.

Окрім цього виникають нові загрози, такі як екологічні (зміни клімату), кібернетична безпека (кібератаки), криза у сферах космосу, нових технологій [7].

Виконаний нами аналіз дозволяє стверджувати, що адекватному реагуванню на ймовірні небезпеки для держав-членів ЄС будуть, зокрема, сприяти: підвищення швидкості прийняття управлінських рішень в безпековому та оборонному секторах; наявність необхідних засобів та ресурсів та їх інтеграція; заохочення держав-членів ЄС до активної участі в спільних місіях та операціях за допомогою системи стимулів та спеціалізація їх ролей; більш гнучка процедура реагування в безпековій та оборонній сферах; своєчасна розробка відповідних планів щодо можливих кризових явищ (кризових ситуацій) та їх запобігання; підвищення ефективності співробітництва між ЄС та НАТО, що уже зазначено в програмах обох організацій: Стратегічний компас ЄС та концепція розвитку Північноатлантичного альянсу «НАТО 2030».

Таким чином, головною інституціональною особливістю формування безпекової складової політики держав-членів ЄС є те, що в її основу покладаються базові принципи європейській інтеграції та пошук нових інструментів для вирішення низки питань питання щодо реагування на нові виклики та загрози життєдіяльності держав-членів ЄС.

Список використаних джерел

1. Mykola Gnatiuk. Security and Integration: European Pursuit of Peace. Kyiv. NAUKMA. 2020. 242 p. URL: https://political-science.ukma.edu.ua/wp-content/uploads/2021/01/%E2%84%9612_Mykola-Gnatiuk.-Security-and-Integration_European-Pursuit-of-Peace.pdf (Last accessed: 24.04.2022).
2. Бучик В. С. Спільна безпекова політика європейського союзу в теоріях європейської інтеграції. 2011. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/7_2011/25.pdf (дата звернення: 24.04.2022).
3. Копійка В.В. Європейський Союз: Досвід розширення та Україна / В.В.Копійка. К.: Юридична думка, 2005. 448 с.
4. Ojanen H. The EU and NATO: two competing models for a Common Defense Policy / H. Ojanen // Journal of Common Market Studies. 2006. №44/1. p. 57-76.
5. Materials of the Fourth PanEuropean Conference on EU Politics (Riga, 25-27 September 2008) / University of Latvia.
6. Buzan B., Wæver O. Regions and Powers. The Structure of International Security. Cambridge University Press, 2003. p. 376.
7. The Diplomatic Service of the European Union: веб-сайт. URL: https://www.eeas.europa.eu/eeas/security-and-defence-josep-borrell-addresses-eu-chiefs-defence_en (дата звернення: 24.04.2022).

Едуард Лаптєв, студент ОП «Публічне управління та адміністрування» Наєвчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Eduard Laptiev, Student of the educational program «Public Administration», Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: **Євгеній Таран**, к.політ.н., доцент, доцент кафедри глобальної та національної безпеки Наєвчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

БЕЗПЕКОВІ СКЛАДОВІ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ ТА ЇХ ВІДОБРАЖЕННЯ В СТРАТЕГІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

SECURITY COMPONENTS OF UKRAINE'S FOREIGN POLICY AND THEIR REFLECTION IN THE STRATEGY OF NATIONAL SECURITY

This article is dedicated to the main aspects of the security component in Ukraine's foreign policy. The strategy of national security was analyzed and crucial moments were highlighted. The article describes the strategic cooperation with western democracies and international organizations. Russia's aggression is posed as an existential threat to Ukraine's independence and as a key factor that influences Ukraine's foreign policy. The process of Ukrainian integration into European Union and NATO was discussed and practical steps on cooperation with EU and NATO were described.

Keywords: national security, Ukraine, foreign policy, strategy, EU, NATO.

Стратегічні документи мають надважливу роль в формуванні публічної політики і працюють дороговказами щодо дій держави. Саме такі нормативно-правові акти, як Стратегія національної безпеки України визначають засади довгострокової діяльності держави в сфері зовнішньої політики, в тому числі ті, що спрямовані на посилення безпекової складової держави. Так, Стратегія національної безпеки України, що була затверджена 14 вересня 2020 року, окреслює основні пріоритети національних інтересів України та забезпечення національної безпеки, цілі та основні напрями державної політики у сфері національної безпеки. В стратегії описується загрози національним інтересам та національній безпеці, а також основні напрями зовнішньополітичної діяльності держави для забезпечення її національних інтересів та безпеки [1].

Беззаперечним фактором, який є загрозою національній безпеці України та значно впливає на формування як внутрішньої, так і зовнішньої політики держави, є Російська Федерація та її діяльність, що спрямована на знищення народу України. Саме тому першою позицією, що окреслює напрями зовнішньополітичної діяльності звучить так: «Зовнішньополітична діяльність держави спрямована передусім на забезпечення незалежності і державного суверенітету, відновлення територіальної цілісності України» [1]. Тому, подальша зовнішня політика вибудовується саме з таких позицій щодо північного сусіда. Україна будує свої зовнішні відносини в відповідному ключі: основними пріоритетами є протидія РФ дипломатичними та економічними санкціями, щоб зменшити її можливу могутність та посилення власного економічного, політичного та військового потенціалу – задля гарантування власної безпеки.

Беручи до уваги багаторічну військову агресію з боку Росії, Україна в своїй зовнішньополітичній діяльності опираються саме на політико-дипломатичний шлях вирішення конфлікту з деокупації незаконно захоплених територій. Це закріплено в Указі Президента України №392/2020 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України», а саме: «Для забезпечення своїх національних інтересів, ...Україна вестиме переговори з Російською Федерацією за посередництва партнерів з числа держав – членів ЄС та НАТО, а також ОБСЄ» [1].

Реалізацією такого підходу є відданість України багаторічним переговорам в «Мінському форматі» Україна – Росія – ОБСЄ до останнього дня, а також намагання вирішити питання

територіальної цілісності в «Нормандському форматі» перемовин між лідерами України, Німеччини, Франції та РФ. Однак, дипломатичні зусилля провалилися [2].

Важлива увага приділяється питанню тиску на країну-агресора: «Пріоритетними напрямками є ...зміцнення міжнародної підтримки України та ефективне використання міжнародної допомоги, а також збереження консолідованого міжнародного політичного, економічного та правового тиску на агресора» [1]. Ця позиція втілювалась в постійному продовженні економічних санкцій з боку США та ЄС за незаконну анексію Криму та війну на Донбасі, а з початком повномасштабної війни Україна здобула значну міжнародну підтримку та запровадження нових санкцій і міжнародну ізоляцію для Росії.

З початку агресії в 2014 році, політична діяльність України спрямована на підвищення обороноздатності держави та вибудови потенційної системи безпеки для України. Так, через агресію стратегічним напрямом руху України є Євроатлантична інтеграція, зокрема цілі щодо набуття повноправного членства в Європейському Союзі та Організації Північноатлантичного договору. Даний курс закріплений в Конституції України [3], тож послідовно викладений і в Стратегії національної безпеки [1]. Цей курс втілюється в інтенсифікації взаємодії з НАТО, отримання Україною статусу партнера з розширеними можливостями, що сприяло проведенню спільних навчань та підвищенню якості Збройних сил України [4]. Завдяки цій співпраці з 2014 року Україні вдалося підвищити свою обороноздатність та бути готовим до масштабних бойових дій.

Іншим аспектом вітчизняної зовнішньої політики є інтеграція в ЄС. Цей шлях реалізується шляхом імплементації Угоди про Асоціацію з ЄС, приєднанням до спільного авіапростору, спільної енергетичної системи [5]. Повноцінна інтеграція в ЄС сприятиме значному поліпшенню безпекової ситуації України – це посилення економічного потенціалу, можливість бути залученим до спільного енергетичного та політичного простору та інтеграція в європейські правові процеси, що забезпечать найкращі умови для розвитку громадян та забезпечення їх прав та свобод.

Додатково, визначаються країни, співпраця з якими відіграє стратегічне значення для зміцнення гарантій незалежності та суверенітету. Це Сполучені Штати Америки, Сполучене Королівство Великої Британії і Північної Ірландії, Канада, Федеративна Республіка Німеччина, Французька Республіка [1]. З огляду на сучасні події, визначення саме цих країн стратегічними партнерами було правильним кроком. Вищезгадані країни в контексті повномасштабного вторгнення в Україну надають значну підтримку для зміцнення незалежності держави. Вони розгортають значну військову, економічну, політичну та гуманітарну підтримку, яка необхідна Україні для захисту своєї державності.

Як можна зрозуміти, саме виважена зовнішня політика, що базувалась на Стратегії національної безпеки, наразі дає можливість Україні вести супротив проти загарбницької військової агресії РФ. За допомогою здобутків минулих років, вибудовуванню стратегічних відносин з найсильнішими демократіями світу та покращенню стану власної обороноздатності, Україна здатна боронити свою незалежність та можливість проводити власну зовнішню та внутрішню політику, яка відповідає національним інтересам України.

Список використаних джерел

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України від 14.09.2020 №392/2020. Офіційне інтернет-представництво: веб-сайт. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037> (дата звернення 22.04.2022)
2. Росія знищила переговори у «нормандському форматі» повномасштабним вторгненням в Україну – Зеленський. Громадське телебачення: веб-сайт. URL: <https://bit.ly/399pmc4> (дата звернення 22.04.2022)
3. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. Відомості Верховної Ради України URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення 22.04.2022)
4. Україна отримала статус члена Програми розширених можливостей НАТО, Міністерство закордонних справ України: веб-сайт. URL: <https://bit.ly/3jYEjdd> (дата звернення 22.04.2022)
5. Україна приєдналася до об'єднаної енергосистеми континентальної Європи ENTSO-E Євроінтеграційний портал: веб-сайт. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/node/4510> (дата звернення 22.04.2022)

Кристина Марутян, аспірантка кафедри глобальної та національної безпеки Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Kristina Marutian, graduate student of the Department of Global and National Security of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

<https://orcid.org/0000-0002-6208-5586>

Науковий керівник: **Андрій Дацюк**, к.політ.н., провідний науковий співробітник, відділ безпекових досліджень Національної академії внутрішніх справ

ГЕНДЕРНО ЧУТЛИВА ПОЛІТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОТИДІЇ КЛІМАТИЧНІЙ КРИЗИ

GENDER-SENSITIVE POLICY AS A TOOL TO COUNTER THE CLIMATE CRISIS

Theses reveal the link between gender and security issues in the face of rapid climate change from rising global average temperatures. Arguments are presented that confirm the importance of a gender-sensitive approach in developing programs to mitigate the impact of the climate crisis on the most vulnerable and marginalized groups and to strengthen peace and security. The example of the United Kingdom shows how, in response to the climate crisis, some countries are allocating funding for gender priorities and initiatives. The experience of the United States is also interesting, as it was the first to discuss at the level of the strategy paper that there is a link between gender, climate change and security issues.

The seriousness of the consequences of natural disasters related to climate change, as well as their disproportionate impact on women and men, is shown by reports of most influential international organizations. These reports also draw conclusions that confirm the importance of capacity-building through governmental and non-governmental organizations to help resolve the climate crisis.

Keywords: climate change, gender sensitive politics, disaster.

Сучасні глобальні виклики та загрози соціальній безпеці людини та суспільства, такі як пандемія, стихійні лиха, спричинені зміною клімату, актуалізували гендерні проблеми в тих сферах життєдіяльності суспільства, які раніше не вважалися гендерно чутливими.

Дослідження зв'язку гендерних питань, зміни клімату та проблем безпеки, які ще десять років тому були немислимі, сьогодні викликають неабиякий інтерес серед вчених. Вже за останні кілька років у науковій спільноті зросло розуміння того, що зміна клімату не є лише екологічним явищем, а й має руйнівні наслідки для соціально-економічного добробуту населення.

Ситуацію ускладнює той факт, що стихійні лиха непропорційно впливають на різні групи населення. Тому, для пом'якшення гендерно-диференційованого впливу катаклізмів на суспільство уряди країн світу розробляють політику та здійснюють управлінські заходи, направлені на підвищення соціально-економічної стійкості суспільства. Основними факторами, що пояснюють різний ступінь впливу катаклізм на жінок та чоловіків, є ресурсні та структурні обмеження.

Новий звіт Світового банку [1] доводить, що наслідки стихійних лих часто відображають і посилюють гендерну нерівність. У країнах, де жінки мають нижчий соціально-економічний, як правило, смертність жінок від стихійного лиха вища порівняно зі смертністю чоловіків. Руйнівні повені, засухи, зниження врожайності, брак прісної води та інші наслідки зміни клімату роблять жінок більш незахищеними, оскільки саме жінки становлять значну частку неофіційно влаштованих працівників у таких низькооплачуваних секторах, як сільське господарство. Через неформальний характер їх роботи жінки часто не враховуються в офіційній

статистиці праці. Пандемія тільки посилює вразливість жінок, що задіяні в сільському господарстві.

Не врахування жінок як учасників у статистичних звітах і дослідженнях стримує швидке економічне відновлення країни після пандемії. На цьому акцентують увагу міжнародні організації та науково-дослідні інститути, що займаються дослідженням гендерної проблематики.

Відповідно до застережень Генерального секретаря ООН Антоніу Гутерріша, зміна клімату є «погіршуючим фактором нестабільності, конфліктів і тероризму». Під час конференції Організації Об'єднаних Націй зі зміни клімату 2021 року, також відомої як COP26, Державний секретар Великобританії з міжнародної торгівлі Анн-Марі Тревеліан заявила про те, що Великобританія прагне вирішувати цю подвійну проблему, виділяючи додаткове фінансування, щоб надати місцевим громадам можливості вживати заходів з адаптації, для створення локальної, національної та глобальної стійкості.

У жовтні 2021 року уряд США опублікував низку звітів, у яких зміна клімату розглядається як політичний пріоритет у зовнішній політиці та безпеці США [2].

Згідно з прогнозами нової оцінки національної розвідки США (NIE), у 2040 році кліматична криза найбільше «вдарить» по вразливим верствам населення та урядам, які не врахували гендерні аспекти в своїх планах. Також аналітики відмічають, що кліматична криза може збільшити ймовірність нестабільності та внутрішніх конфліктів.

У жовтні 2021 року уряд США вперше на рівні стратегічного документу заговорив про те, що існує зв'язок між гендерними питаннями, зміною клімату та проблемами безпеки, опублікувавши свою першу в історії Національну стратегію гендерної рівності. Документ визначає десять взаємопов'язаних пріоритетів: економічна безпека; гендерне насильство, здоров'я; освіта; юстиція та імміграція; права людини та рівність перед законом; безпека та гуманітарна допомога; зміна клімату; наука та техніка; та демократія, участь та лідерство. Ці пріоритети нерозривно пов'язані між собою і мають вирішуватися системно [3]. У Стратегії також наголошується на зв'язку між гендерною рівністю та реагуванням на кліматичну кризу.

Для пом'якшення гендерно-диференційованого впливу наслідків стихійних лих, пов'язаних зі зміною клімату, уряди країн планують на національному рівні розробляти політику управління ризиками з фокусом на найбільш вразливі категорії населення.

Список використаних джерел

1. Erman, Alvina; De Vries Robbe, Sophie Anne; Thies, Stephan Fabian; Kabir, Kayenat; Maruo, Mirai. 2021. Gender Dimensions of Disaster Risk and Resilience : Existing Evidence. World Bank, Washington, URL: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/35202>.
2. Guterres A. Remarks at Security Council debate on Security in the Context of Terrorism and Climate Change / António Guterres. 2021. URL: <https://www.un.org/sg/en/node/261098>.
3. Fact Sheet: National Strategy on Gender Equity and Equality. – 2021. URL: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2021/10/22/fact-sheet-national-strategy-on-gender-equity-and-equality/>.

Владислав Олександров, аспірант кафедри глобальної та національної безпеки
Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського
національного університету імені Тараса Шевченка

Vladyslav Oleksandrov, graduate student of the Departments of Global and National Security
of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras
Shevchenko National University of Kyiv

<https://orcid.org/0000-0003-0164-6439>

Науковий керівник: **Рена Марутян**, д.держ.упр., доцент, професор кафедри глобальної та
національної безпеки Навчально-наукового інституту публічного управління та державної
служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

КОНЦЕПЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СТІЙКОСТІ У ТЕОРІЇ БЕЗПЕКИ

THE CONCEPT OF NATIONAL RESILIENCE IN SECURITY THEORY

In the theses the basic theoretical bases of the concept of national stability, their reflection in the laws of Ukraine are investigated, the essence of concept «stability» is opened, it is proved that the category «sustainability» reflects certain properties and aspects of various phenomena and processes in the environment. The content of the purpose of the Concept is revealed, which is to create favorable organizational and managerial, regulatory, financial, economic and informational and analytical conditions to ensure national stability and national security, prevent possible disruption of the social system due to various threats. It is concluded that the actualization of the scientific solution to the problem of ensuring national stability and safe development of the social system necessitates the study of the evolution of theoretical concepts of essence and ensuring national stability.

Maintaining effective partnerships between public authorities and public organizations at the local, regional and national levels, as well as strong ties between these authorities and the rest of society are necessary components of Ukraine's national stability.

Keywords: resilience, national security, development of the social system, security environment.

Концепція стійкості є частиною комплексного підходу до побудови національної безпеки і вже увійшла в термінологію безпеки і зовнішньої політики. Політика підтримки громадянського суспільства як стрижня демократичних цінностей вимагає, щоб цей сектор став опорою для всіх інших відповідальних організацій в сфері безпеки.

Стійкість є універсальною властивістю різних типів систем (економічних, технічних, біологічних, у тому числі територіальних) і полягає в їхній здатності ефективно виконувати внутрішні й зовнішні функції, незважаючи на негативний вплив екзогенних і ендогенних факторів. Стійкість систем, згідно А. Гапоненко, визначається як відносна незмінність основних параметрів соціально-економічної системи, її здатність зберігати їх у заданих межах з урахуванням факторів внутрішнього та зовнішнього впливу. Категорія «стійкість» відображає окремі властивості та аспекти різноманітних явищ і процесів у навколишньому середовищі, екосистемах, економіці, суспільстві, державі. У зв'язку з цим, стійкість системи може бути інтерпретована як [2, с. 212]:

- кількість порушень певної системи, що можуть бути нею поглинуті зі збереженням системи у межах заданого стану;
- міра здатності системи до самоорганізації (порівняно з відсутністю організації або вимушеною організацією під впливом зовнішніх факторів);
- міра здатності системи створювати і збільшувати спроможність до вдосконалення та адаптації.

До нових сутнісних характеристик категорії «стійкість» належать живучість (здатність підтримувати постійність системо утворюючих параметрів), надійність (здатність під-

тримувати постійність життєвоважливих функцій) та адаптивність (здатність змінювати параметри і функції при зовнішніх впливах для забезпечення самого існування системи).

При цьому стійкість системи не виключає її змінність, не лінійність функціонування та стани нестабільності, натомість визначає здатність зберігати свої життєво важливі якості у процесі змін у зовнішньому середовищі [2, с. 98].

В рамках терміна «стійкість», що використовується в даному контексті, ми маємо на увазі активізацію повноцінної співпраці між державою, її сектором безпеки та оборони і громадянським суспільством в кризовий час як цілісної та всебічної системи національної безпеки. Здатність «відскакувати» (з латинської *resilio*) означає, що всі сектори повернуться до функціонування в звичайному режимі після мобілізації, щоб без втрати або розриву соціальних і цивільно-державних зв'язків і відносин зібрати воєдино всі наявні ресурси для стримування агресії. Перераховані зв'язку можуть розвиватися і після кризи, якщо не повністю розірвані (наприклад, військово-цивільне співробітництво) [1].

Сучасна Стратегія національної безпеки України 2020 року серед іншого ґрунтується на концепті «стійкості», яка розуміється як «здатність суспільства та держави швидко адаптуватися до змін безпекового середовища й підтримувати стале функціонування, зокрема шляхом мінімізації зовнішніх і внутрішніх уразливостей»[3].

Мета реалізації Концепції полягає у створенні сприятливих організаційно-управлінських, нормативно-правових, фінансово-економічних та інформаційно-аналітичних умов для забезпечення національної стійкості та національної безпеки, запобігання можливому порушенню нормального функціонування соціальної системи через вплив різного роду загроз.

Таким чином, актуалізація наукового вирішення проблеми забезпечення національної стійкості та безпечного розвитку соціальної системи обумовлює необхідність дослідження еволюції теоретичних концепцій сутності та забезпечення національної стійкості.

Підтримка ефективних партнерських відносин між органами державної влади і громадськими організаціями на місцевому, регіональному і національному рівні, а також міцний зв'язок цих органів влади з рештою суспільства – це необхідні складові національної стійкості України.

Список використаних джерел

1. Булах А. Реформи в сфері безпеки, розвиток стійкості і громадянського суспільства в Україні. URL: <https://icds.ee/ru/reformy-v-sfere-bezopasnosti-razviti/>
2. Маргасова В.Г. Система забезпечення стійкості національної економіки та її безпеки: теорія, методологія, практика управління: Монографія. Чернігів: Десна Поліграф, 2014. 416 с.
3. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України №392/2020. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text>

Людмила Пашкевич, аспірантка кафедри глобальної та національної безпеки
Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Liudmyla Pashkevych, postgraduate student of Global and National Security Department of Institute
of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0000-0002-8340-3969>

Науковий керівник: **Тетяна Паламарчук**, к.держ.упр., доцент, доцент кафедри глобальної
та національної безпеки Навчально-наукового інституту публічного управління
та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

АНТИКОРУПЦІЙНА ЕКСПЕРТИЗА ЯК МЕХАНІЗМ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

ANTI-CORRUPTION EXPERTISE AS A MECHANISM TO PREVENT CORRUPTION IN UKRAINE

The study emphasizes that there are a number of factors that can contribute to corruption in the state. It was found that the essence of anti-corruption expertise is to identify in the current regulations or draft regulations of factors that independently or in cooperation with other regulations contribute to or may contribute to the commission of corruption offenses. A number of main corruption-causing factors are highlighted and ways to eliminate them during the anti-corruption examination are presented. The Ukrainian anti-corruption legislation in terms of conducting anti-corruption expertise is analyzed. It was emphasized that today in Ukraine the issue of conducting anti-corruption expertise is mostly regulated. However, the current legal framework mostly regulates the formality of anti-corruption expertise by the Ministry of Justice of Ukraine. Therefore, there is a need to control the conduct of anti-corruption examination of regulations, which significantly minimizes the possibility of corruption by public officials.

Keywords: regulatory framework, anti-corruption expertise, corruption-causing factors, corruption, corruption offenses.

На сьогодні існує ряд факторів, що можуть сприяти виникненню корупції в державі, насамперед, є нормативно-правові акти, що видаються державними органами. Так, зокрема однією з умов виникнення корупції в Україні є недосконалість законодавства, що дозволяє хапким на руку посадовим особам використовувати надані їм службові повноваження та пов'язані з цим можливості для одержання неправомірної вигоди або приймати обіцянки такої вигоди для себе чи інших осіб, уникаючи при цьому покарання. Обов'язковість проведення антикорупційної експертизи передбачена Законом України «Про запобігання корупції» [3]. Цим Законом також визначено, що обов'язковій антикорупційній експертизі підлягають проекти законів України, акти Президента України, інші нормативно-правові акти, що розробляються Кабінетом Міністрів України, міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади [3].

Антикорупційна експертиза здійснюється фахівцями Міністерства юстиції відповідно до Методології проведення антикорупційної експертизи проектів нормативно-правових актів, яку Міністерство юстиції України затвердило своїм наказом від 23 червня 2010 року № 1380/5, з метою виявлення у проектах нормативно-правових актів норм, що можуть сприяти вчиненню корупційних правопорушень, та розроблення рекомендацій щодо їх усунення [2].

Суть антикорупційної експертизи полягає у виявленні в чинних нормативно-правових актах чи проектах нормативно-правових актів факторів, що самостійно чи у взаємодії з іншими нормами сприяють або можуть сприяти вчиненню корупційних правопорушень (так звані корупціогенні фактори) [1].

Серед **основних корупціогенних факторів** можна назвати:

– розширення дискреційних повноважень, характерними ознаками якого є невизначення строків прийняття рішення, відсутність умов та підстав для його прийняття, дублювання функцій різних державних органів;

– перевищення повноважень, яке полягає у відсутності повноважень державного органу на прийняття акта чи встановлення правил поведінки за умови відсутності акта вищої юридичної сили з цього питання;

– незрозумілі лінгвістичні формулювання, суть яких полягає у використанні термінів, понять, словосполучень, що тлумачаться неоднозначно, категорій оцінного характеру, що дають можливість для розширення дискреційних повноважень державного органу, його посадової чи службової особи та застосування положень залежно від інтересів осіб, відповідальних за їх виконання;

– наявність прогалин у правовому регулюванні, правових колізій, а також наявність декларативних положень;

– відсутність чи неповнота адміністративних і конкурсних (аукціонних) процедур;

– порушення балансу інтересів, яке полягає у встановленні в проекті акта переваг для однієї групи суб'єктів правовідносин, що звужує чи обмежує права інших осіб і може свідчити про неправомірний інтерес під час підготовки та реалізації проекту акта і багато інших [1; 2].

Усунення корупціогенних факторів може здійснюватися, зокрема, у такі способи: виключення з проекту акта дискреційного повноваження; зменшення кількості рішень, які державний орган, його посадові та службові особи мають право приймати на власний розсуд; зниження рівня й обсягу вимог, обов'язків і заборон, установлених для фізичних та юридичних осіб; скорочення переліку документів (обсягу інформації), які фізичні та юридичні особи зобов'язані подати державним органам для реалізації їх прав; визначення вичерпного переліку підстав, необхідних для прийняття акта, нормативне закріплення обов'язку посадових та службових осіб державних органів щодо обґрунтування рішення, яке ними приймається; запровадження прозорих конкурсних процедур; створення рівних умов для учасників конкурсу (аукціону); запобігання виникненню конфлікту інтересів членів конкурсної комісії тощо [4].

Звичайно, наведені способи не є виключними, і в процесі проведення антикорупційної експертизи проекту акта можуть бути рекомендовані інші способи щодо усунення того чи іншого корупціогенного фактора.

Як свідчить усталена практика, за результатами проведеної антикорупційної експертизи (або експертизи проекту нормативно-правового акта/організаційно-розпорядчого документа з метою виявлення причин, що призводять чи можуть призвести до вчинення корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень) готується певний висновок, в якому резюмується щодо наявності (відсутності) у проекті акта корупціогенних факторів та надаються рекомендації з їх усунення або зменшення впливу чи доповнення проекту акта відповідними нормами, а також можливості його прийняття або відхилення [1; 2].

Таким чином, аналізуючи українське антикорупційне законодавство, можна стверджувати, що на сьогодні в Україні в основному унормовано питання проведення антикорупційної експертизи. Проте, чинна нормативно-правова база здебільшого регламентує формальність проведення антикорупційної експертизи Міністерством юстиції України. Тому є необхідність у контролі за проведенням антикорупційної експертизи нормативно-правових актів, що суттєво мінімізує можливості до вчинення корупційних дій публічними службовцями.

Список використаних джерел

1. Антикорупційні аспекти здійснення правової експертизи проектів нормативно-правових актів. Міністерство юстиції України. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_32013.

2. Антикорупційна експертиза як засіб запобігання корупції. Міністерство юстиції України. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_40289.

3. Про запобігання корупції: Закон України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>.

4. Яременко Сергій. Антикорупційна експертиза як засіб реалізації державної антикорупційної політики. Держслужбовець. Лютий, 2016/№ 2. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/ds/2016/february/issue-2/article-15469.html>.

Віра Порєва, аспірантка кафедри глобальної та національної безпеки Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Vira Porieva, postgraduate student of the Department of Global and National Security of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

<https://orcid.org/0000-0002-0381-7089>

Науковий керівник: **Галина Заворітня**, к.політ.н., кафедра глобальної та національної безпеки Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТА ГЛОБАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ЧЕРЕЗ СПІВПРАЦЮ ЛОКАЛЬНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ, МІЖНАРОДНОЇ БЛАГОДІЙНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ НА ПРИКЛАДІ ГРАНТОВОГО ПРОЄКТУ «МОЛОДЬ ПРИАЗОВ'Я ОБИРАЄ ЧИСТІ ВОДОЙМИ»

FORMATION OF NATIONAL AND GLOBAL SECURITY THROUGH COOPERATION BETWEEN LOCAL NGO, INTERNATIONAL CHARITABLE ORGANIZATION FOR THE EXAMPLE OF OWN PROJECT «PRYAZOV YOUTH CHOOSE CLEAN WATER»

Measures to ensure regions and territorial communities sustainability in Ukraine are fragmented and disordered. At the same time, NGO and their regional clusters are able to provide up-to-date information and advisory assistance in the formation and implementation of environmental policy at the local level. Establishing cooperation with international organizations and charitable foundations NGO requires some institutional changes, which will open up opportunities for their own institutional growth and obtaining additional funding for their own projects. Based on the results of a dissertation research on theme «NGO activities in the process of formation and implementation environmental policy of the European Union: experience for Ukraine» a project application «Pryazov Youth choose clean water» was developed and received funding from an international charity organization in \$ 10,000. At the same time, due participation in the regional project, four local NGOs specializing in various aspects of environmental policy of the region were united. In addition, for further cooperation at the international level, internal institutional changes were provided in NGO.

Keywords: NGO, environmental policy, national security, global security, grant.

За оптимістичним прогнозом аналітиків Центру Разумкова, потреба в діяльності волонтерських організацій найближчим часом не зникне, адже багато з них опікуються розв'язанням тих проблем, де державна влада не була ефективною [1, с. 24].

Для апробації результатів дисертаційного дослідження «Діяльність громадських організацій в процесі формуванні та реалізації екологічної політики Європейського Союзу: досвід для України» мною був підготовлений грантовий проєкт «Молодь Приазов'я обирає чисті водойми», який складається з трьох компонентів для впровадження на регіональному рівні та, одночасно має загальнонаціональне значення. В рамках Програми інституційного розвитку для неурядових екологічних організацій Приазов'я міжнародною благодійною організацією АСТЕД було профінансовано Проєкт «Молодь Приазов'я обирає чисті водойми» в розмірі 10 тис. дол.

Зазначений проєкт, керівником якого я є, вміщує широкий спектр інструментів публічної політики, який спрямований на створення осередків екологічно свідомої молоді/школярів Приазов'я, залучення широкого кола політичних акторів в процесі формування та реалізації екологічної політики на місцях.

МБО АСТЕД присутня в Україні з 2015 року, фокусує свою діяльність на надзвичайних, довгострокових потребах вразливих, маргіналізованих та постраждалих від конфлікту груп

населення, які проживають вздовж лінії зіткнення у Донецькій та Луганській областях. За останні два роки АСТЕД розширив свою діяльність на регіони Харківської, Херсонської області та узбережжя Азовського моря. У 2021 році АСТЕД зі штатом в 150 локальних співробітників, підтримці міжнародних партнерів успішно реалізував десяток проєктів на загальну суму 14 мільйонів євро. Завдяки тривалій присутності в зазначених регіонах, знанні українського контексту та досвіду прийняття рішень в надзвичайних ситуаціях АСТЕД має можливість швидко реагувати на надзвичайні ситуації [2].

Оголошена МБО АСТЕД Програма інституційного розвитку для неурядових екологічних організацій Приазов'я об'єднала чотири громадські організації регіону включаючи, ГО «ЕКОРУХ» від якої мною було подано грант на фінансування проєкту. Стратегічною метою Програми інституційного розвитку для неурядових екологічних організацій Приазов'я було створення кластеру місцевих екологічних громадських організацій, посилення громадської участі в формуванні та реалізації екологічної політики на місцях.

Проєкт «Молодь Приазов'я обирає чисті водойми» вміщує три компоненти: Практично-орієнтований-направлений на отримання нових знань та вмій із здійснення збору екологічних даних в польових умовах, використовуючи сучасне вимірювальне обладнання. Передбачалось, що разом з менторами учні та молодь в польових умовах навчатимуться робити заміри якості водних об'єктів Приазов'я Запорізької області, аналізувати отримані дані та формувати пропозиції для покращення місцевої політики із врахуванням принципів сталого розвитку та використання новітніх технологій; «Екологічна журналістика» – навчити основам маркетингу у соціальних мережах, ознайомити з типами презентацій для різних цільових груп; «Екологічна публічна політика на місцях» – розвиток навичків проведення креативної адвокаційної кампанії за участі школярів, молоді, громадськості, науковців, представників органів місцевого самоврядування, бізнесу.

Удосконалення моделі координації та міжвідомчої взаємодії на регіональному і місцевому рівнях має відбуватися з урахуванням концептуальних засад забезпечення національної стійкості в Україні, визначених в окремому документі – Концепції, яка, зокрема, передбачає певний перерозподіл відповідальності, у т. ч. передачу певних функцій із забезпечення національної безпеки на місця та активніше залучення громадянського суспільства й окремих громадян до виконання відповідних фахових завдань [3]. Мережа допоміжних органів має формуватися з числа фахівців-практиків у галузях і секторах безпеки, регіонального і місцевого розвитку, громадських активістів. Об'єднані в загальну платформу, залучені учасники здійснюватимуть комплексне експертно-аналітичне та інформаційне забезпечення координаційних органів з питань забезпечення безпеки, стійкості та розвитку регіонів і територіальних громад [4, с.112].

В рамках співпраці міжнародної неурядової благодійної організації АСТЕД та ГО «ЕКОРУХ», крім фінансування закупки сучасного вимірювального обладнання та безпосереднього впровадження проєкту, була проведена оцінка потенціалу громадської організації, надані персональні рекомендації для інституційного росту ГО «ЕКОРУХ». Протягом проєкту обговорено та розпочато впровадження абсолютно нових компонентів розвитку громадської організації, а саме: Етичний Кодекс громадської організації; Положення щодо запобігання корупції та шахрайства; Положення про порядок затвердження (авторизації) договорів та фінансових документів; Положення про документообіг; Політика найму, управління та розбудови спроможностей персоналу; Порядок здійснення закупівель. Означені компоненти розвитку є обов'язковими для впровадження громадською організацією, яка прагне отримувати фінансову підтримку власних ініціатив, співпрацювати з міжнародними організаціями, міжнародними благодійними фондами, інституціями ЄС в провадженні спільних політик.

Враховуючи вищевикладене, вважаємо, на сьогоднішній день для вибудовування конкурентоспроможної діяльності громадської організації, яка здатна співпрацювати з міжнародними організаціями, долучатися до формування національної та глобальної екологічної (природоресурсної) безпеки, необхідне наступне: члени громадської організації мають бути профільними експертами в обраній сфері діяльності; громадська організація має

спеціалізуватися на проблематиці конкретного регіону; при виконанні профільних завдань використовувати сучасне, сертифіковане обладнання; впроваджувати внутрішні політики, стандарти розвитку громадської організації.

Список використаних джерел

1. Стан розвитку громадянського суспільства в Україні: шлях протягом 30-ти років та ключові аспекти 2021 року: аналіт. допов. – Київ, НІСД – 2021
2. Міжнародна благодійна організація ACTED – Ukraine. URL: <https://www.acted.org/en/countries/ukraine/> (дата звернення: 17.04.2022)
3. Щодо концепції забезпечення національної стійкості в Україні. Київ: НІСД, 2020. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-01/analitresnikova-national-security-8-2020-1-1.pdf> (дата звернення: 17.04.2022);
4. Організація системи забезпечення національної стійкості на регіональному і місцевому рівнях : аналіт. доп. / [Резнікова О. О., Войтовський К. Є. Лепіхов А. В.] ; за заг. ред. О. О. Резнікової. – Київ : НІСД, 2021. – 140 с.

УДК 343.132:343.35

Олександр Юріков, доктор філософії, старший викладач кафедри кримінального права Національної академії внутрішніх справ

Oleksandr Yurikov, Ph.D in Law, Senior Lecturer of Criminal Law Department of the National Academy of Internal Affairs

<https://orcid.org/0000-0002-6900-6887>

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ОБШУКУ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ПОВ'ЯЗАНОЇ З НАДАННЯМ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ

PECULIARITIES OF THE SEARCH DURING THE INVESTIGATION OF CRIMINAL OFFENSES IN THE FIELD OF OFFICIAL ACTIVITY AND PROFESSIONAL ACTIVITIES IN THE ACTIVITY

Combating criminal offenses in the sphere of official activity and professional activity related to the provision of public services is a necessary component of ensuring national security, sustainable development of democratic principles in Ukraine, as well as economic and social well-being of citizens. Counteraction to these offenses is impossible without the implementation of criminal proceedings on the facts of their commission. The effectiveness and efficiency of pre-trial investigation and trial largely depends on the quality of the materials collected during the investigative (investigative) and covert investigative (investigative) actions. A search is one of the most important and necessary investigative (search) actions in the investigation of criminal offenses in the field of official activities and professional activities related to the provision of public services. A search is a sudden investigative action. The suddenness of the search is of great organizational and psychological importance. Unexpected conduct makes it possible to identify and seize in full all the necessary items and documents, as well as it causes nervous and psychological stress in those who are searched, which leads to confusion of these people.

Keywords: *pre-trial investigation, investigative action, search, official activity, professional activity.*

Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України [1]. Проте в нашій державі щорічно збільшується кількість кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Це впливає на соціально-економічний розвиток дер-

жави, а також на довіру до органів влади з боку населення. Тому протидія цим кримінальним правопорушенням є необхідною складовою забезпечення національної безпеки, сталого розвитку демократичних принципів в Україні, а також економічного та соціального добробуту громадян. Протидія зазначеним правопорушенням неможлива без здійснення кримінального провадження за фактами їх вчинення. Ефективність і результативність досудового розслідування та судового розгляду здебільшого залежить від якості зібраних матеріалів під час проведення слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій.

Послідовність проведення слідчих дій під час розслідування кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, їх терміновість і зміст переважно залежать від: 1) виду кримінального правопорушення, що розслідують; 2) криміналістичної ситуації; 3) обізнаності особи, яка здійснює досудове розслідування, щодо джерел одержання доказової інформації та їх достовірності; 4) змісту матеріалів, які вже отримані під час кримінального провадження; 5) відомостей, які слідчі дії або оперативно-розшукові заходи не проведено та з яких причин; 6) відомостей про потерпілих, свідків, підозрюваних і характеру їхньої поведінки під час досудового розслідування; 7) наявності можливостей, часу, сил і засобів для результативного проведення певної слідчої дії.

Кримінальний процесуальний кодекс (КПК) України передбачає низку слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій, проте однією з найважливіших і необхідних під час розслідування кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, є обшук. Процесуальний порядок проведення обшуку передбачений ст. 234–236 КПК України.

Обшук проводять з метою виявлення та фіксації відомостей про обставини вчинення кримінального правопорушення, відшукування зняряддя кримінального правопорушення або майна, яке було здобуте в результаті його вчинення, а також встановлення місцезнаходження розшукуваних осіб [2]. Обшук також сприяє забезпеченню відшкодування завданої шкоди потерпілому, стягнення з юридичної особи отриманої неправомірної вигоди, можливої спеціальної конфіскації чи конфіскації майна як покарання або заходу кримінально-правового характеру щодо юридичної особи.

Підготовка до обшуку під час розслідування кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, охоплює: 1) збирання та аналіз необхідної інформації, яка характеризує особу, яку необхідно обшукати (займана посада; напрямки роботи підприємства, установи, організації; навички, звички, розпорядок дня службової особи, дружні та професійні зв'язки; «можливості» особи в силу займаної посади); 2) місце проведення обшуку (адреса, план приміщення чи території); 3) особливості розшукуваних предметів або документів (найменування, зміст, кількість, форма, характерні риси, найбільш вірогідні місця їх знаходження, можливі прийоми маскування); 4) розроблення тактики проведення обшуку (вибір часу і способу проникнення до приміщення чи на територію, де необхідно провести обшук; визначення кола учасників обшуку; розподіл обов'язків та інструктаж; забезпечення охорони місця проведення обшуку та відшуканих документів і предметів, підготовка транспортних засобів тощо); 5) забезпечення групи науково-технічними засобами з урахуванням специфіки об'єкта обшуку, особи, яку необхідно обшукати, та інших обставин.

Більшість обшуків проводять з метою відшукування та вилучення наступних предметів і документів: 1) службових документів, які можуть свідчити про усвідомлення службовою особою порядку здійснення нею службових, владних повноважень, – розписок про отримання грошових коштів, записок, листів, у яких йдеться про службову діяльність, або інформація, яка прямо вказує на вчинення досліджуваної категорії кримінальних правопорушень; 2) особистих записників і носіїв електронної інформації, оргтехніки; 3) грошових коштів, інших матеріальних активів і цінностей (прикраси, дорогоцінні метали чи каміння). *Під час проведення обшуку в неслужбових приміщеннях слід акцентувати увагу на наявності службової документації, печаток, бланків, які також необхідно вилучати.*

Під час проведення обшуку можуть бути знайдені інші предмети чи документи, які: 1) не тільки мають доказове значення, але й свідчать про вчинення інших кримінальних правопорушень; 2) не мають безпосереднього відношення до вчиненого суспільно небезпечного діяння, але характеризують особу, яку обшуковують, та особливості його професійної діяльності.

Характер первинної інформації про кримінальне правопорушення, а також її повнота та зміст обумовлюють час проведення обшуку. Оскільки обшук є раптовою слідчою (розшуковою) дією, його слід проводити негайно відразу ж після початку кримінального провадження. Раптовість проведення обшуку має й важливе психологічне значення. Несподіваний початок цієї слідчої дії викликає нервово-психологічне напруження в тих, кого обшуковують. Уповноважена особа, яка проводить обшук, повинна ефективно використати розгубленість і відповідний психологічний стан цих осіб. Обшук доцільно проводити після допиту свідків, які можуть надати важливу для формування тактики обшуку інформацію, за умови, що це не зашкодить досудовому розслідуванню.

У ситуаціях коли досудове розслідування починають на підставі офіційних звернень контролюючих органів (наприклад, акта документальної перевірки) або засобів масової інформації [3, с. 191], фактор раптовості для особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, незначний. У таких випадках вона готується до обшуку, приховує документи, предмети, цінності в родичів, знайомих, співучасників, в інших місцях. Слід акцентувати увагу, що після проведення первинних обшуків, особа, яка вчинила кримінальне правопорушення, повертає частину або усі передані на зберігання предмети і документи. Для вирішення цього питання є щонайменше два варіанти: 1) проводити комплекс одночасних обшуків у різних осіб та місцях; 2) після проведення первинного обшуку в одному місці чи особи слід провести повторний обшук.

До проведення обшуку доцільно залучати спеціалістів допомога яких може виражатись у консультуванні особи, яка проводить обшук, щодо: 1) службової документації, бухгалтерської та іншої звітності, можливих місцях їх знаходження; 2) отримання закодованої інформації з комп'ютерів та інших носіїв електронної інформації; 3) застосування спеціальної техніки, використання пошукових приладів для виявлення специфічних слідів кримінально протиправної діяльності службової особи або представника влади.

З огляду на викладене вище, можна дійти висновку, що обшук є однією з найважливіших і необхідних слідчих (розшукових) дій під час розслідування кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Обшук – це раптова слідча (розшукова) дія. Раптовість проведення обшуку має важливе організаційне та психологічне значення. Несподіване його проведення дає змогу виявити та вилучити у повному обсязі всі необхідні предмети і документи, а також це викликає нервово-психологічне напруження в тих, кого обшуковують, що призводить до розгубленості цих осіб.

Список використаних джерел

1. Конституція України : Основний Закон від 28 черв. 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
3. Юріков О. О. Використання допомоги ЗМІ та громадськості при розслідуванні зайняття гральним бізнесом. Юридична наука як правова основа інноваційного розвитку України : матеріали підсумк. наук.-теорет. конф. (Київ, 13 квіт. 2017 р.) : у 2 ч. Київ, 2017. Ч. 1. С. 190–192.

УДК 328.184

Євген Андрощук, студент ОП «Парламентаризм та парламентська діяльність»
Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського
національного університету імені Тараса Шевченка

Eugene Androschuk, Student of the education program «Parliamentarism and parliamentary
activity», Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National
University of Kyiv

Науковий керівник: **Ігор Рейтерович**, к.політ.н., доцент, доцент кафедри
парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної
служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

УДОСКОНАЛЕННЯ ЛОБІСТЬСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПРЕДСТАВНИЦЬКИХ ОРГАНАХ ВЛАДИ

IMPROVING LOBBYING ACTIVITIES IN REPRESENTATIVE AUTHORITIES

Today, one of the main mechanisms of interest representation and communication with the government is lobbying, which is a special practice of targeted influence of interest groups on the representative government.

The benefits of lobbying for society can be seen under certain conditions, including the existence of democratic institutions and norms, freedom of the media, established civil society, political and economic stability, a fair judiciary, and the existence of independent monitoring companies cooperating with the government.

The world practice of lobbying has existed officially at the legislative level since the middle of the twentieth century and is characterized by different conceptual approaches to the regulation of power relations and interest groups.

In Ukraine, it is important to determine which model of lobbying to develop – American or European. The first has a historical tradition and a certain precedent, the second is more modern, as it began to develop within the European Union. One way or another, the introduction of legal limits for lobbying in Ukraine will have only positive consequences, which will give impetus to further reforms of transparent and legally protected lobbying activities.

Keywords: representative authorities, lobbying, government relations, institutionalization.

На сьогодні одним із основних механізмів представництва інтересів та комунікації з владою є лобізм, який представляє собою особливу практику цілеспрямованого впливу груп інтересів на органи представницької влади. Характеризуючи лобізм як явище комунікаційне, що ґрунтується на домовленостях та впливі, слід зазначити, що воно може бути використане на благо суспільства. Користь лобізму для суспільства може розглядатися за певних умов, серед яких – наявність демократичних інститутів та норм, свобода ЗМІ, сформоване громадянське суспільство, політична та економічна стабільність, справедлива судова система, а також наявність незалежних моніторингових компаній, які співпрацюють з владою.

Розглядаючи лобізм через призму взаємодії бізнесу з владою, його можна визначити як механізм узгодження пріоритетів державної політики з корпоративними інтересами фінансових, підприємницьких груп. Суто в бізнесовому аспекті лобізм – це вплив бізнесу на законодавчі, представницькі органи влади.

Світова практика лобістської діяльності існує на законодавчому рівні офіційно з середини ХХ століття та характеризується різними концептуальними підходами до врегулювання відносин влади та груп інтересів.

Виокремимо деякі групи країн та підходи до легалізації лобіювання. До першої можемо віднести країни, що мають законодавче регулювання лобізму, серед яких США, Японія, Канада. Існують також закони, які регулюють лише певні аспекти лобістської діяльності та юридичний статус структур на рівні держави, зокрема, в таких країнах як Франція («Кодекс етики лобістів»), Німеччина (Положення «Про реєстрацію союзів та їх представників у Бундестазі»), Нідерланди та Австрія («соціально-економічні ради», які можуть виступати не тільки консультативно-дорадчими органами, а володіти певним правом голосу в законотворчому процесі, виконують роль неформальної «лобістської ради»). До третьої групи віднесемо країни, які активно обговорюють проекти законів, але не мають відповідного правового регулювання цього процесу. Україна як раз відноситься до цієї групи.

Для початку слід зазначити, що окремі правовідносини у сфері лобістської діяльності регулюються Конституцією України, законами України «Про звернення громадян» та «Про запобігання корупції», іншими законодавчими актами. Проте лобістська діяльність в Україні перебуває переважно поза законодавчим регулюванням, незважаючи на спроби його впровадити. Однак система «вирішення питань» і до сьогодні представлена консалтинговими агенціями, що де-факто належать промислово-бізнесовим колам, позаштатними помічниками народних депутатів, радників Офісу Президента та радників міністрів. З цього приводу варто зазначити, що тіньові процеси в економіці часто потребують і тіньового лобізму. Тому український бізнес значно менше захищений перед монополіями, внутрішнім тіньовим лобізмом та тіньовою економікою.

У свою чергу новітня система лобіювання представлена професійними міжнародними компаніями, які мають серйозний вплив на українську владу. В основі практик великих, міжнародних інституцій, які займаються лобіюванням знаходяться принципи відповідального лобіювання, затверджені Глобальним договором ООН у 2005 році. Зокрема, мова йде про:

- узгодженість – відповідність позицій, стратегії компанії та її дій, універсальним принципам та цінностям;
- суттєвість – чи лобіює компанія питання які стосуються організацій та зацікавлених сторін;
- залучення зацікавлених сторін – чи відкрита та гнучка компанія до зацікавлених сторін у підготовці їх лобістських позицій;
- звітність – прозорість позицій і діяльності;
- людей – чи відомі компанії сфери діяльності та хто веде лобістську діяльність від її імені;
- процеси – системи менеджменту та керівні принципи, що забезпечують ефективність компанії та відповідність своїм стратегіям.

Сучасні тренди лобістської діяльності спираються на вищезазначені принципи відповідального лобіювання та вдосконалюються цифровими інструментами моніторингу та звітності. Враховуючи вищезазначене та аналізуючи звіти Організації економічного співробітництва та розвитку, можемо відслідкувати поступове реформування законодавств країн для початку регулювання лобістської діяльності, контролю, захисту цієї діяльності та виведення таким чином тіньового лобізму та тіньової економіки на офіційний, правовий, податковий рівень. Також окремо розробляються нормативні акти, які регулюють чіткі повноваження і заборони для представницької влади у лобістській діяльності, що має відображення в антикорупційному законодавстві.

Якщо спробувати звузити лобістську діяльність в Україні до взаємодії з органами представницької влади, то можемо визначити декілька важливих напрямків її розвитку.

Перший напрямок найважливіший і потребує прийняття закону щодо врегулювання лобістської діяльності. Так, у період 1999-2003 років було підготовлено чотири проекти законів, три з яких були внесені до Верховної Ради. Проте жодна з ініціатив не була підтримана парламентом. Наразі на розгляді профільного комітету з питань правової політики Верховної Ради України знаходяться чотири законопроекти, які мають на меті законодавче врегулюван-

ня лобістської діяльності: це законопроекти №№ 3059, 3059-1, 3059-2, 3059-3. Дана ситуація демонструє різноманітні підходи до врегулювання лобістської діяльності, а таким чином неузгодженість політичних сил у вирішенні цього питання протягом останніх двадцяти років, що на мою думку демонструє протистояння старої системи з власними інтересами у впровадженні необхідних норм інституту лобіювання перед новою системою, заснованою на демократичних засадах прозорості та свободи ринку.

Та сама ситуація до сьогодні існує й на рівні місцевого самоврядування. По суті в органах представницької влади процес лобіювання питань громад та муніципалітетів вирішується представниками політичних сил, які де-факто співпрацюють з локальними бізнес-промисловими групами.

Другий напрямок – це прозорість лобістської діяльності, що в наших умовах не матиме складнощів у впровадженні прозорих реєстрів та звітів в електронний доступ – для контролю лобіювання як владою, так і суспільством. Наразі маємо такі ефективні компанії як «Prozorro» та «YouControl», які активно працюють у системі контролю закупівель державними та приватними компаніями в Україні. Таким чином, маємо вже готові цифрові платформи, що допоможуть інтегрувати лобістські компанії як приватні, комерційні компанії, діяльність та звітність яких зможемо легко моніторити.

Третім напрямком також слід виокремити необхідність контролю віртуальних активів та можливість оподаткування процесу обміну на початковому етапі, і в подальшому контроль процесу передачі цих активів посадовим особам або їх родинам. Таким чином, вдосконалюючи правову базу у цих напрямках влада матиме можливість виявлення корупційних складових або конфліктів інтересів у процесі лобістської діяльності. Вдосконалення податкового кодексу у галузі електронного декларування доходів та активів також позитивно вплине на прозору лобістську діяльність та взаємодію з органами представницької влади.

Звичайно, все залежить від того, яку модель лобістської діяльності розвиватиме Україна – американську чи європейську. Перша має історичну традицію та певну прецедентність, друга є більш сучасною, адже почала розвиватись у межах Європейського Союзу. Так чи інакше, введення законодавчих меж для лобізму в Україні, на мою думку, матиме лише позитивні наслідки, які нададуть поштовх для наступних реформ прозорості та захищеної законом лобістської діяльності.

Список використаних джерел

1. Самойленко О.О. Запровадження лобістської діяльності в Україні [Електронний ресурс] / О.О. Самойленко. Режим доступу: http://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/4_2020/18.pdf
2. Крупник А. Законодавче регулювання лобізму в Україні: у чому загроза для громадського суспільства? [Електронний ресурс] / А. Крупник. — Режим доступу: <https://uplan.org.ua/analytics/zakonodavche-rehuliuвання-lobizmu-v-ukraini-u-chomu-zahroza-dlia-hromadianskoho-suspilstva/>
3. Lobbying in the 21st Century : Transparency, Integrity and Access [Електронний ресурс] / OECDiLibrary. — Режим доступу: <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/6fc7abd2-en/index.html?itemId=content/component/6fc7abd2-en>
4. Circulaire lobbyverbod bewindspersonen, (2020) [Електронний ресурс] / Overheid.nl. — Режим доступу: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0040075/2017-10-01>
5. Lobbyists, Governments and Public Trust, Volume 3: Implementing the OECD Principles for Transparency and Integrity in Lobbying, OECD Publishing, Paris, (2014), [Електронний ресурс] / OECDiLibrary. — Режим доступу: https://www.oecd-ilibrary.org/governance/lobbyists-governments-and-public-trust-volume-3_9789264214224-en

Давид Арахамія, здобувач ступеня доктора філософії з публічного управління та адміністрування Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка (кафедра парламентаризму)

David Arahamia, Ph.D in Public Administration of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv (Department of Parliamentarism)

Науковий керівник: **Валентина Гошовська**, д.політ.н., професор, завідувач кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЇ ДЕПУТАТСЬКИХ ФРАКЦІЙ В ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИЦІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

PROBLEMATIC ASPECTS OF INSTITUTIONALIZATION OF DEPUTY FACTIONS IN THE- ORY AND PRACTICE OF PUBLIC ADMINISTRATION

It is stated that the issues of parliamentary factions as mandatory structural units of the parliaments in the developed democracies are not covered enough in the theory and practice of public administration in Ukraine.

The essence of the concept of «deputy faction» and its normative and legal foundations in the Verkhovna Rada of Ukraine are defined as well as the problems of functioning of factions under contemporary conditions of development of the parliamentary-presidential form of government in Ukraine are discussed.

Emphasis is placed on the transformation of the existing mono-coalition in the Verkhovna Rada of Ukraine of the IX convocation into a «defense coalition», which united several parliamentary parties during the war with Russia. This factor contributed to the change of the type of factional formation – from organizational to ideological, which is typical of most European countries.

The importance of role of the parliamentary faction in making political and managerial decisions as one of the basic functions of public administration is described.

It is recommended to consider the role of the parliamentary factions in the structure of the Verkhovna Rada of Ukraine under the conditions of the parliamentary-presidential form of government as an institution, which is able to influence effectively the adoption of legitimate laws, economic development of the state and the stability of the government.

Keywords: parliamentary faction, mono-coalition, public administration, parliament.

Конституційне визнання в Україні парламентсько-президентської форми правління зумовлює необхідність сприйняття парламенту (Верховної Ради України) – єдиного законодавчого колегіального органу держави, що обирається народом і представляє його інтереси, – як одного з найголовніших суб'єктів системи державного управління. Адже саме парламенту належать повноваження закладати правове підґрунтя суспільного й державного життя шляхом законотворення, визначення засад внутрішньої та зовнішньої політики, затвердження загальнонаціональних програм економічного, науково-технічного, соціального, національно-культурного розвитку, охорони довкілля, надання згоди на обов'язковість міжнародних договорів тощо [1; 2].

У структурі Верховної Ради України функціонують парламентські фракції, сформовані групою членів політичних партій, які безпосередньо впливають на формування позиції Уряду. Наявність більшості або навіть монобільшості певної фракції (фракцій) у парламенті забезпечує стабільність урядових кіл. Хоча парламентська фракція є «організованою групою депутатів – членів певної партії в парламенті, яка звичайно проводить певну лінію, вироблену цією партією» [3, с. 1548].

Досвід роботи парламентів європейських держав зі сталими традиціями парламентаризму й розвиненою демократією засвідчує стабільність функціонування в них парламентських

фракцій. На цьому акцентують іноземні (Дж. Белл (J. Bell), Д. Бітем (D. Beetham), Дж. Гордон (H. Gordon), П. Друкер (P. Drucker), Х. Кеман (H. Keman), А. Ліпхарт (A. Lijphart), М. Мендес-Лаго (M. Méndez-Lago), Д. Мортон (D. Morton), В. Рікер (W. Riker), П. Сілк (P. Silk), В. Хелер (W. Heller), Е. Херрон (E. Herron) та ін.) й українські (В. Гошовська, А. Гандзюк, Ю. Древаль, А. Козлова, Г. Кречмер, А. Колодій, М. Крутоголова, М. Могунова, Н. Нижник, В. Шаповал, Ю. Шемшученко, С. Шаранич та ін.) дослідники.

Слід зауважити, що більшість вітчизняних науковців, на відміну від іноземних, спрямовують увагу передусім на сферу суспільного життя, яку забезпечують виконавчі, а не законодавчі органи державної влади, до яких належить і парламент. Однак, на нашу думку, за парламентсько-президентської форми правління має посилитися роль саме парламенту, а отже, роль парламентських фракцій, які, об'єднуючись у парламентську коаліцію чи опозицію, приймають відповідальні політико-управлінські рішення та завдяки цьому виконують одну з базових функцій управління державою, забезпечуючи стабільне й ефективне функціонування уряду.

Верховна Рада України ІХ скликання, працюючи у форматі монокоаліції, створеної з однієї парламентської фракції «Слуга народу», взяла на себе повну відповідальність за прийняття важливих законів як нормативно-правових актів, загальнообов'язкових для виконання. У попередніх скликаннях Верховної Ради України, зокрема VII і VIII, таку відповідальність парламентська коаліція розподіляла між усіма парламентськими фракціями, що входили до її складу. Інколи такі коаліції навіть не були цілком легітимними, тож ставили під сумнів легітимність прийнятих законів. Нині ця проблема втратила актуальність.

Отже, підвищена відповідальність парламентської коаліції за прийняття загальнодержавних політико-управлінських рішень у формі законів і постанов та прозорість законотворчого процесу сприяли забезпеченню легітимності законодавчих актів. Важливим чинником є і підвищення рівня довіри громадян до парламентської коаліції, яка в умовах російсько-української війни задля перемоги країни стала «оборонною коаліцією» та об'єднала сили національного спротиву з представників кількох парламентських фракцій. Така коаліція ще не стала інституційно визначеною, проте сприяла її трансформації з так званого організаційного типу фракційного утворення на ідеологічний тип [4], притаманний більшості європейських країн.

В умовах сьогодення українська парламентська коаліція сформована на засадах демократії, національної гідності, євроінтеграційного та євроатлантичного спрямування і спроможна вивести державу на новий рівень соціально-економічного розвитку.

Як **висновок** зазначимо, що у Верховній Раді України ІХ скликання під час російсько-української війни відбулася трансформація наявної монокоаліції в «оборонну коаліцію», яка є неформальним утворенням і потребує подальшого обґрунтування.

Уточнюємо поняття «парламентська фракція» як інституційно визначений структурний підрозділ парламенту, здатний ефективно впливати на прийняття легітимних законів, соціально-економічний розвиток держави й стабільність діяльності уряду.

Список використаних джерел

1. Гандзюк А. М. Удосконалення механізмів забезпечення фракційної стабільності парламенту України : дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.02. Київ : НАДУ, 2018. 232 с.
2. Гошовська В. А. Парламентаризм : підручник / [В. А. Гошовська та ін.]. Київ : НАДУ, 2016. 672 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2007. 1750 с.
4. Кульчицька О. В. Конституційно-правовий статус депутатських фракцій Верховної Ради України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Київ, 2010. 210 с.

Наталія Баласинович, здобувачка ступеня доктора філософії з політології Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка (кафедра парламентаризму)

Natalia Balasinovich, Candidate of Philosophy in Political Science of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv (Department of Parliamentarism)

Науковий керівник: **Валентина Гошовська**, д.політ.н., професор, завідувач кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

РЕГІОНАЛЬНІ РЕГУЛЯТОРИ З ПИТАНЬ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В УКРАЇНІ

REGIONAL REGULATORS ON GENDER EQUALITY IN UKRAINE

Currently, in order to implement the Decree of the President of Ukraine «On the Sustainable Development Goals of Ukraine until 2030», special attention was paid to national and regional regulators on gender equality issues.

It has been established that national regulators on gender equality are normative legal acts that ensure the implementation of the UN Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, ratified by Ukraine in 1980, and the UN Millennium Development Goals, which were ratified by Ukraine in 2000 and were mandatory for implementation until 2015.

Clarified that the regional regulators on gender equality should include a system of regulations of local importance (regulations, orders, directives) and newly established institutions (centers, departments, divisions), which ensure the implementation of such basic indicators of gender equality as «the ratio of levels of at least 30% to 70% of the opposite gender (be it women or men) in representative bodies and higher levels of executive power» and «halving the income gap between women and men».

On the example of Vasylkiv City Council of Kyiv region were considered the tasks and powers of the Center for Protection of Women in the Region from Domestic Violence and Discrimination – one of the regional regulators of gender democracy, whose work is based on foundation of representative democracy and local self-government.

Keywords: gender, gender equality, regulators, gender democracy, gender policy.

У сучасних умовах Україна, як і більшість демократичних держав світу, спрямовує свою діяльність на реалізацію Указу Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» [2], яким передбачено, серед інших цілей, ціль «забезпечення гендерної рівності, розширення прав і можливостей усіх жінок та дівчат».

Національні завдання та індикатори для моніторингу виконання завдань та цільові орієнтири для досягнення до 2030 року відображено в Національній доповіді «Цілі сталого розвитку: Україна» [4]. На її основі створена національна система завдань та показників Цілей сталого розвитку, що сприяло розробці комплексного моніторингу країни з реалізації 17 цілей та 86 національних завдань, інкорпорованих у 145 нормативно-правових актів Уряду та спрямованих на реалізацію 1052 завдань і 3465 заходів, закріплених у цих актах [5].

На національному рівні всі ці завдання і заходи, у першу чергу, спрямовані на реалізацію основних показників гендерної рівності, таких як «співвідношення на рівні не менше 30% до 70 % тієї чи іншої статі у представницьких органах влади та вищих щаблях виконавчої влади» та «скорочення наполовину розриву у доходах жінок і чоловіків».

Як видно за результатами державної статистики України, ми маємо досить гарні результати у 2021 році, зокрема за такими соціально-демографічними характеристиками [3], як:

– розподіл домогосподарств залежно від віку та статі особи, яка очолює домогосподарство складають 23,7% (жінки), 30,3% (чоловіки), віком від 30 до 59 років (у розділі «Жінки та чоловіки/ Демографічна та соціальна статистика / Доходи та умови життя»);

– середня по економіці заробітна плата жінок становить 82,6% відносно заробітної плати чоловіків (у розділі «Жінки та чоловіки / Демографічна та соціальна статистика / Ринок праці»).

За результатами Національного опитування з питань рівності між чоловіками та жінками в Україні зазначено, що 65% проти 23% опитаних погоджуються, що чоловіків частіше призначають на урядові посади ніж жінок. Дві третини (66%) громадян бачать, що наразі в політичному житті домінують чоловіки [1].

Це добрі результати і їм, безумовно, сприяла активна регіональна гендерна політика та запровадження відповідних регуляторів, які забезпечують гендерну рівність на рівні регіонів/територій. До регіональних регуляторів із питань гендерної рівності ми відносимо систему нормативно-правових актів місцевого значення (положення, накази, розпорядження тощо) й відповідні організаційні структури (центри, відділи, департаменти тощо).

Як приклад, зазначимо, що на базі Васильківської міської ради Київської області упродовж кількох останніх років створено Центр захисту жінок регіону від домашнього насилля та дискримінації (далі – Центр), який є одним із таких регуляторів, діяльність якого керується чинним законодавством України, власними рішеннями, розпорядженнями, положенням.

Основними завданнями Центру визначено:

- виявлення громадян, які потерпають від домашнього насилля та дискримінації і формування на відповідній електронної бази даних;
- визначення (оцінювання) їхніх індивідуальних потреб у наданні послуг по захисту громадських прав і свобод;
- розроблення стандартного пакету документів для надання відповідних юридичних, соціальних, психологічних, медичних, освітніх тощо послуг громадянам, які потерпають від домашнього насилля та дискримінації;
- установа моніторингу за позитивною динамікою змін у послуг громадян, які потерпають від домашнього насилля та дискримінації;
- налагодження зв'язків із підприємствами, установами та організаціями всіх форм власності, фізичними особами, родичами громадян, яких обслуговує Центр, з метою сприяння в наданні якісних послуг.

Особливість цього Центру полягає в тому, що він є багатопрофільним і координує діяльність багатьох державних і недержавних організацій, акредитованих у територіальній громаді, які спроможні надавати юридичні, соціальні, психологічні, медичні, освітні тощо якісні послуги для захисту громадян від домашнього насилля та дискримінації.

Як висновок зазначимо, що Україна останнім часом досить успішно реалізує державну політику з питань гендерної рівності шляхом забезпечення ефективності та якості відповідних національних і регіональних регуляторів, які визначаються нормами національного законодавства, державними програмами, нормативно-правовими актами місцевого рівня. Це сприяє формуванню мультидисциплінарних команд надання адміністративної послуги на різних територіях з реалізації планів дій, спрямованих на досягнення гендерної рівності і в цілому – досягненню цілей сталого розвитку, визначених на період до 2030 року.

Список використаних джерел

- 1 Місце жінки в політиці: що змінилося? URL: <https://www.prostir.ua/?focus=mistse-zhinky-v-politytsi-scho-zminylosya>
2. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>
3. Соціально-демографічні характеристики домогосподарств України у 2021 році. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/gender/gender_u_.htm
4. Цілі сталого розвитку: Україна: Національна доповідь. URL: https://mepr.gov.ua/files/docs/Національна%20доповідь%20ЦСР%20України_липень%202017%20ukr.pdf
5. Цілі сталого розвитку та Україна. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/cili-stalogo-rozvitku-ta-ukr>

Кирило Бодюл, студент ОП «Парламентаризм і парламентська діяльність» Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Kyrylo Bodiul, Student of the educational program «Parliamentarism and parliamentary activity» Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: **Лідія Даниленко**, д.пед.н., професор, професор кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

КЛАСИФІКАЦІЯ ПЕРШОЧЕРГОВИХ ЗАВДАНЬ ПРЕДСТАВНИЦЬКИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ УКРАЇНИ У ВІЙНІ З РФ

CLASSIFICATION OF PRIORITY TASKS OF THE REPRESENTATIVE AUTHORITY OF UKRAINE IN THE WAR WITH THE RUSSIAN FEDERATION

In connection with the military aggression of the Russian Federation against Ukraine on February 24, 2022, martial law was imposed in Ukraine. The main task of the President of Ukraine, the Verkhovna Rada of Ukraine, the Cabinet of Ministers and all other legislative, executive and judicial authorities is the struggle for freedom and independence of Ukraine. All Decrees and Laws were signed during the war – aimed at ensuring the country's defense capabilities, livelihoods, the functioning of financial and economic components of the country, the functioning of critical infrastructure.

It was found that all branches of government should work together to achieve a common goal – peace and preserve the independence and sovereignty of Ukraine. After all, the principles of unity, transparency, responsibility, efficiency are basic in crisis management, which are based on the Institute of the President of Ukraine as a representative body of power that plays a special role during the war in a democracy.

The Laws of Ukraine and Decrees of the President of Ukraine adopted in the first month of the war with Russia, which we classified according to the priority areas of all public authorities – financial and economic, military, socio-humanitarian, personnel, motivation.

Keywords: crisis management, public administration, war, principles of crisis management, priority areas of public authority during the war.

У зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України з 24 лютого 2022 року в Україні введено воєнний стан. Тому, основним завданням усіх гілок публічної влади стало об'єднання навколо Інституту Президента України, як представницького органу влади, який є виразником волі всього українського народу.

У перші дні війни всі укази Президента і закони України були спрямовані на забезпечення обороноздатності країни, життєдіяльності населення, функціонування фінансової та економічної складових країни, функціонування інфраструктури критичного значення. Діяльність військового командування разом із Міністерством внутрішніх справ України, іншими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування швидко перелаштувалися на забезпечення, передбачених Законом України «Про правовий режим воєнного стану» [3], заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави.

Нами проаналізовано Закони України й Укази Президента України у період першого місяця війни на території нашої держави, визначено і класифіковано основні завдання, покладені на представницькі органи влади (Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, органи місцевого самоврядування), які обрані на загальнонаціональних виборах і відіграють суттєву роль у публічному управлінні в умовах демократії (табл.1) .

Таблиця 1. Класифікація законів України та указів Президента України у перший місяць війни з рф

Основні спрямування змісту чинної законодавчої бази у перший місяць війни:				
військово-оборонне	фінансово-економічне	кадрове	соціально-гуманітарне	мотиваційне
<ul style="list-style-type: none"> – введення воєнного стану в Україні, – загальна мобілізація, – використання ЗСУ та інших військових формувань, – введення в дію плану оборони України та Зведеного плану територіальної оборони України 	<ul style="list-style-type: none"> – переорієнтація фінансового та економічного сектору, – зміни в державному бюджеті, – повне забезпечення потреб оборонного комплексу України, – залучення додаткових коштів від міжнародних установ, – підтримка малого, середнього та великого бізнесу, – спрощення податкового навантаження на бізнес, – митні пільги, – допомога з переміщенням підприємств до більш безпечних територій 	<ul style="list-style-type: none"> – призначення та звільнення з посад керівників відповідних державних та військових органів, держадміністрацій, – відсторонення від діяльності/ тимчасові обмеження/ закриття партій та громадських організацій опозиційного спрямування, – забезпечення працездатності всіх необхідних установ з компетентним керівництвом задля оборони територіальної цілісності і незалежності України 	<ul style="list-style-type: none"> – забезпечення безпеки населення України, – робота на уникнення гуманітарно-продовольчих криз, – підтримка безпечної евакуації та переміщення громадян територією України, – підтримка біженців, – забезпечення роботи гуманітарних коридорів 	<ul style="list-style-type: none"> – нагородження громадян, які мають вагомий внесок в забезпеченні обороноздатності, функціонування соціальної та економічної складової державності України в умовах воєнного стану, – визначення відповідальних експертних та компетентних осіб військового сектору, які приймають активну участь у забезпеченні обороноздатності України в умовах воєнного стану зі сторони Верховного Головнокомандувача Збройних сил України

Джерело: авторська розробка на основі чинного законодавства України.

Як бачимо з табл. 1, всі законодавчі акти, прийняті в період першого місяця війни України з рф, нами класифіковані на п'ять категорій, кожна з яких характеризує пріоритетні напрями діяльності всіх органів публічної влади у цей час. З'ясовано, що найбільше уваги було приділено фінансово-економічним питанням (8 нормативно-правових актів), воєнним і соціально-гуманітарним (по 4 нормативно-правових акти), кадровим (3 акти) і мотиваційним (2 акти).

Це свідчить про те, що в кризових умовах керівництвом країни застосовано базові засади кризового менеджменту, в основі якого лежать принципи оперативності, відповідальності, транспарентності, коли: «відкидаються ілюзії і все називається своїми іменами; тимчасово реорганізується менеджмент для спрощення і прискорення прийняття рішень; керівники не бояться брати на себе відповідальність за важкі і непопулярні рішення; рішення приймаються дуже швидко; менеджмент працює на межі можливостей до тих пір, поки ситуація не стабілізується» [2].

Оперативність у прийнятті політико-управлінських рішень, зокрема, проявляється у кількості прийнятих законодавчих актів. За перший місяць війни з рф їх прийнято 21. Для прикладу до війни з рф, в Україні було прийнято у січні 2022 року – 6 законодавчих актів.

Відповідальність посадових осіб представницьких органів влади проявляється в їх об'єднанні навколо політичних лідерів – керівників парламентських партій, парламентських фракцій, голів місцевих рад, політичних керівників інших органів публічної влади. Свідченням цього є доволі низький рівень колабораціонізму («співпраці населення або громадян держави з ворогом в інтересах ворога-загарбника на шкоду самій державі чи її союзників і участь у переслідуванні патріотів країни» [1]) на тимчасово окупованих територіях, а також – «вимога священників УПЦ Московського патріархату віддати під церковний трибунал очільника російської православної церкви патріарха Кирила через його позицію щодо війни в Україні та прихильність до «русского мира» [4].

Транспарентність у діяльності публічних органів влади у період війни забезпечується превентивними заходами щодо викривлення інформації про війну і посиленням демонстрації про реальні факти війни через різноманітні засоби масової інформації.

Як висновок, зазначимо, зазначені принципи кризового управління потребують постійного розвитку в діяльності публічних службовців різних рівнів публічного управління з метою забезпечення оперативного вирішення проблем військово-оборонного, фінансово-економічного, кадрового, соціально-гуманітарного, мотиваційного спрямування, а системний моніторинг чинного законодавства, за запропонованою нами класифікацією, сприятиме визначенню вектору зміни у пріоритетних напрямках діяльності держави в умовах війни.

Список використаних джерел

1. Колабораціонізм. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Колабораціонізм>
2. Кризовий менеджмент. URL: <https://marka-capital.com/krizovij-menedzhment/>.
3. Про правовий режим воєнного стану: Закон України. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T001647>
4. 47-й день повномасштабної війни рф проти України (текстовий онлайн). URL: <https://hromadske.ua/posts/47-j-den-povnomasshtabnoyi-vijni-rosiyi-proti-ukrayini-tekstovij-onlajn>

Ангеліна Бондаренко, студентка 1-го року навчання ОП «Парламентаризм і парламентська діяльність» Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Angelina Bondarenko, 1st year master student of educational program «Parliamentarism and parliament activity» of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: **Лідія Даниленко**, д.пед.н., професор, професор кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ ПРОТИДІЇ ПОЛІТИЧНІЙ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

PECULIARITIES OF THE SYSTEM OF COUNTERING POLITICAL CORRUPTION IN UKRAINE

The peculiarities of the system of counteracting political corruption in Ukraine before and during the war are described, the prospects of improving the political system and public administration are outlined, the experience of Finland on the application of precautionary instruments to counteract political corruption in the public administration system is analyzed.

Keywords: corruption, anti-corruption measures, state authorities, public administration.

Аналізуючи стан запобігання та протидії корупції, слід зазначити, що в Україні вона виявляється, передусім, у формі зловживань у структурі органів державної влади. Основним фактором, що спричиняє зростання її рівня, є недосконалість чинного законодавства, яке передбачає надто широкі дискреційні (дозвільно-розпорядчі) повноваження посадових і службових осіб. Це є однією з причин корупційних зловживань під час проведення державних закупівель, надання адміністративних послуг, прийняття рішень на власний розсуд.

Запобігання корупції потребує зменшення кількості дозвільних документів, податків і зборів, що ускладнюють підприємницьку діяльність, призводять до підвищення вартості та зниження якості товарів, робіт і послуг унаслідок закладення в їх ціну «корупційного податку». Широке повноваження контрольних органів і недосконалість механізму проведення перевірок збільшує корупційні ризики під час ведення бізнесу, знижує інвестиційну привабливість країни та її конкурентоспроможність.

Потребують удосконалення механізм ротації кадрів, якість перевірки на відповідність професійним і моральним якостям, а також процедура проведення конкурсу на заміщення вакантних посад й атестації.

На даний момент в Україні воєнний стан через військову агресію росії, тому багато адміністративних процедур спрощено, а деякі функції держави не виконуються, не можуть бути виконані згідно чинного законодавства, а деякі, навпаки, діджиталізовані і реалізуються надзвичайно швидко та ефективно.

До війни зовнішня політика країн ЄС не допускала існування країни з таким високим рівнем корупції в центрі Європи. Саме тому корумпована на всіх щаблях влади Україна не становила інтересу для міжнародної спільноти, її не сприймали як надійного стратегічного партнера, оскільки корупція впливає на інвестиційну привабливість держави, обмежує бізнес-інтереси, руйнує судову систему й тим самим нівелює законність, гарантії права власності, демократію, права та свободи громадян. Саме за індексом корумпованості країни міжнародні експерти оцінюють її життєвий рівень, соціальну та економічну розвиненість, наближення до європейської інтеграції [3].

Сьогодні, коли Україна заповнює анкету на вступ до ЄС, антикорупційна політика має стати невід'ємною складовою внутрішньої політики.

Антикорупційна політика України охоплює низку положень щодо запобігання та протидії корупції, що містяться в чинних актах законодавства, підзаконних нормативно-

правових актах й утворюють певну ієрархічно впорядковану систему, яка має у своєму складі підсистеми. Антикорупційна правова база в Україні є «...досить розгалуженою та громіздкою: її формують близько 30 основних законів та понад 50 підзаконних нормативно-правових актів антикорупційного спрямування» [4].

Перше, що необхідно Україні для ефективної реалізації антикорупційної політики, – це політична воля. По-друге, принцип верховенства права має бути не просто декларацією, а реально діяти на всіх рівнях влади. По-третє, тісна співпраця з неурядовими організаціями є запорукою здійснення громадського контролю та формування в громадян свідомого негативного ставлення до корупційних виявів.

Налагодження конструктивного партнерства органів державної влади з громадськими організаціями в антикорупційній сфері має забезпечити формування негативного ставлення до будь-яких виявів корупції в суспільстві. Водночас реальна політична воля керівництва країни сприятиме обмеженню можливостей щодо корупційних діянь в органах державної влади.

Корупцію неможливо знищити в певному конкретному публічному органі або за допомогою лише одного органу. Це явище системне, тому долати його необхідно також системно і спільними зусиллями.

На даний момент реальний результат від антикорупційної політики вже можна буде побачити у найближчій перспективі. Сьогодні все ще спостерігається комплекс системних проблем. Передусім це стосується недосконалості системи критеріїв оцінки ефективності антикорупційної політики, яка потребує перегляду задля підвищення функціональності. Зокрема, науковці акцентують увагу на таких аспектах вказаної проблеми:

- оцінювання ефективності реалізації державної антикорупційної політики не може зводитися лише до сумарної оцінки результативності діяльності суб'єктів її реалізації. Ефективність варто визначати з урахуванням кількісних та якісних показників, які відображають реальний стан змін у суспільних відносинах, опосередкований застосуванням програмованих та інших антикорупційних заходів;

- вирішальним чинником ефективної антикорупційної політики в державі є досить чітко визначена нормативно-правова база, яка містить понад сто законів, указів, розпоряджень Президента України, постанов Кабінету Міністрів України, галузевих нормативних документів. Однак за роки незалежної Української держави не вдалося досягти реального функціонування в Україні загально визнаних державно-правових принципів верховенства права, пріоритетності прав і свобод людини порівняно з іншими цінностями;

- ефективність державної антикорупційної політики, окрім політичної волі, залежить від законодавчого забезпечення, наявності дієвої системи державних органів, забезпечення належного координування процесів формування і реалізації політики протидії корупції, превентивних заходів запобігання, а також її подолання;

- складність вирішення проблеми оцінки ефективності реалізації антикорупційної політики в науково-теоретичному вимірі зумовлена її багатогранністю й недостатньою розробленістю теоретико-методологічної основи антикорупційної політики, зокрема браком вироблення та здійснення цільових антикорупційних заходів, відсутністю критеріїв оцінки ефективності антикорупційних заходів, недостатнім вивченням зарубіжного досвіду, непереконливою обґрунтованістю сучасних антикорупційних стимулів і відповідно їх неспроможністю протидіяти дедалі більшій витонченості корупційних проявів [1].

Українська влада вжила ряд заходів щодо посилення антикорупційної діяльності. Разом з тим, на сучасному етапі вкрай важливо реалізувати прийняте антикорупційне законодавство, визначити механізм його реалізації у діяльності спеціалізованих органів, а також виправити ті законодавчі недоліки, які були допущені.

Досить показовим прикладом виваженої імплементації європейського комунітарного права в національне законодавство та застосування запобіжних інструментів протидії політичній корупції в системі державного управління є досвід Фінляндії. Так, у Фінляндії не існує спеціальної стратегії стосовно протидії політичній корупції в органах державної влади. Так само не існує спеціальних антикорупційних законів. Замість цього в країні діють запобіжні

антикорупційні норми, виписані в низці правових актів про державну службу та фінансування політичних партій. Конституція Фінляндії забезпечує гарантії проти зловживання державною владою. Зокрема, вона регламентує рішення про призначення високопоставлених урядових чиновників. Воно приймається на конкурсній основі та враховує спеціальні вимоги до етики й моралі. Відповідно Закон «Про державних цивільних службовців» 1994 р. передбачає подання публічними службовцями декларації про участь у комерційній діяльності, особистих позиках, майні, додатковій роботі. Закон «Про перевірку безпеки» визначає умови з перевірки даних осіб, які подають заяву на зайняття певної посади. Слід визнати, що найменш враженою політичною корупцією в Європейському Союзі цю країну робить більшою мірою не вплив європейських комунітарних норм, а прозорість національного державного управління, істотний рівень політичної культури посадовців, значна громадська активність (її роль виконує у Фінляндії ЗМІ), а також висока довіра громадян до органів влади [5].

Як бачимо, одними з пріоритетних заходів з формування та реалізації антикорупційної політики України на наступні роки є вдосконалення правового регулювання питань запобігання та протидії корупції, формування в суспільстві нетерпимого ставлення до корупції в усіх сферах суспільного життя та у приватному секторі, посилення інституційної спроможності державних органів, повноваження яких спрямовані на подолання корупції, а також запровадження правової антикорупційної освіти. Зміст такої освіти має бути спрямований на роз'яснення: суті антикорупційної політики, окремих найбільш важливих антикорупційних заходів та положень антикорупційного законодавства; негативних наслідків корупції як для суспільства та держави загалом, так і для кожного громадянина; соціальної та правової суті корупції, найбільш типових форм корупційних проявів; найбільш поширених (типових) корупційних ситуацій, які можуть виникати у повсякденному житті, та правових засобах їх уникнення або виходу з них; повноважень державних органів, їх посадових та службових осіб, у тому числі повноважень правоохоронних органів, зокрема у сфері протидії корупції; видів корупційних правопорушень та відповідальності за їх вчинення; шляхів та форм розвитку інститутів громадянського суспільства [2].

Крім того, необхідно імплементувати до законодавства України положення нормативно-правових актів ЄС та найкращих практик з питань:

- розшуку та виявлення активів, на які може бути накладено арешт у судовому провадженні в цивільних та кримінальних справах;
- повернення (стягнення) активів, здобутих злочинним шляхом (у тому числі корупційним), на користь держави;
- повернення до України активів, що прямо чи опосередковано походять з України, здобуті злочинним шляхом (у тому числі корупційним), та надалі примусово стягнуті за рішеннями закордонних юрисдикційних органів на користь іноземних держав;
- розподіл зазначених вище активів між іноземними державами та Україною [6].

Отже, наша держава знаходиться в активній фазі боротьби за незалежність і реалізацію європейських цінностей прозорого державного управління, якому нехарактерна корупційна складова.

Список використаних джерел

1. Дем'янчук В. А. Дискусійні аспекти оцінки ефективності антикорупційної політики України. Прикарпатський юридичний вісник, 2017. Вип. 6 (2). С. 17 – 20.
2. Дяченко О. П. Імплементация зарубіжного досвіду щодо формування антикорупційної політики України. Інвестиції: практика та досвід, 2017. № 17/2017. С. 17 – 20.
3. Реформа управління допоможе Україні позбутися корупції. URL.: <http://ipress.ua/news/>.
4. Соловійов В. М. Запобігання і протидія корупції в державному управлінні України: монографія. Київ: Ін-т законодавства Верховної Ради України, 2012. 508 с.
5. Тіньков А. Л. Особливості протидії політичній корупції в країнах ЄС. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej14/txts/Tinkov.pdf>.
6. Щербаківа К. Антикорупційні програми як складова системи запобігання і протидії корупції. Юридична газета. 2019. 25 черв. (№25/26). С. 32 – 33.

Андрій Гачков, здобувач ступеня доктора філософії з політології Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Andrey Gachkov, Candidate of Philosophy in Political Science of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: **Лідія Даниленко**, д.пед.н., професор, професор кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВІТЧИЗНЯНУ ПАРЛАМЕНТСЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ

PROBLEMS OF IMPLEMENTATION OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN DOMESTIC PARLIAMENTARY ACTIVITIES

Problems of introduction of innovative technologies in parliamentary activity are defined. It is a kind of political and managerial activity of the highest legislative body in the state. Its subjects are participants in the legislative and legislative processes.

It was found that in Ukraine the legislative process is provided by parliamentarians elected in national elections from political parties; legislative process – subjects of legislative initiative (President of Ukraine, People's Deputies of Ukraine, Cabinet of Ministers of Ukraine) and representatives of civil society and business.

It is determined that the legislative process in Ukraine requires the development of modern computer, telecommunications, satellite, digital technology to create an electronic parliament. It actively uses such innovative tools as «e-agenda of the plenary session», «e-protocol», «e-committee», «e-document flow», «e-petitions», «open data», internal portal, «E-office of the deputy», etc; legislative – increasing the level of involvement of young people in parliamentary activities and the level of political culture of society.

Keywords: parliamentary activity, innovative technologies, legislative and legislative processes, parliamentarian.

Як зазначалось нами раніше, інноваційна законодавча і законотворча діяльність є складовими інноваційної парламентської діяльності, яка обумовлена застосуванням нових чи вдосконалених форм активної взаємодії її суб'єктів у державі [1]. Такими суб'єктами активної взаємодії в державі у сфері реалізації публічної політики є суб'єкти законодавчої ініціативи (Президент України, народні депутати України, Кабінет Міністрів України) і, залучені до неї, представники громадянського суспільства та бізнесу.

Для активізації їх взаємодії на сучасному етапі розвитку України, коли відбувається її цифрова трансформація [6-7], актуальним постає питання застосування інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ) і сучасних комп'ютерних програм.

Відповідно до Закону України «Про Національну програму інформатизації», інформаційна технологія – це «цілеспрямована, організована сукупність інформаційних процесів з використанням засобів обчислювальної техніки, що забезпечують високу швидкість обробки даних, швидкий пошук інформації, розосередження даних, доступ до джерел інформації незалежно від місця їх розташування» [7].

Нами розглянуто застосування ІКТ у парламентській діяльності, зокрема у законотворчому й законодавчому процесах.

1. У законотворчій інноваційній діяльності в Україні активно застосовуються ІКТ на різних заходах – круглих столах, конференціях, семінарах, форумах, парламентських слуханнях, засіданнях політичних партій, в органах публічної влади тощо. В результаті створюється відповідна електронна мережа, яка об'єднує експертне середовище на засадах законності, гласності, демократизму, додержання міжнародних стандартів, техніко-юридичної досконалості, науковості, моральності, професіоналізму, ефективності, інформаційності і сприяє формуванню базової основи конкретного законодавчого акту.

Перешкодами у цій діяльності, на наш погляд, є низький рівень залучення комп'ютерно грамотних громадян молодого віку (18-39 років) до законотворчої діяльності, на відміну від громадян старшого віку, які мають нижчий рівень інформаційної компетентності, але, вищий рівень політичної активності [3]. Тобто, в парламентській діяльності більш активними виступають громадяни старшого віку (старші 50 років) [4]. Тому важливим є залучення молоді до політичної участі, яка є однією з характеристик політичної культури суспільства [5] і проявляється у різноманітних формах співробітництва з державними інститутами, інститутами громадянського суспільства, з іншими суб'єктами політичного процесу, у тому числі і в законотворчій діяльності.

2. У законодавчій діяльності застосування ІКТ є не менш важливим. Це стосується, зокрема, проведення пленарних засідань у Верховній Раді України, засідань парламентських фракцій і комітетів, погоджувальної ради на сучасному рівні. Особливо важливим є питання реалізації програми створення електронного парламенту (е-парламенту), прийнятої у 2016 році [2]. Головною її складовою є сформованість єдиної інфраструктури автоматизованої інформаційної взаємодії всіх учасників парламентської діяльності, як суб'єктів законодавчої ініціативи (Президент України, народні депутати України, Кабінет Міністрів України), так і залучених представників громадянського суспільства та бізнесу.

Запровадження е-парламенту сприятиме новому способу взаємодії на основі широкого застосування ІКТ, підвищенню ефективності і якості надання парламентських послуг, пов'язаних із прийняттям життєво-важливих для держави і суспільства законів. Але проблемою її вирішення вбачаємо відсутність чинного законодавства щодо запровадження е-парламенту в Україні і, відповідно, системного застосування таких інноваційних інструментів, як «е-порядок денний пленарного засідання», «е-протокол», «е-комітети», «е-документообіг», «е-петиції», «open data», внутрішній та зовнішній портали, «е-кабінет народного депутата» тощо [2].

Про це йшлося, зокрема, під час інтерактивної панельної дискусії «Парламент ДІЄ: цифрове майбутнє та інновації в роботі Верховної Ради України», яка відбулась у Верховній Раді України 9 лютого 2022 року, метою якої було обговорення можливих векторів та майбутньої співпраці в реалізації ідеї цифрової трансформації українського парламенту.

Під час дискусії розглядалися питання щодо цифровізації та нової якості парламентаризму; інноваційного оновлення Верховної Ради України та її Апарату; розроблення дорожньої карти цифрової трансформації вітчизняного парламенту; забезпечення е-інструментами народних депутатів та їхніх помічників, втілення ІКТ. Серед проблем була визначена і проблема захисту даних, які потребують технологічного вирішення.

Як висновок зазначимо, що світовою тенденцією розвитку цифрового суспільства є впровадження і розвиток електронної демократії, сутність якої характеризується застосуванням ІКТ, які сприяють підвищенню рівня відкритості і прозорості всіх суб'єктів публічної політики та публічного управління, зокрема й парламентської діяльності. Однак, як виявилось на у ході нашого дослідження, проблемами їх застосування в Україні є низький рівень залучення молоді до парламентської діяльності та відсутність законодавчої бази щодо створення е-парламенту, які потребують подальшого обґрунтування і вирішення.

Список використаних джерел

1. Гачков Андрій. Розвиток діяльності парламенту засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Практична політологія: тенденції і перспективи : матеріали І-ї Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (Київ, 17 березня 2-21 р.) / за заг. Ред. В.А.Гошовської. Київ.: НАДУ. 2021. 112с., С. 15-19. URL: <http://academy.gov.ua/parliaments/?lang=ukr&tip=dop&tipn=Page&page=3>

2. Електронний парламент: від паперу до е-парламенту. URL: <https://www.rada.gov.ua/uploads/documents/36112.pdf>

3. Іванюк О.В., Довженко В.А., Кравець І.В. Перспективи впровадження інформаційних технологій у вітчизняній системі публічного управління. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/4_2018/37.pdf

4. Названий вік найбільш активних виборців на місцевих виборах. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2020/10/28/novyna/suspilstvo/nazvanyj-vik-najbilsh-aktyvnykh-vyborcziv-miscevykh-vyborax>

5. Політична участь як показник рівня політичної культури суспільства: практичний посібник / авт. кол.: В.А.Гошовська [та ін.]: за ред. В.А.Гошовської. Київ : НАДУ, 2021. 130 с.

6. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 03 березня 2021 р. № 179. URL: <https://www.kmu.gov.ua/nras/prozatverdzhennya-nacionalnoyi-eko-a179>

7. Про Національну програму інформатизації: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/98-вр#Text>

Ольга Горулько, здобувачка ступеня доктора філософії з політології Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Olga Gorulko, Candidate of Philosophy in Political Science of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: **Лідія Даниленко**, д.пед.н., професор, професор кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ІНСТРУМЕНТИ ПІДВИЩЕННЯ ТЕМПІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ГЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ПАРЛАМЕНТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

TOOLS OF INCREASING THE RATE OF IMPLEMENTATION OF GENDER POLICY IN THE FIELD OF PARLIAMENTARY ACTIVITY

The article notes that today Ukraine has an appropriate institutional system responsible for the implementation of state gender policy, which is comprehensively reflected in the system of regulations of international, domestic, regional and sectoral orientation.

However, the pace of its implementation in all spheres of life of the state, in particular in the parliament, remains slow. It was revealed that the reason for this slowdown is the lack of a clear division of administrative functions between the main subjects of parliamentary activity, which includes the Institutes of Representatives of the Verkhovna Rada Commissioner for Human Rights, Non-Discrimination, Gender Equality and the Government on Gender Policy. Characterized their powers, functions and clarifications are described, which are based on the principles of scientific management and include the functions of decision-making, planning, organization, coordination, adjustment, accounting and control.

The study identified gaps in the providing coordination function in their activities; established the role of the subject and object of management in increasing the dynamism of the system in achieving results from the implementation of gender policy; proposals have been developed to strengthen the role of the representative of the Government Commissioner for Gender Policy in the adoption of state regulations in this area.

Keywords: gender policy, parliamentary activity, gender-sensitive parliament.

Реалізація політики рівних прав та можливостей для жінок і чоловіків виступає індикатором етичності, прозорості, готовності до демократичних перетворень. У цьому велику роль відіграє Верховна Рада України (ВРУ), яка робить важливі кроки у зазначеному напрямі відповідно до вимог міжнародних стандартів і часу.

Однак, на наш погляд, в Україні досить повільно відбувається становлення гендерної політики, спрямованої на забезпечення гендерного мейнстрімінгу, який набув пріоритетності у європейській практиці діяльності органів публічної влади і політичних партій і тому потребує підвищення активності у цьому напрямі всіх вітчизняних представницьких органів влади, зокрема і Верховної ради України.

Такий висновок ми робимо в результаті проведеного нами аналізу чинного законодавства України у сфері гендерної політики і, розробленої нами відповідної класифікації нормативно-правових актів, що ґрунтується на застосуванні різних наукових підходів до розгляду гендерних проблем. А саме: гендерно-нейтрального, за якого більшість нормативно-правових актів мають декларативний характер; системного, за якого формується антидискримінаційне законодавство й гендерна політика в усіх сферах життєдіяльності держави; стандартизованого, за якого здійснюється збір інформації щодо гендерних питань за єдиними критеріями, запроваджується державна гендерна статистика, створюються умови для досягнення гендерного мейнстрімінгу.

На основі такої класифікації чинного законодавства у сфері гендерної політики нами визначено, що в Україні державна гендерна політика формується доволі повільно і поетапно. А саме, починаючи з 2005 року, з моменту прийняття базових нормативно-правових актів, що ґрунтуються на міжнародному досвіді (етап формування); далі набуває свого розвитку з 2017 року (етап реалізації), з моменту розроблення і впровадження комплексу нормативно-правових

актів, якими визначено суб'єктів реалізації гендерної політики на всіх рівнях політики і публічного управління та їх повноваження; нині перебуває на етапі створення системи оцінювання – з 2020 року по теперішній час, з моменту запровадження державної статистичної звітності щодо дотримання принципів гендерної рівності і недискримінації за ознакою статі на основі відповідних критеріїв й індикаторів оцінювання, так званих гендерних (гендерно чутливих) індексів.

Таким чином, з'ясовано, що в Україні понад двадцять років формується гендерна політика, зокрема і у сфері парламентської діяльності. Вона забезпечується відповідними нормативно-правими актами – Конституцією України, виборчим законодавством, регламентом ВРУ, положеннями про діяльність комітетів і фракцій парламенту, парламентарів, законів про діяльність політичних партій, громадських організацій тощо.

У цілому це сприяло забезпеченню гендерно збалансованого представництва у політиці. Нині у ВРУ IX скликання у 2019 році найбільша кількість жінок серед парламентарів (89 осіб, що становить 21 % загального складу).

Для порівняння станом на 2018 р. середній показник представництва жінок у національних парламентах країн Європи (членів ОБСЄ) становила 27,7%, у скандинавських країнах середній показник- 41,4%, у парламентах світу загалом – 24% [1].

Тобто, в Україні спостерігається тенденція формування гендерно сенситивного парламенту, тобто такого парламенту, який «відповідає потребам й інтересам чоловіків і жінок у його структурі, операціях, методах і у роботі в цілому» [2], який впроваджує гендерно-правову експертизу законодавства, забезпечує гендерну збалансованість керівного складу парламенту, регулює етичну поведінку парламентарів з урахуванням заборони гендерної дискримінації та проявів сексизму.

Не зважаючи на ці позитивні зрушення у гендерному питанні, ми все ж вважаємо, що такий динамізм формування й реалізації державної гендерної політики є недостатній. І причину такого низького темпу вбачаємо у не чітко визначених повноваженнях і функціях основних суб'єктів парламентської діяльності, до яких ми відносимо представника Уповноваженого з дотримання прав і свобод Секретаріату Уповноваженого ВРУ з прав людини і представника Урядового уповноваженого з питань гендерної політики. Ці суб'єкти входять до складу Інституту омбудсмена, який є відповідальним за контроль дотримання законних прав й інтересів громадян у діяльності органів виконавчої влади і посадових осіб у сфері гендерної політики. Однак, як виявилось у ході нашого дослідження, саме функції контролю і координації є недостатньо визначеними в їхніх посадових інструкціях.

Тому у сфері парламентської діяльності нами пропонуються такий інструмент підвищення темпів реалізації гендерної політики, як уточнення управлінських функцій для її основних суб'єктів. А саме :

- представник Уповноваженого з дотримання прав і свобод Секретаріату Уповноваженого ВРУ з прав людини повинен виконувати функції: прийняття рішення щодо планування гендерно-правової експертизи законопроектів, чинних законів та їх удосконалення; організація і координація діяльності зі ЗМІ, судами, іншими структурними елементами ВРУ; облік звернень громадян щодо порушення гендерного законодавства; контроль за дотриманням парламентарями, Апаратом ВРУ, комітетами і фракціями ВРУ гендерного законодавства;

- представник Урядового уповноваженого з питань гендерної політики, який повинен виконувати функції: планування сприяння реалізації гендерної політики; організація й участь у міжнародних і державних зустрічах і форумах, організації співпраці та взаємодії з громадянським суспільством; координація, облік, моніторинг, контроль діяльності міністерств і відомств у сфері реалізації гендерної політики.

Як висновок зазначимо, що уточнення функцій основних суб'єктів парламентської діяльності у сфері реалізації державної гендерної політики сприяє: виявленню прогалин у забезпеченні координаційної функції в їх діяльності; встановленню організаційної структури управління підвищенням динамізму системи у досягненні результатів від реалізації гендерної політики; внесенню пропозицій щодо посилення ролі представника Урядового уповноваженого з питань гендерної політики при прийнятті державних нормативних актів у цій сфері.

Список використаних джерел

1. Місце жінки в політиці: що змінилося? <https://www.prostir.ua/?focus=mistse-zhinky-v-politytsi-scho-zminylosya>

Gender-Sensitive Parliaments: A Global Review of Good Practice, Inter-Parliamentary Union, Reports and Documents. 2011. No. 65. P. 6 hJ p://www.ipu.org/pdf/publications/gsp11-e.pdf

Володимир Дзезга, здобувач ступеня доктора філософії з публічного управління та адміністрування Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка (кафедра парламентаризму)

Volodymyr Dzeha, Doctor of Philosophy in Public Administration and Administration of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv (Department of Parliamentarism)

<https://orcid.org/0000-0003-2745-4187>

Науковий керівник: **Лідія Даниленко**, д.пед.н., професор, професор кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

РОЗВИТОК ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПУБЛІЧНОГО СЛУЖБОВЦЯ ЯК НЕВІД'ЄМНОЇ СКЛАДОВОЇ ЙОГО ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ

DEVELOPMENT OF ORGANIZATIONAL COMPETENCE OF A CIVIL SERVANTS AS AN INTEGRAL COMPONENT OF HIS PROFESSIONALISM

The article mentions the need to create conditions for the development of organizational competence of public servants, which would meet not only the political and managerial characteristics of public administration, but also behavioral (value).

On the example of the reform of decentralization of power in Ukraine, it is considered that the political conditions for the development of organizational competence of local government officials are provided by their knowledge and experience in applying current legislation; managerial – professional knowledge, skills and experience of their application; behavioral – additional knowledge, skills, abilities and experience of applying the principles of new public management and modern theories of self-government, such as the theory of free community, community theory, state theory, the theory of municipal dualism.

It was found that the development of organizational competence of local government officials contributes to the success of the decentralization reform in Ukraine, taking into account such characteristics of the local government system as territorial, functional, political, administrative, managerial, marketing, and political, legal, social and economic, organizational and functional, integration, control and evaluation of its indicators.

Keywords: organizational competence, professionalism, public servant of local self-government, reform of decentralization of power, principle of devolution.

В умовах реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні важливим є розвиток організаційної компетентності публічних службовців як невід'ємної складової їх професіоналізму у сфері публічного управління й адміністрування. Це пояснюється потребою якісної реалізації реформ, які передбачені в Україні, зокрема реформи децентралізації влади, що ґрунтується на засадах Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади [3].

З'ясовано, згідно типології країн, розробленої Дж. Хофстедом, що серед держав світу, англосаксонські країни є лідерами у сприйнятті і проведенні реформ у публічному управлінні [5]. Це означає, що у цих країнах сформована висока суспільна культура, зокрема щодо втілення основ нового публічного менеджменту, і тому успішно вирішуються питання реформ.

В Україні ж питання володіння публічними службовцями основами нового публічного менеджменту є недостатнім. За нашими емпіричними дослідженнями 56% респондентів (публічних службовців місцевого самоврядування – ПОМС), наприклад, не розуміють сутності принципу деволюції, як «врегульованого законом передання повноважень з центрального уряду суверенної держави до уряду на субнаціональному рівні, наприклад, на обласному, місцевому чи державному» [2]. Хоча, саме за умов застосування цього принципу в діяльності ПОМС

відбувається формування політичної влади на місцях; встановлюються чіткі кордони територій, в межах яких діє місцева влада; набувається органами місцевої влади статус юридичної особи; розвивається механізм транспарентності місцевої влади; формуються взаємовигідні відносини між центральними та місцевими рівнями влади. А також – створюються умови для усунення інших проблем у проведенні реформи місцевого самоврядування в Україні, визначених Концепцією реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні [3].

Для якомога більш швидкої адаптації ПОМС до умов реформування місцевого самоврядування і визнання ними принципу деволюції, нами пропонується відповідна модель розвитку їх організаційної компетентності, яка є складовою їхнього професіоналізму у сфері публічного управління та адміністрування і ґрунтується на оволодінні додатковими знаннями, вміннями, навичками та досвідом щодо:

- чинної нормативно-правової бази у сфері забезпечення децентралізації влади;
- наукових засад нового публічного менеджменту та сучасних теорій самоврядування, таких як теорія вільної громади, громадівська теорія, державницька теорія, теорія муніципального дуалізму;

Міжнародних стандартів якості ISO серії 9000.

Тому, для досягнення успіху в реалізації реформи децентралізації, до системи знань, умінь, навичок і досвіду, що сприяють розвитку організаційної компетентності ПОМС у сфері забезпечення реформи децентралізації влади в Україні, нами віднесено:

- сукупність додаткових знань і вмінь застосування територіальних, функціональних, політичних, адміністративних, менеджерських і маркетингових характеристик місцевого самоврядування;

- навички і досвід застосування політико-правових, соціально-економічних, організаційно-функціональних, інтеграційних, контрольних-оціночних показників діяльності органів місцевого самоврядування (див. табл.1).

Таблиця 1. Розвиток управлінських знань, умінь, навичок, досвіду – складових організаційної компетентності ПОМС (за характеристиками, показниками й умовами забезпечення реформи децентралізації)

управлінські знання і вміння щодо застосування характеристик забезпечення реформи:					
територіальний	функціональний	політичний	адміністративний	менеджерський	маркетинговий
управлінські навички і досвід застосування показників успішного забезпечення реформи:					
соціально-економічні	контрольно-оціночні	політико-правові	організаційно-функціональні	когнітивні	ціннісні
умови успішного забезпечення реформи:					
управлінські		політичні		поведінкові /ціннісні/	

Джерело: розробка автора на основі [1; 4–6].

Як видно з таблиці 1, ми розглядаємо розвиток організаційної компетентності ПОМС в Україні як системне забезпечення їх додатковими знаннями, вміннями, навичками, досвідом, що ґрунтуються на сучасних теоріях публічного управління і сприяють забезпеченню успішності реформи децентралізації влади, а також – реалізації ними принципу деволюції.

Як висновок, пропонується визначати розвиток організаційної компетентності ПОМС для успішної реалізації реформи децентралізації влади в Україні не лише шляхом забезпечення політичних й управлінських умов, пов'язаних із чинним законодавством і рівнем професіоналізму, а й умов, які сприятимуть покращенню їх поведінкової складової організаційної компетентності, що ґрунтується на цінностях менеджеріалізму і лідерства, якісного управління територією, запровадження чітких і прозорих контрольних-оціночних показників діяльності, високому рівні виконання посадових обов'язків.

Список використаних джерел

1. Вплив «нового менеджеріалізму» на реформування європейських соціальних служб. URL: <https://buklib.net/books/27480>

2. Деволюція. URL: https://www.google.com/search?q=%D0%B4%D0%B5%D0%B2%D0%BE%D0%BB%D1%8E%D1%86%D1%96%D1%8F&rlz=1C1CHFX_enUA732UA732&oq=%D0%B4%D0%B5%D0%B2%D0%BE%D0%BB%D1%8E%D1%86%D1%96%D1%8F&aqs=chrome..69i57j0l4.2375j0j8&sourceid=chrome&ie=UTF-8

3. Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: Розпорядження Кабінет Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>

4. Нестерович В. Ф. Децентралізація як конституційний принцип здійснення публічної влади на регіональному та місцевому рівнях. URL: <https://visnik.dduvs.in.ua/wp-content/uploads/2019/12/3-19-ua/10.pdf>

5. Поліщук В.С. Новий публічний менеджмент як посткласична парадигма державного управління: автореф. дис. на зд. н.ст.к.н.держ. упр.: 25.00.01 – теорія та історія державного управління. К. : Інститут законодавства Верховної Ради України. 2017. 22 с.

6. Managing Decentralisation: A New Role for Labour Market Policy, Organisation for Economic Co-operation and Development, Local Economic and Employment Development (Program), OECD Publishing, 2003, p 135, ISBN 978-92-64-10470-9

УДК [177+394]:821.161.2

Надія Єршова, аспірантка кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Nadiia Yershova, Graduate Student of the Department of Parliamentarism of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

<https://orcid.org/0000-0001-6923-6570>

Науковий керівник: **Ігор Рейтерович**, к.політ.н., доцент, доцент кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ВІДБИТОК ШЕВЧЕНКІВСЬКОЇ ІДЕЇ ГУМАНІЗАЦІЇ СВІТУ В ДЕМОКРАТИЧНИХ ПЕРЕТВОРЕННЯХ В УКРАЇНІ

REFLECTION OF SHEVCHENKO'S IDEA OF WORLD HUMANIZATION IN DEMOCRATIC TRANSFORMATIONS IN UKRAINE

Comprehension of the «humanism» and «democracy» of T. Shevchenko's literary creativity, and hence his personality and worldview, is important for both Ukrainians and all moral people. Every generation, especially at a turning point, is zealously engaged in «new readings of Shevchenko», demonstrating in such way the longevity of Ukrainianness, its culture, mentality, national identity, public self-government, statehood and sovereignty. Shevchenko's poetics with humane sensuality, with faith in the inviolability of the human spirit, enlightenment and national self-awareness of the people, with the embodiment of valuable understanding about human, his life (real and desirable) and the creator's own destiny are fully correlated with those worldview guidelines and practices of anthropocentric nature to call humanism. According to the world-order thoughts generated by the current reading of Shevchenko's texts, it is confident to say that all the poet's work is marked by a democratic orientation. Even the humanistic-democratic system of life is able to ensure the happy existence and development of each individual, nation, the whole «human race», and in the context of recent shocking events – it is the only possible way to (self)save humanity in general.

Keywords: humanism, all human values, Ukrainianness, democratic orientation.

Ідея гуманізації суспільно-політичного життя побутує здавна й залишатиметься актуальною доти, доки існуватиме вселюдський світ.

Не менш значущим для українців і взагалі моральних людей є осмислення «гуманістичності» й «демократичності» літературної творчості Т. Шевченка (відтак і його особистості, світогляду) – ідейного поводиря українського народу, «духовного батька» новочасної нації, символу волелюбності, гідності, етнічної самосвідомості, Генія, Пророка, Світоча людства.

Шевченкознавчі розвідки численні й різноманітні (літературно-мистецькі, мовно-культурні, політико-ідеологічні, релігійно-християнські, психолого-педагогічні, філософські, історичні тощо). Однак, кожне покоління, особливо в переломний час, завзято береться за «нові прочитання Шевченка», демонструючи тяглість українськості, її культури, ментальності, національної ідентичності, громадського самоврядування, державності та суверенітету. Поглиблюючи пізнання сутності Шевченка, за словами І. Дзюби, «як вища великого й вічно живого», тому «невичерпного, нескінченного і незупинного», розуміючи його «настільки, наскільки розуміємо себе – свій час і Україну в нім» [2, с. 5], дослідники не лише відтворюють історичне, але і стверджують одвічне буття видатного Кобзаря – людини й митця, його духовної спадщини, за «ототожненням з Україною» (І. Дзюба) – всього українського світу.

Шевченкова поетика з гуманною почуттєвістю, з вірою в незламність людського духу, просвітительство й національне самоусвідомлення народу, зі втіленням ціннісних уявлень про людину, її життя (реальне й бажане) та власна доля творця цілком співвіднесені з тими світоглядними настановами і практиками антропоцентристського характеру, які прийнято називати гуманізмом. За визначенням І. Фізера, Шевченко був «гуманістом у ренесансовому розумінні», бо «з Петраркою, Бруні, Піко делла Мірандоля, Данте, Боккаччіо» поета єднає «глибока турбота про долю людини» [3, с. 45]. Утім, частіше вчені «витлумачують» Шевченка з позицій, так би мовити, «універсального» гуманізму – вселюдських ідеалів свободи, гідності, рівноправ'я, справедливості, взаємоповаги, відповідальності, правди, щастя, добра, краси, ін., які мають вічне, позачасове й абсолютне значення та закладені в основу (водночас є ціллю) демократичної системи управління суспільством.

За понад півтора століття роздумів про Шевченка (серед яких чимала кількість надмірно ідеологізовані, що розвиваються в контексті, за термінологією В. Коряка, «боротьби за Шевченка» [4]) він сприймається широким загалом не тільки як талановита особистість із різними виявами творчих здібностей, але й постає в безлічі образів і символів зі своєрідними смисловими відтінками та яскравим емоційним забарвленням: поет і художник («життєвої правди», «великої любові й великої зненависти», ін.), просвітитель і громадсько-політичний діяч (український чи, для когось, малоросійський), революціонер-демократ (або наперекір – буржуазний демократ, тобто, звісно ж, націоналіст), непримиримий борець (проти російського самодержавства, колоніальної політики царизму, будь-яких форм гноблення, українського буржуазного націоналізму (!), інші варіанти залежно від пропагандистських завдань і соціального замовлення), співець (України – в проєкції суверенітету й державності – самостійної, славної долі-волі, ідеї народовладдя, людяності, духовності, єднання поміж людьми та із природою у власне всесвіт життя, ін.), Прометей, будитель (українського народу, його свідомості, гідності, ін.), пророк (світлого майбутнього, оновлення людської сутності, ін.) тощо. Попри невичерпну багатозначущість образів, метасимволічне значення цієї постаті, його творчості, що лягає в основу інших символів-тропів, породжує все нові й нові смисли, за допомогою яких еволюціонують самі образи, ідеологеми, пов'язані з Шевченком, чи не головним є з'ясування, як вони (ці уявлення), які з них витворюють стандарт демократичного врядування, є опорою публічної політики та інституціональних практик у сучасній Україні.

Концепція Шевченкової народності («демосности») є беззаперечною (хоча й не позбавлена контраверсійності); між його поезією і народом (у загальнолюдському вимірі) існує точний резонанс: Шевченко сконцентрував у Слово / Логос буття і «сина, і матері, і людей», їх потреби й прагнення, досвід і цінності, звичаї і формальні правила та водночас сформував як ментальність національного світопочування, так і універсальну гуманістичну візію щастя, «доброї долі», «вольної волі», «раю на землі». Із погляду історичного розвитку людського розуму та невпинного вивіщення духу, тих світовпорядкувальних думок, які породжує сьогочас-

не прочитання Шевченкових текстів, можна впевнено стверджувати, що вся творчість поета позначена демократичною спрямованістю. І це не тільки про симпатію до народу / демосу, але й про розуміння політичних інститутів і процесів («кратія» в перекладі з грецької означає «влада, панування») в межах традиційного для цивілізованої Європи підходу – розбудову суспільних відносин республіканського типу, із залученням громадян до управління спільними справами, національною і соціальною справедливістю, свободою, правдою, єднанням. Шевченко був непохитно впевнений у відродженні української державности часів козаччини («запорожці вміли панувати, добували і славу, і волю») в будучині («ми діждемося Вашингтона з новим і праведним законом») – України як суверенної і незалежної, демократичної, соціальної, правової держави («в своїй хаті своя й правда, і сила, і воля»; споконвічна «країна повита красою», в якій люди не мають «зерна неправди за собою»; широкий простір любови творчих, людяних «роботящих умів, роботящих рук»). Запорукою цьому вважав великий гуманістичний потенціал народу, основу якого становлять загальнолюдські морально-етичні цінності.

Лише така агрегована гуманістично-демократична система життєдіяльності здатна забезпечити щасливе існування і розвиток кожної особистості, нації, всього «роду людського» (як номінації глобального суспільства, світової цивілізації), а в контексті останніх карколомних подій, – є єдино можливим способом (само)збереження людськості загалом.

Список використаних джерел

1. Забужко О. Шевченків міф України. Спроба філософського аналізу. 4-те вид. Київ : Факт, 2009. 148 с.
2. Дзюба І. Тарас Шевченко. Життя і творчість. Київ : Видавн. дім «Києво-Могилян. акад.», 2008. 719 с.
3. Фізер І. Філософія чи філо-софія Тараса Шевченка? *Зап. наук. т-ва ім. Шевченка. Філол. секція*. Т. 214 : Світи Тараса Шевченка : зб. ст. до 175-річчя з дня народж. поета / ред. Лариса М. Л. Залеська Онишкевич, Л. Рудницький, Б. Певний, Т. Гунчак. Нью Йорк ; Париж ; Сідней ; Торонто ; Львів, 1991. С. 40–52.
4. Коряк В. Боротьба за Шевченка. Харків : Держ. вид-во України, 1925. 124 с.

Анна Комісаренко, аспірантка ОНП «Публічне управління та адміністрування» Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Anna Komisarenko, Ph.D student educational and scientific program «Public Administration» of the Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

<https://orcid.org/0000-0001-7516-7743>

Науковий керівник: Валерія Голубь, д.держ.упр., професор, професор кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

PROBLEMS OF SOCIAL ENTREPRENEURSHIP IN WAR IN UKRAINE

Today is a difficult time, which was difficult to imagine a decade ago. The beautiful country, located in the heart of Europe, professing European values, came under fire because of the senseless, cruel and bloody policies of the neighboring totalitarian state. Entire beautiful cities and cozy villages are being destroyed, people are being killed every day – soldiers who are defending their homes, families, land and civilians, who are under rocket fire in hospitals, maternity hospitals and their own homes in occupied cities and have to suffer inhuman torture. Several million, estimated at about seven million alone, had to flee to safer areas or abroad. It is impossible to imagine greater grief. However, there are other problems that do not seem so acute at the moment, however, in the long run they will also have a negative impact on Ukrainians. These are problems of business functioning, in particular social.

Keywords: social entrepreneurship, war, problems of entrepreneurs in difficult conditions, business during the war.

Сьогодні важкі часи, які ще з десятирок років тому було важко уявити. Прекрасна країна, що розташована в самому центрі Європи, сповідує європейські цінності, опинилася у вогні через безглузду, жорстоку й криваву політику сусідньої тоталітарної держави. Руйнуються цілі прекрасні міста і затишні селища, щодня гинуть люди – військові, що захищають свої домівки, родини, землю й цивільні, що потрапляють під ракетні обстріли в лікарнях, пологових і власних будинках, що опиняються в окупованих містах й мусять терпіти нелюдські тортури. Декілька мільйонів, лише за попередніми підрахунками близько семи млн. осіб, мусять рятуватися в безпечніших областях чи за кордоном. Більшого горя неможливо уявити. Але, є й інші проблеми, які в цю хвилину видаються не такими гострими, проте, в довготривалій перспективі також негативно позначаються на українцях. Це проблеми функціонування підприємництва, зокрема соціального.

Соціальне підприємництво – це використання стартапів та інших засобів підприємництва для розробки, фінансування та реалізації рішень соціальних, культурних або екологічних проблем [1].

Концепція соціального підприємництва може бути застосована до широкого спектру організацій, різних за розміром, що мають різні цілі. Сьогодні таких проблем суттєво побільшало, але і можливостей у підприємців стало менше [2]. Небезпека, що нависла над кожним українцем, вимушена зміна місця проживання, непевність у завтрашньому дні, зниження доходів населення через втрату роботи та інші обставини роблять неабиякий негативний внесок у роботу соціальних підприємств, що і до того зіштовхувалися з певними проблемами і перепонами у своїй роботі.

Основними потребами бізнесу залишається доступ до фінансів та збереження ключових співробітників для функціонування бізнесу: допомога в отриманні обігових коштів (55,3%);

податкові канікули (48,4%); доступ до інвестиційних ресурсів (42,3%); допомога у просуванні продукції (36,7%); допомога у збереженні ключових співробітників (31,6%); консультаційна допомога (25,1%); допомога у організації експорту (24,2%) [4].

Варто відмітити, що держава підтримує підприємців, наскільки це можливо у даний час і заохочує підприємців працювати не лише на словах, а і розробляючи певні нововведення. Зокрема, законопроект № 7137-д, який передбачає податкові стимули для бізнесу на час війни, що будуть чинні до припинення воєнного стану.

Згідно закону, підприємства з обігом до 10 млрд грн зможуть перейти на сплату єдиного податку (окрім підакцизних товарів та грального бізнесу). Замість ПДВ та податку на прибуток підприємці платитимуть лише 2% від обороту за правилами, встановленими для третьої групи платників єдиного податку. Фізичні особи-підприємці (далі ФОП) 1-ї та 2-ї груп сплачуватимуть єдиний податок добровільно. ФОПи не будуть платити ЄСВ за своїх мобілізованих працівників.

Також з 1 березня і до припинення воєнного стану ФОПи 1-3 груп не сплачують ЄСВ за себе. Санкції за порушення закону про РРО не будуть застосовуватись до припинення воєнного стану. З 24 лютого 2022 до кінця року звільняються від сплати за землю платники на територіях, на яких ведуться бойові дії. Не буде стягуватись ПДВ за товари, що були знищені під час війни, а також передані на потреби оборони. Також буде скасовано акциз на пальне, а ставка ПДВ за цими позиціями буде зменшена з 20% до 7%.

Уряд ухвалив рішення про заборону перевірок бізнесу, окрім тих, які стосуються безпеки та здоров'я громадян. Скасовані вимоги щодо отримання дозволів для значної частини підприємницької діяльності. Уряд запустив програми додаткової фінансової підтримки для аграріїв. Сільгоспвиробники вже можуть отримати кредити під 0%, а держава гарантує перед банками 80% від суми такого кредиту. Уряд передбачив на ці два напрями допомоги понад 25 млрд грн. Цікаво, що певний оптимізм і бачення майбутнього в українських підприємців все ж спостерігається. Стратегічні рішення, які вже реалізує бізнес: запуск нових продуктів або бізнесів (37,1%); пошук нових експортних можливостей (32,9%); об'єднання з іншими підприємствами (22,5%); адаптація виробництва і сервісів під поточні потреби держави і суспільства (54,5%); орієнтація на державні закупівлі (10,8%); заморожування діяльності (27,7%) [4].

Сьогодні ми, як ніколи раніше, розуміємо, що наша сила – в єдності. Підприємства мусять працювати для того, щоб підтримувати економіку держави, яка забезпечує армію, що захищає нас від лютого ворога, що прийшов на нашу землю. Соціальне підприємство ж особливо цінно в цей час, адже такі підприємства не лише підтримують економіку, сплачуючи податки, а й несуть свою соціальну місію, наприклад, забезпечуючи роботою соціально незахищені верстви населення.

Список використаних джерел

1. *Джилл Кикал, Томас Лайонс.* Социальное предпринимательство: миссия – сделать мир лучше = Understanding Social Entrepreneurship: The Relentless Pursuit of Mission in an Ever Changing World. — М. : Альпина Паблишер, 2014. — 304 с. — ISBN 978-5-9614-4458-2.
2. *Дэвид Борнштейн.* Как изменить мир. Социальное предпринимательство и сила новых идей. How to Change the World: Social Entrepreneurs and the Power of New Ideas. — М. : Альпина Паблишер, 2015. — 496 с. — ISBN 978-5-9614-5178-8.
3. *Крейг Дарден-Филлипс.* Ваш шанс изменить мир. Практическое пособие по социальному предпринимательству = Your Chance to Change the World. The No-fibbing Guide to Social Entrepreneurship. — М. : Альпина Паблишер, 2013. — 280 с. — ISBN 978-5-9614-4364-6.
4. Тарасовський Ю. Як підприємці працюють в умовах війни. Forbs.ua. 2022
5. *Роджер Мартин, Салли Осберг.* Выходя за рамки лучшего: Как работает социальное предпринимательство = Getting Beyond Better: How Social Entrepreneurship Works. — М. : Эксмо, 2018. — 240 с. — ISBN 978-5-04-092385-4.
6. Jason Haber. The business of good. Social entrepreneurship and the new bottom line. — Entrepreneur Press, 2016. — 128 с. — ISBN 978-1-215-61308-336-9.
7. Georgia Levenson Keohane. Social Entrepreneurship for th 21st Century: Innovation Across the Nonprofit, Private and Public Sectors. — N-Y : McGraw-Hill, 2013. — 273 с. — ISBN 978-0-07-180168-3.

Вадим Кравчук, студент 1-го року навчання ОС «Магістр» ОП «Парламентаризм і парламентська діяльність» Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Vadym Kravchuk, 1st year master student of educational program «Parliamentarism and parliament activity» of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: **Лілія Григорович**, к.філос.н., викладач кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

РОЗВИТОК НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАЛУЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОСТІ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ УПРАВЛІНСЬКИХ ПРОЦЕСІВ В АГРОПРОМИСЛОВІЙ СФЕРІ

DEVELOPMENT OF REGULATORY AND LEGAL ENVIRONMENT INVOLVEMENT OF THE PUBLIC IN THE IMPLEMENTATION OF MANAGEMENT PROCESSES IN THE AGRICULTURAL INDUSTRY

The issue of public involvement in decision-making in the field of agriculture should be addressed in two aspects: at the level of Ministry of Agrarian Policy and Continuation of Ukraine and in terms of involving residents of villages and settlements. In order to create a favorable legal environment for regulating the mechanisms of democracy, as well as to improve the openness and transparency of government bodies and officials, it is necessary to establish requirements for normative and legal regulation of local democracy mechanisms; to provide that the detailed procedure for initiating, conducting and applying the mechanisms of democracy is regulated by government bodies in the statutes of territorial communities or individual decisions of local councils; determine the list of forms of public participation in decision-making by local governments; to supplement the forms of local democracy that are already used by local governments, but are not regulated by law; to determine the list of issues to be regulated in the decisions of local self-government bodies on the mechanisms of local democracy and in the statutes of territorial communities; determine the list of issues to be regulated in the charter of the territorial community.

Keywords: mechanisms of democracy, public involvement, field of agriculture.

Як зазначає проф. В.А.Гошовська, засновник вітчизняної наукової школи парламентаризму, «Наразі цей потенціал громадської участі розкритий не повною мірою, у тому числі – у контексті лобювання публічних інтересів, впровадження принципів реального народовладдя тощо» [2, с. 12].

Система органів публічного управління, яка забезпечує вироблення, реалізацію та моніторинг державної політики у агропромисловій сфері складається з Міністерства аграрної політики та продовольства України [7] його територіальних органів, структурних підрозділів місцевих державних адміністрацій, які, згідно норм Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [4] можуть бути трансформовані на військово-цивільні адміністрації (далі – ВЦА) [3]. Порядок їх утворення врегульовується Указом Президента України [10].

У тих регіонах України, де ВЦА не створюється, питання розвитку аграрної сфери належать до сфери компетенції органів місцевого самоврядування, у першу чергу – сільських та селищних рад [5]. Як відомо, до початку повномасштабного вторгнення РФ до України, однією з найбільш успішних реформ, була визнана реформа децентралізації. У ході її реалізації, значна питома вага функцій та повноважень була закріплена саме за територіальними громадами. Вочевидь, більша частка населення сільських територій зайнята у сфері агропромислового виробництва.

Саме тому, проблематика залучення громадськості до прийняття управлінських рішень у агропромисловій сфері має розглядатися у двох аспектах: на рівні ЦОВВ (Міністерства аграрної політики та продовольства України) та в аспекті залучення жителів сіл та селищ.

Станом на 18.04.2022 р., на сайті Міністерства аграрної політики та продовольства України, відсутнє Положення про Громадську раду, натомість міститься Протокол установчих зборів з формування Громадської ради від 9 грудня 2021 року [9], хоча, згідно Постанови Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2010 р. № 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики», відповідне Положення має бути розміщено на сайті ЦОВВ. Водночас, рівень наповнення сторінки Звітів про залучення громадськості можна вважати достатнім та повним.

Що стосується питань залучення громадськості до прийняття управлінських рішень на рівні сільських та селищних громад, варто зазначити, що вже здійснюється процес законотворчості у поточній сесії ІХ скликання Верховної Ради України і на сайті Комітету з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування 13.04.2022 р. розміщено проєкт Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» та інших законодавчих актів України щодо народовладдя на рівні місцевого самоврядування».

Варто зазначити, що Верховною Радою України було ухвалено ряд законодавчих актів, які деталізували порядок реалізації наданих прав, а також розширили форми та механізми громадської участі. Зокрема громадянам гарантується право на вільне отримання інформації про діяльність державної та місцевої влади, вільний доступ до всіх засідань органів місцевого самоврядування, можливість звертатися до органів влади з електронними петиціями, подавати місцеві ініціативи, проводити громадські слухання та загальні збори громадян тощо. Проте окремі норми Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» у частині регулювання механізмів демократії участі в органах місцевого самоврядування є недосконалими. Аналіз практики застосування механізмів місцевої демократії демонструє такі основні проблемні питання: відсутність чіткого регулювання механізмів місцевої демократії у законодавстві для органів місцевого самоврядування; відсутність чіткої вимоги для органів місцевого самоврядування щодо обов'язковості врегулювання механізмів місцевої демократії, наприклад у статуті територіальної громади; відсутність встановлених рамкових вимог до рішень органів місцевого самоврядування, які регулюють механізми локальної демократії на місцевому рівні у частині їх ініціювання, порядку реалізації та розгляду (не визначено переліку питань, які повинні бути врегульовані у рішеннях органів місцевого самоврядування про механізми місцевої демократії); встановлення обов'язкових вимог для органів місцевого

самоврядування здійснювати реєстрацію статутів територіальних громад у органах юстиції; не визначено переліку питань, які повинні бути врегульовані у статуті територіальної громади; недосконалий механізм застосування електронних петицій у органах місцевого самоврядування тощо.

Незважаючи на той факт, що рядом провідних вчених України, які входять до Робочої групи з питань внесення змін до Конституції України (в частині децентралізації) і є викладачами ННІ ПУДС КНУ імені Тараса Шевченка [6], неодноразово наголошувалось на необхідності унормування засад забезпечення участі громадськості [8], дана сфера потребує пильної уваги законотворців.

Тому, поділяємо думку, що з метою створення сприятливого правового середовища для регулювання механізмів місцевої демократії, а також для покращення відкритості та прозорості діяльності органів та посадових осіб місцевого самоврядування необхідно внести зміни до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» та інших законодавчих актів, зокрема: у Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні»; встановити вимоги для нормативно-правового регулювання механізмів місцевої демократії органами місцевого самоврядування; передбачити, що детальний порядок ініціювання, проведення та застосування механізмів місцевої демократії регулюється органами місцевого самоврядування у статутах територіальних

громад або окремих рішеннях місцевих рад; визначити перелік форм громадської участі під час прийняття рішень органами місцевого самоврядування; доповнити формами місцевої демократії, які вже використовуються органами місцевого самоврядування, але не врегульовані Законом; визначити перелік питань, які мають бути врегульовані у рішеннях органів місцевого самоврядування про механізми місцевої демократії та у статутах територіальних громад; визначити перелік питань, які повинні бути врегульовані у статуті територіальної громади.

Ефективність правового регулювання, якість норм і процедур повинні забезпечити розвиток демократії участі, що є прямим наслідком з потужних методологічних розробок кафедри парламентаризму ННІ ПУДС [1; 2].

Список використаних джерел

1. 30 років незалежності України: досягнення, виклики, перспективи : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 10 верес. 2021 р.) / за заг. ред. Л. Г. Комахи, О. М. Андрєєвої, В. А. Гошовської. Київ : ННІ ПУДС КНУ, 2021. 335 с.
2. В.Гошовська. Сучасні тренди і проблеми розвитку парламентаризму в Україні. 30 років незалежності України: досягнення, виклики, перспективи : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 10 верес. 2021 р.) / за заг. ред. Л. Г. Комахи, О. М. Андрєєвої, В. А. Гошовської. Київ : ННІ ПУДС КНУ, 2021. 335 с. – С.12.
3. Закон України Про військово-цивільні адміністрації. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/141-19#Text>
4. Закон України Про правовий режим воєнного стану. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
5. Закон України Про місцеве самоврядування в Україні URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
6. Зміни до Конституції в частині децентралізації: завершився ще один етап розробки законопроекту. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/12707>
7. Міністерство аграрної політики та продовольства України. Офіційний сайт. URL: <https://minagro.gov.ua>
8. Новий Статут територіальної громади вибудовуватиме сучасну модель місцевого самоврядування. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2181681-viktoria-koltun-profesor-nacionalnoi-akademii-derzavnogo-upravlinna-pri-prezidentovi-ukraini.html>
9. Протокол установчих зборів з формування Громадської ради від 9 грудня 2021 року. URL: <https://minagro.gov.ua/gromadyanam/gromadska-rada/protokoli/protokol-ustanovchih-zboriv-z-formvannya-gromadskoyi-radi-vid-9-grudnya-2021-roku>
10. Указ Президента України №68/2022 «Про утворення військових адміністрацій» URL: <https://www.president.gov.ua/documents/682022-41405>

Антон Куликович, студент ОП «Парламентаризм і парламентська діяльність»
Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського
національного університету імені Тараса Шевченка

Anton Kulikovych, Student of the educational program «Parliamentarism and parliamentary
activity», Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National
University of Kyiv

Науковий керівник: **Надія Максименцева**, д.ю.н., доцент кафедри парламентаризму
Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського
національного університету імені Тараса Шевченка

ФУНКЦІЇ ПОЛІТИКО-УПРАВЛІНСЬКОЇ ЕЛІТИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК ДЕРЖАВИ

FUNCTIONS OF THE POLITICAL AND MANAGERIAL ELITE AND THEIR INFLUENCE ON THE DEVELOPMENT OF THE STATE

Relevance of the study of theoretical developments on the formation of political and governing elite, including its functions, due to the need of compliance of the role of political and governing elite and social needs.

The article is devoted to the priority functions of political and governing elite at present state. In this work studied scientific approaches to defining the role of the elite. It was established that the main and most essential function of political and governing elite, which actually led to the selection of this category, is political control. It is shown that political and governing elite level for personalized serves as the political system, namely strategic, integrative and regulatory. The main functions of political and governing elite also includes: mobilization, communication, function representation in the political system of society social interests.

Політична еліта – це відносно нечисленна соціальна група, яка концентрує у своїх руках великий обсяг політичної влади [1, с.1].

Члени такої групи виділяються з основної маси суспільства: вони користуються привілеями, мають високий соціальний статус, займають керівні позиції, впливають на владу та беруть участь у ухваленні політичних рішень. Іншими словами, керують суспільством.

До складу політичної еліти входить глава держави (президент, монарх тощо) і люди, які обіймають високі посади у законодавчій, судовій та виконавчій гілках влади. Наприклад, оточення політичного лідера, міністри, керівники провідних партій, великих суспільно-політичних організацій та державних органів. [2, с. 2].

Як і будь-яку іншу роботу, діяльність політичної еліти слід оцінювати. Ось кілька маркерів, які допоможуть довести, що вона добре виконує свої функції:

- підвищується рівень добробуту та прогресу в суспільстві;
- забезпечується національна безпека;
- країна займає найвище місце на міжнародній арені;
- суспільство політично стабільне;
- народ високо оцінює політичну еліту, результати її роботи та якості членів;
- держава правильно використовує соціальну енергію народу;
- відносини між громадянським суспільством та державою збалансовані.

Елітний пул сучасного суспільства складається із чотирьох категорій, найбільш загальними з яких є економічні, політичні, інтелектуальні, професійні. Економічні еліти володіють чи контролюють максимальний обсяг економічних ресурсів. Інтелектуальні еліти задають порядок денний; політичні – мають владу, професійні еліти – спільноти тих, хто досяг найвищих показників у професійній сфері (музика, медицина, інженерія тощо) [3, с. 2].

Владу в суспільстві не може здійснювати ні окрема людина, ні всі люди відразу. Через що і з'являється організована меншість, яка править саме тому, що вона організована, а всі основні конфлікти розгортаються між елітами: меншістю, що утримує владу, і меншістю, що йде до влади. Цей феномен називають «циркуляція еліт» [4, с. 3].

То ж чи є в Україні еліта? Якщо брати у найзагальнішому сенсі, де еліту складають ті люди, які приймають рішення державної ваги або впливають на прийняття цих рішень відповідно до свого політичного статусу, то так. Але вітчизняна еліта наразі підпадає лише під одне визначення – борці за владу. Проте представник еліти або ж організованої меншості має характеризуватися наявністю трьох складових: моральні якості, високий інтелект та творчий потенціал. То ж можемо припустити, що навряд чи можна впевнено заявити про наявність загальнонаціональних лідерів і авторитетів. Проте умови військової агресії та воєнного стану певним чином створило умови до випробування сучасної еліти нашої держави, яке вони і зараз проходять по-різному. Проте наразі вбачається питання про те, що потрібно єдине спільне загальнонаціональне бачення майбутнього, яке б така еліта реалізовувала в межах інтересів держави і її громадян. Так, сьогодні є єдина мета перемогти ворога, проте який курс буде сповідувати держава завтра. На нашу думку, можемо говорити про такий формат, коли з'явиться нова якісна еліта, яка не буде обмежуватися націоналістичними рамками, а, навпаки, зможе максимально використати історичне та культурне різноманіття нашої країни, її економічний та людський потенціал.

У книзі «Чому нації занепадають» Д. Аджемоглу та Д. Робінсон, говорять про успішність та неуспішність держав в залежності від типу владних інститутів: екстрактивних та інклюзивних. У перших влада де-факто належить еліті, мета якої утриматися при владі та здобути більше зиску. Інклюзивні держави розвиваються, вони не перешкоджають долучатися іншим людям до політики та економіки, адже вони – це і є розвиток; чим більше інклюзивності, тим більше багатства і навпаки. Це приклади того, як треба чи не треба робити [5, с. 4].

Впевнені, що супротив ворогу, єдність нації має зіграти вирішальну роль у цьому формуванні. Тому сьогодні, як і раніше, надзвичайно важливо сформуванню національно свідомої еліти, орієнтованої на інтереси нації та всіх її представників, її економічного і культурного розвитку та розквіту.

Список використаних джерел

1. Міхновський М. Самостійна Україна. // Націоналізм: Антологія. 2-ге вид. – К.: 2006. – С. 431.
2. Донцов Д. Дух нашої давнини. – Де шукати наших історичних традицій; Дух нашої давнини – К.: 2005. – С. 318.
3. Сціборський М. Націократія. – Вінниця: 2007. – С. 75.
4. Мирон Д. Ідея і Чин України. – URL: http://rid.org.ua/ukr/index.php?option=com_content&task=category§ionid=6&id=28&Itemid=31

Вікторія Леонова-Щербак, студентка ОП «Парламентаризм та парламентська діяльність» Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Viktoriya Leonova-Shcherbak, Student of the education program «Parliamentarism and parliamentary activity», Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: **Надія Максименцева**, д.ю.н., доцент кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ВИДИ ВИБОРЧИХ СИСТЕМ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

TYPES OF ELECTORAL SYSTEMS: EXPERIENCE FOR UKRAINE

The majority system has a bad reputation in Ukraine – but is it justified?

The majority component in the formation of the Verkhovna Rada of Ukraine was returned to the Law of November 17, 2011 on Elections of People's Deputies of Ukraine. According to this law, half of the parliament is elected in single-member constituencies in one round, and the other half – on a proportional basis. In the previous composition of the Council, all deputies were elected according to the proportional system.

The introduction of a majority system in the Verkhovna Rada elections was a manipulation that allowed Viktor Yanukovich to gain a majority in the new Rada in 2012. On December 13, the majority of deputies supported Mykola Azarov for the post of Prime Minister: Azarov was supported by 148 deputies elected in the majority constituencies and 104 elected in the proportional system (225 deputies were elected in each system).

In this situation, it is not surprising that many Ukrainian citizens have a negative attitude towards the majority system. However, the rejection of Viktor Yanukovich and his methods should not be a sufficient reason to abandon the majority electoral system.

This system is not only related to Yanukovich. It was used in 1990 and 1994 – exclusively in two rounds. This is exactly the system that the author of this article considers the best (note that the composition of the parliament elected in 1994 was the most intelligent in the history of our parliamentarism – TEXTS). In 1998 and 2002, as in 2012, half of the deputies were elected according to the majority system in one round, and half – according to the proportional system.

За 30 років незалежності в Україні відбулось 23 загальнонаціональні виборчі кампанії: 7 президентських (з яких одні були дострокові, а одні – позачергові), 8 парламентських (з яких 4 були достроковими), 8 місцевих, не рахуючи всіх проміжних, дострокових, повторних.

Виборчих систем у світі існує дуже багато, але, за великим рахунком, їх загально можна поділити на мажоритарні, пропорційні та змішані. І за роки незалежності правова держава Україна протестувала на собі, певно, всі найпопулярніші виборчі системи, часом змінюючи «правила гри» буквально напередодні старту виборчого процесу.

Мажоритарна виборча система історично найдавніша та найпростіша. Її назва походить від французького «majorite», що означає «більшість», відповідно переможець обирається більшістю голосів. Якщо ніхто з кандидатів не набирає 50%+1 голос від виборців, які взяли участь у голосуванні, то відбувається другий тур.

Така система не допускає викривлень принципу політичного представництва й враховує інтереси більшості виборців. Адже якщо кандидат був обраний в один тур, значить його підтримували більше 50% виборців усієї країни. Якщо ж мав місце другий тур, то він, ймовірно, сприяв тому, аби визначення виборців відбувалось на основі близьких політичних позицій. Щоправда, внаслідок двотуровості сама процедура ускладнюється та дорожчає. Головним недоліком такої системи є те, що фактично переможець забирає все, а решта кандидатів й,

відповідно, політичні позиції виборців, які за них голосували, жодним чином не представлені, що потенційно може призвести й до поляризації суспільства та розколу [1, с. 3].

На мажоритарному окрузі перемагає той, хто одержує більшість голосів виборців. І це навіть за умови, що в сумі голосів менше 20%! Таким чином, решта 80% голосів ігноруються [2, с. 3].

Крім того, досвід України говорить, що мажоритарна складова на парламентських виборах в Україні створює широкі можливості для застосування корупційної складової: підкупу виборців та фальсифікації результатів. Традиційно за місяць до виборів бабусі отримують «пакети з гречкою», діти – брендovanі дитячі майданчики, а мешканці округу – відремонтовані під'їзди чи 100-200 гривень за голос.

Переважно мажоритарники – це власники великого чи середнього бізнесу, які мають «слабкі місця». Вони стають основою керованості парламенту – слухняними виконавцями замовлень влади, які за «потрібні» голосування отримують гарантії недоторканності свого бізнесу [3, с. 3].

Тому, коли мажоритарники отримують доступ до влади, проблеми виборців цікавлять їх в останню чергу.

Отже, на нашу думку, застосування пропорційної системи для України на парламентських виборах давало можливість привести до влади осіб, які мали фінансові можливості, проте фактично не користувались реальною підтримкою людей.

Змішана система виборів передбачала як формат мажоритарних депутатів, так і таких, які були обрані за списками політичних партій. Проте, вважаємо, що дана система на практиці в Україні включила в себе всі найгірші прояви обох систем: депутати-мажоритарщики, які перемагали лише за формулою «хто більше грошей може витратити на вибори» та депутати, які представляли політичні партії, однак ніхто не знав хто вони є.

Виборчий кодекс України від 19.12.2012 № 396-IX закріпив в Україні пропорційну систему виборів з відкритими списками, яка є чинною сьогодні. Така система передбачає 27 великих регіональних округів. Партії виставлятимуть на кожному окрузі мінімум п'ятьох кандидатів. Виборець, окрім того, що голосує за партію, зможе віддати свій голос і за конкретну людину в цій партії, яку він особисто підтримує, тим самим формуючи персональний склад парламенту. До того ж, великий розмір округів ускладнює підкуп виборців. Одна справа «скупити» мажоритарний округ у два райони, і зовсім інша – всю область. Це потребує значно більших витрат.

На нашу думку, Україні найбільш підійде пропорційна система з відкритими регіональними списками. Так потрапити до Верховної Ради, треба буде завойовувати довіру і голоси виборців. Тобто реально працювати на округах і показувати свою ефективність. Це стимулюватиме політичну конкуренцію і зробить не вигідною торгівлю місцями у виборчих списках. Адже ніхто не зможе гарантувати голоси виборців за конкретну персону.

На додачу, партії будуть зацікавлені у залученні регіональних лідерів. Це дозволить свіжим обличчям та ідеям нарешті увійти в політичний процес.

Список використаних джерел

1. Бойко Н. Закон про вибори як заручник політичної доцільності. Українська правда від 3 червня 2011 року URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2011/06/3/6264512/>

2. Бучин М. Альтернативні способи голосування як чинник, що сприяє реалізації активного виборчого права громадян. Джерело. URL: dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/32230/1/Моно_Готинян_Журавлева.pdf

3. Виборчий кодекс України від 19.12.2019 № 396-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text>

Людмила Лукіна, здобувачка ступеня доктора філософії з політології Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка (кафедра парламентаризму)

Ludmila Lukina, Candidate of Philosophy in Political Science of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv (Department of Parliamentarism)

Науковий керівник: **Валентина Гошовська**, д.політ.н., професор, завідувач кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПОПУЛІЗМ У ПОЛІТИЧНИХ КУЛЬТУРАХ КРАЇН ЗАХОДУ І СХОДУ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ

POPULISM IN THE POLITICAL CULTURES OF WESTERN AND EAST COUNTRIES: A COMPARATIVE ASPECT

It is determined that populism in the political and administrative sphere has acquired its significance since the end of the XIX century and was formed as one of the variants of a political phenomenon based on a combination of specific features and considered as ideology, method of political struggle, socio-political movement, manipulative technology, style of political behavior. It was found that during this period in the scientific views on populism there was a corresponding transformation due to changes in political ideologies.

In Western countries, for example, political ideology has changed from liberal to neoliberal and postmodern, which has led to the creation of non-traditional political parties and a shift in electoral support for populists. In the countries of the East, the socialist ideology is stable, which has only been partially transformed into radical and far-right, which has contributed to the development of the rhetoric of nationalism. Political populism is characterized from the standpoint of the ideology of nationalism, which led to new challenges to the internal unity of states, which require political actors to address not only constitutional and legal issues but also values and socio-cultural, as well as their active use of modern visualization methods, network technologies, social media in the fight against separatism.

Keywords: populism, political culture, political ideology.

Аналізуючи етапи історичного розвитку популістського феномену в теорії і практиці країн Заходу і Сходу, нами з'ясовано, що він зародився наприкінці XIX століття у Сполучених Штатах Америки і пов'язаний з утворенням американського аграрного (фермерського) популізму. Наступний етап пов'язують із розвитком таких популістських рухів, як апризм, жетулізм, перонізм у державах Латинської Америки, що став формуватися в організаційному плані на початку XX століття. Третій етап відносять до 30-х років XX століття, який пов'язують із найбільш тривалою і руйнівною кризою, яка одержала назву «велика депресія», в результаті якої відбулась радикалізація популістських гасел, закликів, до зміни наявних соціальних відносин. Четвертий етап розпочався в другій половині XX століття, якому було властиве крайнє праве ідейно-політичне спрямування. П'ятий етап розвитку світового популістсько-демагогічного руху припадає на 90-і роки XX століття, коли популізм розповсюджується в політиці Центральної та Східної Європи, зокрема в програмній документації та гаслах популістських ідей неолібералізму. Під час шостого періоду – постмодерного – збільшився вплив на культурно-цивілізаційний фактор у сфері політики.

Ми охарактеризувати ці етапи за допомогою таблиці і визначили особливості розвитку популістських ідеологій у країнах Заходу і Сходу та їх вплив на суспільні відносини (табл.1).

Таблиця 1. Етапи історичного розвитку популістських ідеологій та їх сутність

етапи	країни	ідеології	сутність ідеології
кінець XIX ст.	США	лібералізм	«політична доктрина, основною ідеєю якої є здійснення якомога повнішої свободи особистості шляхом усунення всього того, що може її обмежувати» [2]
початок XX ст.	Латинська Америка	апризм	«ідеологія, спрямована на формування моделі соціалістичної національної економіки» [1]
		жетулізм	«ідеологія державного інтервенціоналізму щодо економіки, яка передбачає активне застосування податкових пільг, державне планування й інвестування» [1]
		перонізм	«ідеологія націоналізму, яка передбачає врахування вимог щодо встановлення соціальної справедливості і запровадження «класового спокою»» [1]
30-і роки XX ст.	США	радикалізм	«позиція людини або групи людей (партії), яка ґрунтується на устремлінні кардинально і безкомпромісно змінити існуючу соціальну, політичну, культурну ситуацію» [6]
друга половина XX ст.	США, Центральна і Східна Європи	крайне праві ідеології	«правий екстремізм, фашизм, неофашизм» [4]
90-і р. XX ст.		неолібералізм	«напрямок економічної теорії, що захищає принципи саморегулювання економіки, вільної конкуренції та економічної свободи» [3]
початок XXI ст.		постмодернізм	«світоглядно-мистецький напрям, що базується на усуненні відокремленості масової культури від елітарної, проголошенні відносності істини та цінностей, недовірі до авторитетів» [5]

Авторська розробка на основі [1-6].

Як видно з таблиці 1, в історичній ретроспективі популістський феномен трансформувався у своїх політичних ідеологіях, які розглядаються в науці, як «різновид колективної політичної свідомості, що відображає групові погляди на перебіг і напрями політичного та соціально-економічного розвитку» [4]. І, практично, більш як за сто років, ця трансформація відбулася від правої ідеології лібералізму до напівцентристської ідеології – неолібералізму і постмодернізму у країнах Заходу.

У країнах Сходу більш стабільно функціонує соціалістична ідеологія, яка лише частково трансформується у радикальну і крайню праву.

Зазначені зміни у популістських ідеологіях на перебіг і напрями політичного та соціально-економічного розвитку країн дають можливість стверджувати про те, що вони по-різному вплинули на їхній устрій та суспільні відносини.

Так, зокрема, у США і Західній Європі ідеологія лібералізму, а в подальшому – неолібералізму і постмодернізму, які знаходяться майже в одній системі цінностей, що ґрунтуються на розвинутій економіці, вільній конкуренції й економічній свободі, вплинули на формування суспільної свідомості щодо: підвищення відповідальності уряду за добробут населення; усунення ліберальних принципів свободи господарської діяльності від державного втручання; збільшення державної регуляції грошового обігу; повернення в громадський фонд земель, що перевершували потребу монополій; розширення прямої демократії та розвитку концепції безпосередньої участі громадян у контролі над владою; формування не традиційних політичних партій, які сприяли зсуву електоральної підтримки в бік популістів, що яскраво демонструє досвід таких країн, як Шотландія, Фландрія, Квебек, Каталонія тощо.

Збільшення проявів сепаратизму на початку нинішнього тисячоліття виявилось ознакою того, що регіональна неоднорідність вже не передбачає традиційні соціокультурні й політичні розмежування, вона стає значно складнішою та багатозначною, що обумовлює нові виклики внутрішньої єдності держав.

Сучасні події, що відбуваються в світі і в Україні свідчать про те, що сучасний виклик внутрішньої єдності для держав країн Заходу став одним із пріоритетних. На відміну від країн Сходу, у яких стабільно довго функціонувала і продовжує функціонувати соціалістична ідеологія, яка трансформуючись у радикальну і крайню праву, сприяла формуванню риторики націоналізму, що суттєво посилює сепаратистські настрої у суспільстві. Несвоєчасне врахування у цих країнах конституційно-правових, ціннісних та соціокультурних питань, а навпаки, системне і тривале декларування ідей справедливості, гідності, солідарності, демократії, не сприяли об'єднанню суспільства навколо національної ідеї.

Тому важливим для країн Сходу на сучасному етапі постали питання внутрішнього об'єднання навколо національних цінностей, активного застосування методів сучасної візуалізації, мережових технологій, соціальних засобів масової інформації.

Як висновок зазначимо, що популізм як багатофункціональний феномен політики ґрунтується на відповідній популістській ідеології, яка забезпечує політикам відповідний вплив на виборців, у результаті якого відбувається одержання політичної і державної влади. Тому нею не можна нехтувати, а навпаки потрібно вміти правильно користуватися, адже популізм завжди спричиняє перманентну конфліктність у соціумі і у сучасному дискурсі демократичних країн та розвинутих економік це питання вирішено не лише на рівні законодавства, а й на рівні цінностей.

Список використаних джерел

1. Економічний популізм у країнах Латинської Америки. URL: https://pidru4niki.com/16011013/politekonomiya/ekonomichniy_populizm_krayinah_latinskoji_ameriki
2. Лібералізм. Енциклопедія сучасної України. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=55373
3. Неолібералізм. Енциклопедія сучасної України. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=55373
4. Основні ідейно-політичні течії сучасності. URL: <https://subject.com.ua/political/bulbenuk/17.html>
5. Постмодернізм. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Постмодернізм>
6. Радикалізм. URL: <https://ru.wikipedia.org/wiki/Радикалізм>

Інна Маркус, здобувачка ступеня доктора філософії з публічного управління та адміністрування Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Inna Markus, postgraduate student of Public Administration, Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0000-0002-8203-7151>

Науковий керівник: **Надія Максименцева**, д.ю.н., доцент кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЛОБІЗМУ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

STATE REGULATION OF LOBBYING: EUROPEAN EXPERIENCE FOR UKRAINE

The formation of civil society and the transition to the legal forms of doing business in Ukraine have already formed a public demand for the institutionalization of lobbying. The authorities acknowledged the need for clear state regulation of lobbying activities, which resulted in the various practices of such state regulation in the European Union and in the world. The introduction of the registers is a usually used approach also used by the European authorities. The registrants are provided the opportunity to take an active part in parliamentary hearings and meetings, as well as to be a member of expert groups. It allows the lobbyists to successfully communicate their position to all major decision-makers.

The European Union experience shows the need for institutionalization of lobbying in Ukraine, in particular through the introduction of a voluntary public register of transparency, which will make a significant step forward in separating lobbying from illegal practices, and enable greater involvement of the civil society in the decision-making process.

Keywords: parliamentarism, lobbying, government relations, institutionalization.

Явище лобізму може сприйматися доволі контраверсійно, оскільки досьогодні не існує єдиної загальноновизнаної дефініції цього поняття. З метою окреслення основних характеристик цього явища, нами пропонується вважати під «лобізмом» діяльність фізичних чи юридичних осіб та/або їх об'єднань, спрямована на представників органів публічної влади та пов'язаних з ними осіб, задля вчинення впливу для скоєння певних дій або бездіяльності у нормотворчому процесі [2].

Процес формування громадянського суспільства та перехід значної частини вітчизняного бізнесу на загальноприйнятні легальні цивілізовані форми ведення підприємства вже сформували суспільний запит на законодавчу легалізацію лобізму [3]. З огляду на європейський курс нашої держави є сенс розглядати підходи країн Європейського Союзу до державного регулювання лобізму.

Фактично початкова інституціоналізація лобізму було закладена у Договорі про заснування Європейського союзу, а саме у ст. 194, відповідно до якої кожен громадянин Союзу та будь-яка фізична чи юридична особа, ... має право подати петицію до Європейського Парламенту з питання, що належить до сфери діяльності Спільноти і що стосується його безпосередньо [1].

З тих пір до можновладців прийшло усвідомлення необхідності встановлення чіткого державного регулювання таких інтеракцій, зокрема і лобізму, що спричинило створення різноманітних практик як у країнах Європейського Союзу, так і у світі загалом.

Зокрема така регуляція часто включена до законодавства про забезпечення прозорості, й зобов'язує органи державної влади розкривати різноманітного роду інформацію про взаємодію фізичних чи юридичних осіб та/або їх об'єднань із представниками органів публічної влади та

пов'язаних з ними осіб. Організація економічного співробітництва та розвитку (далі – ОЕСР) досліджує та висвітлює основні підходи:

Формування публічних реєстрів, де лобісти та/або державні службовці (в залежності від країни) розкривають інформацію про свою взаємодію – шістнадцять країн ОЕСР (Австралія, Австрія, Канада, Чилі, Франція, Німеччина, Ірландія, Ісландія, Італія, Литва, Мексика, Нідерланди, Польща, Словенія, Великобританія та США) та Румунія;

висвітлення взаємодії з лобістами державними службовцями через відкритий порядок денний – Іспанія, Румунія, Словенія та Велика Британія;

розкриття інформації про процес ухвалення законодавчих рішень – Ісландія, Латвія, Люксембург та Польща [7].

По аналогії з першим підходом у результаті тривалої генези державного регулювання лобізму, у 2008 році Єврокомісія створила добровільний реєстр лобістів. Щоправда більшої популярності він набув згодом, після підписання Лісабонського договору 2009 року, що розширив повноваження Європарламенту, зокрема у частині питань фінансового контролю. Таким чином була створена одна з передумов так званого «перетікання» лобістських груп з національних столиць до Брюсселя.

На базі Міжінституційної угоди існуючий з 2011 року Реєстр прозорості тепер, з 1 липня 2021 року, охоплює лобістську діяльність суб'єктів господарювання у трьох інституціях ЄС: Європейському парламенті, Європейській комісії та у Раді Європейського Союзу [4].

Відповідно до правил ведення реєстру, будь-яка фізична чи юридична особа яка займається діяльністю, охопленою Міжінституційною угодою, з метою впливу на формулювання чи виконання політики чи законодавства, або процеси прийняття рішень установами, органами, офісами та агентствами ЄС, має бути внесена до реєстру.

До зазначених заходів включаються наступні:

- організація або участь у зустрічах, конференціях чи заходах;
- участь у консультаціях чи слуханнях;
- організація комунікаційних кампаній, платформ, мереж або низових ініціатив;
- підготовка або замовлення документів щодо політик та позиційних листів, поправок, опитування громадської думки, опитування тощо.

При цьому внесення до реєстру надає, серед іншого, реєстрантам можливість отримати доступ до Європейського Парламенту, брати активну участь у слуханнях та засіданнях із правом голосу, а також бути учасником експертних груп [8]. Варто зазначити, що внесення до даного реєстру дає можливість лобісту успішно донести свою позицію до всіх основних органів, що приймають рішення на рівні Європейського Союзу.

Натомість на рівні країн різняться вимоги щодо інформації до часткового розкриття, в залежності від рівня державного службовця, залученого у такій взаємодії:

- 13 з 30 країн ОЕСР (43%), а також Румунія надають інформацію про лобістську діяльність, спрямовану на найвищих посадовців виконавчої влади;
- 14 країн ОЕСР також включають членів парламенту до розкриття, зазначеного вище;
- 10 країн ОЕСР (33%) і Румунія також вимагають розкривати інформацію щодо взаємодії із вищими державними службовцями та низкою інших посадовців, зокрема радників [5].

Окрім того, хоча Принципи лобіювання чітко визначають, що інформація до розкриття має містити мету лобістської діяльності, значна частина інформації у реєстрах відсутня: лише вісім країн ОЕСР мають впроваджені інструменти, що дають змогу визначити, які конкретні нормативно-правові акти були метою лобістської діяльності, з них члени Європейського Союзу – Латвія, Литва та Словенія [6].

З огляду на вищезазначене, ми вважаємо, що досвід європейських країн та й усього світу говорить про потребу інституціалізації лобізму та лобістської діяльності в Україні, зокрема шляхом запровадження добровільного публічного реєстру прозорості, що дозволить зробити значний крок вперед у відділенні лобістської діяльності від неправомірних практик, а також дасть можливість більш широкого залучення представників громадянського суспільства до

процесу прийняття важливих державних рішень, на базі уніфікованих та прозорих правил. Безумовно дане впровадження неможливе без ухвалення профільного рамкового закону, а також глибокого опрацювання стратегії впровадження такої політики виконавчою владою, шляхом ґрунтовної дискусії з усіма зацікавленими сторонами.

Список використаних джерел

1. Договір про заснування Європейської Спільноти [Електронний ресурс]: Міжнародний документ від 25.03.1957. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_017
2. Маркус І. (2021) Наукові підходи до визначення лобізму та основні концепції поняття. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Державна служба, 15(1), 24-27. <https://doi.org/10.17721/2616-9193.2022/15-5/9>
3. Мацкевич Р.М. Політико-правові засади формування інституту лобізму в Україні: дис. К. політ. Н.: спец. 23.00.02 / Роман Миколайович Мацкевич; Одеська національна юридична академія. – Одеса, 2008. – 193 с.
4. Interinstitutional agreement between the European Parliament, the Council of the European Union and the European Commission on a mandatory transparency register (20 May 2020) https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2021.207.01.0001.01.ENG
5. OECD (2020), Survey on Lobbying. Categories of public officials for which countries make public their engagement with lobbyists, 2020 <https://doi.org/10.1787/888934259066>
6. OECD (2020), Survey on Lobbying. Transparency on the specific pieces of legislation, proposals, regulations, or decision targeted by lobbying activities, 2020 <https://doi.org/10.1787/888934259104>
7. OECD (2021), Lobbying in the 21st Century: Transparency, Integrity and Access, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/c6d8eff8-en>
8. Transparency Register (2021), Transparency and the EU, <https://ec.europa.eu/transparencyregister/public/homePage.do>

Іван Овчінников, студент ОП «Парламентаризм та парламентська діяльність»
Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського
національного університету імені Тараса Шевченка

Ivan Ovchinnikov, Student of the education program «Parliamentarism and parliamentary
activity», Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National
University of Kyiv

Науковий керівник: **Ірина Дудко**, д.політ.н., професор, професор кафедри
парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної
служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПРОБЛЕМАТИКА СТРУКТУРУВАННЯ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ ШЛЯХОМ ДВОПАЛАТНОСТІ: СУЧАСНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

THE PROBLEM OF STRUCTURING THE VERKHOVNA RADA OF UKRAINE THROUGH BICAMERALISM: CURRENT STATUS AND PROSPECTS

The article devoted a possibility of constitutional reform to reorganise the legislative branch through a bicameral parliament.

Bicameralism as a phenomenon is common not only in federative countries, but also in unitary ones. Through the functioning of equal chambers and with separate legislative functions.

The creation of a bicameral parliament is a prerequisite for a major overhaul of the draft constitution. A number of factors need to be taken into account, such as the electoral system, the distribution of powers between chambers, the powers of local governments, the reorganization of electoral districts, and so on. Which regional representatives will constitute the upper house and how it will be constituted, and what its powers will be, also need to be discussed. One of the positive arguments in favour of bicameralism is that the regions can be represented at national level and that the central government can help to solve regional problems through balanced development. The introduction of bicameralism requires both administrative and local government reform. It presupposes elaborate legislation and consensus at the level of the different political forces and all branches of government.

Keywords: bicameralism, federation, unitarity, bicameralism, upper and lower houses of parliament, decentralisation.

Не достатньо виразний вектор зовнішньої політики, наявність внутрішніх між особливих конфліктів в державі та незгодженість роботи гілок влади наштовхують нас на ідеї щодо конституційної реформи, яка зможе врегулювати проблеми політичної системи в Україні. В умовах дискусій, які точаться навколо ефективності законодавчої гілки влади в Україні, розглянемо двопалатний парламенту – як спосіб покращення роботи Верховної Ради України.

Аналогом сучасних парламентів були двопалатні парламенти античності, але з розвитком парламентаризму країни вдосконалювали дану структуру, враховуючи історичний досвід, традиції, вимоги сучасності. Сьогодні бікамералізм поширений у країнах з різними системами правління і територіальними устроями [1]. Країни з федеративним устроєм мають переважно сталі переконання стосовно вибору структури парламенту, унітарні ж держави, які мають досвід унікамеризму й бікамералізму, стали перед вибором [1-2]. Тенденції зростання таких парламентів помітно збільшилась у 90-х роках минулого століття. Відомі випадки й зміни бікамералізму на унікамералізм (Данія, Швеція).

Адміністративно-територіальний поділ

Згідно Конституції України, ми є унітарною державою. В своєму складі Україна налічує 24 області. Здебільшого, двопалатність пов'язують з федеративними державами як системою представництва суб'єктів федерації на найвищому державному рівні (США, ФРН, Канада) [2]. Втім, необхідність додаткових важелів рівноваги під час прийняття парламентських рі-

шень, запобігання монополізації у прийнятті політичних рішень, представництва регіонів або окремих територій держави підтверджують доцільність застосування двопалатних парламентів і в унітарних державах (Польща, Великобританія, Греція) [3]. Звісно що в деяких випадках це передбачає зміни до конституції певних держав в ряду певних статей, в нашому випадку це передбачає повний перегляд чинного проєкту Конституції України з великою кількістю змін щодо місцевого самоврядування, кількості народних депутатів які можуть обиратися до парламенту, наданням областям ширших повноважень, виборчої системи, обмежень щодо висуванців та зміни щодо меж виборчих округів. У таких країнах як США з цим набагато простіше: 100 сенаторів до Верхньої палати. По 2 сенатори від кожного штату. В Україні проживає близько 37 млн. осіб що не є релевантним числом для об'єктивного обрання хоча б кількох представників від однієї області. Тим паче враховуючи той факт, що густота населення в кожній області надто різниться: до прикладу на території Волинської обл. проживає близько 1 300 000 осіб, в той час як на території Дніпропетровської обл. проживає 3 300 000 чи на території київської агломерації проживає 6 млн. осіб. Враховуючи, що на 3-ох останніх виборах явка варіювалася від 50-65%, це не дозволить об'єктивно та комплексно обрати представників для загальнодержавного рівня [4].

Аспект реформи децентралізації в майбутньому може наділити громади та виборчі округи широким спектром повноважень. Зокрема можливістю громад об'єднуватись в належні округи та висувати мажоритарників від певних регіонів з умовою, що вони проживають на ній останні 10 років. Це зумовлено знаннями специфіки регіону та представленнями їх на загальнодержавному рівні. Аби усунути фіктивних прописок та регламентувати відбір кандидатів. Це вирішує проблему спілкування депутатів з громадськістю, адже депутати будуть забезпечувати механізм відпрацьованої комунікації. Тому в подальшому належне реформування виборчого законодавства та довершеність реформи децентралізації зведе нанівець проблеми малозабезпечених регіонів і дозволить представляти депутатів для відстоювання інтересів певного округу. Безперечно, ми лишаємось унітарною країною і мова не йде про федералізацію нині, хоч це і покличе за собою певні перерозподіли округів та спричинить вагомні зміни до адміністративно-територіального устрою.

Верхня палата = Вето – це не вердикт!

У двопалатних парламентах законопроєкти вносяться до нижньої палати, а якщо палати рівноправні (Італія, Мексика, Швейцарія та ін.) – до будь-якої [3]. Законопроєкт має бути прийнятий палатами за ідентичною редакцією, при цьому використовується метод «човна» («човника») – передача тексту законопроєкту від однієї палати до другої до того часу, поки він не набуде однакової редакції. Втім, мова йде про статуси палат. Досвід більшості країн демонструє, що палати наділені різними функціями працюють більш злагоджено, якщо не має протиріч. На думку Василя Маляренка: «...щодо побоювання, що в верхню палату можуть прийти олігархи... парламент має змогу запровадити певний майновий ценз і не пустити їх туди. Якщо парламент не хоче бачити у верхній палаті экс-президентів та інших, то цілком можливо обумовити це в законі». Ці факти можуть бути врегульованими відповідними статтями та передбачати певні «шлюзи» для кандидатів. У Великій Британії палата общин подає законопроєкт та чекає схвалення від палати Лордів. Втім, верхня палата звісно може накласти Вето на закон без належних правок і не дати ухвалити його. Та згідно їхнього законодавства, палата общин може поновити роботу над цим законом рівно через рік і ухвалити його без схвалення палати Лордів. Тобто механізм законодавства передбачає систему важелів щодо Вето. Така система в Україні зможе забезпечити зважений законодавчий процес і унеможливити прийняття непродуманих і неквапливих рішень (приклад феномену монобільшості). Верхня палата в таких випадках виконує роль інституційного збалансування та належного контролю за діяльністю нижньої палати. Це дозволить створити українському парламенту функціональний розподіл праці між палатами. Верхня палата буде брати на себе кадрові та контролюючі функції, нижня – виконуватиме законодавчі та політичні функції.

Висновок

Ймовірність конституційної реформи для реорганізації законодавчої влади через двопалатний парламент не є обов'язковим шляхом до федералізації [2]. Двопалатність як явище поширена не тільки в федеративних країнах, а й в унітарних. Шляхом функціонування рівних палат і з окремими законодавчими функціями. Утворення двопалатного парламенту має своєю передумовою ревізію проєкту Конституції України. Слід врахувати низку факторів, таких як виборча система, розподіл функцій між органами влади, роль місцевого самоврядування, функції та повноваження обох палат та ін. Беззаперечним аргументом на користь двопалатності є можливість представництва регіонів та сприяння з боку центрального уряду стосовно розв'язання регіональних проблем для збалансування, зокрема через реформу децентралізації. Запровадження бікамералізму потребує одночасно адміністративної реформи щодо регіонів країни, зокрема для перерозподілу округів [1].

Список використаних джерел

1. Оніщук М. Бікамералізм: тренди для України. Дзеркало тижня. URL: <http://www.dt.ua/1000/1550/63411/>
2. Малярєнко В. Чи веде двопалатний парламент до федералізації держави? URL: https://zn.ua/ukr/internal/chi_vede_dvopalatniy_parlament_do_federalizatsiyi_derzhavi.html
3. Шаповал В. М. Державний лад країн світу. К. : Укр. Центр Правн. Студій, 1999. 320 с.
4. Любченко А. В. Шляхи удосконалення парламентаризму в Україні (в аспекті проблеми двопалатності). 2010. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej11/txts/10lavapd.pdf>.

Сергій Паладійчук, здобувач ступеня доктора філософії з публічного управління та адміністрування Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка (кафедра парламентаризму)

Serhii Paladiichuk, Candidate of Philosophy in Political Science of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv (Department of Parliamentarism)

<https://orcid.org/0000-0003-2748-4482>

Науковий керівник: **Інна Плотницька**, к.філол.н., професор, професор кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

АКТУАЛЬНІСТЬ ЗАПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ ОЦІНЮВАННЯ ПРЕДСТАВНИЦЬКИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ В УКРАЇНІ

RELEVANCE OF THE IMPLEMENTATION OF AN EVALUATION SYSTEM OF REPRESENTATIVE AUTHORITIES AT THE REGIONAL LEVEL IN UKRAINE

The main criterion for reflecting the effectiveness of representative bodies is managerial efficiency.

When assessing the effectiveness of management activities, the concept of efficiency is used, aimed at anticipating the impact of the activity results over the costs when they are achieved. Quality and assessment of the quality of services are integral components of building a system of representative government at the regional level.

The introduction of criteria for a system of evaluation of representative authorities improves the effectiveness of their activities: evaluation provides information used by the authorities for managerial decision-making. The assessment of effectiveness in a general sense is therefore the extent to which the objective has been achieved or the ratio of the result to the objective.

Improving managerial efficiency is possible through the implementation of effective personnel policy, radical reform of the system of representative authorities, strengthening the responsibility of officials for the results of decisions, training managers, eradication of «management pathologies», improvement of the process of implementation of decisions, etc.

Будь-яка громада чи спільнота людей, які проживають на певній території в Україні чи будь-якій країні Європи, реалізуючи механізми представницької демократії, прагне, обираючи владу, до максимальної ефективності її діяльності. Іншими словами, окремо кожний виборець чи певна сукупність виборців, яка відображає громаду, наділяючи відповідними владними повноваженнями своїх представників, сподівається, що вони будуть працювати якісно та результативно. Але на практиці ми бачимо, що це далеко не завжди відбувається так і часто не відповідає очікуванням громади.

Завдання досягнення управлінської ефективності представницьких органів влади в Україні набуває особливої актуальності та гостроти в умовах реалізації чергового етапу децентралізації в Україні, результатом якого було створення територіальних громад та вихід на трирівневу систему управління в державі – центральний рівень або загальнодержавний; регіональний рівень або обласний; територіальний або рівень громад. В умовах, коли громади отримали великі повноваження, але й велику відповідальність, загальна ефективність представницької влади як органів, що найбільш яскраво відображають запити мешканців, стає надзвичайно важливою та актуальною. Ключовим критерієм відображення ефективності представницької влади є управлінська ефективність, адже саме управління в переважній більшості забезпечує реалізацію представницьких функцій. Однією з найважливіших складових управлінської ефективності представницьких органів місцевої влади в Україні є соціальний складник, бо

саме через місцеве самоврядування найперше реалізують свої права та свободи мешканці територіальних громад.

Тому ми вважаємо, що управлінська ефективність представницьких органів мусить бути спрямована на досягнення високої оцінки рівня надання послуг, яка має визначатися за певними критеріями й відповідно до запроваджених стандартів. Це сприятиме зосередженню уваги на кінцевих результатах з урахуванням якості надання послуги та впливу на рівень життя в конкретній територіальній громаді. Під час оцінки ефективності діяльності органів місцевої влади потрібно використовувати поняття ефективності, що спрямована на випередження ефекту результатів діяльності над витратами під час їх досягнення й оцінку кількості витрат ресурсів, які використовуються для надання певних послуг населенню тієї чи іншої громади.

Для реальної оцінки власної діяльності та відповідності її результатів очікуванням громадян, представницьким органам влади необхідно проводити аналіз своєї діяльності, визначаючи причини, чому коефіцієнт виконання не відповідає очікуваним результатам, або навпаки, перевищує встановлені раніше результати виконання. Для цього використовують досить прості аналітичні технології, які можуть бути застосовані під час аналізу результативності органу влади у різних сферах діяльності. Завдяки їх використанню робота відповідної місцевої структури може бути значно поліпшена. Наведемо декілька з них:

- мінімізація витрат ресурсів та управлінської енергії розглядається як скорочення видатків на функціонування апарату управління, при випереджаючому темпі зростання соціального ефекту управління порівняно з ресурсними й енергетичними витратами на його функціонування. При цьому оптимальні («найбільш сприятливі») строки досягнення мети – важлива умова ефективності управлінських рішень, їх своєчасності;

- урахування зовнішніх і внутрішніх обставин, у яких здійснюється управління, зокрема особливостей територіальних громад, їх спільних інтересів.

Ефективність системи місцевого управління залежить не лише від організаційної побудови, ресурсного забезпечення, а й від професійності обранців і врахування ними чинників зовнішнього середовища, які можуть бути не підконтрольними управлінню і тому впливатимуть на ефективність управлінської діяльності. Тому кроком уперед буде не лише вдосконалення внутрішніх процесів управління або підвищення його ефективності, а особливо зосередження на якості послуг. Якість і оцінка якості послуг – невід’ємні компоненти побудови системи управління представницьких органів влади на регіональному рівні.

Спираючись на зазначене, відзначаючи важливість і значущість використання критеріїв оцінки результативності діяльності, ми наголошуємо на необхідності прийняття та запровадження системи оцінювання представницьких органів влади на регіональному рівні в Україні.

Утвердження такого розуміння якості потребує:

- прийняття відповідних критеріїв якості;
- детального діагностування та збору інформації (не можна працювати над підвищенням якості, не маючи всіх даних про її сучасний стан);
- ефективного планування (поліпшення якості роботи кожної інституції вимагає ефективного планування, чітких цілей і напрямів їх досягнення).

Запровадження критеріїв оцінки системи оцінювання представницьких органів влади на регіональному рівні в Україні сприяє поліпшенню ефективності їх діяльності: оцінка надає інформацію, яку органи влади використовують для прийняття управлінських рішень, що вдосконалює якість їх діяльності та підвищує відповідальність органів влади перед населенням через контроль за поточним виконанням і плануванням на майбутнє з більшою точністю та гнучкістю. Тому оцінка ефективності в загальному розумінні – ступінь досягнення мети або відношення досягнутого результату до поставленої мети.

Враховуючи викладене, стверджуємо, що ефективність управління може бути визначена як повне досягнення реальної та соціально-корисної конкретної управлінської мети при мінімальних або оптимальних витратах ресурсів й управлінських зусиль у найкоротший термін

з урахуванням обставин зовнішнього та внутрішнього характеру. Тому подальші дослідження із зазначеної проблематики будуть присвячені більш чіткому визначенню й удосконаленню критеріїв оцінки, що існують в Україні, розробці нових, більш ефективних методик для реальної оцінки управлінської діяльності місцевої влади.

Підвищення ефективності управлінських рішень і дієвості органів публічного управління можливе шляхом здійснення ефективної кадрової політики, докорінного реформування цих органів, посилення відповідальності посадових осіб за результати рішень, що приймаються, масового підвищення кваліфікації управлінців, викорінення «управлінських патологій» тощо. Безумовно, що методика та система таких удосконалень потребує ґрунтовного дослідження та фіксації алгоритмів її реалізації. Але все це має стати наслідком очевидного та важливого рішення щодо необхідності запровадження системи оцінювання представницьких органів влади на регіональному рівні в Україні. Адже це є надзвичайно актуальним завданням сучасного етапу розвитку нашої держави, під час якого опановуються нові моделі координації та функціонування територіальних громад і продовжується процес посилення відповідальності органів влади на місцях в умовах децентралізації, що триває в Україні.

Список використаних джерел

1. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року Електронний ресурс. Режим доступу: www.rv.gov.ua/sitenew/data/upload/files/1/proj.doc
2. Дунаєв І. В. Публічна регіональна економічна політика в Україні: формування механізмів модернізації / І. В. Дунаєв. Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр». 2017. – с.13
3. Жаліло Я. В. Про принципи сучасної політики регіонального розвитку. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://dt.ua/macrolevel/proprincipi-suchasnoyi-politiki-regionalnogo-rozvitku-281358_.html
4. Максимчук М. В. Інституціалізація розвитку економіки регіонів України: теорія і практика. – Львів: ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України», 2016. – 394 с.
5. Методологія публічного управління: навч. посібн. / уклад. І. В. Шпекторенко. Дніпро, ДРІДУ НАДУ, 2018. 120 с.
6. Молодцов О. В., Мосора Л. С. Система публічного адміністрування: методичні вказівки до вивчення дисципліни. Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2019. 30 с
7. Шульц С. Л. Механізми реалізації регіональної політики: оцінка ефективності та напрями удосконалення: монографія / наук. ред. С. Л. Шульц; ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України». Львів, 2018. 205 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»)

Тетяна Парфенюк, аспірантка кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Tetiana Parfeniuk, postgraduate student of the Department of Parliamentarism of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

<https://orcid.org/0000-0003-0319-4667>

Науковий керівник: **Олександр Пухкал**, д.держ.упр., професор, професор кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

УЗГОДЖЕННЯ ІНТЕРЕСІВ ЗАІНТЕРЕСОВАНИХ СТОРІН У ВИРОБЛЕННІ ПОЛІТИКИ В КОМІТЕТАХ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

CONCILIATION OF INTERESTS OF STAKEHOLDERS IN POLICY-MAKING IN THE COMMITTEE OF THE VERKHOVNA RADA OF UKRAINE

It is shown that committees are one of the most important bodies of the Verkhovna Rada of Ukraine. It is in the committees that draft laws and resolutions are considered and finalized, amendments are discussed, hearings and round tables are held. The analysis of the Committee on Energy and Housing and Communal Services of the Verkhovna Rada of Ukraine shows, firstly, the low level of consultation and planning of interaction with stakeholders due to lack of information on advisory bodies and the results of their activities, unsystematic committee hearings and other public events. Secondly, it is worth noting the positive practices of appeals to stakeholders on the examination of draft laws, informing about the activities of the Committee and disclosing information about the meetings. However, the Committee does not regulate access to public information, does not practice systematic consultations and interaction with stakeholders through regular committee hearings, mailings on the established database of stakeholders.

It is shown that one of the tools to influence the law can be advisory bodies, as well as the current form of feedback, systematic interaction with research institutions, local governments and other stakeholders.

Keywords: coordination of interests, stakeholders, policy making, committees of the Verkhovna Rada.

Актуальність дослідження даної теми пояснюється наступними міркуваннями. По-перше, комітети Верховної Ради відіграють особливу роль в законотворчості, адже саме на них покладено функцію так званих фільтрів, які мають «відсівати» неякісні законопроекти. По-друге, важливу роль в цьому процесі відіграє взаємодія комітетів зі стейкхолдерами, тобто зацікавленими сторонами, які мають легітимні інтереси у прийнятті відповідних законів. По-третє, саме ідентифікація та залучення заінтересованих сторін сприяє врахуванню їх зауважень та підвищенню якості підготовці законопроектів. Тому на сьогодні актуальним є питання налагодження найбільш ефективних механізмів співпраці комітетів та стейкхолдерів спрямованої на підвищення результативності вироблення політики.

Комітети Верховної Ради України – це органи Верховної Ради України, що складається з народних депутатів та здійснює законопроектну роботу відповідно до свого профілю: попередній розгляд, підготовку висновків до проектів законів та інших правових актів, які виносяться на розгляд Верховної Ради [3].

Громадською мережею Опора у 2021 році було здійснено аналіз діяльності комітетів Верховної ради з позиції їх відкритості та взаємодії із зацікавленими сторонами. За їхньою оцінкою «парламентські комітети у 2021 році все ще лишаються у статусі напівзакритих парламентських структур. В першу чергу, через низьку інформаційну кампанію щодо себе та своєї діяльності, а також низький рівень інформування та залучення зацікавлених осіб, які можуть надавати експертну оцінку законодавчим ініціативам та працювати над їх вдосконаленням» [2].

Закон України «Про комітети Верховної Ради України» містить норму про обов'язок народних депутатів при законопроектній функції «вивчати громадську думку, розглядати звернення громадян, об'єднань громадян, результати всеукраїнського референдуму, будь-які пропозиції, що свідчать про потребу в прийнятті нових законодавчих актів або у внесенні змін до законодавчих актів, і, в разі необхідності, готувати відповідні проекти актів та вносити їх на розгляд Верховної Ради України» [1].

Розглянемо більше детально організацію роботи комітетів парламенту у виробленні політики на прикладі Комітету з питань енергетики та житлово-комунальних послуг Верховної Ради України, в якому за даними громадської організації Опора, спостерігається задовільний рівень інформування заінтересованих сторін.

Із позитивних практик варто відзначити наявність на вебсайті Комітету затвердженого на засіданні розкладу засідань на двотижневий термін, вчасне та повне оприлюднення протоколів та стенограм засідань. Комітет публікує статистику відвідуваності депутатами засідань, порядки денні засідань. Має власний Youtube-канал, на якому проводить онлайн-трансляції засідань, а також веде сторінку в соціальній мережі Facebook, що систематично наповнюється. Комітет практикує розсилку анонсів засідань та публічних заходів за сформованою базою заінтересованих сторін. Вебсайт Комітету містить контакти членів Комітету, працівників Секретаріату. На вебсайті Комітету частково оприлюднені відомості щодо предметів відання Комітету (предмети відання підкомітетів не оприлюднені), наявний склад Секретаріату Комітету.

Водночас, в роботі Комітету з заінтересованими сторонами у виробленні енергетичної політики, мають місце і ряд недоліків. Зокрема, інформація про законотворчу діяльність публікується не в повному обсязі: відсутній перелік законопроектів винесених на обговорення, експертні висновки на законопроекти. Комітет лише частково оприлюднює плани роботи на наступну сесію. Також в Комітеті відсутня інформація щодо складу консультативно-дорадчих органів та результатів їх діяльності (якщо такі створено і функціонують). На вебсайті Комітету відсутній розділ «Доступ до публічної інформації», не розміщено перелік публічної інформації, форму запитів на публічну інформацію, лише є форма «Інтернет-приймальня», проте вона не функціонує. Комітет не практикує розсилку висновків та звітів сформованій базі заінтересованих сторін.

Низький рівень консультування та плановості взаємодії із заінтересованими сторонами зумовлений відсутністю інформації щодо консультативно-дорадчих органів та результатів їхньої діяльності, несистематичним проведенням комітетських слухань та інших публічних заходів. Комітет частково практикує взаємодію із заінтересованими сторонами через створення робочих груп, проте загалом наявна інформація про діяльність декількох робочих груп (до 3). Так, у розділі «Новини» публікуються повідомлення щодо обговорення окремих законопроектів із вказанням електронної адреси для надсилання рекомендацій у визначені строки.

Таким чином, рівень взаємодії Комітету зі стейкхолдерами можна охарактеризувати, як інформування із недостатнім рівнем залучення заінтересованих сторін. Слід відзначити позитивні практики звернень до заінтересованих сторін щодо експертизи проектів законів, інформування про діяльність Комітету та оприлюднення інформації щодо засідань. Проте, Комітет не регулює доступ до публічної інформації, не практикує системних консультацій та взаємодії із заінтересованими сторонами через регулярні комітетські слухання, розсилки за сформованою базою заінтересованих сторін.

Одним з інструментів впливу на законотворення можуть стати консультативно-дорадчі органи, а також діюча форма зворотного зв'язку, системна взаємодія з науковими установами, органами місцевого самоврядування, державними органами та іншими заінтересованими групами.

Список використаних джерел

1. Про комітети Верховної Ради України : Закон України від 04.04.1995 № 116/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/116/95-%E2%F0#Text>
2. Олена Логвиненко. Інклюзивність та відкритість парламентських комітетів: mission possible. Опора. URL: <https://www.oporaua.org/article/parliament/23162-inkliuzivnist-ta-vidkritist-parlamentskikh-komitativ-mission-possible>
3. Як ми досліджуємо інклюзивність комітетів. Опора. URL: <https://www.oporaua.org/report/parliament/23126-iak-mi-doslidzhuemo-inkliuzivnist-komitativ>

Віра Плакса, аспірантка кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Vira Plaksa, postgraduate student of Department of Regional Policy, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0000-0003-4192-4659>

Науковий керівник: **Тетяна Сивак**, д. держ. упр, професор, доцент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ЩОДО ДОЦІЛЬНОСТІ УЧАСТІ ВИЩОЇ РАДИ ПРАВОСУДДЯ У ЗАКОНОТВОРЧИХ ПРОЦЕСАХ З ПИТАНЬ СУДОУСТРОЮ ТА СТАТУСУ СУДДІВ

ON THE NEED FOR THE PARTICIPATION OF THE HIGH COUNCIL OF JUSTICE IN THE LEGISLATIVE PROCESSES ON STRUCTURE JUDICIAL AUTHORITIES AND THE STATUS OF JUDGES

If changes to the law harm the judiciary, the judiciary must defend its position to the end. In its annual report on the state of independence of judges in Ukraine in 2020, the High Council of Justice pointed out the need to give it the right of legislative initiative. In addition, she pointed out the need to amend the Rules of Procedure of the Parliament of Ukraine in terms of mandatory consideration of the position expressed in the advisory opinions, as well as giving it the right to appeal to the Constitutional Court of Ukraine. The scientific community supports the conclusions of the High Council of Justice on amendments to the Rules of Procedure of the Parliament of Ukraine in terms of posting and taking into account advisory opinions on granting the right to appeal to the Constitutional Court of Ukraine. Further study of this issue will provide an opportunity to thoroughly answer the question of the appropriateness of the High Council of Justice in the legislative process.

Keywords: judicial system, bill, legislative initiative, judicial independence.

У пункті 41 Висновку № 18 (2015) Консультативна рада європейських суддів вказала, що судова влада може висловлювати свою думку щодо можливих наслідків запропонованого законодавчою або виконавчою владою нововведення, яке спрямоване на внесення змін, пов'язаних із здійсненням правосуддя. Судова система також не повинна виступати проти всіх пропозицій, що стосуються змін в ній, називаючи це посяганням на незалежність судової влади. Але якщо судова незалежність або здатність судової влади здійснювати свої конституційні повноваження знаходяться під загрозою або піддаються нападу, судова влада повинна відстоювати свою позицію безстрашно [4, с. 15].

У серпні 2021 року Вища рада правосуддя (далі – ВРП) затвердила Щорічну доповідь за 2020 рік «Про стан забезпечення незалежності суддів в Україні» (далі – Щорічна доповідь). Одними із тез, висвітлених у вступній частині та висновках Щорічної доповіді, були покликання на те, що неотримання консультативного висновку ВРП ставить під сумнів легітимність законодавчих пропозицій, що для досягнення справедливого балансу та врахування думок професійної спільноти, зокрема суддів усіх юрисдикцій та інстанцій, ВРП сприятиме позитивним процесам у судовій системі в разі надання їй права законодавчої ініціативи та внесення змін до Регламенту Верховної Ради України в частині обов'язкового врахування позицій, висловлених у консультативних висновках ВРП, а також, що актуальним є питання надання ВРП права на звернення до Конституційного Суду України для забезпечення більш ефективного виконання повноважень у сфері відстоювання суддівської незалежності та її гарантій [1, с. 11-12, 203].

На офіційному вебсайті ВРП у розділі «Обговорення Щорічної доповіді про стан забезпечення незалежності суддів в Україні за 2020 рік» розміщено листи-реагування судів, органів та установ системи правосуддя, органів державної влади, наукових установ тощо за результатами ознайомлення із Щорічною доповіддю [2].

Таким чином, питання доцільності участі ВРП у законотворчих процесах з питань судоустрою та статусу суддів вже стало предметом обговорення фахівців із числа наукової спільноти, а відповідна оцінка такої новації відображена у розміщених на сайті ВРП відповідних листах.

Так, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича висловив позицію, що ВРП не може повноцінно та якісно приймати участь у формуванні законодавства з питань судоустрою та статусу суддів через відсутність права ініціювати проекти законів [7, с. 5].

Національна школа суддів України (далі – НШСУ; є державною установою із спеціальним статусом у системі правосуддя, яка забезпечує підготовку висококваліфікованих кадрів для системи правосуддя та здійснює науково-дослідну діяльність) підтримала рекомендацію про внесення змін до Регламенту Верховної Ради України в частині врахування позицій, висловлених у консультативних висновках ВРП, розміщення консультативних висновків в електронній формі на сайті Парламенту. Підтримано також пропозицію щодо надання ВРП права на звернення до Конституційного Суду України для забезпечення більш ефективного виконання повноважень у сфері відстоювання суддівської незалежності та її гарантій [5, с. 2].

Питання законодавчого закріплення у Регламенті Верховної Ради України процедури розгляду консультативних висновків ВРП, а крім того, наділення ВРП правом законодавчої ініціативи у сфері діяльності судової влади підтримане науковцями Національного університету «Одеська юридична академія» як кроки, пов'язані із посиленням незалежності судової влади [6, с. 5].

Інститут законодавства Верховної Ради України вважає, що обов'язкове врахування консультативних висновків ВРП може бути розцінене як вплив на діяльність законодавчого органу влади [3, с. 4].

Пропозиція щодо надання права законодавчої ініціативи НШСУ та Інститутом законодавства Верховної Ради України не підтримується, оскільки процес ініціювання та ухвалення законів є політичним, а ВРП не може бути суб'єктом політичного процесу [5, 3].

Водночас, судами, які висловили позицію з цього питання, вказано про необхідність надання ВРП права законодавчої ініціативи, що сприятиме захищеності судової гілки влади та дозволить покращити якість законодавства.

Отже, науковою спільнотою підтримуються висновки ВРП щодо внесення змін до Регламенту Верховної Ради України в частині розміщення та врахування консультативних висновків ВРП, щодо надання ВРП права на звернення до Конституційного Суду України, а подальше дослідження цього питання дасть можливість ґрунтовно відповісти на питання доцільності участі ВРП у законотворчих процесах в умовах існуючих стратегій реформування судової системи та державного управління загалом.

Список використаних джерел

1. Вища рада правосуддя : Щорічна доповідь за 2020 рік «Про стан забезпечення незалежності суддів в Україні». 2021. URL: https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/file/shchorichna_dopovid_za_2020_rik_pro_stan_zabezpechennya_nezalezhnosti_suddiv_v_ukrayini.pdf.
2. Вища рада правосуддя : Обговорення Щорічної доповіді про стан забезпечення незалежності суддів в Україні за 2020 рік. URL: <https://hcj.gov.ua/page/obgovorennya-shchorichnoyi-dopovidi-pro-stan-zabezpechennya-nezalezhnosti-suddiv-v-ukrayini-za>.
3. Інститут законодавства Верховної Ради України : Пропозиції за результатами ознайомлення з Щорічною доповіддю за 2020 рік «Про стан забезпечення незалежності суддів в Україні». URL: https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/file/23_8008-0-8-21_instytut_zakonodavstva_vru.pdf.
4. Консультативна рада європейських суддів : Позиція судової влади та її відносини з іншими гілками державної влади в умовах сучасної демократії. Висновок № 18. 2015. URL: https://court.gov.ua/userfiles/vusn_18_kr.pdf.
5. Національна школа суддів України : Щодо Щорічної доповіді. URL: https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/file/26_8096-0-8-21_nacionalna_shkola_suddiv_ukrayiny.pdf.
6. Національний університет «Одеська юридична академія» : Пропозиції за результатами ознайомлення з Щорічною доповіддю за 2020 рік «Про стан забезпечення незалежності суддів в Україні». URL: https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/file/57_8442-0-8-21_nacionalnyy_universytet_odeska_yurydychna_akademiya.pdf.
7. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича : Відповідь на лист до Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича щодо обговорення щорічної доповіді за 2020 рік «Про стан забезпечення незалежності суддів в Україні». URL: https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/file/55_8439-0-8-21_cherniveckyy_nacionalnyy_universytet_imeni_yuriya_fedkovycha.pdf

Євгеній Поляківський, студент ОП «Публічне управління та адміністрування»
Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського
національного університету імені Тараса Шевченка

Eugeny Polyakivskiy, Student of the educational program «Public Administration», Institute of
Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: **Валерія Голубь**, д. держ. упр., професор, професор кафедри
парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної
служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПОЛІТИКО-УПРАВЛІНСЬКА ЕЛІТА В ПРОЦЕСІ ТРАНСФОРМАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

POLITICAL AND MANAGEMENT ELITE IN THE PROCESS OF TRANSFORMATION OF UKRAINIAN SOCIETY

The study found that historical experience shows that the political and managerial elite is responsible for all the gains and losses of the formation and development of any state. It is emphasized that for more than a year in a row our state faces the task of developing conceptual foundations for the transformation of the political and managerial elite and formulating a clear strategy at the national and regional levels for further formation of its own political and managerial elite. It is emphasized that in the modern scientific literature there are three main approaches to the definition of «political elite». It is determined that the modern political and managerial elite consists of three interrelated elements, namely: political elite, bureaucratic elite, ideological or communication elite. It is concluded that the political and managerial elite plays a leading role in any society'. And the process of formation of the democratic generation of the political and managerial elite in Ukraine is difficult, long and quite painful.

Keywords: political elite, political-administrative elite, society, civil society, political management.

За своєю суттю суспільство поділяється на керуючих та тих, ким можна керувати. А відтак проблема еліти тісно пов'язана з проблемою розподілу праці в суспільстві. В суспільстві в різні часи еліта являла собою певну обрану групу, меншість, що прагнула до влади. Історичний досвід говорить про те, що політико-управлінська еліта несе відповідальність за всі здобутки і втрати становлення та розвитку будь-якої держави. З метою утвердження демократичного суспільства вже не перший рік поспіль перед нашою державою стоїть завдання розроблення концептуальних засад трансформації політико-управлінської еліти та формулювання на загальнодержавному та регіональному рівнях чіткої стратегії подальшого формування власної політико-управлінської еліти розвинутого громадянського суспільства.

Значний внесок у розвиток елітаризму внесли також і інші науковці та вчені, існує безліч наукових шкіл та теорій. Якщо звернемо увагу на представників плюралістичного напрямку, вони говорять про існування в суспільстві не однієї, а багатьох еліт. Учені наполягають на тому, що в суспільстві співіснують різні еліти, кожна з яких функціонує у своїй сфері. Наявність численних центрів влади, а отже, різноманітних еліт, виявляється достатньою підставою для контролю за владними структурами, за спрямованістю їх діяльності та її відповідності громадським сподіванням. Саме конкурентна природа політичної та інших суспільних сфер дає можливість гальмувати зростання монополістичної влади, ухвалювати раціональні суспільні рішення, а відкритість соціальної системи [3].

В сучасній науковій літературі склалися три головних підходи щодо визначення поняття «політична еліта», а саме:

– позиційний, який встановлює ступінь політичного впливу тієї чи іншої особи, виходячи з позиції в системі влади (до еліти, відповідно до такого підходу, на/ лежать, передусім, члени уряду, парламенту та ін.);

- репутаційний, заснований на виявленні рейтингу політика завдяки експертним оцінкам;
- природжений або такий, що базується на уроджених здібностях політика до прийняття стратегічних (політичних) рішень [1; 2; 3].

Найбільше поширення в науковій літературі отримав третій підхід, згідно з яким до політичної еліти належать особи, які приймають стратегічно важливі рішення в управлінні суспільством. Таким чином, політична еліта здійснює, насамперед, політичне управління суспільством. Тому політичне управління є найбільш суттєвою функцією політичної еліти.

У своїй сукупності політична еліта забезпечує цілісність влади в суспільстві. Саме ця особливість робить необхідним визначення політико- управлінської діяльності як самостійної функції політичної еліти та зумовлює виділення категорії «політико-управлінська еліта».

Дослідник О.І. Крюков пов'язує відокремлення політико-управлінської еліти від політичної із наявністю двох механізмів рекрутування еліти – призначення та виборів. Ці два механізми приводять до формування неоднорідності політичної еліти й дозволяють виділяти в її структурі дві взаємозалежні спільності: просування яких до еліти відбувається шляхом виборів (президенти, депутати всіх рівнів, лідери політичних партій), утворення елітної спільності шляхом призначення (міністри, інші чиновники, які очолюють управлінські структури державної влади). Саме таку спільність вчений пропонує визначати як політико-управлінську еліту [2].

Автори підручника «Елітознавство» за загальною редакцією В. А. Гошовської розглядають політико-владну еліту, що складається з політичної та адміністративно-управлінської еліт. Останню пов'язують з існуванням еліт, які є не менш важливими для перспективи розвитку держави і суспільства і здатні певним чином впливати на політичні рішення, що приймаються на загальнодержавному рівні. Це представники влади, опозиції, громадських організацій, бізнесмени та ін. Її склад протягом багатьох років може залишатися практично незмінним. Перебуваючи весь час у центрі уваги, її представники змінюють посади чи сфери діяльності: міністри стають впливовими бізнесменами і, навпаки, олігархи – чиновниками, можновладці – представниками політичної опозиції [1]. Існує точка зору, що сучасна політико- управлінська еліта складається з трьох взаємозв'язаних елементів, а саме: 1. Носієм владних функцій виступає політична еліта, яка є частиною правлячої. Її вплив на систему владних відносин визначається співвідношенням сил усередині самої еліти, ситуацією наявності та співвідношенням політичних сил у державі, формою політичного устрою, наявністю і гостротою політичних конфліктів. 2. Бюрократична еліта, яка охоплює представників управлінського апарату, котрі мають владні повноваження і впливають на виконання важливих державних функцій. 3. Ідеологічна, або комунікаційна еліта – це представники політизованої верхівки науковців, культури, духовенства і засобів масової інформації [1; 2; 3].

Немає сумнівів, що політико-управлінська еліта відіграє провідну роль у будь-якому суспільстві. А процес становлення демократичного покоління політико-управлінської еліти в Україні є непростим, довгим і достатньо хворобливим. У свою чергу, розробка теоретико-методологічної бази становлення політико-управлінської еліти є одним з ключових етапів цього процесу. Перспективними в цьому контексті є подальші дослідження шляхів завершення формування та особливостей становлення сучасної політико- управлінської еліти в нашій державі.

Список використаних джерел

1. Елітознавство : підручник за заг. ред. В. А. Гошовської. К. : НАДУ, 2013. 268 с.
2. Крюков О.І. Політико-управлінська еліта України як чинник державотворення: монографія / За наук. ред. Е.А. Афоніна. К.: Вид-во НАДУ, 2006. 252 с.
3. Пахарев А. Політико-управлінська еліта України: шляхи становлення, тенденції розвитку. URL: <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=l&n=/88&c=2176>

Юлія Симуніна, студентка ОП «Парламентаризм та парламентська діяльність»
Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського
національного університету імені Тараса Шевченка

Yuliia Symunina, student of the education program «Parliamentarism and parliamentary activity»
of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras
Shevchenko National University of Kyiv

<https://orcid.org/0000-0002-8560-8001>

Науковий керівник: **Лілія Григорович**, к.філос.н., доцент кафедри парламентаризму
Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського
національного університету імені Тараса Шевченка

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ У ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

PECULIARITIES OF PARLIAMENTARY DEVELOPMENT IN GREAT BRITAIN

It is proved that the British parliament is respected as the most ancient parliament in today's world. Apart from a few brief interruptions, it has carried out its business on the same spot, called the Palace of Westminster, since the year 1265. It is shown that The Westminster parliament lies at the heart of UK democracy, but despite this its role and powers became increasingly controversial during the 'Brexit' process, following the 2016 referendum decision to leave the European Union. Fierce arguments were framed as 'parliament versus people', which fed a populist narrative and raised fundamental questions about where UK sovereignty should lie.

Keywords: Great Britain, Parliament, Populism, Parliamentarism, Westminster Brexit.

Актуальність теми обумовлюється тим, що Великобританія є найвідомішою і найдавнішою парламентською демократією в світі. Її унікальний статус заснований не лише на тому, що Великобританія є «парламентською демократією» у типовому сенсі, коли виконавча влада залежить від довіри парламенту для свого виживання, а й на основній конституційній традиції Великобританії – «парламентському суверенітеті». Це робить парламент найвищим органом влади без письмової конституції, що обмежує його повноваження. Саме тому було вкрай незвичайним і потенційно дестабілізуючим те, що роль парламенту стала предметом запеклих суперечок під час нещодавньої кризи у Великій Британії через «Брекзит».

Парламентська система була запозичена з багатовікового досвіду Великобританії, та її конституція дійсно є материнською конституцією парламентаризму. Слід зазначити, що парламентську систему часто називають міністерською або кабінетною системою. Британський парламент, який отримав прізвисько – «Мати парламентів», вважається найдавнішим парламентом у світі. За винятком кількох коротких перерв парламент працював на тому самому місці, що називається Вестмінстерським палацом, з 1265 р. [1].

Англійський парламент працював досить стабільно протягом чотирьох століть, виступаючи як противага влади короля, і так було до XVII ст. З XIV ст. парламент складався з двох палат: Палати лордів (верхня палата) і Палати громад (нижня палата). Але в середині XVII ст. король Карл I прискорив англійську громадянську війну – англійську революцію – намагаючись правити без парламенту. Громадянська війна протистояла силам роялістів та парламентським силам під командуванням Олівера Кромвеля; вона закінчилася перемогою парламентарів. З того часу англійський парламент міцно утвердився як важлива сила в управлінні країною. У 1660 р. парламент оголосив про відновлення монархії та встановив систему парламентської монархії. Однак влада парламенту була швидко піддана випробуванню, і в 1688 р. парламент повалив короля Якова II і запросив голландського принца Вільгельма Оранського прийняти корону Англії. Успіх «Славної революції» підтвердив роль англійського парламенту, роль, яку було конституційно визначено наступного року підписанням Акту про права або Білля про права, одного з основних конституційних актів Великобританії, що офіційно встановив роль парламенту та межі королівської влади [1].

Це було початком сучасного парламенту із його системою політичних партій. У 1707 р., після прийняття Акту про унію між Англією та Шотландією, англійський парламент, що базується у Лондоні, став британським парламентом.

Протягом XIX ст. парламентська влада дедалі більше концентрувалася в руках Палати громад; на початку століття більшість прем'єр-міністрів були вихідцями з Палати лордів, але до кінця століття британський уряд в основному перебував у руках прем'єр-міністрів, обраних із обраних членів палати громад. А 1911 р. парламент офіційно підтвердив верховенство Палати громад; відтоді лорди не могли блокувати законопроекти, внесені урядом до Палати громад, і навіть не могли відкладати ухвалення бюджетних та податкових заходів. Закон 1911 р. був змінений у 1949 р. [1].

Необхідно зазначити, що Верхня палата – Палата Лордів британського парламенту складається приблизно з 750 членів (змінна кількість), більшість з яких є довічними перами (тобто не спадковими лордами) або людьми, які отримали дворянство за послуги, що надані їм британській нації. Довічні пери переважно є колишніми членами Палати громад, високопосадовцями, суддями, бізнес-лідерами або лідерами профспілок. У свою чергу, Палата громад є головною палатою британського парламенту з точки зору законодавчої влади. Це палата, що складається з 650 членів, які обираються загальним голосуванням. Термін служби парламенту становить п'ять років. Голова Палати громад відомий як «Спікер», що головує на кожній парламентській сесії, вирішуючи хто може говорити. Важливим аспектом Палати громад є важливість парламентської опозиції. Вона складається з офіційного лідера та «тіньового кабінету», що складається з представників опозиції, кожен із яких має офіційний портфель, що відповідає портфелю міністра уряду [1].

Істотних змін у роботу Парламенту Великобританії вніс Брекзйт. Протягом Брекзйту роль парламенту стала предметом запеклих суперечок під. Після не суттєвого розриву в голосах на референдумі, який відбувся у червні 2016 р. проте, що Великобританія має вийти з ЄС (отримавши 52% голосів проти 48%), парламент став форумом для все більш запеклих політичних баталій, внаслідок чого виконавча та законодавча влада розділилася. В цьому контексті Протягом усього цього процесу обговорювалося належне місце конституційного суверенітету. Гарячі суперечки включали неодноразові поразки пропозицій уряду щодо Брекзйту в Палаті громад і запеклі процедурні суперечки з приводу контролю над парламентським порядком денним Так, протягом більшої частини 2018 та 2019 рр. діяльність уряду регулярно блокувалася Палатою громад, яка не могла забезпечити необхідну підтримку більшості пропозицій уряду меншості Т.Мей щодо Брекзйту. Процес Брекзйту, можливо, більше не домінує в новинах, але він ще далекий від завершення, і парламент зіткнеться з новими проблемами, пов'язаними з Брекзйтом, під час та після перехідного періоду [2].

Таким чином, Вестмінстерський парламент є основою британської демократії. Проте його роль та повноваження ставали дедалі спірнішими після рішення референдуму 2016 р. про вихід з Європейського Союзу- Брекзйту. Шалені суперечки були оформлені як «парламент проти народу», що підживлювало популістські мотиви і порушувало фундаментальні питання про статус суверенітету Великобританії. Брекзйт привернув увагу до парламенту – ніколи раніше не було такого великого інтересу до його ролі у конституції Великобританії. Проблеми та можливості, що виникли до цього часу, дали британцям багато уроків відносно спірної позиції парламенту. Отже, унікальний статус Великобританії заснований не лише на тому, що Великобританія є «парламентською демократією» у типовому сенсі, коли виконавча влада залежить від довіри парламенту для свого виживання, а й на основній конституційній традиції Великобританії – «парламентському суверенітеті». Це робить парламент найвищим органом влади без письмової конституції, яка обмежує його повноваження.

Список використаних джерел

1. The Parliament of the United Kingdom. *About-Britain.com – A thematic guide to the UK* . URL: <https://about-britain.com/institutions/parliament.htm>
2. Russell M. Brexit and Parliament: The Anatomy of a Perfect Storm. *Parliamentary Affairs*. Volume 74. Issue 2. April 2021. P. 443-463. URL: <https://doi.org/10.1093/pa/gsaa011>

Ольга Скобельська, аспірантка кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Olga Skobelska, postgraduate student of the Department of Parliamentarism of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

<https://orcid.org/0000-0001-7263-6655>

Науковий керівник: **Надія Максименцева**, д.ю.н., доцент кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

РОЛЬ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ У ДІЯЛЬНОСТІ ЩОДО РОЗМІНУВАННЯ (ГУМАНІТАРНОГО РОЗМІНУВАННЯ ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ, ЗАБРУДНЕНОЇ ВИБУХОНЕБЕЗПЕЧНИМИ ПРЕДМЕТАМИ ВНАСЛІДОК ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ)

THE ROLE OF THE VERKHOVNA RADA OF UKRAINE IN DEMINING ACTIVITIES (HUMANITARIAN DEMINING OF THE TERRITORY OF UKRAINE, CONTAMINATED WITH EXPLOSIVE OBJECTS DUE TO RUSSIAN FEDERATION'S MILITARY AGGRESSION AGAINST UKRAINE)

This article deals with the peculiarities of the powers of the Verkhovna Rada of Ukraine in demining activities. Special attention is given to the description of the main types of demining according to the Law of Ukraine «On Mine Action in Ukraine», in particular humanitarian demining, military demining and operational demining. This article also describes the main components of mine action. It is concluded that due to the military aggression of the Russian Federation against Ukraine, the role of the Verkhovna Rada of Ukraine is limited to parliamentary control, which allows the Government of Ukraine to obtain reliable and objective information about the actual observance of laws during mine action.

Keywords: humanitarian demining, military demining, operational demining, explosive object.

Від початку повномасштабної воєнної агресії Російської Федерації на території України, що відбулась 24 лютого 2022 року, виникла нагальна потреба у проведенні знешкодження територій, на яких ведуться бойові дії від боєприпасів і мін.

Відповідно до пункту 12 частини першої статті 1 Закону «Про протимінну діяльність в Україні» (далі – Закон) протимінною діяльністю визначаються заходи, що проводяться з метою забезпечення національної безпеки та спрямовані на зменшення соціального, економічного та екологічного впливу вибухонебезпечних предметів на життя та діяльність населення.

Виділяють гуманітарне розмінування, військове та оперативне розмінування.

Під військове розмінування розуміють заходи, спрямовані на виявлення, знешкодження та (або) знищення вибухонебезпечних предметів на територіях, які надані для розміщення і постійної діяльності військових частин, установ, військових навчальних закладів, підприємств та організацій Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань.

Під оперативним розмінуванням розуміються заходи, спрямовані на виявлення, знешкодження та (або) знищення вибухонебезпечних предметів, які проводяться у невідкладних випадках після отримання повідомлення про необхідність надання екстреної допомоги населенню.

Закон, на сьогодні визначає поняття «гуманітарне розмінування» ототожнюючи його з поняттям «розмінування».

Розмінуванням (гуманітарним розмінуванням) відповідно до Закону визначається комплекс заходів, які проводяться операторами протимінної діяльності з метою ліквідації небезпек, пов'язаних із вибухонебезпечними предметами, включаючи нетехнічне та технічне обстеження територій, складення карт, виявлення, знешкодження та (або) знищення вибухонебезпечних предметів, маркування, підготовку документації після розмінування, надання громадам інформації щодо протимінної діяльності та передачу очищеної території.

До проведення розмінування (гуманітарного розмінування) залучаються фахівці з розмінування операторів протимінної діяльності.

Відповідно до пункту 14 частини першої статті 1 Закону уповноваженими підрозділами центральних органів виконавчої влади, які на сьогодні здійснюють розмінування є підрозділи, до складу яких входять фахівці з розмінування, а саме підрозділи у складі Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Національної поліції України, Міністерства оборони України та Державної прикордонної служби України.

Повноваження Верховної Ради України у сфері протимінної діяльності визначаються статтею 19 Закону.

Так Верховна Рада України у сфері протимінної діяльності:

- 1) приймає, змінює та скасовує закони, що стосуються протимінної діяльності;
- 2) затверджує головні напрями протимінної діяльності України;
- 3) затверджує національну програму протимінної діяльності;
- 4) щороку заслуховує звіт про хід виконання національної програми протимінної діяльності;
- 5) здійснює парламентський контроль у відповідній сфері;
- 6) приводить чинне законодавство України у відповідність із національними стандартами, розробленими з урахуванням положень міжнародних стандартів протимінної діяльності.

З огляду на зазначене слід сказати, що на сьогодні у повному обсязі не запущено механізми реалізації положень Закону.

Постановою Кабінету Міністрів України від 10 листопада 2021 р. № 1207 «Про утворення Національного органу з питань протимінної діяльності» затверджено положення про зазначений орган та його посадовий склад.

Проте, з введенням воєнного стану процедурні питання організації протимінної діяльності та здійснення парламентського контролю відійшли на вторинний план, оскільки головним завданням держави є розмінування територій з метою збереження життя та здоров'я громадян.

На сьогодні гуманітарне розмінування здійснює Державна служба України з надзвичайних ситуацій.

Так для ліквідації наслідків обстрілів населених пунктів від початку введення воєнного стану здійснено понад 12 тис. виїздів, врятовано з-під завалів понад 1 тис. осіб, ліквідовано понад 1 тис. пожеж, обстежено понад 4 тис. гектарів територій та знешкоджено понад 15 тисяч вибухонебезпечних предметів.

Основним призначенням гуманітарного розмінування є знешкодження вибухонебезпечного предмета під яким розуміються спеціальні дії щодо блокування або нейтралізації виконавчих механізмів підричників вибухонебезпечного предмета (вилучення підричників з вибухонебезпечного предмета, вилучення вибухонебезпечного предмета з місця встановлення), спрямовані на приведення вибухонебезпечного предмета у безпечний стан, що виключає можливість його ненавмисного вибуху, а також знищення вибухонебезпечного предмета, що передбачає переведення вибухонебезпечного предмета у недієздатний (безпечний) стан шляхом підриву, спалювання, механічного чи іншого повного або часткового руйнування з обов'язковим дотриманням вимог протимінної діяльності та запобіганням і мінімізацією негативних для населення, інфраструктури та довкілля наслідків.

Основними складовими протимінної діяльності є:

- 1) інформування про небезпеки від вибухонебезпечних предметів та навчання з попередження ризикам, пов'язаним із вибухонебезпечними предметами;

2) розмінування (гуманітарне розмінування, оперативне розмінування);
3) надання допомоги постраждалим особам та здійснення заходів щодо їх реабілітації;
4) знищення надлишкових боєприпасів, боєприпасів непридатних для подальшого використання та зберігання, а також боєприпасів, що підлягають знищенню відповідно до міжнародних зобов'язань;

5) агітаційно-просвітницька робота щодо незастосування протипіхотних мін.

Організацію та практичне виконання робіт з розмінування (гуманітарного розмінування) пропонується здійснити за наступними етапами, які взаємопов'язані і реалізуються шляхом паралельного виконання спланованих заходів:

Перший етап – Відновлення безпеки населення та його безпечної життєдіяльності.

Другий етап – розмінування (гуманітарне розмінування) сільськогосподарських угідь та інших територій, забруднених вибухонебезпечними предметами.

Таким чином, роль і місце Верховної Ради України у діяльності щодо розмінування (гуманітарного розмінування) території України, забрудненої вибухонебезпечними предметами внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України, на сьогодні зведено до здійснення парламентського контролю за дотриманням вимог Конституції та законів України в діяльності органів державної влади на підставі та в межах, визначених Конституцією та законами України, що дає змогу парламентові отримувати достовірну й об'єктивну інформацію про фактичне дотримання положень законів під час здійснення протимінної діяльності, і спрямований на вдосконалення чинних законів та забезпечення конституційної законності в діяльності спеціально уповноважених на здійснення протимінної діяльності органів.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про протимінну діяльність в Україні» від 6 грудня 2018 року № 2642-VIII <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2642-19?find=1&text=%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD#Text>

2. Постанова Кабінету Міністрів України від 10 листопада 2021 р. № 1207 «Про утворення Національного органу з питань протимінної діяльності» <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-utvorennya-nacionalnogo-organu-z-pitan-protiminnoyi-s1207-101121>

3. Проект закону «Про парламентський контроль за дотриманням вимог Конституції та законів України щодо забезпечення національної безпеки в діяльності спеціальних служб та правоохоронних органів» http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/JI00236B.html

Валерія Слончак, студентка ОП «Парламентаризм та парламентська діяльність»
Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського
національного університету імені Тараса Шевченка

Valeriia Slonchak, Student of the education program «Parliamentarism and parliamentary
activity», Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National
University of Kyiv

Науковий керівник: **Ірина Дудко**, д.політ.н., професор, професор кафедри
парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної
служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ЩОДО ПРОТИДІЇ ПОЛІТИЧНІЙ КОРУПЦІЇ

STATE POLICY OF UKRAINE ON COUNTERACTING POLITICAL CORRUPTION

It is found out in the article that subjects of political corruption by status position can be persons directly involved in the formulation and organization of public policy in different spheres and at different levels. The main manifestations of corruption in politics are analyzed: illegal financing of parties; actions to distort the role of political parties as actors in a democratic political system; sale of seats in the potentially passable part of the party's electoral list; bribery of voters; non-transparent (shadow) lobbying; political corruption in litigation and etc. It is revealed that the consequences of political corruption are: changing the essence of political power, reducing its legitimacy within the state and in the international arena; violation of principles of formation and functioning of power institutions, democratic foundations of society and the state; undermining the political system; generating alienation of power from the people, reducing the dependence of the state on its citizens; destabilization of the political situation; subordination of state power to private and corporate interests. Generally speaking, effective counteracting of corruption on the whole and political corruption in particular is possible under the condition of a systematic approach, a combination of preventive, law enforcement and repressive measures.

Keywords: state administration, corruption, prevention of corruption in public administration, counteracting corruption.

У сучасному світі корупція є системним «захворюванням», яке загрожує як державі та суспільству в цілому, так і окремим сферам життєдіяльності (економічній, соціальній, політичній тощо) та правам, свободам і законним інтересам юридичних та фізичних осіб. В свою чергу, одним із найбільш розповсюджених та небезпечних форм корупції є політична корупція, оскільки її небезпека обумовлена тим, що вона стає безумовною частиною функціонування органів публічного управління та, як наслідок, зумовлює недоліки у роботі державних інституцій та посадових осіб, впливає на деформацію суспільної свідомості, забезпечує формування девіантної поведінки практично на всіх рівнях соціальної системи.

З огляду на різноманітність підходів до розуміння політичної корупції – як в широкому, так і у вузькому сенсі, – найбільш доцільною, обґрунтованою та змістовною видається дефініція, визначена В.А. Гошовською, а саме: політична корупція – це нелегітимне використання учасниками політичного процесу та носіями публічної влади їх можливостей і повноважень з метою отримання особистих чи групових вигод (корупційної ренти) [1, с. 229].

Раєцька Л. В. визначає політичну корупцію як посадові зловживання суб'єктів, які мають політичну владу (публічних службовців вищого рівня, державні та політичні діячі), спрямовані на реалізацію політичних цілей (розширення владних повноважень, зміцнення та утримання влади) та/або з метою збагачення [4, с. 32].

Особливими ознаками, які дають можливість відокремити політичну корупцію від інших її різновидів є суб'єкти та форми прояву.

Так, умовно, суб'єктів політичної корупції можливо класифікувати за рівнями протиправної діяльності наступним чином:

1. Політичні корупціонери загальнодержавного рівня – до вказаних посадових осіб публічного управління можливо потенційно віднести президента, керівників центральних органів виконавчої влади та інших вищих органів державної адміністрації, народних депутатів України тощо.

2. Політичні корупціонери регіонального рівня – до вказаних суб'єктів можливо віднести обласних та місцевих посадових осіб, які функціонують у загальній системі державного управління (наприклад, голови сільських, селищних, міських рад, керівники обласних та районних державних адміністрацій, депутати обласних і місцевих рад).

Політичну корупцію слід вважати особливою формою зловживання владними повноваженнями вказаними вище суб'єктами, результатом якої є незаконний обмін політико-державних ресурсів на політичні інтереси та вигоди, політичну підтримку, матеріальні блага, послуги та інші бенефіції [2, с. 150].

Основні прояви політичної корупції можливо звести до наступних форм: деформація ролі політичних партій у суспільно-політичному житті країни (партія розглядається не як об'єднання громадян, яке створене задля відстоювання своїх прав свобод та інтересів шляхом впливу на формування та реалізацію державної політики на різних рівнях управління, а як проект, створений виключно для здобуття важелів впливу у секторі публічного управління для окремо визначеної групи осіб); продаж місць у партійних списках; порушення етики депутата та публічного посадовця; незаконне фінансування політичних партій; підкуп виборців; використання владних повноважень і державних ресурсів під час виборчої кампанії; приховане лобіювання інтересів окремих осіб або групи осіб тощо.

Специфіка розвитку України періоду незалежності за умов відсутності належного рівня демократії об'єктивно сприяла формуванню підґрунтя для поширення політичної корупції та посилення її впливу на суспільно-політичне життя. Натомість, антикорупційна державна політика має стати головним важелем до розв'язання вказаної проблематики, оскільки ефективність у протидії політичній корупції напряму залежить від діяльності загальних та спеціальних органів публічної влади та їх посадових осіб.

Також базовими та необхідними елементами у процесі реалізації антикорупційної політики є наявність антикорупційного законодавства, сформованого на принципах верховенства права, законності та справедливості, політична воля керівництва держави. Власне політична воля зумовлює ефективність використання інших механізмів протидії корупції та визначає зміст та направленість загальної антикорупційної політики держави [3].

Спеціальними суб'єктами реалізації державної політики у сфері протидії політичній корупції в Україні, зокрема, є:

1. Державні антикорупційні органи: Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП), Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК) і Національне антикорупційне бюро України (НАБУ). Варто зазначити, що у складі Національного агентства з питань запобігання корупції існує Департамент з питань запобігання політичній корупції, до завдань роботи якого відносяться: контроль за порядком надходження та використання коштів виборчих фондів, дотримання законодавства щодо фінансування політичних партій; вжиття передбачених чинним законодавством заходів з метою притягнення до відповідальності осіб, у діяннях яких прослідковуються ознаки відповідних правопорушень.

2. Підкомітет із питань запобігання і протидії політичній корупції, який було створено у 2017 році у парламентському комітеті з питань запобігання і протидії корупції. Мета діяльності вказаного органу полягає у наступному: аналіз правозастосовної практики у зазначеній сфері діяльності; моніторинг роботи публічних органів влади та їх службових/посадових осіб у частині їх повноважень у сфері протидії політичній корупції [3, с. 316].

Протидія політичній корупції можлива за умови системного підходу (профілактичні, правоохоронні та репресивні заходи). Серед засобів протидії політичній корупції: 1) реальне відокремлення політики від бізнесу; 2) демократичні та чесні вибори; 3) запровадження дієвого громадського контролю за діяльністю політичних суб'єктів і забезпечення політичної

та правової відповідальності за їх антисуспільні, аморальні й протизаконні дії та рішення; 4) утвердження незалежного, компетентного та неупередженого суду; 5) посилення морально-психологічного імунітету суспільства до корупції та антикорупційної мотивації громадян.

Підсумовуючи вказане вище, політична корупція є головною причиною тієї ситуації, в якій нині перебувають держава та українське суспільство. Рівнем суспільно-економічного розвитку, ступенем їх правової захищеності в сучасному світі, якістю життя людей головним чином визначається характер організації суспільного життя. На публічну владу покладається здійснення цієї організаційної функції, яка має забезпечувати всебічний розвиток держави і суспільства на демократичних принципах, своєю чергою, зводячи до мінімуму прояви політичної корупції, а тому ефективна протидія корупції загалом і політичній корупції зокрема можлива за умови системного підходу, поєднання правоохоронних, профілактичних і репресивних заходів.

Список використаних джерел

1. Гошовська В. А. Політична корупція як об'єкт наукового дослідження: Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентові України. 2017. Вип. 2. С. 223-240.
2. Пашкевич Л.А. Деструктивний інститут політичної корупції в Україні: механізми протидії. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління. URL: http://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/2_2020/27.pdf
3. Кушнарьов І.В. Політична корупція: порівняльно-політологічна концептуалізація : монографія. Київ : Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. К: Видавництво «Юридична думка», 2018. 408 с. URL: http://idpnan.org.ua/files/kushnarov-i.v.-politichna-koruptsiya-_porivnyalno-politologichn_akontseptualizatsiya_-_d_.pdf
4. Раєцька Л. В. Позитивний досвід Сінгапуру у подоланні корупції. Україна в сучасному світі: виклики і можливості. Збірник тез Міжнародної наукової конференції викладачів, аспірантів і студентів К.: Акад. праці, соц. відносин і туризму, 2016. 173 с. URL: https://www.socosvita.kiev.ua/sites/default/files/theses_1.pdf

Андрій Удотов, студент ОП «Парламентаризм та парламентська діяльність»
Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського
національного університету імені Тараса Шевченка

Andrii Udotov, Student of the education program «Parliamentarism and parliamentary activity»,
Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University
of Kyiv

Науковий керівник: **Ірина Дудко**, д.політ.н., професор, професор кафедри
парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної
служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

МОВНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ЯК КОМПОНЕНТ ПРОТИСТОЯННЯ РОСІЙСЬКІЙ АГРЕСІЇ

LANGUAGE POLICY OF UKRAINE AS A COMPONENT OF COUNTERACTION TO RUSSIAN AGRESSIN

The article is devoted to the analysis of the language policy of Ukraine as one of the most urgent problems of modern history, dealt with Russian full-scale military actions against Ukraine. It is proved that in contrast to the Russian Federation propaganda slogan about «protection of Russian-spoken population» in Ukraine the main idea of Russia's military actions is not a language issue, but the desire to turn Ukraine into a satellite territory of Russia or the eliminate Ukrainian statehood as such in favor of the implementation of the imperial plans of the Russian leadership. At the same time, the language issue retains its special importance, taking into account the influence of language policy upon the process of formation of the national consciousness of Ukrainian society.

The article notes the concrete steps of the Ukrainian state in the field of language policy related, first of all, the implementation of the Law of Ukraine «On Ensuring the Functioning of the Ukrainian Language as the State Language» (2019). The Law summarized legal developments in the relevant field and at the same time became the basis for real changes in the spread of the Ukrainian language both in public administration and other spheres of public life – education, culture, health care, sports, consumer protection, etc. The influence of the Law on the information sphere as a system to defend the consciousness of Ukrainians from the impacts of hostile propaganda has become of particular importance: its created the platform of opposition and the ability of society to counteract the Russification and influences of the «Russian world» in conditions of military aggression.

Keywords: language policy, Ukraine, national consciousness, opposition, Russian aggression.

Мовна політика України – серед найбільш актуальних проблем сучасної історії України у вимірі протидії російській агресії. Показово, що саме «защита русскоязычного населения» як пропагандистське гасло було використано керівництвом РФ для розгортання повномасштабних воєнних дій, що загрожують на сьогодні не тільки незалежності України, а й усьому вільному світові.

На підтвердження пропагандистської сутності «передумов» війни з боку Росії став той чинник, що на захист незалежності України на сьогодні піднялось усе українське суспільство незалежно від національної приналежності та мовних переваг громадян країни. З іншої сторони, масштабність загарбницьких планів агресора засвідчує не тільки і не стільки про переформатування мовної політики в Україні, скільки про перетворення України на територію-сателіта Росії або ліквідацію української державності як такої на користь реалізації імперських планів російського керівництва.

Сутнісними моментами зазначеного водночас стають не тільки спроби окупації української території зі зміною діючої влади, терор, а й заходи з деукраїнізації («денацифікації») населення як нищівної політики щодо мови, культури, самосвідомості українства. Розкриваючи плани російського керівництва, близький соратник чинного президента РФ Дмитро Медведєв

наголосив, що Путін поставив метою демілітаризацію та денацифікацію України – і він цього буде добиватися. І найважливішим тут є перебудова свідомості нинішніх українців... [1]. Так, саме усвідомлення українцями своєї окремішності та приналежності до вільної сім'ї європейських народів, кожний з яких гідний мати свою історію, культуру, мову як невід'ємних елементів національного розвитку, стало сприйматися на певному етапі розвитку РФ як загроза «руському миру», побудованому на авторитарній системі влади і авторитарній системі мислення з претензіями на відродження Росії в якості геополітичного центру підпорядкованих йому «національних окраїн».

Для українства, втім, процес формування себе як вільної згуртованої політичної нації не набув дарованого характеру, стаючи результатом складних і суперечливих етапів протистояння громадянського суспільства і корумпованої влади. Під впливом Революції Гідності 2014 р., зокрема, попри драматичність її наслідків, і насамперед агресії РФ на Сході України, відбулось певне очищення влади, здійснено кроки щодо посилення національної орієнтованості культурної сфери, відродження національної пам'яті, поширення сфери використання української мови як ознаки розвитку національної держави.

Слід зазначити, що найбільшого значення для внутрішньополітичного розвитку України у мовній сфері відіграв Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної», прийнятий Верховною Радою України в квітні 2019 р. Його ухвалення стало підсумком кількарічної законотворчої діяльності, спрямованої на посилення позицій української мови, розширення сфери її застосування. Цей Закон містить дієві правові та адміністративні механізми захисту й розвитку державної мови, впровадження її в усі сфери публічного життя на всіх рівнях. Специфікою Закону є докладне визначення сфер застосування державної мови, вимог до володіння нею суб'єктами, які повинні її використовувати під час виконання своїх посадових обов'язків і в публічній діяльності, механізмів контролю за виконанням Закону, які мінімізують можливість ігнорування державної мови та її підміни іншими в діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, інших публічних сферах [2; 3, с. 72].

Окремою позицією Закону стала, своєю чергою, й інституціоналізація контролю з боку держави процесу застосування державної мови в усіх сферах суспільного життя через запровадження посади Уповноваженого із захисту державної мови з компетенціями моніторингу, ініціації службових розслідувань, а також притягнення до дисциплінарної відповідальності посадових осіб, винних у порушенні законодавства про державну мову. З метою встановлення стандартів державної мови Законом України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» передбачено створення й центрального органу виконавчої влади зі спеціальним статусом – Національної комісії зі стандартів державної мови, координованої через Міністра освіти і науки України Кабінетом Міністрів України.

Важливою стороною Закону «Про забезпечення функціонування української мови як державної» стало те, що він узагальнив правові напрацювання і водночас став платформою розвитку мовного законодавства в інших важливих сферах суспільних відносин. Водночас Закон став політико-правовою засадою реальних зрушень у поширенні української мови як в сфері публічного управління, так і інших сферах суспільного життя – освіті, культурі, охороні здоров'я, спорту, сфері захисту споживачів тощо [4, с. 51].

Мовна політика України, своєю чергою, справила надзвичайно позитивний вплив на інформаційну сферу як вагомий елемент формування національної свідомості українців та протидії агресивним впливам Росії. Як показник, провальність ідей «руського мира» на тимчасово окупованих територіях від початку широкомасштабної агресії РФ лютого 2022 р.; нездатність окупаційних адміністрацій скільки-небудь ефективно проводити політику русифікації українського населення.

Зазначене визначає курс на подальші досягнення мовної політики в усіх сферах державного і громадського життя України, необхідність окреслення й реалізації завдань у мовній сфері з урахуванням проблемних аспектів, які виявили себе протягом останніх років та стають відображенням сучасної боротьби українців за незалежність. Серед таких:

- необхідність запровадження Державної програми сприяння опануванню державної мови як системи заходів з підтримки освіти дорослих, неформальної та інформальної освіти, спрямованої на вивчення державної мови як громадянами України, так і особами, що прагнуть отримати громадянство;

- поширення мережі онлайн-курсів з української мови для різних категорій населення, включаючи мешканців тимчасово окупованих територій ОРЛДО, у першу чергу для школярів та вступників до закладів освіти інших рівнів;

- посилення контролю щодо володіння державною мовою педагогічними, науково-педагогічними працівниками;

- проведення системних заходів з популяризації та заохочення використання державної мови як протидії політичним маніпуляціям щодо «насильницьку українізації» населення України

- повернення на територію України насильно депортованого окупаційною владою населення, включаючи дітей, із запобіганням за допомогою міжнародних організацій їх насильницької русифікації.

Мовна політика залишається зброєю, здатною реально протидіяти агресору та виступати в якості об'єднуючої платформи громадян України в їх прагненні до незалежності і вільного демократичного розвитку.

Список використаних джерел

1.Продовження пропаганди російського нацизму: Медведєв заявив, що «глибинне українство – фейк». URL: <https://bykvy.com/ua/bukvy/nova-vikha-antyukrainskoi-propa/>

2. Про забезпечення функціонування української мови як державної: Закон України від 25 квітня 2019 року № 2704-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text>.

3. Гуманітарна політика в Україні: виклики та перспективи (Біла книга) : аналіт. доп. / [Сінайко О. О.(кер. авт. кол.), Тищенко Ю. А., Каплан Ю. Б., Михайлова О. Ю., Валєвський О. Л. та ін.] ; за заг. ред. Ю. Б. Каплан, Ю.А. Тищенко. Київ : НІСД, 2020. 126 с.

4. Річний звіт про стан дотримання Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» у 2020 році / Т.Кремінь та ін. Київ : К.І.С., 2021. 176 с. URL: <https://mova-ombudsman.gov.ua/storage/app/sites/14/Report%202020/zvit-2020.pdf>

Дарія Чепак, здобувачка ступеня магістра з публічного управління та адміністрування Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка (кафедра парламентаризму)

Dariya Chepak, Candidate of Master's degree in Public Administration of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv (Department of Parliamentarism)

Науковий консультант: **Лідія Даниленко**, д.пед.н., професор, професор кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ЕТИЧНІ ВИКЛИКИ СУЧАСНОГО ПОЛІТИЧНОГО МАРКЕТИНГУ

ETHICAL CHALLENGES OF MODERN POLITICAL MARKETING

The article reveals the essence of the concept of «political marketing» and its ethical challenges such as pragmatism, influence on political decisions of financial and political forces, leveling political ideologies and authenticity in favor of changing public opinion, the problem of choosing customers who profess ideology contrary to ethical norms society, unclear adherence to ethical standards through professional competition.

It was found that political ethics is a branch, an aspect of general ethics that explores the moral principles of politics and power (in the broad sense), professional ethics of political actors (in the narrow sense), which is directly related to the activities of political scientists. marketing.

It is determined that every challenge in the work of political consultants has a solution within the framework of political ethics, among which the predominance of the principles of democracy and public good over personal interests, transparency, adherence to ethical standards recognized by world professional associations. The list of problems of political marketing in the field of ethics is defined and the ways of their decision are offered.

Keywords: political marketing, political ethics, political marketing specialist, political consultant.

Аналіз сучасних досліджень і публікацій, у яких розглядаються етичні питання в сфері політичного маркетингу, свідчить про те, що в останнє десятиліття велике значення приділяється питанням у бізнес-економічній галузі (Г. Армстронга та Ф. Котлера [1], Г. Хулея [2] та ін.). Хоча, історично, цю тему більше досліджували з політичної точки зору ще за часів Арістотеля. В подальшому вони знайшли своє відображення в наукових працях Бенуа Жірдена [3], Ніколаса О'Шонессі [4], Дженіфер Ліз-Маршмент [5], Крістіана Потінчу [6] та інших.

В Україні діяльність політичного маркетингу почали досліджувати на початку ХХІ ст., зокрема, у наукових працях С. П. Шубіна [7], В.Бакуменка, Т.Брус, О.Валевського, В. Бебика [8] та інших.

Поняття «політичного маркетингу» (англ. marketing від market – ринок, збут) є похідним від синтезу двох наукових напрямів – суспільно-політичного (психологія, соціологія, політологія, політична аналітика і прогнозування) й економічного (маркетингу, менеджмент, реклама, паблік рилейшнз). Його визначають, як:

– «різновид некомерційного маркетингу, діяльність, спрямовану на створення, підтримання чи зміну поведінки людей щодо конкретних політичних лідерів, організацій, ідей громадського значення» [9, с. 324];

– «сукупність форм, методів і технологій дослідження, проектування, регулювання і впровадження у суспільно-політичну практику тих чи інших настанов суспільної свідомості з метою завоювання та утримання контролю за ринком влади» [8, с.173-174];

– сукупність методів, прийомів, інструментів збору, організації та виробництва інформації і її трансляцію для досягнення бажаного політичного ефекту (у процесі виборів, ухваленні важливих політичних рішень) [10].

Як бачимо з цих визначень, у них більше уваги приділено економічному аспекту, і менше – політичному, зокрема ціннісному, етичному. Хоча у багатьох дослідженнях автори звертають увагу саме на «моральні засади політики і влади (у широкому розумінні) та професійну етику суб'єктів політичної діяльності (у вузькому розумінні)» [11, с. 187].

Аналізуючи етику в політичному маркетингу, дослідники називають низку викликів, які стоять перед практиками. У результаті проведеного нами аналізу можна виділити шість основних викликів, пов'язаних з політичним маркетингом, а також варіанти їх вирішення, визначені науковцями (табл.1).

Таблиця 1. Проблеми етики в політичному маркетингу та шляхи їх вирішення

№	Проблема	Вирішення
1	Прагматизм і бажання отримати для замовника максимум влади, що може призвести до одноосібних рішень [5].	Превалювання принципів демократії та суспільного інтересу над особистими інтересами [5].
2	Вплив на політичні рішення інтересів найбільших фінансистів партій та політиків, які від суспільства приховуються за гаслами, запропонованими і вивіренними через інструментарій політичного маркетингу [5].	Транспарентність щодо замовників-політиків, членів політичної команди (в першу чергу – основних інвесторів кампаній) та щодо виборців [5].
3	Нівелювання політичних ідеологій на автентичності, до чого, за визначенням багатьох критиків, призвело широке використання принципів політичного маркетингу як відображення короткострокових політичних настроїв суспільства та слідуванням змінним настроям громадської думки, яку пропонує політичний маркетинг [5].	Прозора і чітка система прийняття рішень, а також ретельне слідування цінностям, принципам та програмам партій і врахування їх у всіх видах діяльності в сфері політичного маркетингу [5].
4	Маніпуляції при проведенні маркетингових досліджень [7].	Увага до прав та обов'язків чотирьох основних учасників досліджень: широкої громадськості, респондентів, замовника політичного маркетингового дослідження і дослідника-маркетолога [7].
5	Проблема вибору замовників, які сповідують ідеологію, що суперечить етичним нормам суспільства: екстремістським організаціям, кримінальним структурам [5].	Консультант має чітко притримуватися професійних етичних норм та законодавства [5], діяти в рамках етичного маркетингу [1].
6	Конкуренція між самими політичними технологіями в сфері цін, принципів, професійних і в першу чергу – етичних стандартів [5].	Дотримання етичних стандартів, затверджених світовими професійними об'єднаннями та глобальними організаціями, дотримання принципів соціально етичного маркетингу [12].

Джерело: авторська розробка на основі періоджерел.

Як видно з таблиці 1, запропоновані нами шляхи можна згрупувати за базовими принципами демократизації, транспарентності та стандартизації діяльності політичних менеджерів, на основі яких має бути розроблений етичний кодекс політичних менеджерів, до яких належать керівники політичних партій, політичні консультанти, політичні лідери й інші керівники, які мають політичну посаду в органах публічної влади.

Список використаних джерел

1. Harker, M, Brennan, R, Kotler, P & Armstrong, G 2015, *Marketing: An Introduction*. 3 edn, Harlow.: ULR: https://books.google.com.ua/books?id=XAGcDwAAQBAJ&printsec=frontcover&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false

2. Hooley, G., Piercy, N. and Nicoulaud, B., 2012. *Marketing strategy & competitive positioning*. Harlow, England: Pearson Financial Times/Prentice Hall.

3. Benoît Girardin, *Ethics in Politics: Why it matters more than ever and How it can make a difference*. Geneva: Globethics.net, 2012. 172 p. ULR: <https://www.sisd.net/cms/lib/TX01001452/Centricity/Domain/170/Ethics%20in%20Politics.pdf>

4. O'Shaughnessy, N.J., (2002) «Toward an ethical framework for political marketing», *Psychology and Marketing*, 19 (12): 1079-95

5. Lees-Marshment, Jennifer, Brian Conley, Edward Elder, Alex Marland, Robin Pettitt, Vincent Raynauld and Andre Turcotte. *Political Marketing: Principles and Applications*, 3rd edition. New York: Routledge. (2019) 590 p.

6. Ethics limits in political marketing. Potincu, Cristian. Bulletin of the Transilvania University of Brasov. Economic Sciences. Series V; Brasov Vol. 1, (2008): 81-86. ULR: http://rs.unitbv.ro/BU2008/Series_V_2008.pdf#page=86

7. Шубін С.П. Морально-етичні проблеми політичного маркетингового дослідження в державному управлінні. Актуальні проблеми державного управління. 2011. № 2. С.45-52. ULR: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=297>

8. Бебик В. М. Політичний маркетинг і менеджмент. К. : МАУП, 1996. 144 с.

9. Політологічний енциклопедичний словник / упорядник В. П. Горбатенко; за ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна, В. П. Горбатенка. – 2-е вид., доп. і перероб. Київ: Генеза, 2004.

10. Золотухін Е. Політичний маркетинг: багатозначність поняття. Політичний менеджмент . 2007. № 5. С. 13-22.

11. Інституціональні особливості та технології сучасних політичних процесів : Курс лекцій і метод. матеріалів до модуля навч. дисципліни / Уклад. : Е. А. Афонін, В. М. Козаков, Л. М. Усаченко. К. : НАДУ, 2008. 108с. ULR: http://academy.gov.ua/NMKD/library_nadu/Navch_Posybniky/ecff7f3b-a8dc-4f4e-9fea-3c5d12706416.pdf

12. Решетнікова І. Л. Етичний маркетинг як концепція маркетингової діяльності. Маркетинг і менеджмент інновацій. 2012. №4. С. 91-95.

УДК 001.89

Катерина Чубенко, студентка ОП «Парламентаризм та парламентська діяльність»
Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Katerina Chubenko, Student of the education program «Parliamentarism and parliamentary activity»,
Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: Ігор Рейтерович, к.політ.н., доцент, доцент кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПОЛІТИЧНЕ ЛІДЕРСТВО ЯК ЧИННИК ДЕРЖАВОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

POLITICAL LEADERSHIP AS A FACTOR OF STATE-BUILDING ACTIVITY

Political leadership: problems of theory and methodology. In the article the history of study of problem of leadership in a political mind is examined, the modern typology and classification in this direction are analysed; conclusion that Ukraine today is on the transitional stage from «vozhdizm» to rational leadership is drawn.

Keywords: policy, administration, political activity, administrative activity.

На сьогодні, тема ролі лідерства є надзвичайно актуальною і у її центрі постійно стоїть питання про міру впливовості особистості на навколишній світ. Дати на нього вичерпну відповідь неможливо. Зокрема, американський політолог Джозеф Най, автор книги про місце лідерів у поворотні моменти створення «Американської епохи» у минулому столітті, наводить такий факт: учені, які намагалися виміряти вплив лідерства, інколи приходили до цифр у діапазоні 10% чи 15% залежно від історичного контексту.

Проблемам дослідження теоретико-методологічних засад політики та управління, впливу політики на різні сфери розвитку суспільства присвятили свої праці Г. Атамчук, О. Дехтяров, О. Панарін, Ф. Шахмальов. Проблематика «управління» широко досліджується в роботах М. Альберт, Д. Бодді та Т. Бойдел. Вказаними науковцями всебічно досліджено питання сутності, структури і функцій управління, як діяльності та стратегії.

Так, аналіз літератури з питань управління та політики показує, настільки багатогранними є соціальні феномени державного управління та політичної діяльності, якими різноманітними є їх характеристики і визначення, що зокрема пояснюється тим, що реальними силами соціальних явищ завжди є людина та її вчинки.

Варто зауважити, що тема політичних лідерів і еліт у сучасному світі не може залишити байдужим не тільки фахівця, але й будь-яку людину, незалежно від того, в якій країні – вільній чи тоталітарній – їй випало жити. Вказане пов'язано з тим, що історичне минуле та сьогодення неможливо зрозуміти без урахування того, хто правив і править державою. Суспільство прагне знати все, що характеризує образ і політичне кредо загальнонаціонального лідера, незалежно від того, ким він є – президентом, главою уряду чи главою парламенту. Крім того, як справедливо відзначає А. Пахарєв, суспільство уважно стежить за політичним життям впливових партій, громадських рухів та груп, лідери яких приходять до державної влади шляхом виборів або кадрових переміщень, зумовлених певними обставинами [1, с. 4].

Як соціальне інституту державне управління та політика, з огляду на визначення, являють собою: сферу суспільного життя; аспект життєдіяльності соціуму як єдиного цілого, форму спілкування або типу відносин між індивідами; складову цілісного соціуму. Управління виникає з потреб самого суспільства як складної саморегулюючої системи і супроводжує всю історію розвитку суспільства, набуваючи політичного змісту [5, с. 209].

Саме політичні лідери, займаючи високі державні посади, формують сприйняття і образ держави у світі, а це в свою чергу, дає змогу розглядати політичне лідерство не лише як впливовий професійний і соціальний інститут, а й як ефективний інструмент внутрішньої і зовнішньої політики, важливу умову успішного розвитку української політичної нації.

Інколи поняття «лідер» ототожнюють з поняттям «керівник», але така позиція є невірною, адже не завжди лідер є керівником колективу, а керівник у свою чергу не завжди є лідером. Відмінність керівника від лідера полягає ще також в тому, що першого зазвичай, призначають, він наділений офіційним правом заохочувати та наказувати, є відповідальним за стан справ у колективі, тоді як лідер – обирається стихійно та не має офіційних зобов'язань [2].

Варто наголосити на тому, що політика неможлива без політичного лідера, який виступає символом спільності і зразком політичної поведінки групи, здатний реалізувати її інтереси за допомогою влади.

Політичне лідерство є наслідком природних потреб людського суспільства. Ці потреби диктуються необхідністю самоорганізації, упорядкування життєвого укладу і поведінки людей з метою забезпечення їхньої життєдіяльності. Таке впорядкування досягається завдяки вертикальному управлінню, на чолі якого є лідер.

Діяльність лідера є специфічною сферою його професійної активності і полягає в прагненні, за допомогою важелів політичної влади і особистого авторитету, практично реалізувати свої власні та групові інтереси, досягти поставленої мети, що була проголошена в задекларованій програмі, а це, в свою чергу, дасть можливість вирішити актуальні суспільні проблеми. Специфіка функціонування лідера визначається сукупністю зовнішніх і внутрішніх факторів. Так, до зовнішніх факторів відноситься національно-історична ситуація, у якій здійснює свою діяльність політичний лідер (політичний режим і політична культура країни). До внутрішніх відносять: психологічні характеристики і стиль поведінки політичного лідера [3, с. 8].

Головним змістом професійної діяльності лідерів є їх участь в здійсненні державної влади в сучасному суспільстві. Для того, щоб процес ухвалення державних рішень був гармонійним, узгоджувався з інтересами мас і цілями суспільного розвитку, діяльність лідерів повинна бути, перш за все, професійною [4, 10].

На сучасному етапі розвитку українського суспільства актуалізується потреба у появі видатних політичних лідерів, здатних вивести з кризи та зупинити регіональний розкол України, відновити ідеї справедливості та моральності та реалізувати їх на практиці.

Діяльність лідера завжди має бути направлена на забезпечення економічної та політичної стабільності, соціальної справедливості, зростання рівня життя і добробуту громадян. Адже на

лідера покладається ухвалення стратегічно важливих рішень, від яких залежить доля не тільки країни, а й кожного окремого громадянина. Ефективність впливу на суспільно-політичні, соціально-економічні та державотворчі процеси з боку інституту політичного лідерства безпосередньо залежить від стабільного і систематичного моніторингу громадської думки.

Отже, механізм соціально-політичного лідерства органічно пов'язаний із реалізацією феномена впливу в тій чи іншій соціальній спільності, коли політико-правова регламентація діяльності політичного діяча чи лідера близькоспоріднена із механізмом соціального контролю за прийняттям рішень, їх використанням в контексті зворотнього зв'язку в системі «лідер суспільство».

Список використаних джерел

1. Пахарев А.Д. Политическое лидерство и лидеры. К., 2001. С. 4.
2. Ахундова А. Проблеми політичного лідерства [Електронний ресурс] / А. Ахундова // Гілея: науковий вісник. – 2012. – Вип. 58. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gileya/2012_58/Gileya58/P8_doc.pdf
3. Біленко С. С. Сутність і специфіка інституту політичного лідерства в сучасному українському політичному просторі : автореф. дис. на здобуття канд. політ. наук : спец. 23.00.02 «Політичні інститути і процеси» / С. С. Біленко. – О., 2004. – 16 с.
4. Осипова С.А. Сучасні тенденції формування інституту політичного лідерства та їх прояв в Україні : автореф. дис. канд. політ. наук : спец. 23.00.02 «Політичні інститути і процеси» / С. А. Осипова. – О., 2006. – 16 с.
5. Цветков В.В. Сучасна трансформація і державне управління в Україні. Політико-правові детермінанти: монографія/В.В. Цветков, І.О. Кресіна, А.А. Коваленко. – К. : Ін-Юре, 2003. – 496 с.

Ірина Чумак, аспірантка ОНП «Публічне управління та адміністрування» Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Iryna Chumak, Ph.D student educational and scientific program «Public Administration» of the Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0000-0002-1563-7616>

Науковий керівник: **Валерія Голубь**, д.держ.упр., професор, професор кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ЕТНОБОТАНІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ НАСЕЛЕННЯ ЯК НЕДООЦІНЕНИЙ РЕСУРС ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ВІЙНИ

ETHNOBOTANIC COMPETENCE OF THE POPULATION AS AN UNDEVALUED RESOURCE OF THE STATE SECURITY OF THE STATE IN WAR CONDITIONS

The ethnobotanical competence of the population and food resources of wild plants in Ukraine as important factors of food security of the state during the war and the main trends of change in this area at the beginning of the XXI century are analyzed. It is argued that during the industrialization the tendency to form a low-value attitude to collecting and deculturation reached its apogee and in the post-industrial era began to gradually change in the developed re-evaluation of the nutritional value of wild flora. In the conditions of war, the problems of food security of the population inevitably sharpen due to falling volumes of agricultural products, food industry, difficulties in logistics and reduced purchasing power of citizens. The study of history shows that previously under such conditions a large part of the population turned to the collection of wild plants and their culinary use, which require a significant system of knowledge and skills tested experimentally by different peoples for millennia in the context of ethnobotany. Therefore, the initiation and development of state policy for the formation of ethnobotanical competence of the population and the use of food resources of wild flora during wartime is essential as a reserve for overcoming food dangers in wartime.

Keywords: war, food security, ethnobotany, ethnobotanical competence of the population, state policy of formation of ethnobotanical competence of the population and use of food resources of wild flora.

На сьогодні є всі підстави констатувати оформлення такої наукової дисципліни як етноботаніка [1; 2], яка займається вивченням практичного досвіду різних етносів щодо практичного використання як культурних так і дикоростучих рослин в харчових, лікувальних, технічних та сакральних цілях. Ще не так давно значна частина населення на вельми високому рівні володіла такого роду знаннями. Розвинута у минулому етноботанічна компетентність населення та багаті харчові ресурси дикорослих рослин і на теренах України завжди складала резерви продовольчої безпеки держави в умовах війни. На жаль, у процесі цивілізаційного розвитку відбувалося зниження ціннісного статусу збиральництва, яке асоціювалося як ознака не цивілізованості, відсталості, дикості, хоча вважалося, що вживання дикорослих рослин цілком доцільно у випадку браку сільськогосподарської продукції.

За часів індустріалізації тенденція щодо формування меншовартісного ставлення до збиральництва та його та декультурації сягнула свого апогею і харчування культурними рослинами майже витіснило вживання дикоросів. Однак, в постіндустріальну епоху у розвинутих, найцивілізованіших країнах світу після увиразнення негативних побічних наслідків технічного прогресу, зазначений тренд почав змінюватися переоцінкою ставлення до харчової цінності дикорослої флори. У суспільну свідомість, зашорену індустріальними психологічними бар'єрами, стигматизації споживання дикоросів поступово стало приходити усвідомлення науково доведених даних про те, що дикоростучі рослини мають ряд переваг

не лише перед лікувально-профілактичними засобами хімічного синтезу, але й культурними рослинами [6].

Зазначене актуалізувало появу харчових оздоровчих продуктів, дієтичних добавок, продуктів спеціального дієтичного споживання на основі дикої та напівдикої флори. Проте мікротренд появи та розвитку ринку такої функціональної продукції поки що губиться на тлі мегатренду споживання продукції промислового виробництва та інтенсивних агротехнологій й розвивається досить повільно. Нині, в умовах війни, яка прямо та опосередковано торкнулася всієї Європи, складаються потенційні передумови для інтенсифікації процесів відродження збиральництва та етноботанічної компетентності населення інформаційних суспільств. Адже, в умовах війни, неминуче загострюються проблеми харчової безпеки населення через падіння обсягів продукції сільського господарства, харчової промисловості, утруднення логістики та зниження купівельної спроможності громадян [3; 4; 5; 7].

За таких умов досить значна частина населення зверталась до збиральництва дикоросів, які істотно доповнювали обмеженість харчового раціону, а часом і повністю компенсували відсутність продовольства. Проте, збиральництво дикоростучих рослин та їх кулінарне використання потребують досить значної системи знань та навичок, які досвідним шляхом апробовані різними народами упродовж тисячоліть і є складовою того феномена, який, з наукової точки зору, усталалося називати етноботанікою.

Нині ефективність етноботаніки, з одного боку, стала доказовою, в контексті наукової ботаніки, дієтології та медицини, а з іншого – зазначені знання та перевірений досвід предків були забуті, а нерідко й зневажені переважною більшістю нинішніх поколінь високотехнологічних соціумів [1; 2; 6]. Вивчення досвіду подолання харчових небезпек війн ХХ століття (першої та другої світової війни, облоги Сараєво 1992-1995 років) дає підстави говорити про важливість етноботанічної компетентності населення для вирішення продовольчих проблем воєнного часу [7].

Відтак започаткування та розвиток державної політики формування етноботанічної компетентності населення та використання харчових ресурсів дикорослої флори у період воєнного часу має істотне значення як резерв подолання продовольчих небезпек воєнного часу. З цією метою нами було створено спеціальний телеграм канал «Кухня роду», де наша команда сприяє відродженню старих українських традицій, які нині набувають нової загостреної актуальності. Нас досвід говорить на користь того, що формування етноботанічної компетентності українців доцільно зробили складовою публічної політики України.

Список використаних джерел

1. Етноботанічні традиції в агрономії, фармації та садовому дизайні: матеріали IV міжнародної наукової конференції, присвяченої 30-й річниці незалежності України (м. Умань, 5–7 липня 2021 року) [Редкол.: І.С. Косенко (відп. ред.) та ін.]. Умань: Видавець «Сочінський М. М.», 2021. – 320 с.
2. Етноботанічні традиції в агрономії, фармації та садовому дизайні: матеріали міжнар. наук. конф., присвяченої року культурної спадщини у Європі (м. Умань, 4–7 липня 2018 року); / за загал. ред. І. С. Косенка. – Умань : Видавець «Сочінський М. М.», 2018. – 330 с.
3. Молчанов, В. Б. «Вплив Першої світової війни на життєвий рівень населення України.» *Проблеми історії України XIX-початку ХХ ст.* 23 (2014): 92-102.
4. Орлик, С. В. Українське повітове місто і велика війна: продовольчі проблеми та ріст цін / С. В. Орлик // *Проблеми історії України XIX – початку ХХ ст.* : зб. наук. пр. – К., 2014. – Вип. 23. – С.114-133.
5. Фрадинський, Олександр. *Ленд-ліз та продовольча безпека Радянського Союзу під час II світової війни.* Diss. Тернопіль, Економічна думка, 2015.
6. Luczaj, Lukasz et al. «Wild food plant use in 21st century Europe: the disappearance of old traditions and the search for new cuisines involving wild edibles.» *Acta Societatis Botanicorum Poloniae* 81 (2012): 359-370.
7. Redzić S. Use of wild and semi-wild edible plants in nutrition and survival of people in 1430 days of siege of Sarajevo during the war in Bosnia and Herzegovina (1992-1995). *Coll Antropol.* 2010 Jun;34(2):551-70. PMID: 20698130.

Марина Шейгас, аспірантка ОП «Право» Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Sheihas Maryna, Student of the educational program «Law», Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0000-0002-1380-4898>

Науковий керівник: **Надія Максименцева**, д.ю.н., доцент кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ЗДІЙСНЕННЯ ВЛАДИ У МІСТІ КИЄВІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

LEGAL PRINCIPLES OF ORGANIZATION AND EXERCISE OF POWER IN THE CITY OF KYIV UNDER CONDITIONS OF MARITIME

The most difficult and controversial issue concerning local self-government is the issue of its constitutional and legal support in cities with special status, first of all, in Kyiv, which according to the norms of the Basic Law is the capital of Ukraine.

Despite this, the issues of defense and territorial integrity of the state of Ukraine are currently the most important. The activity of state authorities, local governments, other state bodies, the functioning of the Armed Forces of Ukraine, other military formations, civil defense forces, enterprises, institutions and organizations, the functioning of the national economy in general, is carried out in a special period – martial law.

In connection with the imposition of martial law, the relevant state authorities, military command, military administrations and local self-government bodies will be given the powers necessary to deter the threat, repel armed aggression and ensure national security.

24 regional and Kyiv city, as well as district military administrations were established to provide leadership in the field of defense, public safety and order.

Keywords: power, Kyiv city, martial law, military administration, state defense.

Проблематика воєнного часу будь-якої держави – учасниці воєнних дій полягає в одночасній спробі вести необхідні та результативні військові операції з ворогом та намаганні забезпечити функціонування держави в особі її органів влади та представницьких органів, економіки, забезпечення безпеки громадян. Не залишається і поза увагою функціонування органів місцевого самоврядування в період воєнного часу.

Одним із найбільш складних та дискусійних питань мирного часу, що стосується місцевого самоврядування, є питання його конституційно-правового забезпечення в містах зі спеціальним статусом, насамперед, у місті Києві, який згідно ч.7 ст. 20 Конституції України є столицею України [2], а відповідно до цього, особливості організації і здійснення влади у столиці підпадають під регулювання окремих нормативно правових актів, зокрема закону України «Про столицю України – місто-герой Київ» [3].

Так, у 2019 році було подано до Верховної Ради України законопроект, який передбачає внесення змін до чинного закону «Про столицю України – місто-герой Київ» [4]. Як було зазначено у пояснювальній записці, основною метою запропонованих змін було визначено необхідність оптимізації системи органів місцевого самоврядування та виконавчої влади в столиці та унеможливлення узурпації влади однією посадовою особою.

Питання розділення повноважень міського голови Києва та голови Київської міської державної адміністрації, що представлене у законопроекті – основна зміна, до якої прикуто найбільше уваги і яка не один раз виступала предметом політичних протистоянь на політичній арені.

Разом з тим, ситуація у світі призвела до того, що на сьогоднішній день найвагомішого значення для народу України набули питання оборони держави України, захисту її суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності. Фактично функціонування всього державного апарату, органів місцевого самоврядування та столичної влади відбувається в умовах особливого періоду існування держави – воєнного стану, коли будь-яка управлінська діяльність може зазнати або вже зазнає вплив функціонування Збройних Сил України та інших військових формувань.

24 лютого 2022 року у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України, Указом Президента України в Україні введено воєнний стан [5].

Таким чином, з 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року в Україні введено особливий правовий режим, яким відповідно до ст. 1 Закону України від 12 травня 2015 року № 389-VIII «Про правовий режим воєнного стану», передбачено «надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень»[6].

Повноваження таких адміністрацій визначені ст. 4 вищевказаного Закону України, а саме на територіях, на яких введено воєнний стан, для забезпечення дії Конституції та законів України, забезпечення разом із військовим командуванням запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, оборони, цивільного захисту, громадської безпеки і порядку, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян можуть утворюватися тимчасові державні органи – військові адміністрації [7].

У сфері реалізації публічно-владних управлінських функцій це означає запровадження певних особливостей. Зокрема, Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 68/2022 «Про утворення військових адміністрацій»[8] було утворено 24 обласні та Київську міську, а також районні військові адміністрації для здійснення керівництва у сфері забезпечення оборони, громадської безпеки і порядку.

Враховуючи це, всі утворені даним Указом № 68/2022 районні, обласні та Київська міська військові адміністрації сформовані шляхом набуття відповідними районними, обласними і Київською міською державними адміністраціями статусу військових адміністрацій, а їх головами – начальників таких військових адміністрацій.

Основними повноваженнями утворених військових адміністрацій є запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану спільно із військовим командуванням самостійно або із залученням органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, а також здійснення на відповідних територіях повноважень місцевих державних адміністрацій до припинення або скасування воєнного стану.

На час воєнного стану утворені обласні та Київська міська військові адміністрації підпорядковані Генеральному штабу Збройних Сил України, а районні військові адміністрації – відповідно обласним військовим адміністраціям. При цьому, з часу введення воєнного стану Рада національної безпеки і оборони України набула право контролю за діяльністю військового командування, органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування в умовах воєнного стану, в тому числі і у місті Києві.

Враховуючи особливий статус столиці та фактичну централізацію на території Києва центру прийняття політичних, правових та військових рішень, в умовах воєнного стану Президентом України було прийнято рішення про розмежування повноважень Голови ради та Голови адміністрації, та призначено головою Київської міської військової адміністрації професійного військового, завданням якого було визначено оборону столиці від військових нападів агресора.

Так, враховуючи необхідність підготовки столиці до оборони та забезпечення громадського порядку та безпеку цивільного населення в умовах воєнного стану, Київська міська військова адміністрація здійснює комплекс дій по встановленню блокування та розблокування вулиць для пересування громадського транспорту, виявлення та знищення вибухонебезпечних предметів, розміщень та пересування систем ППО, реагування та попередження надзвичайних ситуацій ті ліквідації їх наслідків, здійснення рятувальних заходів. Крім того, значну діяльність становить в тому числі прийняття рішень щодо гуманітарного забезпечення військових підрозділів, містян, клінічних лікарень, встановлення комендантських годин з метою виявлення диверсійних розвідувальних груп агресора, забезпечення функціонування евакуаційних коридорів для населення та працівників державних органів та інші питання, пов'язані з безпекою населення та обороною столиці.

Всі ці дії виконуються у поєднанні та повній взаємодії з характерними для мирного часу функціями Київської міської ради, яка продовжує функціонувати, оперативно приймає рішення щодо функціонування продуктових артерій міста, електронних систем та реєстрів, встановлює обмеження щодо користування територіями, на яких Військова адміністрація проводить дії по виявленню та знешкодженню вибухових речовин, займається питаннями фінансового та майнового забезпечення музеїв, закладів освіти, внутрішньо переміщених осіб, та інше.

Таким чином, на сьогодні реалізовано питання розмежування повноважень ради та адміністрації у місті Києві, проте виключно у сфері забезпечення керівництва у сфері оборони, громадської безпеки і порядку під час воєнного стану.

Разом з тим, такі прийняті рішення не означають припинення діяльності органів державної влади і органів місцевого самоврядування, організація і діяльність яких, перш за все, визначена положеннями Конституції України та законами України.

Слід відмітити, що припинення військового стану буде тягнути за собою відновлення повноважень і функціонування столичної влади у тому обсязі, який існував до його введення.

Список використаних джерел

1. Кравцова З.С. Конституційно-правові засади організації і здійснення державної влади в Україні : монограф. Київ: Видавництво Ліра-К, 2019. 428 с.
2. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України від 28 черв. 1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
3. Про столицю – місто-герой Київ: Закон України від 15 січня 1999 року № 401-XIV. Відомості Верховної Ради України. 1999. № 11. Ст. 79.
4. Проект Закону про місто Київ – столицю України № 2143-3 від 24.09. 2019р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66939
5. Про введення воєнного стану в Україні: указ Президента України № 64/2022 від 24 лютого 2022р. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>
6. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 28. Ст. 250.
7. Указ Президента України від 24 лютого 2022 року № 68/2022 «Про утворення військових адміністрацій». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/682022-41405>

Юлія Шестакова, аспірантка кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Yuliia Shestakova, graduate student of the Department of Parliamentarism of Educational and Scientific of the Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko National University of Kyiv

<https://orcid.org/0000-0003-1060-4521>

Науковий керівник: Лілія Григорович, к.філос.н., викладач кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

УДОСКОНАЛЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ БАЗИ ЯК ОСНОВА РОЗБУДОВИ ЕТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

IMPROVING THE LEGISLATION AS A BASIS FOR ETHNIC INFRASTRUCTURE DEVELOPMENT

The main focus is on reforming parliamentary ethics. The author analyzes the standards and rules of conduct of people's deputies in order to regulate situations of an ethical nature that arise in the process of exercising the powers of people's deputies of Ukraine, imposed on them by the Constitution and laws of Ukraine. Considerable attention is paid to the current legal framework of Ukraine and its shortcomings in regulating the ethical requirements of both the parliament as a whole and the individual People's Deputy. Also, the ways of improving the legal framework of Ukraine and the urgency of adopting a code of ethics for parliamentarians as a universal form of regulation of parliamentary ethics, which would combine certain requirements for parliamentary activities, as well as provide sanctions for failure to comply with these requirements. A number of conclusions were also made in the field of parliamentary ethics in order to improve the activities of the parliament and establish communication with the electorate.

Keywords: parliamentarism, parliamentary reform, deputy activity, ethical behavior, code of ethics, People's Deputy.

Одним із головних завдань парламентської реформи в Україні є впровадження етичних стандартів у діяльність Верховної Ради України, що в свою чергу підвищить її інституційну спроможність.

Згідно чинної нормативно-правової бази основними джерелами стандартів етичної поведінки парламентаря є Конституція України [1], закони України та інші нормативно-правові акти української держави, політичні рішення тощо.

В Конституції України сформульована моральна сутність та ціннісно-правові основи демократичної держави, містяться норми їх реалізації, а також особливості професійної діяльності органів влади.

Певний засадний характер мають норми Законів України «Про статус народного депутата України» [2], «Про запобігання корупції» [3] та Регламент Верховної Ради України [4].

Так, статтею 8 Закону України «Про статус народного депутата України» встановлені наступні вимоги до депутатської етики – у своїй діяльності народний депутат повинен дотримуватися загальноновизнаних норм моралі; завжди зберігати власну гідність, поважати честь і гідність інших народних депутатів, службових та посадових осіб і громадян; утримуватись від дій, заяв та вчинків, що компрометують його самого, виборців, Верховну Раду України, державу.

Законом України «Про запобігання корупції» встановлено деякі принципи поведінки, але вони зводяться лише до одного поняття «професіоналізм». Це, зокрема, такі принципи, як компетентність, ефективність та неупередженість.

Разом з тим, цей Закон містить обов'язки народного депутата, перелічені у статтях 37-44, а саме: неухильно додержуватись вимог закону та загальновизнаних етичних норм поведінки, бути ввічливим у стосунках з громадянами, керівниками, колегами і підлеглими; діяти виключно в інтересах держави; діяти неупереджено, незважаючи на приватні інтереси, особисте ставлення до будь-яких осіб на свої політичні погляди, ідеологічні, релігійні або інші особисті погляди чи переконання; сумлінно, компетентно, вчасно, результативно і відповідально виконувати, рішення та доручення Верховної Ради України, не допускають зловживань та неефективного використання державної і комунальної власності; не розголошувати і не використовувати в інший спосіб конфіденційну та іншу інформацію з обмеженим доступом, що стала відома у зв'язку з виконанням своїх повноважень, крім випадків, встановлених законом; у разі отримання для виконання рішень чи доручень, які депутат вважає незаконними або такими, що становлять загрозу охоронюваним законом правам, свободам чи інтересам окремих громадян, юридичних осіб, державним або суспільним інтересам, він повинен негайно в письмовій формі повідомити про Національне агентство із запобігання корупції (НАЗК).

Більш розширено та з відповідними санкціями прописані етичні правила у Регламенті Верховної Ради України.

Історично склалося так, що український законодавець вирішив етичні норми, що стосуються діяльності парламентаря в парламенті, викласти саме в Регламенті Верховної Ради України. Натомість усі інші – розташовані у згаданих вище двох законах. При цьому Закон України «Про запобігання корупції» має універсальне значення: вміщені в ньому положення поширюються і на інших носіїв державної влади.

Разом з тим етичні вимоги тісно перетинаються з дисциплінарними у Регламенті і відрізнити їх одну від іншої практично не можливо. Крім того, вказані вимоги у Регламенті мають загальний характер і стосуються не лише поведінки народних депутатів, а й будь-якої особи, що присутня на пленарному засіданні парламенту.

Що ж до заборон, що містяться у Регламенті, то їх умовно можна поділити на ті, що відносяться до народних депутатів і на ті, що відносяться до всіх осіб присутніх на засіданні парламенту. В іншому Регламент присвячений регулюванню парламентських процедур.

Новітньою є стаття 364² Кримінального кодексу України, якою передбачена кримінальна відповідальність за умисне здійснення народним депутатом України на пленарному засіданні Верховної Ради України голосування замість іншого народного депутата України (неособисте голосування). Такі дії депутата караються штрафом від трьох тисяч до п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян [5].

Але, як виявляється, зазначена нормативно-правова база є недостатньою для врегулювання основних викликів дотримання народними депутатами етичних засад. Зокрема, більшість важливих питань залишаються нерегульованими на сьогодні.

Правила поведінки депутатів у багатьох країнах регулюються або різними правовими актами, або кодексами поведінки чи окремими правилами етики. Так, виділяються два основних способи закріплення правил депутатської етики.

1. Правила «розпорошуються» по окремих:

- нормах законів, які регламентують статус депутата, та по регламентах відповідних представницьких органів влади;
- корпоративних документах – статутним документам депутатських груп, фракцій, політичних партій тощо.

2. Створюється окремий кодифікований документ, у якому формулюються основні засади депутатської етики.

Етичні кодекси, кодекси поведінки становлять серцевину професійної етики, у них виявляються особливості етичного поведіння в конкретній професії, описується образ належної поведінки професіоналів, виголошуються вимоги, що висуває до особистості працівника його професійне середовище та суспільство в цілому. Очікується, що такі правила мають унормувати типові, регулярні дії, робити їх передбачуваними, зрозумілими [6, с. 2].

Прикладом принципів, що визначають етичні правила і стандарти, та які можна покласти в основу розробки кодексу поведінки депутатів, є «Сім принципів публічного життя», розроблених відповідним комітетом Великої Британії. Ці сім принципів включають:

Самовідданість.

Непідкупність.

Об'єктивність.

Відповідальність.

Відкритість.

Чесність.

Лідерство. [7, с. 6].

Провівши дослідження нагальних проблем парламентської етики в Україні ми приходимо до основного висновку, що в Україні низький рівень парламентської етики, враховуючи як відсутність належного нормативно-правового врегулювання вказаного питання, так і Кодексу поведінки парламентаря.

Головним завданням на сьогодні для України є реформування парламентської етики з метою посилення етичних засад в управлінській сфері, що буде відповідати також світовому вектору суспільного розвитку, адаптації до стандартів Європейського Союзу та гуманізації міждержавних відносин.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 черв. 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 09.09.2021).
2. Про статус народного депутата України : Закон України від 17 лист. 1992 р. № 2790-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2790-12> (дата звернення: 16.02.2022).
3. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18> (дата звернення: 16.02.2022).
4. Про Регламенті Верховної Ради України : Закон України від 10 лют. 2010 р. № 1861-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-17> (дата звернення: 16.02.2022).
5. Кримінальний кодекс України від 05 квіт. 2005 р. № 2341-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 16.02.2022).
6. Василевська Т.Е. Кодекси поведінки депутатів як інструменти підтримки депутатської етики / URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej18/PDF/03.pdf> (дата звернення: 16.02.2022).
7. Етичний кодекс парламентаря: структура, зміст, тематика. Реалії та пропозиції для України/Лабораторія законодавчих ініціатив, Київ, 2017)/ URL: http://parlament.org.ua/wp-content/uploads/2017/09/Code-of-Conduct_Analytical-report.pdf (дата звернення: 16.02.2022).

Марія Шкурат, студентка ОП «Парламентаризм та парламентська діяльність»
Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського
національного університету імені Тараса Шевченка

Mariia Shkurat, Student of the educational program «Parliamentarism and parliamentary studies»,
Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University
of Kiev

Науковий керівник: **Ірина Дудко**, д.політ.н., професор, професор кафедри
парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної
служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ЕВОЛЮЦІЯ ПАРТІЙНО-ПОЛІТИЧНОГО СТРУКТУРУВАННЯ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ 9-ГО СКЛИКАННЯ

EVOLUTION OF PARTY AND POLITICAL STRUCTURE IN VERKHOVNA RADA OF UKRAINE OF THE 9TH CONVOCATION

Studying party system in Ukraine still considered as an integral part of Ukrainian scholars. Systematic research of formation and development Ukrainian political parties has taken place since the 1990s till this days, through different vital events in states history, such as crises, revolutions, Crimea occupation and russian invasion. These theses offer an overview of the evolution of political party structure of the Verkhovna Rada of Ukraine of the 9th convocation, its vital characteristic features and tendencies. In particular, the following phenomenas are mentioned and explained: «mono-majority» as a coalition of the presidential party «Sluha Narodu» or «Servant of the People» in parliament, «turbo-regime» as an intensified work of parliament, «fluctuating» or «floating» opposition as a sign of dispersion among fractions in the Verkhovna Rada, political forces blocking the work on individual bills using various methods. These phenomenas set precedents for further and deeper research for the scientific community.

Keywords: party, political structure, parliament.

Дослідження партійної системи України є невід'ємною частиною діяльності українських науковців, системні вивчення процесу становлення та розвитку політичних партій з 1990-х років і до сьогодні складають окремий пласт для ознайомлення. У цих тезах до уваги пропонується огляд еволюції партійно-політичного структурування Верховної Ради України 9-го скликання, його характерні особливості та тенденції. Зокрема наводиться до розгляду такі явища: «монобільшість» як коаліція пропрезидентської партії у парламенті, «турбо-режим» як активізована робота парламенту, «флуктуюча» або «плаваюча» опозиція як ознака розпорошеності серед фракцій у Верховній Раді України, блокування роботи над законопроектами окремими політичними силами. Перелічені явища становлять прецедентами для подальших і глибших досліджень для наукової спільноти.

Спершу варто розпочати з необхідності визначення поняття партійно-політичного структурування парламенту у дослідженнях. Різні українські науковці, такі як Т. Бевз, О. Белашко, А.Бульвінській та інші неодноразово зверталися до дослідження партійної системи України різних скликань, до її політичної структури, описуючи різні явища та тенденції у парламенті. Дослідження партійно-політичного структурування має на меті опис наявних політичних партій та угруповань, які пройшли до Верховної Ради України та особливості характеру їх діяльності, утворення коаліцій, фракцій, депутатських груп, голосування та прийняття законів. Важливість дослідження партійної системи, її структури зумовлюється особливостями всієї політичної системи України, в якій єдиний законодавчий орган – парламент, відіграє вирішальну роль в існуванні держави, підтвердженням цього є безліч прикладів з історії нашої незалежності.

У липні 2019 року відбулися вибори до Верховної Ради України, на яких вперше в історії нашої держави більшість в парламенту зайняла пропрезидентська партія «Слуга

Народу», створивши тим самим коаліцію і зайнявши 254 місця. Розклад інших політичних сил становив: партія «Опозиційна Платформа — За життя» 43 місця, «Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина» 26 місць, «Європейська солідарність» 25 місць, «Голос» 20 місць, ці партії подолали 5% бар'єр, інші сили, такі як «Опозиційний блок», ВО «Свобода», «Об'єднання Самопоміч», «Єдиний центр» та інші пройшли за мажоритарними округами. Далі були створені фракції, відповідно партіям, що подолали бар'єр та дві депутатські групи «Довіра» та «За майбутнє». Особливістю цього скликання є коаліція, яка створилася з парламентської більшості партії «Слуга Народу» та названа в ЗМІ як «монобільшість», що є окремим об'єктом для дослідження, але в контексті цих тез займає важливе місце як основний елемент, що прямо впливає на еволюцію 9-го скликання у період з серпня 2019 року до лютого 2022 року. Також варто відмітити, що прохід «старих» партій, відомих до цього за попередніми скликаннями, вказує на підтримку з боку населення знайомих до виборів політичних сил. Новою партією у парламенті, окрім «Слуги Народу» став «Голос» на чолі зі співаком «Святославом Вакарчуком».

Щодо еволюції партійно-політичного структурування цього скликання прослідковується кілька характерних рис, наведених нижче, які поступово розвивалися з подальшою роботою парламенту та новими. По-перше, так званий «турбо-режим», тобто активне голосування та швидка робота одразу над пакетами законопроектів, які швидко проходили всі етапи голосування завдяки «монобільшості». По-друге, флюктуюча або плаваюча опозиція, що є баченням автора, адже в різних голосуваннях за різні законопроекти окремі політичні сили, то підтримували «Слуг Народу», то навпаки голосували проти рішень більшості, прикладом є діяльність «Європейської солідарності» та «Голосу» й депутатських угруповань. По-третє, через певний час в самій фракції «Слуга Народу» почали відбуватися розколи, явним прикладом чого є зняття Дмитра Разумкова з позиції спікера та фракціонування на групи інтересів всередині партії, частина яких підтримувала президента, а інша навпаки виступала проти. По-четверте, в цілому прослідковується перманентний розкол як всередині партій так і між фракціями по відношенню законопроектів, які мають довгу попередню історію роботи, як от зняття мораторію на землю, процес голосування за який йшов складно і довго, підтвердженням цього є умисне призупинення шляхом внесення великої кількості правок окремою політичною силою «Опозиційна платформа – За Життя».

Отже, можемо зробити такі висновки зі зазначеного вище, що фундаментальне дослідження партійно-політичного структурування Верховної Ради України 9-го скликання набуває актуальності через ряд факторів, таких як новація явища «монобільшості», еволюція пропрезидентської коаліції в контексті різних викликів, наприклад, глобальної пандемії, війни України і росії та інших. А також прослідковуємо сталу розпорошеність серед різних політичних сил, всередині кожної партії та згадану вище плаваючу або флюктуючу опозицію, що блокує процес роботи над законопроектами та розвитком парламентаризму як явища у вузькому значенні. Парламент на лютий 2022 року, до початку нападу Росії на Україну лишився розпорошеним і дослідження його подальшої еволюції в контексті досвіду мирного часу і повномасштабної війни становитиме важливий внесок в українську науку.

Список використаних джерел

1. Белашко О. Дослідження партійної системи України. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/11460/Doslidzhennya_partiynoyi_sistemy_Ukrayiny.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
2. Бевз Т. Політична структуризація та діяльність парламентських фракцій у Верховній Раді України четвертого скликання. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/bevz_politychna-1.pdf.
3. Партійна система України після 2019 року: ключові особливості та перспективи подальшого розвитку. *razumkov.org*. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2020_part_sistem.pdf.
4. Схема розміщення депутатських фракцій і груп у сесійній залі. *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/radan_gs09/ns_zal_frack.
5. Бульвінській А. Проблеми партійної системи сучасної України. *Політичні інститути і процеси*. 2012. Т. 4-5. С. 97–114. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/bulvinskyi_problemy.pdf.
6. Список народних депутатів України, обраний на позачергових виборах народних депутатів України 21 липня 2019 року. URL: <http://www.golos.com.ua/documents/1s070819.pdf>.

УДК 35.072

Ольга Аксьонова, аспірантка ОП «Публічне управління та адміністрування»
Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби
Київського університету імені Тараса Шевченка

Olga Aksonova, Postgraduate student program «Public Administration», Institute of Public
Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0000-0002-9856-4968>

Науковий керівник: **Василь Куйбіда**, д. держ. упр.

ТВІННІНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОЇ РОЗБУДОВИ В ПЕРІОД ПАНДЕМІЇ COVID-19 КРАЇН-ЧЛЕНІВ ЄС

TWINNING AS A TOOL OF INSTITUTIONAL DEVELOPMENT EU COUNTRIES DURING THE PANDEMIC OF COVID-19

Twinning is an institutional tool for cooperation between the authorities of the European Union (EU) member states, which combines experience and regulates cooperation between public authorities and a partner body from the EU countries. At the beginning of the pandemic outbreak, twinning was equipped with a specially designed flexibility package that included adaptation to the new environment. In particular, tools were introduced virtually, namely quickly, to enable various twinning stakeholders to continue working together. Twinning projects not only support the authorities of the EU's partner countries, but also promote the approximation, application and enforcement of EU legislation, which is further used as a tool to support political reforms in the EU's partner countries. The results of twinning projects can be used strategically as a tool of foreign policy. The combination of the best virtual and physical tools will allow you to fine-tune the tools to the needs of the beneficiaries. Twinning projects are expanding geographically and completing the transition to post-pandemic funding, which will help build fruitful collaboration between communities and institutions.

Keywords: twinning, pandemic, stakeholders, development, regulations, institutions, tools, authorities, legislation, policy, enforcement, reforms, partners, beneficiar.

Твіннінг є інституціональним інструментом співробітництва органів влади країн-членів Європейського Союзу (ЄС) який об'єднує досвід та регулює співпрацю між державними органами та органом-партнером від країн-членів ЄС. Твіннінг (з англ. twinning – побратимство, партнерство) – це інструмент інституціональної розбудови і нова форма безпосереднього технічного співробітництва між органами влади держав – членів ЄС та країн-бенефіціарів. Основною метою твіннінга є допомога країнам-бенефіціарам покращувати та підсилювати адміністративне функціонування органів державної влади, їх структуру, людські ресурси, управлінський потенціал, що має сприяти апроксимації *acquis communautaire* (законодавство ЄС).

На початку спалаху пандемії твіннінг був оснащений спеціально розробленим пакетом гнучкості, який включав адаптацію до нового середовища. Зокрема, віртуально, а саме швидко були введені засоби, які забезпечили можливість різних зацікавлених сторін твіннінгу продовжувати спільну роботу [2]. Отже, завдяки спільним зусиллям усіх імплементаційних сторін та комплексу заходів від держав-членів ЄС та країн-партнерів та делегацій ЄС дозволило продовжити працювати над всіма твіннінг проектами.

Твіннінг проекти не є класичною технічною допомогою, яка передбачає односторонню підтримку. В свою чергу, проекти твіннінгу повинні бути спрямовані на вирішення конкретної проблематики та мають завершитись досягненням обов'язкових результатів, відповідальність за це покладається на керівників проекту, а саме державні службовці високого рівня країн-

членів ЄС та країн-бенефіціарів [2]. Проектні команди у Північній Македонії успішно прийняли виклик, який був спричинений пандемією. Проект твіннінгу був започаткований у січні 2020 року та запроваджений Австрією та Хорватією. Окрім завдання покращення публічного управління та адміністрування ключових установ щодо отримання доходів, прогнозування та економічного аналізу, проект сприяє спрощенню податкових та митних правил. Незважаючи на те що проект зазнав впливу від пандемії, проте вдалося зберегти та продовжити досягати результатів поєднуючи онлайн, офлайн та гібридну діяльність, завдячуючи гнучкості та мотивації проектної команди [1].

Під час пандемії Грузії вдалося успішно перейти та керувати цифровими технологіями, а також продовжити проекти твіннінгу без жодних змін, в свою чергу жодний з 13 проектів започаткованих 2020 році не був припинений. У квітні 2021 року був розпочатий твіннінг проект щодо співпраці між науково-дослідними та промисловістю є прикладом цифрового стрибка. Даний проект є мостом між наукою та бізнесом, и закладає основи для сталого економічного розвитку Грузії. Незважаючи на спалах COVID-19, проект був розпочато вчасно завдяки досвідченому консорціумному держав-членів ЄС, а саме Австрії, Німеччини та грузинським партнерам.

На початку спалаху пандемії в Алжирі було призупинено частину твіннінг проектів. Одним з таких твіннінг проектів був започаткований з алжирською судовою поліцією, який здійснюється за допомогою досвіду Франції та Іспанії. Незважаючи на припинення проекту в травні 2020 року постійний радник твіннінг проекту та його алжирські колеги дистанційно продовжували працювати, та поступово почали впевнено повертатись до колаборації по-новому. Специфікою твіннінг проекту є поліції Алжиру відповідно до ISO 17025, який вимагає фізичною присутності експертів, що призвело до поновлення проектної діяльності у гібридному форматі у вересні 2020 року. Державні експерти країн-членів ЄС працюють у своїх країнах дистанційно, проте алжирські колеги працюють офлайн, дотримуючись санітарних норм. Наразі напрацьовані результати французько-іспанського консорціуму та алжирських експертів просуваються до успішної акредитації, що сприятиме поліпшення якості наукової роботи поліцейських розслідувань в Алжирі [1].

Твіннінг проекти не тільки підтримують органи влади держав-партнерів ЄС, та сприяють наближенню, застосування та дотримання законодавства ЄС, що надалі використовується як інструмент підтримки політичних реформ в країнах-партнерах ЄС. Результати твіннінг проектів можуть бути використанні стратегічно, як інструмент зовнішньополітичної діяльності. Поєднання найкращих інструментів віртуальних та фізичних засобів дозволить здійснювати точну настройку інструментів для потреб бенефіціарів. Твіннінг проекти розширюються географічно і завершують перехід на пост-пандемію настройку засобів, що сприятиме побудови плідної співпраці громад та інституцій.

Список використаних джерел

1. European Neighbourhood Policy and Enlargement Negotiation [Електронний ресурс]: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/funding-and-technical-assistance/twinning_en (дата звернення 13.04.2022)
2. Twinning Privacy Statement [Електронний ресурс]: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/default/files/twinning_privacy_statement_online.pdf (дата звернення 13.04.2022)

Оксана Бабінець, аспірантка ОНП «Публічне управління та адміністрування»
Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Oksana Babinets, Postgraduate student of the Department of Regional Policy, Educational and
Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National
University of Kyiv

<https://orcid.org/0000-0001-9546-1333>

Науковий керівник: **Вікторія Колтун**, д.держ.упр., професор, завідувач кафедри регіональної
політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ УРБАНІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ ТА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

PROSPECTS OF DEVELOPMENT OF PUBLIC MANAGEMENT IN THE CONDITIONS OF URBANIZATION PROCESSES AND DECENTRALIZATION IN UKRAINE

Ukraine is a country with a high level of urbanization. Intensive growth of the city of Kyiv and urban agglomerations is currently one of the main trends of modern urbanization processes in Ukraine. Despite that fact, the problem is the lack of legislation governing the public management of agglomerations and mechanisms for cooperation between territorial communities within agglomerations. In addition, agglomerations and large cities have faced a number of other challenges that need to be overcome urgently. The State Strategy for Regional Development for 2021–2027 is one of the most effective mechanisms of public management aimed at overcoming such challenges. The Strategy provides new approaches to the state regional policy. Implementation of the Strategy will solve many problems connected with the regional development, including strengthening the integrative role of agglomerations and large cities. Thus, studying and forecasting the development of urbanization is very important for improving the efficiency of public management, especially in the context of decentralization and public administration and local self-government reforms.

Keywords: urbanization, public management, agglomeration, regional development.

Україна належить до країн з високим рівнем урбанізації. Зокрема, згідно з даними Світового банку у 2018 році частка міського населення України складала 69 % [1]. Як свідчать результати Звіту Світового банку щодо урбанізації в Україні 1989-2013 років, загалом в Україні нараховується 452 міста, з них 2 – загальнодержавного значення, 182 – обласного підпорядкування (обом категоріями міст керують власні ради та виконавчі комітети) та 276 міст районного значення, що мають власні ради та виконавчі комітети, але є більшою мірою залежними від обласних державних адміністрацій. Крім того, два міста – Чорнобиль і Прип'ять – було покинуто після аварії на Чорнобильській атомній електростанції в 1986 через небезпечні рівні радіації [2, с. 13].

Разом із тим, в Україні відбувається поступова трансформація форм просторової організації населення урбанізованих територій від точкової (зростання окремих міст та селищ міського типу) до ареальної урбанізації, у результаті якої формуються міські агломерації. Зокрема, інтенсивне зростання міста Києва та міських агломерацій є наразі одним із основних трендів сучасних урбанізаційних процесів в Україні.

Термін «агломерація» наявний у Державній стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затвердженій постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 року № 695, де надається таке його тлумачення: «Агломерації – територіальні скупчення населених пунктів (насамперед міст), що формують цілісні суспільно-територіальні утворення з чисельністю населення понад 500 тис. осіб. Агломерації є територіями концентрації населення, капіталу та бізнесу і мають інтенсивні господарські, трудові, культурно-побутові зв'язки з навколишніми

територіями, характеризуються високим рівнем розвитку інфраструктури, економіки, надання послуг населенню» [3].

Р.Флорида зауважив, що ще у 2015 році комісія британських бізнес-лідерів, політиків, економістів та урбаністів сформулювали чотири основні кроки з надання більших повноважень містам, передбачивши у тому числі передачу права ухвалення рішень від уряду держави до міст чи агломерацій, що надає містам більше податкових і фіскальних повноважень, а також створює нові механізми з координації великих інвестицій в інфраструктуру, таланти та економічний розвиток в агломераціях [4, с. 241].

Варто зазначити, що, незважаючи на те, що агломерації і великі міста стали найбільшими центрами економічного зростання в Україні, проблемою є відсутність законодавчих актів, які врегульовують форми управління агломераціями та механізми співпраці між територіальними громадами в межах агломерацій.

Крім того, агломерації та великі міста постали перед низкою інших викликів, які потребують невідкладного вирішення. Серед них – невідповідність наявної інфраструктури сучасним потребам обсягу маятникових міграцій, високе навантаження на мережу інженерних комунікацій, незбалансоване житлове будівництво та будівництво об'єктів соціальної інфраструктури тощо.

Одним із ефективних інструментів публічного управління для подолання подібних викликів є Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки, яка передбачає запровадження нових підходів до державної регіональної політики, а саме: перехід до територіально спрямованої політики розвитку на основі стимулювання використання власного потенціалу територій, надання підтримки окремим територіям, що характеризуються особливими проблемами соціально-економічного розвитку, високим історико-культурним потенціалом, екологічними умовами та потребами охорони навколишнього природного середовища [3].

Стратегічною метою зазначеного документа є «розвиток та єдність, орієнтовані на людину – гідне життя в згуртованій, децентралізованій, конкурентоспроможній і демократичній Україні...» [3]. При цьому передбачається досягти таких стратегічних цілей: формування згуртованої держави в соціальному, гуманітарному, економічному, екологічному, безпековому та просторовому вимірах; підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів; розбудова ефективного багаторівневого врядування. Виконання урядового акта сприятиме вирішенню багатьох проблемних питань регіонального розвитку, у тому числі впливатиме на посилення інтегруючої ролі агломерацій та великих міст.

Отже, урбанізаційні процеси в Україні значно впливають на регіональний розвиток та формують низку викликів, перед якими постає система публічного управління, що певним чином обумовлює необхідність її трансформації. З огляду на це вивчення й прогнозування розвитку урбанізації є дуже важливим для підвищення ефективності публічного управління, особливо в контексті децентралізації та реформування державного управління і місцевого самоврядування.

Список використаних джерел

1. The World Bank. World Development Indicators: Urbanization. URL: <http://wdi.worldbank.org/table/3.12#> (дата звернення 07.12.2021).
2. Україна. Огляд процесів урбанізації. URL: https://drive.google.com/file/d/0B9jMMBcZIHvkdXE3XzlOc0JWem8/view?resourcekey=0-zy8Y_Z8ZVgLvnpUq6jXd8Q (дата звернення 07.12.2021).
3. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки. Постанова Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення 07.12.2021).
4. Флорида Р. Криза урбанізму : Чому міста роблять нас нещасними. К. : Наш формат, 2019. 320 с.

Анастасія Баклан, аспірантка Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, керівник проектів Центру міжнародного приватного підприємництва (CIPE)

Anastasia Baklan, graduate student of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv, Program Officer of the Center for International Private Enterprise (CIPE)

<https://orcid.org/0000-0002-1901-8118>

Науковий керівник: Вікторія Колтун, д.держ.упр., професор, завідувач кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ВЗАЄМОДІЯ ДЕРЖАВНОГО І ПРИВАТНОГО СЕКТОРІВ ПРИ РОЗРОБЦІ ПРОГРАМ МІСЦЕВОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

INTERACTION BETWEEN PUBLIC AND PRIVATE SECTORS IN THE DEVELOPMENT OF LOCAL ECONOMIC DEVELOPMENT PROGRAMS

Local economic development (LED) is a priority for territorial communities, in particular, to overcome the consequences of hostilities in Ukraine. It is the business sector that forms the revenue part of the community budget and provides a significant part of employment for local residents, so it is important to form a strategy and plan for its security and growth. In the process of creation of the LED programs, it is important to involve local businesses and business association, as a source of real information from the market. It is the key to developing optimal solutions for economic development, as well as building the loyalty of local business representatives for further cooperation in implementing of the planned activities.

Keywords: public-private cooperation, local economic development.

Формування бачення розвитку громади, оцінки її слабких та сильних сторін, визначення конкурентних переваг, планування соціально-економічних процесів, передбачення можливих наслідків від реалізації таких цілей та завдань – є пріоритетними напрямками діяльності громад, зокрема для подолання наслідків військових дій на території України. Адже лише завдяки розробці ефективного інструментарію використання бюджетних коштів, при якому досягатиметься кумулятивний ефект, можна створити додану вартість, додаткові робочі місця, залучити кошти інвесторів та забезпечити громадян якісними освітніми, медичними, соціальними послугами.

Місцевий економічний розвиток (МЕР) – це спільна робота громадян заради досягнення сталого економічного зростання, яке принесе економічні вигоди та покращення якості життя для всіх членів громади.

Територіальні громади (далі – ТГ) – повинні виступати в якості точок економічного зростання з новим якісним менеджментом і ресурсами. Лідери громад – це менеджери, які мають бути зацікавлені в залученні інвестицій, а це насамперед надходження податків, наповнення місцевих бюджетів і реалізація інфраструктурних проектів. Відмінною рисою функціонування новостворених адміністративно-територіальних об'єднань є усвідомлення того, що територію об'єднує не лише назва, а й нове спільне бачення майбутніх перспектив [1].

Питання підвищення рівня фінансової спроможності громади вирішується шляхом розвитку економіки, забезпечення стратегічного управління, популяризації територій, сприяння залученню інвестицій, підтримки місцевого бізнесу та розвитку галузей. Кожна з громад визначає пріоритетні галузі на своїх територіях.

Міські території надають перевагу розвитку інноваційних галузей (виробництва) та послуг. Сільські території надають перевагу розвитку галузей АПК, фермерству для вирощування тих культур, які є характерними для їх території. У таких громадах для розвитку економічного потенціалу вагомим значення набула сільськогосподарська кооперація [3].

ТГ на сьогодні прагнуть забезпечувати умови для розвитку підприємництва, щоб створювалися нові робочі місця, а податкові надходження залишалися в громаді та використовувалися для надання якісних послуг мешканцям.

До основних напрямків діяльності ОМС для забезпечення сталого місцевого економічного розвитку можна віднести:

- сприяння створенню високотехнологічних робочих місць та залученню інвестицій;
- диверсифікація бізнесу та формування кластерів (ланцюжків зростання доданої вартості);
- розвиток інфраструктури, впровадження енергоефективних технологій, оптимізація транспортних потоків;
- налагодження партнерських стосунків з бізнесом (державно-приватна співпраця та партнерство);
- створення сприятливого середовища для ведення підприємницької діяльності.

Саме бізнес сектор формує дохідну частину бюджету громади. За підрахунками Асоціації міст України, частка податків, сплачених сектором підприємництва, у доходах місцевих бюджетів (без врахування офіційних трансфертів) становить 83% (за результатами 2021 р.). В основному це надходження від ПДФО, плати за землю, єдиного податку, екологічного податку, податку на нерухоме майно [4].

Окрім цього саме підприємництво забезпечує значну частину зайнятості для жителів місцевих громад. Створення додаткових робочих місць у цій галузі є найменше вартісним та потребує менших витрат часу у порівнянні з середнім та великим бізнесом.

Отже, мікро- та мале підприємництво є ядром системи функціонування міст, сіл, селищ, ОТГ, завдяки чому вони мають змогу стати ядром центрів економічного зростання.

Реалізація програм місцевого економічного розвитку повинна стати пріоритетом для ОМС. Це не лише сприяє зростанню доходів бюджетів, але й забезпечує надання якісних послуг населенню, збільшує рівень самозайнятості громадян, покращує інвестиційну привабливість, формує конкурентоспроможність, сприяє запровадженню інновацій та залученню інвестицій.

Найважливішим завданням для громад є розроблення ефективного інструментарію використання бюджетних коштів, при якому досягатиметься кумулятивний ефект: щоб кожна вкладена гривня приносила додатковий прибуток.

А для цього необхідним є: якісне стратегічне планування місцевого розвитку, залучення інвестиційних проєктів, співпраця бізнесу-влади-громадськості, створення сприятливого середовища для ведення підприємницької діяльності тощо.

Для розробки та виконання програми важливим є залучення місцевого бізнесу та бізнес об'єднань. Фінансування заходів програми МЕР можуть здійснюватися із декількох джерел:

- бюджет області;
- бюджет територіальної громади;
- кошти міжнародної технічної допомоги (гранти);
- кошти бізнесу [2].

Саме залучення приватного сектору на етапі розробки програм МЕР є запорукою вироблення оптимальних рішень для економічного розвитку територій, а також формування лояльності представників місцевого бізнесу для подальшої кооперації з впровадження запланованих заходів.

Список використаних джерел

1. Існуючі механізми співпраці органів державної влади з організаціями громадянського суспільства в контексті реалізації Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні 2016-2020. – К.: – Ваіте, 2016. – 280 с.
2. Карамушка Л. І. Місцевий бюджет як фінансова основа розвитку територіальних громад. Економічний вісник університету. 2014. Вип. 23 (1). С. 206–210.
3. Місцеве самоврядування в Україні : аналітичний звіт. К., 2018. URL: https://www.auc.org.ua/sites/default/files/library/stan2018print_0.pdf
4. Моделі місцевого економічного розвитку: успішні практики. К., 2019. URL: https://www.auc.org.ua/sites/default/files/library/knygauspih2019_2.pdf

Ольга Бугай, аспірантка кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Olha Buhai, postgraduate student of the Department of Regional Policy Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko National University of Kyiv <https://orcid.org/0000-0002-9223-7851>

Науковий керівник: **Вікторія Колтун**, д.держ.упр., професор, завідувач кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ОСОБЛИВОСТІ РОЗРОБКИ КРИТЕРІЇВ ЕФЕКТИВНОСТІ АЛГОРИТМІЧНОГО ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

PECULIARITIES OF DEVELOPMENT OF CRITERIA FOR EFFICIENCY OF ALGORITHMIC DECISION-MAKING AT THE REGIONAL LEVEL

The use of algorithms in decision-making in public administration at both national and regional levels can be a way to improve the quality of management. The martial law in the country, the high level of uncertainty, and the rapidly changing situation are objective factors that limit the implementation of algorithms in decision-making and, more broadly, artificial intelligence (AI). A key factor in the development of criteria for algorithmic decision-making effectiveness is explainability and transparency, and hence the credibility of decisions made in this way. Before the stage of developing criteria for the effectiveness of a possible algorithmic decision-making system, it is necessary to determine the goal to be achieved as a result of the implementation of a process, assess the relationship between the cost of implementing the system and the cost of decision-making without such a system.

Keywords: decision-making, public administration, artificial intelligence, efficiency.

Застосування алгоритмів у прийнятті рішень у публічному управлінні як на національному, так і на регіональному рівні, може бути способом підвищення якості управління. Дослідники, визначаючи переваги алгоритмічного прийняття рішень у публічному управлінні, як правило, вказують на підвищення ефективності прийняття рішень та зниження вартості на їх супровід та прийняття [1], [2], отримання інформації з великих баз даних, виконання багатьох повторюваних процедурних завдань і обробки різноманітних даних [3], боротьбу з корупцією [4], досягнення цілей соціального розвитку [5]. Вказується, що чат-боти здатні покращити комунікацію між громадянами та державними установами [6], але можуть не виправдати цих очікувань через існуючі проблеми з електронним урядом [7].

Воєнний стан у державі та високий рівень невизначеності, а також швидко змінна ситуація є об'єктивними факторами, що обмежують впровадження як використання алгоритмів у прийнятті рішень, так і ширше – штучного інтелекту. Усвідомлюючи вказані обмеження, актуальним є питання відновлення країни після завершення бойових дій, особливо за імовірного дефіциту експертів або неможливості їх повного залучення, а також із врахування регіонального аспекту, у тому числі через різний вплив воєнних дій та впливу воєнного стану на різні території.

Відповідно, розробка як впровадження алгоритмічного прийняття рішень у публічному управлінні, так і критеріїв ефективності вказаного підходу може здійснюватися невідкладно для застосування у повоєнний час. Важливо зазначити, що ключовим фактором у розробці критеріїв ефективності алгоритмічного прийняття рішень є питання пояснюваності та прозорості, а отже, довіри до рішень, прийнятих у такий спосіб [8].

З проблемою пояснюваності рішення в публічному управлінні прямо пов'язане питання відповідальності, оскільки за розробкою алгоритмічних систем або штучного інтелекту, як

мінімум, є людина-експерт, яка розробила правила, та людина-розробник, яка втілила їх в програмному коді [9]. Крім цього, рішення, які прийняті за допомогою алгоритмів, мають відповідати існуючим правовим вимогам та етичним нормам, а їх пояснюваність має бути не нижчою за обґрунтованість рішень, які приймаються людьми [9].

У цілому дослідники вказують, що підхід до розробки критеріїв ефективності алгоритмічного прийняття рішень має базуватись на таких мінімальних вимогах:

Законодавчі підстави та вимоги.

Основні факти справи.

Найбільш важливі зв'язки між ними або дискреційні та інтерпретаційні елементи, які мають вагу для прийняття рішення [10].

Важливо також зауважити, що до етапу розробки критеріїв ефективності можливої алгоритмічної системи прийняття рішень необхідно провести роботу із визначення цілі, яка має бути досягнута внаслідок реалізації того чи іншого процесу, оцінки співвідношення вартості впровадження системи та вартості прийняття рішення без такої системи, а також оцінки можливих ризиків.

Список використаних джерел

1. Cordella A., Bonina C. M. A public value perspective for ICT enabled public sector reforms: A theoretical reflection // *Government Information Quarterly*. – 2012. – Т. 29, № 4. – С. 512-520.
2. Paagman A., Tate M., Furtmueller E., de Bloom J. An integrative literature review and empirical validation of motives for introducing shared services in government organizations // *International Journal of Information Management*. – 2015. – Т. 35, № 1. – С. 110-123.
3. Mehr H., Ash H., Fellow D. Artificial intelligence for citizen services and government // *Book Artificial intelligence for citizen services and government / Editor*. – Ash Center for Democratic Governance and Innovation, 2017. – С. 1-12.
4. Lima M. S. M., Delen D. Predicting and explaining corruption across countries: A machine learning approach // *Book Predicting and explaining corruption across countries: A machine learning approach / Editor*. – *Government Information Quarterly*, 2020.
5. Vinuesa R., Azizpour H., Leite I., Balaam M., Dignum V., Domisch S., Fellander A., Langhans S. D., Tegmark M., Nerini F. F. The role of artificial intelligence in achieving the Sustainable Development Goals // *Nature Communications*. – 2020. – Т. 11, № 1. – С. 10.
6. Anastasopoulos L. J., Whitford A. B. Machine Learning for Public Administration Research, With Application to Organizational Reputation // *Journal of Public Administration Research and Theory*. – 2019. – Т. 29, № 3. – С. 491-510.
7. van Noordt C., Misuraca G. Exploratory Insights on Artificial Intelligence for Government in Europe // *Social Science Computer Review*. – С. 19.
8. Buhai O. Algorithms in public administration: explainability and transparency // *Book Algorithms in public administration: explainability and transparency / Editor*. – *Public Administration and National Security*, 2021.
9. Olsen H. P. What's in the Box? The Legal Requirement of Explainability in Computationally Aided Decision-Making in Public Administration // *Book What's in the Box? The Legal Requirement of Explainability in Computationally Aided Decision-Making in Public Administration / Editor*. – *University of Copenhagen Faculty of Law: Legal Studies Research Paper Series*, 2019.
10. Richardson R., Schultz J. M., Crawford K. Dirty data, bad predictions: How civil rights violations impact police data, predictive policing systems, and justice // *Book Dirty data, bad predictions: How civil rights violations impact police data, predictive policing systems, and justice / Editor*. – *NYUL Rev. Online*, 2019.

Юлія Возна, аспірантка ОП «Публічне управління та адміністрування» Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Yulia Vozna, post-graduate student of the educational program «Public Administration», Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0000-0002-7360-0088>

Науковий керівник: **Володимир Мороз**, к. держ. упр., доцент, професор кафедри публічного управління та проектного менеджменту Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти»

ДЕРЕГУЛЯЦІЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК СКЛАДОВА ІНВЕСТИЦІЙНОГО ІМІДЖУ УКРАЇНИ

DEREGULATION OF ECONOMIC ACTIVITY AS A COMPONENT OF UKRAINE'S INVESTMENT IMAGE

The existence of a direct link between the level of regulation of economic activity and the investment image of the country does not require proof, since it is already recognized at the national level. The purpose of our research is to establish the current level of state activity in the direction of deregulation of economic activity and determine its actual consequences in the formation of the country's investment image. One of the main tools for determining the feasibility of adopting or revising any regulatory act, in accordance with the principles of state regulatory policy, is the analysis of the regulatory impact of the project, which was borrowed from the EU countries back in 2004, and became mandatory in Ukraine in 2015. Recently, the results of such an analysis are increasingly interpreted in favor of the state budget of Ukraine, rather than the optimal business conditions, which devalues its results for investors. experts consider the investment attractiveness index of Ukraine to be lower than mediocre, and in 2021 it significantly decreased. Of course, a significant number of factors are significant in the formation of this index, but the regulatory impact on business is one of the decisive ones. In the course of the study, it was revealed that the state's policy regarding the deregulation of economic activity is largely declarative in nature, the pace of its implementation does not meet the needs of business, and recently even elements of non-compliance with its fundamental principles have been noticeable.

Keywords: state regulation, business, influence, investment attractiveness.

Наявність зв'язку між регулюванням господарської діяльності та інвестиційним іміджем країни вже визнана на загальнодержавному рівні, зокрема шляхом ухвалення розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів щодо дерегуляції господарської діяльності та покращення бізнес-клімату, плану дій щодо підвищення позиції України в рейтингу Світового банку «Ведення бізнесу» («Doing Business»)». Відповідно, метою нашого дослідження є встановлення поточного рівня активності держави в напрямку дерегуляції господарської діяльності та визначення фактичних її наслідків у формуванні інвестиційного іміджу країни.

На державному інспекційному порталі наведено перелік контролюючих органів, що мають повноваження на проведення перевірок окремих аспектів господарської діяльності підприємств і підприємців в Україні. На сьогодні цей перелік нараховує 456 установ, з них більшість – місцеві та територіальні [1]. Якщо ж узагальнити установи державного нагляду, що наведені в цьому переліку за напрямками їх діяльності та підвідомчою ознакою, то отримаємо щонайменше 30 контролюючих органів для кожного суб'єкта господарювання. Звісно, серед них є галузеві та специфічні установи, наприклад, Міністерство освіти і науки України, Державна авіаційна служба, Державне агентство України з питань кіно тощо, котрі здійснюють виключно галузевий контроль, однак загальна кількість уповноважених установ дійсно вражає. Всі ці установи формують власні регуляторні акти, листи, інструкції, вимог яких має дотримуватися бізнес беззаперечно та у повному обсязі.

Згідно позиції Міністерства юстиції України державна регуляторна політика у сфері господарської діяльності направлена на зменшення втручання держави у діяльність суб'єктів господарювання [2]. Одним із основних інструментів встановлення доцільності прийняття чи перегляду будь-якого нормативного акту, згідно із принципами державної регуляторної політики, є аналіз регуляторного впливу проекту, котрий запозичений у країн ЄС ще у 2004 році, а став обов'язковим в Україні у 2015 році. Такий аналіз передбачає встановлення співвідношення витрат і вигод від впровадження нормативного акту не лише для держави, а і для суб'єктів господарювання. Так, наприклад, у 2018 році був проведений аналіз регуляторного впливу суцільної фіскалізації суб'єктів господарювання, результати якого підтвердили його недоцільність для тих підприємців, дохід яких не перевищує 1 млн. грн. на рік [3]. Однак, вже у 2021 році аналіз регуляторного впливу такого рішення переглянуто в бік держави, нехтуючи інтересами підприємців, а рішення про суцільне запровадження реєстраторів розрахункових операцій було ухвалене.

За останні два роки, на жаль, таких прикладів можна навести достатньо багато, що не могло не позначитись на інвестиційному кліматі країни. У серпні 2020 року Світовим банком оголошено про тимчасове припинення публікування рейтингу Doing Business у зв'язку з виявленими недоліками у його формуванні [4]. Тому, для порівняння скористаємося результатами альтернативного дослідження Європейської бізнес асоціації (ЕВА), котрим сформовано індекс інвестиційної привабливості України експертним методом (рис. 1).

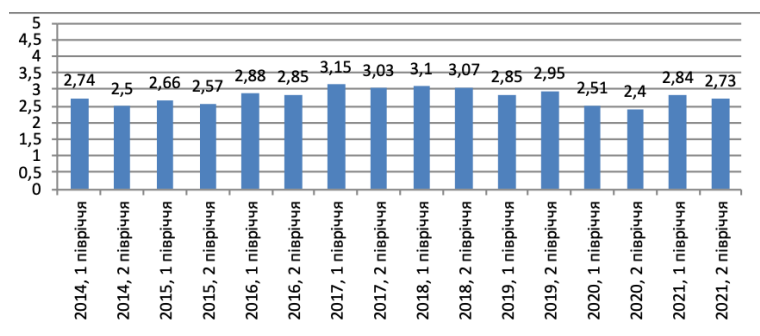

Рис. 1. Індекс інвестиційної привабливості України

Джерело: складено за даними [5]

При формуванні даного індексу обрано 5-бальну шкалу, в якій 0 – несприятливе інвестиційне середовище, 3 – нейтральне, 5 – оптимальне. Як бачимо, індекс інвестиційної привабливості України експерти вважають нижчим за посередній, а за 2021 р. він суттєво знизився. Звичайно, у формуванні цього індексу є значимими суттєва кількість факторів, однак регуляторний вплив на бізнес є одним із вирішальних.

Отже, в процесі дослідження виявлено, що політика держави в частині дерегуляції господарської діяльності багато в чому носить декларативний характер, темпи її реалізації не задовольняють потреби бізнесу, а останнім часом навіть помітні елементи недотримання її фундаментальних принципів. Саме тому, Державній регуляторній службі України варто активізувати реальні кроки у виконанні своїх прямих функцій на підтвердження власної ефективності та доцільності існування.

Список використаних джерел

1. Інспекційний портал. Контролюючі органи. URL : <https://inspections.gov.ua/regulator/index?tab=central&page=1> (дата звернення: 20.02.2022).
2. Здійснення органами виконавчої влади державної регуляторної політики. Міністерство юстиції України. URL : https://minjust.gov.ua/m/str_2804 (дата звернення: 20.02.2022).
3. Як у Європі впроваджують регулювання для бізнесу. Державна регуляторна служба України. URL : <http://www.drs.gov.ua/press-room/stattya-vydannya-galytskyj-korespondent-yak-u-yevropi-vprovadzhuuyt-regulyuvannya-dlya-biznesu/> (дата звернення: 20.02.2022).
4. Світовий банк більше не буде публікувати рейтинг Doing Business. Економічна правда. URL : <https://www.epravda.com.ua/news/2021/09/16/677899/> (дата звернення: 20.02.2022).
5. Індекс інвестиційної привабливості України. European Business Association. URL : https://eba.com.ua/wp-content/uploads/2021/12/EBA-InvestIndex_2H-2021_UKR.pdf (дата звернення: 20.02.2022).

Максим Вяхірєв, аспірант кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, заступник Обухівського міського голови

Maksym Viakhiriev, postgraduate student of the regional department policy of the Educational and Scientific Institute public administration and civil service Kyiv National University named after Taras Shevchenko, Deputy Obukhov

Науковий керівник: **Владислава Юзефович**, к.е.н., доцент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ІНТЕГРОВАНОГО РОЗВИТКУ ГРОМАД В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН

CURRENT TRENDS IN INTEGRATED COMMUNITY DEVELOPMENT IN THE TRANSFORMATION OF SOCIAL RELATIONS

The processes of improvement of normative-legal provision of planning of integrated development of communities in the conditions of reforming of administrative-territorial structure, legal provision of local development are determined by actual. The normative-legislative documents in the field of planning of integrated community development are studied, which provide a certain basic basis and increase the efficiency of application of various tools and practices of local development. The role of the sphere of public administration in the formation of the legal basis for the integrated development of communities of Ukraine is determined in view of the constant strengthening of the influence of the processes of decentralization of power. Modern innovative approaches to the effective introduction of integrated community development planning in the current conditions of decentralization of power and the need for their legislative support are updated. The main problems of communities in the field of spatial planning and implementation of local development initiatives in the field of spatial planning are identified. The importance of generalization of legal acts and formation of the Urban Planning Code in order to determine the priority tasks and search for solutions of spatial development at the local level is substantiated.

Keywords: integration, planning, normative-legislative provision, integrated development of communities, local self-government, spatial development, territorial communities.

В сучасних умовах трансформації суспільних відносин та явищах кризового стану певних територій процес інтегрованого розвитку громад повинен працювати як єдиний механізм, у взаємозв'язку і взаємодії його основних елементів задля створення безпекових функцій територій. Сьогодні виникає потреба у запровадженні адекватних управлінських інструментів у практику діяльності місцевої влади. Розвиток місцевого самоврядування в умовах трансформаційних процесів вимагає оперативного реагування на зовнішні виклики та загрози в питаннях територіального врядування громад.

Основні засади інтегрованого розвитку громад та планувальні підходи до територіального розвитку зафіксовано Лейпцизькою хартією «Міста Європи на шляху до сталого розвитку». Саме цей документ – хартія «Міста Європи на шляху до сталого розвитку» визначає інтегрований підхід до планування як необхідну основу для довгострокового розвитку європейських міст, в тому числі і в питаннях безпеки життя та діяльності населення [1].

Забезпечує досягнення та реалізацію домовленостей між громадою, владою, бізнесом стосовно довгострокових пріоритетів розвитку громади саме інтегрований розвиток, про що наголошено у Проекті розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції запровадження інтегрованого розвитку громад та затвердження плану заходів з її реалізації». Запровадження інтегрованого розвитку громад передбачається через стимулювання розроблення із залученням громадськості та зацікавлених сторін та затвердження органами

місцевого самоврядування концепцій інтегрованого розвитку громад та планів дій з реалізації їх положень [2].

Сьогодні, коли органи місцевого самоврядування наділені значними повноваженнями і можливостями визначати напрямки ефективного соціально-економічного розвитку своїх громад, виникає надзвичайно велика потреба у запровадженні адекватних управлінських інструментів у практику діяльності місцевої влади. До таких інструментів, безумовно, відноситься планування інтегрованого розвитку територіальної громади, ефективність застосування якого визнана міжнародною спільнотою та підтвержена досвідом деяких міст нашої країни.

Актуальність визначених сучасних напрямів планування інтегрованого розвитку громад полягає в підвищенні важелів багатофункціонального розвитку в економічному зростанні як держави, так і її окремих частин, децентралізації влади та передачі значних повноважень на місцевий рівень. Потреба у запровадженні сучасних управлінських практик знає більш вагомою в сучасних реаліях сьогодення.

Сьогодні територіальні громади міста, селища чи села означили низку проблемних напрямів, що базуються на тенденціях наслідків воєнного стану, зумовлені глобальними викликами розвитку населених пунктів, особливостями історичного планування, спеціалізацією соціально-економічного розвитку. Їх вирішення на місцевому рівні потребує залучення всіх сторін до процесів урядування та адміністрування розвитку, забезпечення інклюзивності простору, стійкості до змін клімату, рівного доступу до послуг та інфраструктури незалежно від наявного стану, з урахуванням актуальних напрямів безпеки територіального розвитку.

В сучасних умовах застосування та впровадження інтегрованого розвитку територіальних громад надає можливість використання кращих зарубіжних та вітчизняних практик на основі нового інноваційного комплексного підходу в процесах відбудови нашої країни.

Список використаних джерел

1. Лейпцизька Хартія «Міста Європи на шляху сталого розвитку». URL : http://2.auc.org.ua/sites/default/files/leypcizka_hartiya.pdf. (дата звернення: 10.04.2022).

2. Проект розпорядження Кабінету Міністрів України “Про схвалення Концепції запровадження інтегрованого розвитку громад та затвердження плану заходів з її реалізації” URL: <https://www.minregion.gov.ua/base-law/grom-convers/elektronni-konsultatsiyi-z-gromad-skistyuu/proekt-rozporyadzhennya-kabinetu-ministriv-ukrayini-pro-shvalennya-kontseptsiyi-zaprovadzhennya-integrovanogo-rozvitku-gromad-ta-zatverdzhennya-planu-zahodiv-z-yiyi-realizatsiyi>. (дата звернення: 12.04.2022).

3. Місцеве самоврядування : підручник /за ред. В.М. Вакуленка, Ю.Ф. Дехтяренка, В.С. Куйбіди. Київ, НАДУ, 2019. 672 с.

Наталія Галяс, аспірантка кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Nataliia Halias, post-graduate of the Department of Regional Policy of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Public Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

<https://orcid.org/0000-0001-6010-2787>

Науковий керівник: **Вікторія Колтун**, д.держ.упр., професор, завідувач кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

СУЧАСНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ОБМІНУ ЗНАННЯМИ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ГРОМАД

THE MODERN TOOL FOR SHARING KNOWLEDGE IN THE CONTEXT OF DIGITAL COMMUNITY TRANSFORMATION

Forming of new mechanisms in relation to the increase of efficiency of activity of office workers in the system of local self-government predefined unforeseeableness of environment. As the world changes – work of manager and specialist is transformed. Application of modern tool of exchange knowledge in the conditions of digital transformation of communities will assist the increase of professionalism of administrative shots and office workers, acceptance of quality administrative decisions on the basis of analysis of data. Use of modern tools for knowledge exchange in the form of electronic resources, first, aimed at improving the interaction of government and community, providing citizens with self-service and rapid search for information on various issues, public services, opportunities for effective management decisions; exchange of best practices, transition to a new culture of management based on the analysis of problems and solutions, which are supported by verified data. Secondly, it requires a certain set of skills, knowledge, abilities, so it is extremely important in the digital age to increase the level of analytical, communicative and digital competence.

Keywords: sharing knowledge, digital transformation, local self-government.

Формування нових механізмів щодо підвищення ефективності діяльності службовців у системі місцевого самоврядування зумовлено непередбачуваністю зовнішнього середовища. У міру того, як змінюється світ – трансформується робота управлінця і фахівця. Застосування сучасного інструментарію обміну знаннями в умовах цифрової трансформації громад сприятиме підвищенню професіоналізації управлінських кадрів та службовців, прийнятті якісних управлінських рішень на основі аналізу даних, професійній готовності до аналітичної діяльності, ефективній комунікації між суб'єктами муніципального управління і громадськістю, безперервному професійному зростанні службовців місцевого самоврядування поза межами формальних навчальних закладів у формі віртуальних спільнот та інших форм самонавчання, напрацюванню потенціалу фаховості у сфері адвокати тощо.

У працях сучасних науковців, практиків питання обміну знаннями ідентифікуються в різних сферах людської діяльності: соціальна психологія, органи державної влади, комерційний сектор, обмін знаннями між педагогічними працівниками. В.І. Кушерець зазначає, що в процесі поширення і практичного застосування «знання не розпорошуються, а потужнішають, уможливають подальше вдосконалення трансформованої структури, чутливої до дифузії знання та їхнє використання [1].

Для того, щоб обмін знаннями був загальнодоступним інструментом створюються платформи для обміну знаннями. Трактуються задана платформа, як програмна система, включно з базою знань та сучасними функціями, що стимулює користувача обмінюватися інформацією в режимі реального часу. Такий підхід допомагає демократизувати знання в організаціях, відпо-

відно означаючи, що кожен співробітник пропонує своє бачення, ділиться досвідом [2]. Вищевикладене дасть нам змогу використовувати зворотній зв'язок у площині єдиного системного бачення розвитку громади. Конкретизуємо, як пропонована платформа впливає на ефективність використання потенціалу в контексті обміну знань. Основною метою її використання є покращення якості надання послуг. Цей ефект вагомий у контексті розгляду сервісноорієнтованого управління. Платформа створює середовище для спільної праці, де всі чують інформацію, а дії приймаються на основі їхніх відгуків. Обмін знаннями знижує затрати на навчання, провокує ділитися ідеями, досвідом, відкриттями, породжує нові ідеї, сприяє створенню корпоративної спільноти. На нашу думку, необхідно взяти до уваги ще одну важливу обставину щодо концепції обміну знаннями, яка діє як ефективний шлях розвитку консолідованого суспільства.

Наразі діє платформа цифрової трансформації регіонів громади Дія. Цифрова громада. В якості базових інструментів слід виділити: систему електронної взаємодії органів виконавчої влади, систему автоматизованого е-документообігу органів виконавчої влади та міжвідомчого документообігу, електронні петиції, електронні журнали, консультації з громадськістю, громадський бюджет, відкрите місто, платформу Свої тощо [3]. ГІС застосунки для розвитку гео-порталів та розвитку просторового планування можуть давати значний ефект під час аналізу та моделюванні бюджету громади; аналізу податків на землю, нерухомість; аналізу управління комунальним майном, договорів, як на національному, так і на муніципальному рівнях.

Одними із допоміжних електронних інструментів щодо прийняття рішень, як на рівні громади так і на регіональному та державному рівнях є створення аналітичного Портал державного реєстру виборців та Порталу спроможності громад. Вважаємо вагомим значенням останнього шокватральне оновлення та розширення баз даних, завдяки яким можна оцінити реальний стан спроможності громади, її наявний потенціал та набутий рівень розвитку. Такий путівник руху розвитку громад сприятиме процесам обміну знань, адже ми зрозуміємо, яка громада потребує допомоги.

Разом з тим, заслуговують на увагу портали, основною метою яких є підвищення фахового рівня. Відзначимо Портал управління знаннями, створений із метою забезпечення професійного розвитку державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування. Іншими навчальними платформами є Школа місцевого самоврядування, спрямована на навчання активних представників громадянського суспільства. Так само вебплатформа «Спільнота практик: сталий розвиток» реалізують обмін досвідом, поширення кращих практик місцевого самоврядування, уміння розробляти проекти розвитку. Асоціація Відкритих міст до основних цілей і завдань відносить розвиток діючих електронних платформ, створення та підтримання нових е-інструментів для громад тощо.

Все викладене дозволяє констатувати, що використання сучасного інструментарію обміну знаннями у вигляді електронних ресурсів, по-перше, спрямоване на покращення взаємодії влади і громади, надання громадянам можливості самообслуговування та швидкого пошуку необхідної інформації з різноманітних питань, отримання публічних послуг, можливості прийняття ефективних управлінських рішень; обміну кращими практиками, перехід до нової культури управління, що базується на аналізі проблем та рішень, які підкріплені перевіреними даними. По-друге, потребує певного набору вмінь, знань, навичок, тому вкрай важливим в умовах епохи цифровізації підвищувати рівень аналітичної, комунікативної та цифрової компетентності.

Список використаних джерел

1. Кушерець В. І. Аналіз знання як стратегічного ресурсу трансформації суспільства (світоглядно-методологічний аспект) : автореф. дис. д-ра філософ. наук : 09.00.03. Київ, 2003. 41с.
2. Євсюкова О. В. Цифрова спроможність територіальних громад в Україні: проблеми та перспективи. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/6_2021/3.pdf (дата звернення 27.01.2022).
3. Цифрові інструменти для громад. URL: <https://hromada.gov.ua/instruments/> (дата звернення 27.01.2022).

Олександр Грабар, аспірант кафедри регіональної політики Научально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Olexandr Grabar, post graduate student of regional policy department of Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: **Ольга Слюсарчук**, к.е.н., доцент, доцент кафедри публічного управління та адміністрування Державного університету телекомунікацій

СВІТОВИЙ ДОСВІД ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ «ЗЕЛЕНОЇ» ЕНЕРГЕТИКИ

WORLD EXPERIENCE OF «GREEN» ENERGY STATE SUPPORT

Current trends and experience of renewable energy sources using are important for Ukraine, where renewable energy is at an early stage of development and needs effective mechanisms of state support such as world best practices. Renewable or «green» energy is developing rapidly in the post-industrial countries of the world, its share in the world energy balance is growing. It is obvious that these trends will continue, covering more and more countries. Cities are increasingly reporting that they are powered by renewable electricity, according to data published by CDP. CDP names over 100 cities reporting at least 70% of their electricity is from renewables, including Auckland; Nairobi; Oslo; Seattle and Vancouver. Over 40 cities are currently operating on 100% renewable electricity. These include Burlington, Basel and Reykjavík. The growing popularity of the idea of full transition to «green» energy at the local level is due to the possibility of solving certain problems: climate changes, environmental pollution, improving living standards, stabilizing energy prices, reviving local and regional economic development by creating new jobs, increasing economic competitiveness and improving the quality of public services, infrastructure.

Keywords: «green» energy, state support, renewable energy sources.

Сучасні тенденції та досвід використання відновлюваних джерел енергії в енергетичних цілях є важливим для України, де відновлювана енергетика перебуває на початковому етапі розвитку та потребує ефективних механізмів державної підтримки на зразок кращих світових практик. Відновлювана або «зелена» енергетика стрімко розвивається в постіндустріальних країнах світу, зростає її частка в світовому енергетичному балансі. Очевидно, що ці тенденції зберігатимуться, охоплюючи усе більше країн.

Механізми залучення інвестицій в технології використання відновлюваних джерел енергії вперше почали застосовуватися в 1978 році в США (United States Public Utility Regulatory Act, 1978). Пізніше спеціальні тарифи для покупки електроенергії, виробленої з відновлюваних джерел, з'явилися в Німеччині і поширилися далі: у 2017 році тарифи існували вже в 50 країнах. Для підтримки використовувалися як політичні, так і економічні важелі. Особливо велику роль зіграла система «зелених тарифів». Вони полягали в більш високих цінах (на 10-20%) на альтернативну енергію, ніж на традиційну. Крім того, держава купувала «зелену» енергію у приватних підприємств.

Експерти зазначають, що 2015 рік був показовим роком у розвитку електроенергетики з використанням відновлювальних джерел. Надзвичайно стрімке зростання сектору відновлювальної енергетики у 2015 році пояснюється поліпшенням умов економічної конкуренції, політичними ініціативами країн «великої двадцятки», направленими на збереження навколишнього природного середовища, зростаючим попитом на електроенергію в країнах, що розвиваються, та необхідністю забезпечення доступу до сучасних джерел енергії. Окрім цього, відбулось різке зниження світових цін на викопні види палива, значно збільшилась увага світової спільноти до заощадження енергії та була укладена історично важлива угода щодо клімату в Парижі. Угодою вкотре задекларовано, що саме відновлювальні джерела енергії є пріоритетними для світу.

В останні роки також помітно збільшилась зацікавленість великих банків у кредитуванні проектів з генерації «зеленої» енергії. З'явилися нові інвестиційні механізми в цьому секторі, зокрема, «зелені» облігації, краудфандінг тощо. Різні джерела засвідчують, що сектор відновлювальної енергетики переживав найбільший приріст потужності за всю історію, зі значним зростанням в усіх регіонах. Інвестиції у відновлювальну енергетику склали сотні мільярдів доларів США. Світовими лідерами з впровадження «зелених» технологій залишаються США, Китай, Німеччина, Японія та Індія.

Світовий досвід показує, що активну участь у використанні «зеленої енергетики» приймають місцеві органи влади, оскільки міста відповідальні за 70%-80% викидів CO₂. Тому, з метою попередження та мінімізації руйнівних наслідків змін клімату та підтримання Паризької Угоди, міста різних країн світу повинні поступово переходити на 100% відновлювані джерела енергії, беручи курс на повну декарбонізацію до 2050 року [1].

Згідно з даними, опублікованими міжнародною організацією CDP Global, вже більше 40 міст отримують 100% електроенергії із відновлюваних джерел. Серед них – Берлінгтон (США), Базель (Швейцарія), Рейк'явік (Ісландія). А більше 100 міст з усього світу використовують на 70% «зелену» енергетику [2].

Загалом в усьому світі більше ніж 7000 міст приєдналися до Угоди Мерів – глобального пакту місцевих та регіональних органів влади з питань клімату й енергетики. Угода Мерів була започаткована Європейською Комісією 2008 року з метою заохочення місцевих органів влади впроваджувати заходи з підвищення енергоефективності та переходу до відновлюваних джерел енергії, або сталої енергетики [3].

На сучасному етапі провідні міста-учасники вже досягли значних успіхів, а також заявляють про намір здійснити повний перехід на 100 % відновлюваних джерел енергетики до 2050 року. Зростаюча популярність ідеї повного переходу до «зеленої» енергетики на місцевому та регіональному рівні зумовлена можливостями розв'язання певних проблем: від зміни клімату та забруднення довкілля, покращення рівня життя населення до стабілізації цін на енергоресурси та поживлення місцевого та регіонального економічного розвитку за рахунок створення нових робочих місць, підвищення економічної конкурентоспроможності за рахунок розвитку бізнесу та інновацій, а також підвищення якості державних послуг та покращення інфраструктури.

Список використаних джерел

1. Чому і як міста по всьому світу рухаються до 100% ВДЕ. *Енергетичний перехід*. URL: <https://energytransition.in.ua/project/chomu-i-iak-mista-po-vs-omu-svitu-rukhaiut/> (дата звернення 15.03.2022)
2. Over 100 global cities get majority of electricity from renewables. URL: <https://www.cdp.net/en/articles/cities/over-100-global-cities-get-majority-of-electricity-from-renewables> (дата звернення 10.03.2022)
3. Accord des maires. URL: <https://www.uhodameriv.eu/Ugoda-meriiv.html>

Віктор Градівський, аспірант Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Viktor Gradivskyy, postgraduate student Primary Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0000-0003-1745-6584>

Науковий керівник: **Василь Купрійчук**, д.держ.упр., професор, професор кафедри регіонального управління Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ЖИТОМИРСЬКОГО РЕГІОНУ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД

SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE ZHYTOMYR REGION DURING THE WAR

The theses state that one of the priority tasks facing the Zhytomyr Regional Military Administration since the beginning of the full-scale war of the Russian Federation against Ukraine is the creation of a humanitarian headquarters. Its main tasks are: providing food to the population, military formations, territorial defense, as well as internally displaced persons; provision of fuels and lubricants; provision of vehicles used for military and civilian purposes; ensuring the functioning of social protection institutions, children deprived of parental care, etc. It was outlined that Zhytomyr Region did not remain indifferent to the problems of residents of Kyiv, Chernihiv and Sumy regions. It was emphasized that the Zhytomyr Regional Military Administration, together with the regional employment center and employers of the region, is taking appropriate measures to employ displaced people in the region. Zhytomyr Regional Military Administration is actively cooperating with the UN Children's Fund UNICEF. It is substantiated that the socio-economic development of Ukraine and its regions in a special period is extremely closely related to the state regulation of economic processes, the implementation of social programs and the work of the state mechanism in general.

Keywords: socio-economic development, martial law, humanitarian aid, territorial communities, protection of the population.

Одним із першочергових завдань, які постали перед Житомирською обласною військовою адміністрацією [2; 3] з початку повномасштабної війни РФ проти України – це створення гуманітарного штабу. Основними його завданнями визначено: забезпечення продовольством населення, військових формувань, територіальної оборони, а також вимушено переміщених осіб; забезпечення паливно-мастильними матеріалами; забезпечення транспортними засобами, які використовувалися для військових та цивільних цілей; забезпечення функціонування закладів соціального захисту, дітей позбавлених батьківського піклування; забезпечення надходження в область гуманітарної допомоги та військового обмундирування, серед яких: одяг, взуття, каски, бронежилети, тепловізори, каремати, спальники, формування сухпайків, а також все необхідне для військових; створення волонтерського штабу.

Одразу були встановлені контакти з нафтобазами, АЗС, вівся монітор наявності пального, його рух, а також забезпечення його надходження в область. Створено логістичний штаб, який об'єднав у собі всіх перевізників, а також осіб, які на волонтерських засадах були готові допомогти наявною технікою, починаючи від легкових автомобілів, закінчуючи різного роду спецтехнікою. Штабом з гуманітарної допомоги виділяється найнеобхідніше для громад області. З урахуванням їх потреб передано 200 тон різних видів гуманітарної допомоги. Гуманітарний штаб працює в онлайн-кабінетах у системі гуманітарної допомоги та складів з гуманітарною допомогою, у які вносяться дані про надходження, наявність залишків, відвантаження, упорядкування та потреб гуманітарних вантажів.

З початку війни в область надійшло майже 700 тон гуманітарної допомоги з 11 країн: Польщі, Румунії, Словенії, Нідерландів, Італії, Португалії, Чехії, Швейцарії, Німеччини, Франції, Іспанії та ряду областей України. Вантажі склалися з військового спорядження,

продуктів харчування, медикаментів, засобів гігієни, одягу, взуття, автомобілів, реанімобілів, елементів живлення, генераторів.

Водночас Житомирщина не залишилась байдужою до проблем жителів Київської, Чернігівської та Сумської областей. Відправлено ліки, продукти харчування, теплий одяг, засоби гігієни тощо. Житомирський регіон прийняв переселенців з Київської, Чернігівської, Луганської, Донецької, Запорізької, Харківської, Херсонської, Миколаївської областей. Найбільша кількість переселенців проживає в Ружинській, Брусилівській, Попільнянській, Житомирській, Любарській територіальних громадах. З перших днів війни територія області використовувалася, як транзитна для переселення внутрішньо переміщених осіб до західних областей України, а також до Польщі, Іспанії, Італії та інших країн.

Житомирською обласною військовою адміністрацією спільно з обласним центром зайнятості та роботодавцями області вживаються відповідні заходи щодо працевлаштування вимушених переселенців, що проживають в регіоні. До центрів зайнятості Житомирської області звернулось 209 внутрішньо переміщених осіб, з яких зареєстровано – 199 осіб, а 23 особи – працевлаштовано. З початку введення воєнного стану в Україні органи соціального захисту області чітко та злагоджено проводять нарахування та виплату всіх гарантованих державою допомог, пільг та субсидій для найбільш незахищених верств населення. Всього таких виплат проведено на суму 807 млн грн.

З початку активних бойових дій з території Житомирської області евакуйовано 35 дитячих будинків сімейного типу та 32 прийомних сім'ї, в яких виховується понад 300 дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування. До інших областей та за кордон виїхало близько 500 дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, які перебувають під опікою, піклуванням. Водночас до Житомирської області перемістилося 2 дитячих будинки сімейного типу із м. Києва та Сумської області та прибуло близько 100 дітей, які залишились без батьківського піклування, – всі вони не залишились поза увагою регіональної та місцевої влади.

Житомирська обласна військова адміністрація активно співпрацює з Дитячим фондом ООН ЮНІСЕФ, яким надано 5 дизельних генераторів для лікарень Брусилівської, Коростишівської, Радомишльської, Коростенської, Олевської територіальних громад, а також спеціалізовані набори для перинатальних центрів. Організовано надання психологічної допомоги для дітей, які прибули з областей, де велися активні бойові дії.

Майже всі підприємства харчової промисловості від початку війни роботу не зупиняли. Задля врегулювання питання забезпечення торгових мереж продукцією Житомирською обласною військовою адміністрацією проведено зустріч із керівниками торгових мереж області, визначено алгоритм дій у воєнний час. В області визначено логіста, який забезпечує супровід автомобілів із продовольством через блокпости та у комендантські години до торгових точок. Житомирською обласною військовою адміністрацією забезпечено державні закупівлі продуктів харчування відповідно до Постанови КМУ від 02.03.2022 р. № 185 [1] на загальну суму 8,7 млн грн, які передані територіальним громадам для забезпечення соціальних верств населення.

Отже, соціально-економічний розвиток України та її регіонів в особливий період надзвичайно тісно пов'язаний з державним регулюванням економічних процесів, реалізацією соціальних програм та роботою державного механізму в цілому. В той же час особливої актуальності набирає підтримка нашої держави на міжнародній арені та сила дипломатії у просуванні власної позиції.

Список використаних джерел

1. Деякі питання здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для задоволення нагальних потреб функціонування держави в умовах воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 02 берез. 2022 р. № 185. Верховна Рада України : офіц. вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/185-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 12.04.2022).

2. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 трав. 2015 р. № 389-VIII. Верховна Рада України : офіц. вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 12.04.2022).

3. Про утворення військових адміністрацій : Указ Президента України від 24 лют. 2022 р. №68/2022. Верховна Рада України : офіц. вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/68/2022#Text> (дата звернення: 12.04.2022).

Дмитро Гук, I курс магістратури, ОП «Місцеве самоврядування» Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Dmytro Huk, 1 year, EP «Local self-government» Taras Shevchenko National University of Kyiv
Master's degree

Науковий керівник: **Володимир Вакулєнко**, к.держ.упр., доцент, доцент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО В УКРАЇНІ

PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP IN UKRAINE

For the Government, public-private partnership is a recognized way to raise funds for projects without its own capital investment. As a rule, the Government attracts private partners in the PPP in order to implement certain parts of the project, as well as to invest in its development (modernization). The undoubted advantage of PPP over traditional methods of public procurement is that it reduces the fiscal burden on the state, while relying on competition to create a high quality product. In Ukraine, PPP development is seen as a way to attract investment and revitalize the infrastructure sector.

The model of economic development in Ukraine is characterized by significant institutional shortcomings, namely: uncertainty and insecurity of property rights, high levels of corruption, selective law enforcement, significant asymmetry in the implementation of certain socio-economic rights. Public-private partnership is one of the institutions of legal economics, which helps to restore mutual trust between government, society and business, as well as creates the basis for real equality and freedom of economic entities.

Keywords: public-private partnership, business, economic development.

Співпраця влади, бізнесу та громадянського суспільства є фундаментальною основою розвитку демократичної країни. З точки зору форм партнерства бізнесу та влади всіх рівнів деякі вчені виокремлюють серед всіх три основних форми: економічне партнерство; правове партнерство; організаційне партнерство [1].

Під поняттям «економічне партнерство» розуміється спільна підприємницька діяльність органів державної влади всіх рівнів та суб'єктів підприємницької діяльності, метою яких є отримання неподаткового бюджетного доходу з рахунок ресурсного забезпечення з боку бізнесу.

Правове партнерство передбачає організацію процесів регулювання підприємницької діяльності у співпраці влади та підприємницьких структур. Така співпраця полягає у підготовці пропозицій з боку бізнесу з удосконалення законодавчого поля, створенні саморегульованих організацій, що передбачає залучення представників влади різних рівнів, застосування різних методів та форм державного регулювання взаємовідносин суб'єктів підприємницької діяльності для розвитку бізнесу загалом.

Організаційне партнерство передбачає залучення влади і бізнесу до взаємної співпраці в роботі обох сторін.

На сьогодні в Україні є гостра потреба ефективного об'єднання зусиль громадянського суспільства, бізнесу та влади для реалізації державної політики розвитку демократії.

Публічно-приватне партнерство («public-private partnership») є одним із кращих прикладів взаємодії влади і бізнесу. Публічно-приватне партнерство передбачає будь-які офіційні взаємовідносини або домовленості на певний термін між державою і приватними учасниками. Такі взаємовідносини передбачають, що ресурси обох партнерів об'єднуються з відповідним розподілом ризиків для взаємовигідної співпраці на довгостроковій основі задля створення нових чи модернізації наявних об'єктів, які потребують вкладення капіталу.

Такі взаємовідносини регулює Закон України «Про державно-приватне партнерство» [2]. Цей закон створив законодавчу основу для співпраці державного та приватного сектору з метою підвищення конкурентоспроможності та залучення інвестицій в економіку України.

Відповідно до цього закону державно-приватне партнерство застосовується в таких сферах:

- виробництво, транспортування і постачання тепла та розподіл і постачання природного газу;
- будівництво та/або експлуатація автострад, доріг, залізниць, злітно-посадкових смуг на аеродромах, мостів, шляхових естакад, тунелів і метрополітенів, морських і річкових портів та їх інфраструктури;
- машинобудування;
- збір, очищення та розподілення води;
- охорона здоров'я;
- туризм, відпочинок, рекреація, культура та спорт;
- забезпечення функціонування зрошувальних і осушувальних систем;
- поводження з відходами, крім збирання та перевезення;
- виробництво, розподілення та постачання електричної енергії;
- надання соціальних послуг, управління соціальною установою, закладом;
- виробництво та впровадження енергозберігаючих технологій, будівництво та капітальний ремонт житлових будинків, повністю чи частково зруйнованих внаслідок бойових дій на території проведення антитерористичної операції;
- встановлення модульних будинків та будівництво тимчасового житла для внутрішньо переміщених осіб;
- надання освітніх послуг та послуг у сфері охорони здоров'я;
- управління пам'ятками архітектури та культурної спадщини;
- донорство крові та/або компонентів крові, заготівля, переробка, тестування, зберігання, розподіл і реалізація донорської крові та/або компонентів крові.

У рамках здійснення державно-приватного партнерства відповідно до цього Закону та інших законодавчих актів України можуть укладатися [2]: договір управління майном (виключно за умови передбачення у договорі, укладеному в рамках державно-приватного партнерства, інвестиційних зобов'язань приватного партнера), договір про спільну діяльність та інші договори.

За даними центральних та місцевих органів виконавчої влади в Україні станом на 01.01.2021 на умовах ДПП укладено 192 договори, з яких реалізується 39 договорів (29 – концесійних договорів, 6 – договорів про спільну діяльність, 4 – інші договори), 153 договорів не реалізується (118 – не виконується, 35 – розірвані / закінчився термін дії) [3].

Не зважаючи на той факт, що державно-приватне партнерство має безсумнівну перевагу порівняно із традиційними методами державних закупівель та дозволяє знизити податкові навантаження на державу, існують питання, врегулювання яких дозволить покращити функціонування ДПП в Україні. Зокрема:

- узгодженість рішень між структурними підрозділами центральних органів влади з питань ДПП, відповідних проектних офісів при міністерствах та Агенції ДПП задля недопущення розпорошення повноважень;
- Уряд України повинен чітко окреслювати довгострокові пріоритети проекти щодо ДПП;
- удосконалення кваліфікаційних вимог до членів конкурсної комісії щодо оцінки заявок;
- запровадження прозорого аудиту проектів і програм розроблених з використанням договорів ДПП тощо.

Список використаних джерел

1. Борщ Л.М. Інвестиції в Україні: стан, проблеми і перспективи/ Л.М. Борщ. - К.: Знання : КОО, 2002. - 318с.
2. Про державно-приватне партнерство із змінами, внесеними згідно із Законами ВВР N 5007-VI (5007-17) від 21.06.2012, 16.10.2012 : Закон України від 1 липня 2010 р. № 2404-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : – <http://zakon2.rada.gov.ua>. – Назва з екрана.
3. Стан здійснення ДПП в Україні [Електронний ресурс] / Міністерство економіки України. – Режим доступу : <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=9fc90c5e-2f7b-44b2-8bf1-1ffb7ee1be26&title=StanZdiisnenniaDppVUkraini>.

Тетяна Дерун, кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Tetyana Derun, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Regional Policy of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

<https://orcid.org/0000-0001-9089-2206>

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ФУНКЦІОНАЛЬНА СТРУКТУРА ОРГАНУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

ORGANIZATIONAL AND FUNCTIONAL STRUCTURE OF LOCAL GOVERNMENT

It is determined that the modeling of organizational and functional structure of local government is significantly influenced by the size of the territorial community, the state of socio-economic infrastructure, powers and functions, territorial community development strategy, socio-economic development program of the territorial community. It is established that in the formation of the organizational and functional structure of the local government is the primary definition of the list of functions and powers to be performed by the governing body, and then it is necessary to determine the list of structural units. It is determined that the regulation is important for the organization of local government as a document that provides a set of rules that determine the activities of the council, its bodies, as well as deputies of local councils, the procedure for making management decisions. The stages of formation of the organizational and functional structure of the local self-government body are revealed. The criteria for building the organizational and functional structure of the local government are determined.

Keywords: organizational and functional structure, local government, powers, functions, criteria.

На моделювання організаційно-функціональної структури органу місцевого самоврядування має значний вплив розміри територіальної громади, стан соціально-економічної інфраструктури, системи повноважень та функцій, Стратегія розвитку територіальної громади – як основний документ, який визначає пріоритетні напрямки розвитку громади, програма соціально-економічного розвитку територіальної громади як основний, визначений законодавством, планувальний документ життєдіяльності громади. При формуванні організаційно-функціональної структури органу місцевого самоврядування первинними є визначення переліку функцій і повноважень, які виконуватиме орган управління, а після вже слід визначити перелік структурних підрозділів.

Варто зазначити, що при формуванні організаційно-функціональної структури визначається загальна чисельність працівників, кількість структурних підрозділів, які необхідні для виконання визначених функцій і повноважень, типи посад – посадова особа / службовець / робітник. Окрім того, здійснюється визначення категорії посадових осіб місцевого самоврядування в кожному структурному підрозділі: головний спеціаліст – провідний спеціаліст – спеціаліст 1 категорії – спеціаліст 2 категорії – спеціаліст. При цьому, категорії посад визначаються з урахуванням обсягу повноважень та їх складності [1].

Наступним етапом формування організаційно-функціональної структури органу місцевого самоврядування являється формулювання цілей роботи кожного структурного підрозділу, які мають бути відображені у положеннях про структурні підрозділи. Важливе значення для організації роботи органу місцевого самоврядування має *регламент як документ, який* передбачає сукупність правил, які визначають порядок діяльності ради, її органів, а також депутатів місцевої ради, порядок прийняття управлінських рішень тощо.

При формуванні організаційно-функціональної структури необхідно розробити документ, яким буде розмежовано повноваження між головою, його заступниками, секретарем місцевої

ради та керуючим справами виконавчого комітету, керівниками структурних підрозділів задля побудови ієрархії, конкретизації функцій та завдань і уникнення дублювання [1]. Варто наголосити, що названі кроки по формуванню організаційно-функціональної структури є взаємопов'язаними. Це означає, що в разі необхідності внесення змін, коректуванню підлягають і регламент, і положення про структурні підрозділи, і посадові інструкції посадових осіб органу місцевого самоврядування.

На сьогодні відсутні чіткі рекомендації органам місцевого самоврядування стосовно формування їх організаційно-функціональної структури, переліку структурних підрозділів та їх видів (департамент, управління, відділ, сектор тощо). При формуванні організаційно-функціональної структури органи місцевого самоврядування можуть орієнтуватись на положення Постанови Кабінету Міністрів України від 12.03.2005 року № 179 «Про упорядкування структури апарату центральних органів виконавчої влади, їх територіальних підрозділів та місцевих державних адміністрацій» [2]. Положення даного нормативно-правового акту не є прямими рекомендаціями органам місцевого самоврядування і не є обов'язковими для виконання. Однак, Постановою визначаються загальні вимоги до різних типів структурних підрозділів.

Важливим фактором при формуванні організаційно-функціональної структури виступає сукупність повноважень органу місцевого самоврядування, адже саме повноваження є відправною точкою функціонування органу влади, для їх виконання працюють органи місцевого самоврядування. Велике значення при формуванні організаційно-функціональної структури має врахування ресурсну спроможність органу місцевого самоврядування забезпечувати визначену кількість структурних підрозділів. Відтак, доцільно провести аналіз на співвідношення потреб громади в управлінських послугах та фінансового забезпечення цих послуг. Важливо, що при виборі і формуванні організаційно-функціональної структури орган місцевого самоврядування приймає самостійне рішення.

Як вже зазначалось, організаційно-функціональна структура органу місцевого самоврядування повинна формуватись з урахування сукупності повноважень зазначених у Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» у таких сферах: соціально-економічного і культурного розвитку, планування та обліку; бюджету, фінансів та цін; управління комунальною власністю; житлово-комунального господарства, благоустрою, транспорту і зв'язку; архітектури та будівництва; освіти, охорони здоров'я, культури, фізкультури і спорту; регулювання земельних відносин та охорони навколишнього середовища; соціального захисту населення; оборонної роботи; надання адміністративних послуг; забезпечення законності, правопорядку, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян [3]. В цьому переліку невраховані повноваження, які покладаються на структурні підрозділи так званого «загального спрямування» – загальний відділ, організаційний відділ, кадрова служба, відділ правового супроводу. Крім того, в деяких випадках, що визначаються особливостями органу публічної влади, можливе утворення структурних підрозділів, діяльність яких здійснюється в декількох напрямках, сферах.

Для формування дієвої організаційно-функціональної структури органу місцевого самоврядування доцільно дотримуватись певних критеріїв. Перелік критеріїв побудови організаційно-функціональної структури буде основою для прийняття рішення щодо необхідних структурних підрозділів та найбільш прийнятної оптимальної кількості посадових осіб для забезпечення реалізації повноважень [1].

До критеріїв побудови організаційно-функціональної структури органу місцевого самоврядування слід віднести:

- узгодженість цілей місцевого управління між собою та їх несуперечливість, взаємодоповнюваність;
- підпорядкованість цілей діяльності структурних підрозділів загальним цілям діяльності органу місцевого самоврядування;
- розподіл цілей по повноваженням структурних підрозділів;

- диференціація повноважень та їх закріплення в компетенції відповідних структурних підрозділів;
- сумісність однопорядкових повноважень у межах одного структурного підрозділу та повноважень цього підрозділу з повноваженнями інших структурних підрозділів органу місцевого самоврядування;
- концентрації повноважень і необхідних ресурсів в межах відповідного структурного підрозділу відповідно до інтересів і потреб органу місцевого самоврядування;
- комбінування з метою уникнення дублювання повноважень;
- відповідність управлінських впливів об'єктивним потребам і запитам органу місцевого самоврядування;
- єдність системи місцевого самоврядування, що забезпечує цілісність, узгодженість і дієвість управлінських процесів на місцевому рівні;
- системність і взаємовплив організаційних зв'язків;
- поєднання колегіальності і єдиноначальності.

Дотримання визначених критеріїв при формуванні організаційно-функціональної структури органу місцевого самоврядування сприятиме забезпеченню ефективності діяльності структурних підрозділів, чіткості розподілу повноважень, відсутності дублювань, налагодженню ефективних взаємозв'язків, максимальному задоволенню потреб членів територіальної громади, розвитку території.

Список використаних джерел

1. Підходи до формування ефективних організаційних структур для об'єднаних територіальних громад. 2019. URL : <https://drive.google.com/file/d/1tDSp2lSBqMcrUK2CHK16wM5iuFuzLHTV/view>
2. Про упорядкування структури апарату центральних органів виконавчої влади, їх територіальних підрозділів та місцевих державних адміністрацій : Постанова Кабінету Міністрів України від 12.03.2005 року № 179. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2005-%D0%BF#Text>
3. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1997. № 24. Ст. 170.

Інна Дьоміна, аспірантка кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Inna Domina, Ph.D student of Regional Policy Department, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0000-0002-5139-2759>

Науковий керівник: Галина Нестеренко, к.держ.упр, доцент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP TO INCREASE REGIONAL EDUCATION IN UKRAINE

Public-private partnerships are a modern approach to solving many problems. In Ukraine, the development of PPP projects is at an early stage, but the successful experience of implementing individual projects with the support of foreign partners shows the great potential for the use of PPP, including in the field of education. In the post-war period, it is important to comprehensively analyze educational problems at various levels, refine the legal framework and create favorable conditions for cooperation between the state, business, local governments, charitable foundations and powerful NGOs. The state and local governments face the important task of planning a viable educational network, which will be one of the main goals in the postwar period. Ensuring the provision of quality and affordable educational services to all children in Ukraine, regardless of their place of residence, origin, health status and socio-economic status is a priority for a successful Ukraine in the future.

Keywords: public-private partnership, quality and affordable educational services, education in post-war period.

Під час децентралізації, яка досі триває в Україні, механізми публічно-приватного партнерства можуть відігравати значну роль, оскільки сприятимуть взаємодії територіальних громад та приватних інвестицій. В Україні поки що частіше зустрічається термін «державно-приватне партнерство» (ДПП), однак у багатьох країнах світу розглядається дещо ширше поняття – «публічно-приватне партнерство» (ППП), адже в якості публічних партнерів виступають не лише органи державної влади, а й органи місцевого самоврядування, потужні громадські організації та благодійні фонди [1]. За даними центральних та місцевих органів виконавчої влади станом на 01.01.2022 на умовах державно-приватного партнерства в Україні укладено 193 договори, з яких реалізується 31 договір у галузях, однак поки що немає прикладів успішної реалізації саме освітніх проєктів [2].

У рамках програми «U-LEAD з Європою», яка реалізується в Україні, було досліджено, що важливими факторами ефективної взаємодії публічного та приватного партнерів на місцевому рівні є зокрема такі, як обізнаність і політична воля місцевої влади, поінформованість та готовність бізнесу до співпраці, інституційна спроможність на місцевому рівні у реалізації ППП, а також урахування потреб населення і можливість таких проєктів задовольнити їх потреби [3]. У 2017 році в рамках Програми для України з розширення прав і можливостей на місцевому рівні, підзвітності та розвитку «U-LEAD з Європою» також було розпочато пілотну ініціативу, у яку було відібрано 6 пілотних міст та об'єднаних територіальних громад (Житомир, Тернопіль, Долина, Трускавець, Тростянецька та Шацька ОТГ), з якими укладено меморандуми про співпрацю у сфері ДПП [4]. Зокрема успішний досвід впровадження проєктів ДПП у Трускавці, Долині, Житомирі свідчить про те, що Україна має великий потенціал співпраці публічних та приватних партнерів, а ППП може бути ефективним механізмом розвитку регіональної освіти в Україні.

До активізації воєнних дій по всій території України у лютому 2022 року на регіональному та всеукраїнському рівнях ключовими освітніми проблемами були такі, як: освітня нерівність за міжпоселенською ознакою та типами й формами власності навчальних закладів; надмірна наповнюваність дошкільних навчальних закладів та закладів загальної середньої освіти; недостатній рівень фаховості частини працівників освітньої галузі; неефективне управління навчальним закладом як організацією; застосування застарілих форм та методів організації навчального процесу; фахове навчання у вищих навчальних закладах не відповідає запиту роботодавців; низька заробітна плата працівників у галузі освіти; низький рівень забезпеченості шкіл та ВНЗ необхідною сучасною матеріально-технічною базою; відсутність системи навчання дорослих – «освіта протягом життя».

До їх вирішення можливе застосування таких видів ППП як ваучерні системи та субсидії, залучення партнерських програм з приватного сектору щодо підвищення кваліфікації вчителів та покращення навчальних планів, спільні проекти мотивування освітян та профільних приватних компаній, результатами яких можуть бути підвищення заробітних плат і можливості для професійного зростання, забезпечення сучасними матеріалами та обладнанням, менторські та грантові програми.

У сьогоденних реаліях зі значними руйнуваннями закладів освіти актуальні проекти ППП для України можуть розширитися і застосовуватися як одне з ефективних рішень реалізації інфраструктурних проєктів, управління закладами освіти та налагодження електронного врядування у освітній сфері.

Хоча у поточному Законі України «Про державно-приватне партнерство» [5] у статті 4 є пункт про реалізацію проєктів щодо надання освітніх послуг, для повноцінної реалізації ППП потрібно допрацювати нормативно-правову базу, чітко окреслити відповідальність партнерів та сфери застосування, розробити процедури з поетапними кроками реалізації таких проєктів як на загальнонаціональному, так і регіональному рівнях.

Перед державою та органами місцевого самоврядування стоїть важливе завдання планування спроможної освітньої мережі, що буде однією з основних цілей у післявоєнний час. Забезпечення надання якісних та доступних освітніх послуг всім дітям України незалежно від їхнього місця проживання, походження, стану здоров'я та соціально-економічного статусу є пріоритетним завданням для успішної України у майбутньому.

Список використаних джерел

1. Никифорок О.І., Гусєв Ю.В., Чмирьова Л.Ю. Державно-приватне партнерство: інституціональне середовище для розвитку та модернізації інфраструктури України. Економіка та прогнозування. 2018. №3. С. 79-101.

2. State of implementation of public-private partnership in Ukraine. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України : веб-сайт. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=en-GB&id=6aab1657-215d-46f8-8d93-46961e76fd6f&title=MonitoringOfPppImplementationInUkraine> (дата звернення 10.04.2022)

3. Використання інструментів ДПП для впровадження проєктів на регіональному і місцевому рівнях: Звіт. Група радників з впровадження державної регіональної політики в Україні Програми «U-LEAD з Європою»: веб-сайт. Київ, 2019. URL: <https://rdpa.regionet.org.ua/336> (дата звернення: 09.04.2022).

4. Реалізація проєктів державно-приватного партнерства на місцевому рівні: досвід, уроки, рекомендації: Звіт. Група радників з впровадження державної регіональної політики в Україні Програми «U-LEAD з Європою»: веб-сайт. Київ, 2019. URL: <https://rdpa.regionet.org.ua/336> (дата звернення: 09.04.2022).

5. Про державно-приватне партнерство : Закон України від 01.07.2010 № 2404-VI. Офіційний вебпортал парламенту України : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17> (дата звернення: 10.04.2022).

Марина Іванісова, аспірантка ОНП «Публічне управління та адміністрування», кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Marina Ivanisoava, postgraduate student of the educational and science program «Public Administration», Regional Policy Department, Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service Taras Shevchenko National University of Kyiv

<https://orcid.org/0000-0002-7185-2388>

Науковий керівник: **Анжела Лелеченко**, д.держ.упр., доцент, професор кафедри публічного управління та адміністрування Національного авіаційного університету

ВЗАЄМОДІЯ КРАЇН ЄС З МІЖНАРОДНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ У СФЕРІ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

INTERACTION OF EU COUNTRIES WITH INTERNATIONAL ORGANIZATIONS IN THE FIELD OF ENVIRONMENTAL SAFETY

This publication reveals the main trends in the EU's cooperation with international organizations in the field of environmental security. This process involves the creation and revision of national legislation of European states in connection with the ratification or accession to conventions and protocols, as well as measures to improve intersectoral coordination and complementarity in the development of specific actions on environmental security. The most important element of the strategic life cycle of intergovernmental environmental agreements related to environmental security is the planning of compliance and implementation of their provisions. Such documents have a pronounced interdisciplinary approach and interdepartmental nature of implementation and are aimed at developing the regulatory framework, conducting research, implementation of specific measures. It was found that European cooperation in the formation and implementation of institutions and instruments of environmental policy is based on key principles of the latter, including the principles of subsidiarity, preventive action, compensation for environmental damage, environmental orientation, «polluter pays» and others.

Keywords: international organizations, ecological safety, principles of ecological policy, interstate environmental agreements, European cooperation.

Для вирішення глобальних екологічних проблем країни ЄС активно співпрацюють із міжнародними організаціями, де одним із найбільш дієвих механізмів такої співпраці у сфері екологічної безпеки виступає розвиток міжнародної правової практики, яка підкріплюється багатосторонніми угодами із залученням фінансової допомоги для розв'язання невідкладних внутрішніх екологічних проблем. Серед значного переліку можна виділити співробітництво країн ЄС із Європейським інвестиційним банком, що сприяє залученню в економіку країн Європи довгострокових фінансових ресурсів банку, направлених на здійснення важливих природоохоронних, енергетичних, інфраструктурних та інших інвестиційних проєктів. Основна увага даною міжнародною організацією приділяється покращанню якості життя в урбанізованому середовищі шляхом зменшення індустріальних забруднень, забезпечення населення, особливо міських територій, чистою водою; зміною клімату, включаючи енергоефективність та відновлювану енергію; охорону тваринного та рослинного світу [2].

Разом із цим, метою діяльності іншої міжнародної організації – Європейської екологічної агенції є охорона та збереження природного капіталу, запобігання втратам біологічного різноманіття і розуміння його просторової зміни, захист здоров'я людей і якості їх життя, використання природних ресурсів та управління відходами [2].

Задля реалізації задекларованих напрямів, глобальна підтримка міжнародними організаціями процесів співробітництва з країнами ЄС, зокрема таких держав як Польща, Словаччина, Угорщина, Румунія, Молдова спрямована на взаємне оперативне інформування про загрозу значного транскордонного забруднення території однієї зі сторін, інформаційний обмін у сфері

охорони навколишнього середовища, збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, зменшення забруднення повітря, ґрунтів та водних ресурсів, створення загальноєвропейської екологічної мережі тощо. Натомість близькість та сусідство морських кордонів таких країн як Туреччина, Грузія, Румунія, Болгарія, в рамках двосторонніх угод передбачає співпрацю, спрямовану на управління та охорону водних ресурсів, у тому числі в акваторіальних водах Азовського та Чорного морів [4].

Представлені приклади ведуть до важливого висновку про те, що взаємодія міжнародних організацій з країнами ЄС у сфері екологічної безпеки сприяє покращанню стану глобального навколишнього середовища шляхом підтримки національних ініціатив зі сталого розвитку і направлена на впровадження ефективного демократичного врядування сферою безпеки, забезпечення дотримання основоположних прав людини, боротьбу з корупцією, ефективне функціонування механізмів публічного управління.

В умовах швидкої трансформації процесів глобального розвитку, такі підходи потребують дотримання ключових принципів екологічної політики ЄС, пов'язаних із імплементацією процесу субсидіарності, превентивних дій, обережності, відшкодування збитків довіллю шляхом усунення завданої шкоди ще на початковому етапі її виникнення, екологічної орієнтованості, дотримання такого важливого принципу як «забруднювач платить», і звичайно ж інтеграції екологічної політики у розробку і проведення усіх інших політик [1]. Реалізація даних принципів сприятиме гармонізації загальнонаціональних і міжнародних підходів до природно-ресурсної та природоохоронної діяльності з урахуванням національних інтересів держав, укладання міжнародних договорів у сфері природокористування та охорони довкілля із зацікавленими зарубіжними країнами та міжнародними організаціями. Такі тенденції потребують активної участі у світовій спільноті та міжнародних організацій у діяльності міжурядових комісій з економічного та науково-технічного співробітництва з питань гармонізації напрямів і змісту міжнародних досліджень у галузі екологічно безпечно-го сталого освоєння природних ресурсів.

Отже, досвід здійснення політики екологічної безпеки держав Європейського Союзу є корисним і для України з міркувань доцільності та ефективності використання сучасних технологій у сфері природокористування.

Список використаних джерел

1. Аналіз досвіду Європейського співробітництва щодо формування і втілення інституцій та інструментів екологічної політики. / Аналітична записка. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/nacionalna-bezpeka/analiz-dosvidu-evropeyskogo-spivrobitnictva-schodo-formuvannya-i>
2. Валюх А. М., Зайцев Д. Б., Якимчук А. Ю. Роль міжнародних організацій у сфері збереження й відтворення природного капіталу. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2018. № 4. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1214>
3. Регулювання екологічної безпеки транскордонного регіону в умовах євроінтеграції України (наукова доповідь) / [В.С. Кравців, П.В. Жук, І.А. Колодійчук та ін.]; НАН України. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього»; [наук. ред. В.С. Кравців]. Львів, 2015. 121 с.
4. Реутов В. Є. Вектори міжнародної взаємодії в реалізації цілей збалансованого (сталого) розвитку. Інвестиції: практика та досвід № 3/2012 URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/3_2012/6.pdf

Олександра Ковтуненко, аспірантка ОП «Публічне управління та адміністрування»
Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського
національного університету імені Тараса Шевченка

Oleksandra Kovtunenکو, a graduate student of the Public Administration and Public
Administration Institute of the Scientific Research Institute of Public Administration and Civil
Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

<https://orcid.org/0000-0001-9334-5937>

Науковий керівник: **Наталія Васильєва**, д.держ.упр., професор, професор кафедри
регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної
служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ОЦІНКА ДОСТУПНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В МІСТІ ЧЕРКАСИ ДЛЯ МАЛОМОБІЛЬНИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ

ASSESSMENT OF AVAILABLE INFRASTRUCTURE IN CHERKASY FOR LOW MOBILE POPULATION GROUPS

The chosen topic of the article is relevant at the moment. Each territorial community must be accessible to each category of the population. We have systematized the material in recent years to form a holistic picture of the selected issues. The purpose of the research. To analyze the current state and trends in the development of accessible infrastructure for low-mobility groups in Cherkasy. Scientific novelty. The changes that are necessary to improve the availability of infrastructure for low-mobility groups in Cherkasy are proposed. Monitoring of accessibility of buildings and premises was carried out taking into account the needs of persons with disabilities and other low-mobility groups. Conclusions. The current state and trends in the development of accessible infrastructure for low-mobility groups in Cherkasy are analyzed. The changes that are necessary to improve the availability of infrastructure for low-mobility groups in Cherkasy are proposed.

Keywords: public administration, accessibility, infrastructure, low mobility groups, universality, inclusion, barrier-free.

Проблема публічного управління на місцевому рівні, головним чином, полягає у відсутності доступної інфраструктури для маломобільних груп населення, що порушує конституційні права маломобільних груп населення, перешкоджає їх вільному пересуванню, не дає змогу відчувати себе повноцінною людиною, що негативно позначається на якості їх життя та знижує їх соціальну активність.

Маломобільні групи населення – це не лише люди з інвалідністю [1]. У п. 16 ст. 1 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» зазначено, що це особи, які відчувають труднощі при самостійному пересуванні, одержанні послуги, необхідної інформації або при орієнтуванні у просторі, зокрема особи з інвалідністю, особи з тимчасовим порушенням здоров'я, вагітні жінки, громадяни похилого віку, особи з дитячими візками [2]. Таким чином, під дану категорію підпадає доволі велика частка населення. За даними з різних джерел вона складає від 30 до 50% всього населення.

Зазначимо, що в м. Черкаси з питанням доступності інфраструктури для маломобільних груп населення не все так погано, однак є чимало зауважень до підходів у вирішенні наявних проблем, зокрема відсутність безперешкодного доступу маломобільних груп населення до тих чи інших установ. Приміром, потрапити до медичного закладу для незрячої людини в місті досі є проблемою, а встановлені на світлофорах звукові підказки постійно дають збої і динаміки, часто направляючи людей зовсім в іншу сторону. В першу чергу, це пов'язано з недотриманням вимог державних будівельних норм при облаштуванні споруд і пристосувань для забезпечення безперешкодного доступу маломобільних груп населення. Відносно пандусів, нажаль не всі забудовники, дотримуються держаних будівельних норм, багато пандусів не відповідають

вимогам, ні людина на інвалідному візку, ні особа з коляскою не зможе скористатися пандусом, і це не тільки за кута нахилу, а і за покриття, наприклад після дощу, або взимку, покриття стає слизьким. Асфальтне покриття в де яких районах міста потребує заміни. Говорячи про транспортну інфраструктуру в місті існує «Інва-таксі», нажалі автомобілів не вистачає на всіх, щоб доїхати до потрібного місця, потрібно ставати в чергу, а це може тривати декілька днів. Не весь громадський транспорт, оголошує зупинки, що ускладнює людині з вадами зору прибути до потрібного місця, також транспорт прибуває із запізненням, що призводить до переповнених автобусів. Один із головних бар'єрів це недофінансованість.

Проте, органи публічної влади приділяють увагу створенню безбар'єрних просторів. У 2022 році Черкаська область серед перших доєдналася до ініціативи першої леді України О. Зеленської про розвиток безбар'єрної архітектури в Україні. У трьох великих містах області: Черкасах, Смілі, Золотоноші впроваджено пілотний проєкт «Дитинство без обмежень», у межах якого створено безбар'єрні дитячі майданчики. Затверджено План заходів на 2021–2022 роки з реалізації Національної стратегії зі створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року в Черкаській області. Протягом 2021 року було відкрито 122 інклюзивні класи та групи у 25 закладах дошкільної та загальної середньої освіти [3].

У 2020 році нами було розроблено проєкт «Створення дитячих майданчиків для дітей з обмеженими можливостями», який прийняв участь у цільовій програмі «Громадський бюджет міста Черкаси» та став переможцем у категорії «Малі громадські проєкти». Його реалізація передбачається у 2021-2022 роках, відповідно до заходів зазначеної програми [4].

Отже, нами було проаналізовано сучасний стан і тенденції розвитку доступної інфраструктури для маломобільних груп населення в м. Черкаси.

Список використаних джерел

1. ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Последние новости, нормативы и публикации – ДБНУ – Державні будівельні норми України – норми: ДБН, ДСТУ, СНИП, ГОСТ, СН, ВБН. URL: https://dbn.co.ua/load/normativy/dbn/dbn_v_2_2_40/1-1-0-1832 (дата звернення: 17.04.2022).
2. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 17.02.2011 р. № 3038-VI: станом на 1 січ. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17> (дата звернення: 17.04.2022).
3. Життя без перепон: як Черкащина стає безбар'єрною – Черкаська обласна державна адміністрація. Черкаська обласна державна адміністрація. URL: <https://ck-oda.gov.ua/bezbaryernist/zhittya-bez-perepon-yak-cherkashhina-staye-bezbaryernoju/> (дата звернення: 17.04.2022).
4. Громадський бюджет 2020 рік. Черкаси Офіційний портал міської ради, міського голови, виконавчого комітету. URL: <http://chmr.gov.ua/ua/files.php?s=34&s1=468&s2=703> (дата звернення: 17.04.2022).

Ольга Козак, аспірантка кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Olga Kozak, post-graduate student of the Department of Regional Policy, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0000-0002-3994-2463>

Науковий керівник: Галина Нестеренко, к. держ. упр., доцент, доцент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ОСНОВНІ ОРГАНІЗАЦІЙНІ НАПРЯМИ УПРАВЛІННЯ ЗНАННЯМИ В ПУБЛІЧНІЙ СЛУЖБІ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

MAIN ORGANIZATIONAL DIRECTIONS OF KNOWLEDGE MANAGEMENT IN PUBLIC SERVICE AT THE REGIONAL LEVEL

Today's globalized world requires public sector management structures to be faster in decision-making and more effective in achieving their goals through increased productivity, improved organizational processes and knowledge-based practices. The ongoing reform of local self-government and territorial organization of power in Ukraine has shifted the emphasis in making managerial decisions from the center to the regional and local levels. The methodological basis of this reform was formed by modern theories and concepts of management, such as «new public management», «socio-political networks», «good governance».

However, the current state of the digital transformation of society has created new challenges for the public sector, including at the regional level, which must adapt to the new paradigm of socio-political relations. The direction in solving such problems was the development and dissemination of a knowledge management system. According to the authors, the active use of knowledge management tools at the regional level of public authorities will increase the efficiency of public institutions, improve their accountability, facilitate informed decision-making, expand the possibilities for quality planning and implementation of regional strategies, and improve the quality of work of public servants.

Keywords: Knowledge management, public administration, public sector, regional level, decentralization, management model.

У сьогоднішньому глобалізованому світі управлінські структури прагнуть стати оперативнішими у прийнятті рішень та більш ефективними у досягненні своїх цілей за рахунок зростання продуктивності, підвищення якості організаційних процесів та практик, що засновані на знаннях. Громадяни вимагаючи максимальної віддачі від публічних структур, прагнуть значно скоротити витрати на їх утримання, покращити процес прийняття рішень та знайти інноваційні способи надання публічних послуг. Однак найбільша проблема для реформування сучасних організацій публічного сектору полягає в тому, що вони в більшості своїй успадковують природну їм модель ієрархічного підпорядкування в системі адміністрації.

Тривалий час українська модель публічної адміністрації також спиралася на таку модель публічного управління. Проте, з початком реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні розпочалися децентралізаційні процеси, які сприяли зміщенню центрів прийняття рішень та покращенню управлінських процесів. Одночасно з реалізацією концепту децентралізації в Україні відбувається процес втілення якісно нової концепції адміністративної реформи, спрямованої на перебудову структурних, процедурних та функціональних механізмів адміністративного управління на регіональному рівні [1].

Концептуальне розуміння процесів децентралізації та регіонального розвитку проходять в контексті фундаментальних цивілізаційних зрушень, що відбуваються впродовж кінця ХХ – на початку ХХІ ст.ст. Цьому сприяє розвиток світової наукової думки про суспільство, державу, публічне управління, регіональну політику, місцеве самоврядування, що спирається на такі сучасні управлінські теорії та концепції як «новий публічний менеджмент», «суспільно-

політичні мережі», «належне врядування» та ін., які склали теоретико-методологічну основу процесу «глобальної революції в публічному секторі» [3].

Не применшуючи важливу роль зазначених управлінських концепцій в системі ефективної організації публічної влади, сучасна система публічного управління стикається з новими викладками, які випливають з цифрової трансформації суспільства та необхідності для сучасних публічних організацій адаптуватися до нової моделі суспільно-політичних відносин [5]. Напрямок у вирішенні таких завдань став розвиток та поширення системи управління знань в публічному секторі [2].

Управління знаннями в системі адміністративного та публічного управління є новий вид управлінської діяльності та нова функція управління, феномен, що тільки-но став зароджуватися. Стимулом до розвитку управління знаннями в публічному секторі стало настання ери електронних сервісів та електронного урядування, які створили нові виклики для публічних адміністрацій. Публічний сектор є сьогодні одним з найбільш інформаційно ємним, що робить його ідеальним для втручання технологій з управління знаннями. Управління знаннями мають чіткий мандат щодо застосування електронних сервісів та електронного урядування в частині забезпечення та просування необхідної інформації та сталості надання публічних послуг, орієнтованих на компетентність [4].

Інструменти управління знаннями все частіше визнаються більшістю урядів світу як стратегічні ресурси в публічному секторі на центральному рівні. Проте, і регіональний рівень публічного управління в світі все активніше використовує інструменти з управління знаннями для підвищення ефективності публічних установ, покращення підзвітності, прийняття обґрунтованих рішень, розширення співробітництва та стратегічного партнерства із зацікавленими сторонами, а також підвищення якості своєї роботи. Сьогодні управління знаннями на цьому рівні відіграють імперативну роль у забезпеченні реалізації регіональних стратегій розвитку та методів управління контентом локальних електронних урядів [6].

Наша думка активне впровадження та розвиток механізмів управління знаннями в публічному секторі на регіональному рівні дозволить: (1) встановити та укріпити горизонтальні інформаційні зв'язки між структурами різних державних відомств і органами місцевого самоврядування; (2) залучити зовнішніх експертів в процедуру обговорення проектів нормативних актів, заходів економічної політики; (3) забезпечити процес безперервної освіти державних службовців і посадовців органів місцевого самоврядування; (4) підвищити ефективність діяльності публічних органів влади за рахунок можливості точного виконання процедур і приписів; (5) забезпечити ротачію кадрів без втрати інституціональної пам'яті та прихованих знань; (6) полегшити доступ до знань і повторного їх використання за допомогою сучасних інформаційних технологій.

Основними організаційними напрямками управління знаннями в публічній службі на регіональному рівні можуть стати:

1) створення методологічного центру компетенцій, який забезпечуватиме взаємодію між відомствами, регіональними та муніципальними органами влади у сфері реалізації механізмів управління знаннями, впровадження системи колективного використання знань, яке виступатиме ініціатором, по накопиченню досвіду та кращих практик на різних рівнях публічного управління;

2) забезпечення на регіональному рівні інформаційної, ресурсної та нормативної бази для функціонування систем управління знаннями та міжвідомчої взаємодії;

3) реалізація програм формалізації та кодифікації досвіду, накопиченого в національних і регіональних відомствах, органах місцевого самоврядування, бюджетних установах різного рівня, з точки зору поширення «кращих практик» і механізмів бенчмаркінгу.

Список використаних джерел

1. Ганущак Ю. Реформа територіальної організації влади. К. : ТОВ «Софія-А», 2013. 160 с.
2. De Angelis, C.T. Models of governance and the importance of KM for public administration. J. Knowl. Manag. Pr., 2013. P. 1-18.
3. Kettl Donald. The Global Public Management Revolution: A Report on the Transformation of Governance. Washington: Brookings Institution Press, 2000. VII. 88 p.
4. Marchegiani, L. Digital Transformation and Knowledge Management. Routledge. 2021. Hardcover. 199 p.
5. Omar, A.; Weerakkody, V.; Sivarajah, U. Digitally enabled service transformation in UK public sector: A case analysis of universal credit. Int. J. Inf. Manag., 2017. P. 350-356.
6. Perkmann M. Knowledge management in the public sector : a guide to good practice / Markus Perkmann, et al. – London : British Standards Institution, 2005. p. 83.

Наталія Король, аспірантка другого року навчання ОП «Публічне управління та адміністрування» Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, керівник апарату Вінницького апеляційного суду

Natalia Korol, second-year Ph.D student of the educational program «Public Administration», Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv, Chief of staff Vinnutsia Court of Appeal
<https://orcid.org/0000-0002-7135-3714>

Науковий керівник: **Тетяна Дерун**, к. держ. упр., доцент, доцент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

МІЖВІДОМЧА ВЗАЄМОДІЯ У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ ТА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

INTERDEPARTMENTAL INTERACTION IN THE FIELD OF PREVENTION AND COMBATION OF DOMESTIC VIOLENCE AT THE REGIONAL AND LOCAL LEVEL

The problem of domestic violence is not new, but attitude towards it has changed in the last few years, and as a result, new, more effective ways of overcoming and preventing it are being sought. Legislative changes, decentralization reform, the work of international organizations, and national information campaigns have contributed to greater attention at the regional and local levels to statistics and assessing the effects of domestic violence on individuals and communities as a whole. Today, the situation with combating domestic violence is quite complex due to the reform of structures and the transfer of powers to communities. There is a lack of cooperation and coordination in this area at the district and community levels.

Keywords: community, combating, domestic violence, development.

Існує великий інтерес та стурбованість щодо масштабу та частоти випадків різних форм насильства стосовно жінок та домашнього насильства в Україні. Зростає розуміння того, що принцип нульової терпимості щодо насильства стосовно жінок тісно пов'язаний з ефективністю скоординованої відповіді, до якої залучені всі сторони, та спрямованої проти всіх форм і випадків насильства. Домашнє насильство є комплексною проблемою, тому потреби, які виникають внаслідок насильства, вимагають активних законних і кваліфікованих дій з боку державних органів усіх рівнів та громадянського суспільства. Таким чином, будь-який ефективний механізм реагування на насильство повинен бути заснований на міжвідомчій співпраці і партнерстві.

Для того, щоб міжвідомче реагування на насильство працювало системно, доцільним та необхідним є створення органу міжвідомчого координування, до складу якого повинні бути включені представники суб'єктів, які вживають заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. На нашу думку, розв'язання проблеми домашнього насильства має бути комплексним, а тому потребує забезпечення ґрунтовними механізмами міжвідомчої взаємодії.

Про необхідність забезпечення ефективної взаємодії йдеться і в міжнародних стандартах. Стаття 18 Стамбульської конвенції закріплює необхідність забезпечення ефективної співпраці між усіма державними органами, у тому числі судами, прокуратурою, правоохоронними органами, місцевими та регіональними органами влади, а також неурядовими організаціями та іншими відповідними органами та організаціями, які здійснюють захист та підтримку постраждалих та свідків усіх форм насильства, на які поширюється дія цієї Конвенції.

В Україні ця норма імплементована шляхом закріплення відповідних положень як у Законі України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» [1], так і у підзаконних нормативно-правових актах. Так, механізм взаємодії суб'єктів, що здійснюють

заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі, визначено в Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2018 року № 658 (далі – Порядок № 658). Такий механізм спрямований на забезпечення комплексного інтегрованого підходу до подолання насильства та сприяння реалізації прав осіб, постраждалих від насильства (далі – постраждалі особи), шляхом запобігання насильству, ефективного реагування на факти насильства, надання допомоги та захисту постраждалим особам, забезпечення відшкодування заподіяної шкоди, належного розслідування фактів насильства та притягнення кривдників до передбаченої законом відповідальності [2].

Відповідно до Порядку № 658 взаємодія суб'єктів координується: на загальнодержавному рівні – Мінсоцполітики; на регіональному рівні – Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими держадміністраціями; на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці – районними, районними у м. Києві і Севастополі держадміністраціями та виконавчими органами сільських, селищних, міських, районних у містах (у разі їх утворення) рад, у тому числі об'єднаних територіальних громад

Координація в сфері запобігання домашньому насильству передбачає взаємоузгоджену діяльність суб'єктів, яка спрямована на забезпечення саме системного, міжвідомчого та міждисциплінарного підходу при реалізації державної політики у даній сфері на відповідному державному рівні. Одночасно для вивчення проблемних питань та забезпечення міжвідомчої співпраці щодо реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі, узгодженості заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі, підвищення їх ефективності, координації проведення інформаційно-просвітницьких заходів, розроблення пропозицій щодо вдосконалення законодавства та практики його застосування ефективними видаються консультативно-дорадчі органи (регіональні та місцеві координаційні ради, робочі групи), створення яких передбачено Порядком № 658.

Разом з тим, незважаючи на наявність деталізованих правових та організаційних елементів, перед суб'єктами взаємодії постає низка викликів: часта змінюваність представників органів влади у складі дорадчого органу (зокрема, й через зміни політичної ситуації), незлагодженість, низька здатність до вироблення послідовної політики після оновлення влади; відсутність єдиної стратегії відсутність інституційної пам'яті та системності в роботі дорадчого органу; відсутність необхідних ресурсів для підтримання роботи дорадчого органу на щоденному рівні; низька мотивація; низький рівень комунікації та відсутність прозорості у діяльності дорадчого органу; конкуренція між представниками різних гілок влади, місцевих органів влади, громадськості та бізнесу, які входять до складу дорадчого органу.

Зазначене свідчить про необхідність вдосконалення існуючих та створення додаткових механізмів взаємодії, першочергово на місцевому та регіональному рівні. Відповідь на насильство щодо жінок і домашнє насильство саме на місцевому рівні може суттєво посилити розгляд проблеми на центральному рівні. Це істотно підвищить ефективність механізму шляхом прийняття нових законів, додаткового розподілу ресурсів з метою підтримки жертв і стратегічного планування сталих і ефективних послуг. Про зазначене свідчить процес реалізації моделі «Барнахус». В Україні до реалізації моделі вже залучено зацікавлені сторони із різних галузей, які об'єдналися в реалізації моделі на рівні Вінницької області.

Міждисциплінарне та міжвідомче співробітництво в межах «Барнахусу» передбачає залучення представників органів соціального забезпечення/захисту дітей, правоохоронних органів, закладів охорони фізичного та психічного здоров'я, уповноважених відповідними міністерствами в справах щодо паралельного захисту дітей і кримінального розслідування. Ефективність запровадження та функціонування такої взаємодії потребує забезпечення ефективним нормативно-правовим механізмом.

Окрім законодавчої реформи, зокрема ухвалення Положення про «Барнахус», рекомендовано, щоб Україна розробила угоди та політику для сталого, ефективного й дружнього до дітей функціонування «Барнахусу», зокрема міжвідомчу угоду й операційні процедури та протоколи. Основна мета міжвідомчої угоди – формалізація міжвідомчого співробітництва в «Барнахусі», у межах якого сторони зобов'язуються підтримувати та практикувати спільно узгоджені принципи та процедури. Міжвідомча угода забезпечує ясність для керівників і персоналу основного відділу «Барнахусу» та відповідних ролей, завдань і обов'язків відповідних відомств.

Таким чином, незважаючи на неоднорідність законодавчої бази, зерна передових моделей та досвіду вже почали проростати та відображаються у відданості певних сторін, а також у важливості місцевих ініціатив. Стандарти, визначені на державному рівні, повинні стати новим інструментом для роботи на місцевому рівні з правопорушниками, які вчиняють акти домашнього насильства.

Список використаних джерел

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 7 грудня 2017 року № 2229-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>
2. Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі : Постанова Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2018 року № 658. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/658-2018-%D0%BF#Text>
3. Путівник координатора заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству : практ. посіб. / за заг. ред. А. Б. Блага. Київ : ФОП Клименко, 2020. 156 с. URL : <https://cutt.ly/oFJMmmM>
4. Запобігання та боротьба з насильством щодо жінок та домашнім насильством в Україні. На шляху прийняття механізму міжвідомчої взаємодії для комплексного реагування на випадки насильства щодо жінок і домашнє насильство на регіональному та/або місцевому рівнях в Україні. Червень 2016. URL : <https://rm.coe.int/1680694650>

Ярослав Котилко, аспірант Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Yaroslav Kotylko, Postgraduate Student at the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0000-0002-3870-5431>

Науковий керівник: **Анатолій Рачинський**, д.держ.упр., професор, професор кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ДЕРЖАВНА РЕЄСТРАЦІЯ РЕЛІГІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ЯК СКЛАДОВА МЕХАНІЗМУ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ СУСПІЛЬНО-РЕЛІГІЙНИХ ВІДНОСИН

STATE REGISTRATION OF RELIGIOUS ORGANIZATIONS AS A COMPONENT OF THE MECHANISM OF IMPLEMENTATION OF STATE REGIONAL POLICY IN THE SPHERE OF SOCIAL-SOCIAL-SOCIAL SOCIETY

The article considers the issue of the creation and registration of religious organizations and the acquisition of the status of a legal entity. The procedure for registering religious organizations at the central and regional levels is described.

Keywords: registration, religious organizations, regional policy, socio-religious relations.

Однією із складових механізму реалізації державної регіональної політики в сфері суспільно-релігійних відносин є державна реєстрація релігійних організацій. Реєстрація релігійних організацій спрямована на забезпечення права особи на свободу світогляду і віросповідання, що відображено у нормах міжнародного та вітчизняного законодавства. Релігійні спільноти у вигляді релігійних громад, центрів, управлінь, монастирів, братств, місій, духовних навчальних закладів, організацій, об'єднань (далі – релігійні організації) є суб'єктами права на свободу релігії і можуть звертатися до державних органів щодо набуття правосуб'єктності через реєстрацію.

Порядок набуття статусу юридичної особи для релігійних організацій в Україні регулюється Законами України «Про свободу совісті та релігійні організації», «Про адміністративні послуги» та «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань». Згідно цих законів, релігійна організація визнається юридичною особою з дня її державної реєстрації [1].

Релігійна громада в Україні може функціонувати без проведення будь-яких бюрократичних процедур, проте отримання статусу юридичної особи надає організації більше можливостей, що має істотний вплив на релігійне життя й пов'язане з отриманням від держави права на використання землі або інших державних дозволів, запрошенням іноземних релігійних лідерів, робітників, волонтерів в країну, організацією візитів і місій до в'язниць та військових установ (капеланство), правом на створення освітнього закладу, як для навчання дітей, так і для підготовки духовенства, правом на створення окремих релігійних установ (місій, монастирів...) і так далі. Також для зареєстрованих релігійних установ доступний широкий спектр державних фінансових пільг.

Сам процес створення релігійної організації можна поділити на два окремі, але взаємопов'язані етапи. На першому етапі відбувається реєстрація статуту релігійної організації. На другому етапі державний реєстратор на підставі зареєстрованого статуту та рішення вищого органу управління релігійної організації вносить відомості про таку організацію до Єдиного державного реєстру юридичних осіб фізичних осіб-підприємців та громадських формувань (ЄДР). Аналогічний алгоритм застосовується при здійсненні реєстраційних дій, пов'язаних із змінами до статутів/положень релігійних організацій.

Перший етап – реєстрація статуту релігійної громади – відбувається за заявою громадян в кількості не менше десяти чоловік, які утворили її і досягли 18-річного віку, що подають заяву та статут на реєстрацію у відповідну обласну державну адміністрацію. Релігійні центри, управління, монастирі, релігійні братства, місії та духовні навчальні заклади подають на реєстрацію статут до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері релігії – Державної служби України з питань етнополітики та свободи совісті (ДЕСС) [1].

Органами, уповноваженими здійснювати реєстрацію статутів релігійних громад є: 1) обласні державні адміністрації; 2) Київська та Севастопольська міські державні адміністрації; 3) Уряд Автономної Республіки Крим. До цих органів виконавчої влади подається: заява, форма якої невизначена; статут; протокол; копія документа про право власності чи користування приміщенням або письмової згоди власника приміщення на надання адреси за місцезнаходженням релігійної громади. За результатом розгляду статуту орган виконавчої влади видає розпорядчий документ про реєстрацію статуту релігійної громади.

Зазначимо, що обласні державні адміністрації не мають уніфікованої структури, крім того, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 06.02.2013р. №99 «Про визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України», було скасовано Типове положення про управління у справах національностей та релігій Київської міської, управління (відділ) у справах національностей та релігій обласної, відділ у справах національностей та релігій Севастопольської міської державної адміністрації, що призвело до покладання відповідних функцій у сфері державно-релігійних відносин на різні підрозділи обласних державних адміністрацій, що в свою чергу негативно впливає на їхню діяльність .

Другий етап – державна реєстрація створення релігійної організації як юридичної особи – відбувається за зверненням релігійних організацій до державного реєстратора для включення їх до ЄДР. При цьому надається заява щодо державної реєстрації юридичної (визначеною форми №2); статут, протокол, розпорядчий документ про реєстрацію статуту відповідним органом державної влади, що посвідчує позитивне завершення першого етапу реєстрації релігійної організації. Документи, що подаються, повинні відповідати комплектною, змісту та формі які відповідають вимогам законодавства. Результатом державної реєстрації є надання Виписки з ЄДР [2].

Отже, порядок реєстрації релігійних організацій в Україні є складною подвійною процедурою і потребує спрощення. Нечіткі норми законів призвели до неправомірного розширення дискреційних повноважень органів влади, що в свою чергу дало можливість їм на власний розсуд визначати повністю або частково застосування виду і змісту управлінського рішення. Нечіткі межі дискреційних повноважень адміністративних органів під час розгляду статутів релігійних організацій призводять до зростання кількості судових позовів. В зв'язку з чим виникає нагальна потреба у вдосконаленні чинного законодавства в частині надання нормативного визначення видів релігійних організацій, їхньої відмінності одна від іншої, розмежування компетенцій центрального та місцевих органів виконавчої влади, скасування подвійної реєстрації, порядку проведення релігієзнавчої експертизи та ін.

З метою забезпечення реалізації єдиної державної політики сфері суспільно-релігійних відносин необхідно утворити територіальні (регіональні) підрозділи ДЕСС та передати повноваження щодо реєстрації релігійних громад від обласних державних адміністрацій до ДЕСС, що буде мати уніфіковані підходи.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації» від 23.04.1991 №987-ХІІ [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/987-12#Text>
2. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» від 15.05.2003 № 755-IV [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text>

Олександр Кочерга, аспірант кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Oleksandr Kocherha, postgraduate student of the Department of Regional Policy of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

<https://orcid.org/0000-0003-3482-1854>

Науковий керівник: **Тетяна Дерун**, к.держ.упр., доцент, доцент кафедри регіонального управління Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

LEGAL PRINCIPLES OF DECENTRALIZATION OF POWER IN UKRAINE

In the scientific thesis the actual problems, connected with the implementation of the reform of the decentralisation and the reform of the institutions of self-governing in the context of forming policy legal base during the period from 2015 to 2019 are analysed. Designated that reform of decentralisation is the key aspect of transformation of social relations. Decentralisation of power in Ukraine is the basic principle of state policy of regional development, creates an opportunity of effective implementation of the institutional changes. Forming of policy legal base in the article, is divided into two stages. The first stage begins in 2014 with the adoption the concept of the reform of decentralisation of power and lasts to the 25th of October 2020 the day of holding the local election on the new administrative territorial basis. The second stage began after the 25th of October 2020 and is on nowadays for it is characteristically forming the laws, which are connected with the activity of newly formed communities and the institutions of state power on the subregional level. The main attention is attracted to those legal acts, which have been adopted and supported by the Supreme Council of Ukraine or are seen.

It is stressed that the reform is one of the successful and has a direct influence on the inhabitants on the territorial communities.

Keywords: decentralisation, legal acts, project of the law, changes to the laws, self-government, executive instructions of power, administrative territorial system.

Початком активного формування нормативно-правових засад децентралізації влади в Україні слід вважати 2014 рік, а цей процес слід розділити на етапи та фази. На першому етапі формується ієрархія структури органів публічної влади, де має місце розподіл повноважень [1, с.105]. Виходячи з цього, перший етап можна умовно поділити на два підпункти: перший – виділення функціональних зобов'язань, другий – розподіл повноважень згідно ієрархії органів влади відповідно до принципу субсидіарності. Другий етап можна характеризувати виходячи з розподілу повноважень згідно з реформою. Третій етап характеризується законодавчою складовою реалізації децентралізації державного управління в Україні [2, с. 14].

Напрацювання нормативно-правової бази також розділяється на два етапи. Перший – розпочався 2014 року з прийняттям Концепції реформування місцевого самоврядування та децентралізації влади [3], яка визначає шляхи, механізми створення та подальшу організацію влади в територіальних одиницях. Одним з основних кроків в напрямі децентралізації було затвердження «Методики формування спроможних територіальних громад» [5]. Найбільш ґрунтовно офіційне бачення реформи децентралізації відображене у Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2020 р., затвердженій Постановою Кабінету Міністрів України від 6 серпня 2014 р. № 385 [4].

17 липня 2020 року було прийнято Постанову про утворення та ліквідацію районів [6], згідно якої адміністративно-територіальний устрій зазнав значних трансформацій. І верхньою хронологічною точкою першого періоду, на нашу думку, є місцеві вибори 25 жовтня 2020 ро

ку, які відбулися на новій територіальній основі. Одним з ключових нормативно-правових актів розвитку реформи стала Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2027 року [7], стратегічною метою якої розвиток та єдність, орієнтовані на людину – гідне життя в згуртованій, децентралізованій, конкурентоспроможній і демократичній Україні.

Подальше втілення та завершення реформи децентралізації буде залежати від прийняття ряду не менш значущих нормативно-правових актів. Важливим є внесення змін до Конституції України в частині децентралізації, прийняття нової редакції Закону України «Про місцеве самоврядування». Також варто наголосити на актуальних для місцевого самоврядування законопроектах, що вже зареєстровані в Парламенті. Зокрема, – проект закону про внесення змін до Закону України «Про місцеві державні адміністрації» та деяких інших законодавчих актах України щодо реформування територіальної організації виконавчої влади в Україні; про порядок вирішення питань адміністративно-територіального устрою України; про внесення змін до деяких законодавчих щодо децентралізації та розмежування розподілу повноважень органів місцевого самоврядування у зв'язку зі зміною адміністративно-територіального устрою; про службу в органах місцевого самоврядування; про внесення змін до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» щодо комунальної власності та ін.

Отже, прийняття зазначених нормативно-правових актів дозволять зміцнити фінансовий потенціал об'єднаних територіальних громад, сприятимуть побудові ефективного місцевого самоврядування та територіальної організації державної влади в Україні для створення і належної підтримки життєвого середовища громадян, становлення інституту народовладдя.

Список використаних джерел

1. Калиновський Б. В. Конституційні засади децентралізації влади в Україні [Електронний ресурс] // Вісник Центральної виборчої комісії. — 2015. — Режим доступу: http://www.cvk.gov.ua/visnyk/pdf/2015_2/visnyk_2_2015_st_22.pdf (дата звернення: 12.03.2022).

2. Колишко Р.А. Децентралізація публічної влади в унітарній державі: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид.наук: спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових вчень» / Р.А. Колишко. — К., 2003.

3. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: розпорядження КМУ №333-р від 01.04.2014 р. / [Електронний ресурс]. Офіційний сайт Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України. – Режим доступу: <http://minregion.gov.ua> (дата звернення: 11.04 2022).

4. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року. Закон України від 24.12.19 № 385-2014-п [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/385-2014-p> (дата звернення: 11.04 2022).

5. Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Методики формування спроможних територіальних громад» від 30.08.17 р. № 662 // Офіційний вісник України. – 2017. – № 72. – Ст. 2206. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/662-2017-%D0%BF> (дата звернення: 11.04 2022).

6. Постанови Кабінету Міністрів України від 05 серпня 2020 р. № 695 «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2027 року» [Електронний ресурс] — Режим доступу: <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2020/02/Proekt-Derzhavnoyi-strategiyi-regionalnogo-rozvitku-na-period-do-2027-roku.pdf> (дата звернення: 11.04 2022).

7. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки : Постанова Кабінету Міністрів України 05 серп. 2020 р. № 695. Верховна Рада України : офіц. вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 11.04.2022).

Дмитро Лапоша, аспірант кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Dmytro Laposha, Postgraduate student, Department of Regional Policy of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

<https://orcid.org/0000-0001-5090-4778>

Науковий керівник: **Ія Дегтярьова**, д.держ.упр., професор кафедри публічного управління і проектного менеджменту Навчально-наукового інституту менеджменту та психології Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України

ОКРЕМІ ЕЛЕМЕНТИ КЛАСИФІКАЦІЇ ФОРМ ТА МЕТОДІВ КОНТРОЛЮ ЗА ПУБЛІЧНИМИ ФІНАНСАМИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

THE CLASSIFICATION OF SOME ELEMENTS FORMS AND METHODS OF CONTROL OVER PUBLIC FINANCES OF TERRITORIAL COMMUNITIES

The classification of some forms and methods of control of public finances of territorial communities is investigated. Definitions of definitions are given and correlations of forms and methods are analyzed. The peculiarities of application in practice of some forms of control over public finances are pointed out.

Keywords: classification of forms and methods, control, public finance.

Дієве застосування контролю за публічними фінансами в територіальній громаді створює необхідні передумови для здійснення в державі ефективної економічної політики. Розбудова системи фінансового контролю у територіальній громаді є важливим кроком у забезпеченні функціонування місцевої влади та викликає особливе зацікавлення як у теоретичному, так і в практичному плані. За таких обставин класифікації форм та методів контролю за публічними фінансами дозволить вдосконалити діяльність суб'єктів. Потрібно зазначити, що форми і методи контролю тісно взаємопов'язані між собою. У сукупності вони відображають безперервний характер контролю. Разом з тим, аналізуючи наукову літературу, слід відзначити, що дискусійними та проблемними залишаються питання розмежування форм і методів контролю.

Методи й форми здійснення контролю за публічними фінансами територіальної громади як елементи механізму здійснення влади перебуває у взаємодії. Форма дає уявлення про структуру діяльності на тих напрямках, якими інститут контрольної влади впливає на об'єкт, а метод показує, якими шляхами, прийомами і способами суб'єкт контрольної влади здійснює свої повноваження.

Зовнішнім виразом контрольної діяльності у територіальній громаді є форми контролю. Зміст контролю відзначається значною різноманітністю, в залежності від завдань, які покладаються на контролюючий орган, його повноваження та мету здійснення контролю. Відповідно до цього на практиці застосування різноманітних форм контролю зумовлюється багатьма чинниками, які беруться до уваги при їх виборі. Але сам вибір форм здійснення контролю за публічними фінансами територіальній громаді може мати як об'єктивний, так і суб'єктивний характер.

Сутність форми контролю вчені тлумачать по-різному. Так, Є. В. Калюга розуміє сутність форми контролю як спосіб розкриття взаємодії елементів і процесів контролю [1, с. 65-66]. На думку В. А. Дерія, форми контролю – це певні характеристики контролю, пов'язані із застосуванням його відповідних прийомів і способів [2, с. 185]. І. Б. Стефанюк трактує сутність форми контролю як «спосіб конкретного вираження й організації контрольної дії, спрямованої на виконання функцій контролю, тобто як техніку здійснення контролю та конфігурацію контрольного заходу» [3, с. 99]. Тому, на нашу думку, найбільш прийнятною класифікацією контролю за формами здійснення для практичного застосування є така:

– попередній (превентивний) контроль – проводиться на етапі розгляду і прийняття управлінських рішень та здійснення операцій з фінансовими і матеріальними ресурсами, іншими активами об'єкта державного фінансового контролю з метою недопущення неправильного, нераціонального використання фінансових ресурсів, а також пошуку додаткових резервів наповнення бюджету;

– поточний (оперативний) контроль – здійснюється під час реалізації управлінських рішень та здійснення операцій з фінансовими активами за оперативною інформацією з метою своєчасного надходження коштів до бюджету та здійснення платежів з бюджетних рахунків; забезпечення ефективності та цілеспрямованості використання фінансових ресурсів; достовірності складання фінансової звітності; запобігання зловживанням під час використання бюджетних коштів;

– наступний (ретроспективний) контроль – здійснюється після завершення звітного періоду, при цьому перевіряється доцільність та ефективність витрачання бюджетних коштів, оцінюються досягнуті результати фінансово-господарської діяльності об'єкта контролю [4, с. 22].

В практичній діяльності залежно від інформаційного забезпечення розрізняють документальний та фактичний контроль. Документація, в якій відображені господарські операції, є предметом перевірки документального контролю. В процесі здійснення документального контролю за публічними фінансами територіальної громади підлягають дослідженню достовірність і правильність адміністративних заходів через перевірку первинних документів, облікових реєстрів та звітності шляхом нормативного співставлення, застосування арифметичних та техніко-економічних розрахунків, методів економічного аналізу тощо. Фактичний контроль проводиться безпосередньо на місці знаходження об'єкта перевірки та здійснюється в поєднанні з документальним контролем. В територіальній громаді фактичний контроль є перевіркою наявного стану управління шляхом зважування, вимірювання, підрахування, застосування лабораторних аналізів та контрольних обмірів для співставлення результатів такого контролю з нормативними і обліковими даними, що способом виявлення розбіжностей, недостач і привласнень [5].

Розглядати класифікацію методів контролю за публічними фінансами необхідно з врахуванням того, що вони є методами фінансового контролю. Метод фінансового контролю – це сукупність прийомів, інструментів і способів найбільш доцільного збору і обробки даних під час проведення контрольних заходів, за допомогою яких вивчається фінансово-господарська діяльність підприємств, установ та організацій [6, с. 83].

Під методами контролю за публічними фінансами в територіальній громаді слід розуміти сукупність методичних прийомів контролю бюджетного процесу і дотримання його законодавчого та нормативно-правового регулювання. До методів контролю належать: аудит фінансової звітності, ревізія, перевірка та фінансова експертиза. Це пояснюється тим, що превентивні контрольні перевірки, поточні контрольні перевірки, тематичні контрольні перевірки, слідство, службове розслідування, лічильна перевірка звітності, обстеження, господарський спір є сукупністю способів, процедур та прийомів, за допомогою яких здійснюється реальна оцінка підконтрольних об'єктів.

Розглядаючи окремі наведені методи, необхідно надати визначення таким дефініціям:

– аудит фінансової звітності – перевірки даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності та/або консолідованої фінансової звітності юридичної особи або представництва іноземного суб'єкта господарювання, або іншого суб'єкта, який подає фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність групи, з метою висловлення незалежної думки аудитора про її відповідність в усіх суттєвих аспектах вимогам національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, міжнародних стандартів фінансової звітності або іншим вимогам [7];

– ревізія як метод контролю за публічними фінансами – це система контрольних дій, спрямованих на всебічну перевірку діяльності учасників бюджетного процесу з метою встановлення законності операцій з мобілізації, розподілу або використання бюджетних коштів, виявлення винних у правопорушеннях посадових і матеріально відповідальних осіб і спричинених порушеннями фінансових втрат. За результатами ревізії складають акт;

– перевірка – це обстеження і вивчення окремих ділянок діяльності органів місцевого самоврядування або їх підрозділів. Наслідки перевірки оформляються довідкою або доповідною

запискою. Такий метод контролю за публічними фінансами в територіальній громаді спрямований переважно на виявлення правопорушень в діяльності органів державного і комунального сектору, притягнення винних осіб до відповідальності, а не на оцінку результатів, досягнутих в управлінні публічними фінансами [4, с. 21];

– фінансова експертиза – форма державного фінансового контролю, яка передбачає дослідження і оцінку законодавчих та інших нормативно-правових актів, фінансових й економічних результатів діяльності, підготовку обґрунтованих висновків та пропозиції для прийняття рішень щодо об'єкта експертного дослідження [8, с. 11];

– інспектування – це ретроспективний контроль за використанням і збереженням фінансових ресурсів, необоротних та інших активів, правильністю визначення потреби в бюджетних коштах та взяття зобов'язань, станом та достовірністю обліку та фінансової звітності органів державного і комунального сектору з метою виявлення недоліків і порушень [4, с. 21].

Викладене дає змогу зробити деякі узагальнення щодо розмежування найбільш суттєвих характеристик різних форм і методів державного контролю, їхнього співвідношення та взаємозв'язків. Результати такого узагальнення представлені у вигляді схеми (див. схему 1).

Проведений аналіз різних наукових підходів, що склалися на сьогодні у сучасній вітчизняній літературі, дає змогу зробити висновок, що основою класифікації форм контролю за публічними фінансами є час його проведення. Методи здійснення контролю за публічними фінансами територіальних громад розмежовуються за певними ознаками.

Використання всієї сукупності форм і методів контролю за публічними фінансами територіальної громади у їх тісній взаємодії дає змогу запобігти порушенню процесу та утворенню неконтрольованих сегментів у системі публічних фінансів, а також попередити паралелізм та дублювання під час вжиття уповноваженими органами необхідних заходів.

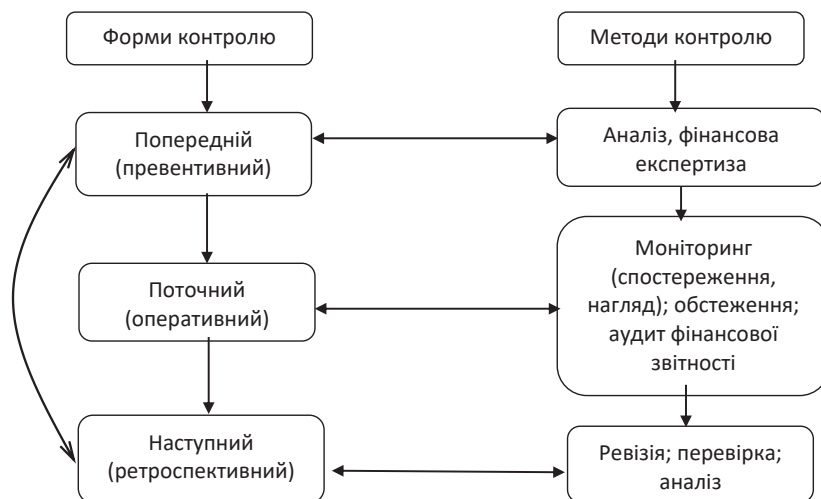

Схема 1. Співвідношення форм та методів контролю

Список використаних джерел

1. Калюга Є.В. Фінансово-господарський контроль у системі управління: монографія. К.: Ельга, Ніка – Центр. 2002. 360 с.
2. Дерій В.А. Витрати і доходи підприємств у системі обліку та контролю: монографія. Тернопіль: ТНЕУ, «Економічна думка», 2009. 272 с.
3. Стефанюк І.Б. Методологічні засади функціонування системи державного внутрішнього фінансового контролю в Україні. *Фінанси України*. 2011. № 6. С. 84-102.
4. Державний фінансовий контроль у публічному управлінні : навч. посібн. Колектив авторів; за ред. В. М. Русіна та Б. С. Шулюк. Тернопіль: Осадца Ю.В., 2018. 214 с.
5. Аудит адміністративної діяльності: теорія та практика. Українська академія державного управління при Президенті України. Центр досліджень адміністративної реформи. Шведське національне бюро аудиту. К.: 1999. 250 с.
6. Басанцов І.В. Державний фінансовий контроль як дійовий інструмент підвищення ефективності державних цільових програм. *Механізм регулювання економіки*. 2009. № 4. С. 238 – 243.
7. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21.12.2017 № 2258-VIII: станом на 23 лют. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19> (дата звернення: 23.02.2022).
8. Гуцаленко Л.В. Державний фінансовий контроль: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] Л. В. Гуцаленко, В. А. Дерій, М. М. Коцупатрий. К.: Центр учбової літератури, 2009. 424 с.

Аліна Марусенко, аспірантка кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Alina Marusenko, postgraduate student of the Department of of Regional Policy, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0000-0001-8032-8177>

Науковий керівник: **Сергій Лукін**, д.держ.упр., доцент кафедри логістики Національного авіаційного університету, директор Регіонального центру підвищення кваліфікації Київської області

РОЛЬ АДАПТИВНОГО УПРАВЛІННЯ УРБАНІЗАЦІЙНИМИ СИСТЕМАМИ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

THE ROLE OF ADAPTIVE MANAGEMENT OF URBANIZATION SYSTEMS UNDER UNCERTAINTY

The adequacy of the response to changing conditions of the external and internal environment determines the problem of accelerating the process of adaptation to new conditions. The crisis of urbanization in the military-political situation in the country hides latent threats, in addition to global trends. Under these changing conditions, the management of urban systems requires new challenges.

Adaptive governance has been defined as an approach to the management of urban systems that allows researchers to incorporate change and uncertainty into the decision-making process through an iterative process that constantly reviews and adjusts management actions. We have chosen the theoretical provisions of adaptive management of urban systems in conditions of uncertainty, as it creates a combination of the most advantageous areas of action, taking into account situational environmental factors.

Keywords: adaptive management, urban systems, migration, environment, delocation.

Адекватність реагування на зміну умов зовнішнього та внутрішнього середовища обумовлює постановку проблеми прискорення процесу адаптації до нових умов. Криза урбанізації за умов військово-політичної ситуації в країні приховує латентні загрози, окрім загальносвітових тенденцій. За цих мінливих умов управління урбанізаційними системами вимагає нових завдань.

Адаптивне управління було визначено як підхід до управління урбанізаційними системами, який дозволяє дослідникам включати зміни та невизначеність у процес прийняття рішень за допомогою ітераційного процесу, який постійний перегляд та коригування управлінських дій.

Науковці по-різному розглядають еволюцію адаптивного управління соціальними системами. Так О. Мойсєєв вважає адаптивність природною якістю управління. Поруч із адаптивністю він виділяє такі характеристики управління, як релевантність, цінність, цілеспрямованість, активність, превентивність, прогностичність, інтеграція, консолідація, мотиваційність, демократичність, партисипативність, гуманність, людяність, особистісна орієнтованість. На думку вченого, можна моделювати проявлення різних характеристик управління в залежності від потреб організації [1, с. 210].

Передумовами адаптивного управління урбанізаційними системами є:

1. Релокація населення з регіонів лінії фронту (значна частина населення була евакуйована зусиллями Укрзалізниці);

2. Міграція у невеликі міста та села. У 2022 р. така група виїхала здебільшого з Харкова та Сум: ці міста опинилися під обстрілами та деякий час були у блокаді, тоді як на частині Харківської та Сумської області було відносно безпечно;

3. Виїзд через втрату житла або небажання жити на окупованих територіях (неспівпадіння політичних поглядів з владою окупантів). У 2022 р., коли зруйновано до 15% житла у Харкові, 70% житла у Чернігові та до 90% житла у Маріуполі, Бучі, Ірпені та Гостомелі, під впливом цього фактора поїхало суттєво більше людей. Крім того, у Сумах, де руйнація не така велика, як у вищевказаних містах, значна кількість городян зазнає проблем з водою, електрикою та газом.

Технологія адаптивного управління складається з порядку дій, методики, способів і засобів їх здійснення. За напрямом взаємовпливу адаптивне управління є одночасно, і вертикальним, і горизонтальним; за порядком взаємодії, – і субординаційним, і розподіленим. Тому адаптивне управління на цій стадії дій відрізнятиметься за регіонами:

Регіони на лінії фронту: гуманітарна допомога (продукти, пальне, ліки), технічна допомога в евакуації виробництва (де це можливо чи доцільно), технічна допомога в урядовому плануванні (квазі-націоналізація в більшості секторів), логістична підтримка, щоб забезпечити зв'язок цих регіонів з рештою.

Відносно безпечні регіони: технічна підтримка переміщених підприємств, програми зайнятості для переміщених осіб, технічна підтримка логістики та цифрової мобільності, підтримка транспортних коридорів для ввезення гуманітарної допомоги та для українського експорту, будівництво житла.

Глибокий тил: спеціальні економічні зони для українських підприємств у сусідніх країнах, віртуальні економічні зони для ІТ-компаній в Україні, підтримка транспортних коридорів для ввезення гуманітарної допомоги і для експорту, будівництво житла, мобілізація потенційних учасників першої стадії серед міжнародних виконавців [2].

Наступним кроком адаптивного управління урбанізованих систем в умовах невизначеності буде відновлення базового режиму життєдіяльності, тобто приведення в порядок мереж, особливо це стосується електроенергії та водопостачання – це критичні базові речі, потім відновлення об'єктів. Звісно по об'єктам теж є пріоритезація та градація (забезпечення роботи всіх комунальних об'єктів і житлового фонду, але першочергово це відновлення мереж, для того аби люди могли повернутись до міст).

Таким чином, нами було обрано теоретичні положення адаптивного управління урбанізованими системами в умовах невизначеності, оскільки створює комбінації найбільш вигідних напрямків дій з урахуванням ситуативних чинників зовнішнього середовища.

Список використаних джерел

1. Одайник С.Ф. Моніторинг як фактор адаптивного управління / С.Ф. Одайник // Педагогічний альманах. – 2016. – Випуск 32. – С. 210-215
2. Шанс на краще життя: яким може бути план відбудови України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/04/11/685537/index.amp>

Герман Маслівець, аспірант кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Herman Maslivets, graduate student of the Department of Regional Policy of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service Taras Shevchenko National University of Kyiv

<https://orcid.org/0000-0001-5254-7946>

Науковий керівник: **Наталія Гринчук**, к.е.н., доцент, доцент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ РЕГІОНУ ТА ФАКТОРІВ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ РЕГІОНУ

RELATIONSHIP BETWEEN THE COMPETITIVE ADVANTAGES OF THE REGION AND THE FACTORS OF THE REGIONAL COMPETITIVENESS

The study offers a schematic diagram of the relationship between competitive advantages and factors of competitiveness of the region in its competitive environment. Competitiveness factors include those areas in which the region may have a competitive advantage. In our opinion, competitive advantage is a specific indicator of the competitiveness factor. The competitiveness of a region is formed on the basis of a set of competitiveness factors, which, with a certain value of their indicators, become a competitive advantage and favorably distinguish the region from others, are its advantage in competition. These factors should be taken into account in a comprehensive approach to assessing the competitiveness of a particular territory. At the same time, it is necessary to take into account all spheres of life in the region. The main purpose of such an analysis is to determine the competitive advantages of the region in relation, first of all, to the adjacent neighboring territories. The result of the integrated approach will be the development of a regional development strategy for the medium and long term.

Keywords: competitiveness, factors, region, environment.

Принципово важливим є питання про систему факторів, визначальних стан і рівень конкурентоспроможності регіонів. Задля оцінки стану і рівня конкурентоспроможності регіону, на наш погляд, доцільно виділити наступні групи факторів: природно-географічні, економічні, транспортно-логістичні, соціальні, зовнішньоекономічні, нормативно-правові фактори [3].

Конкурентоспроможність регіону – це є інтегральний показник, що утворюється з переваг підприємств і організацій, що виробляють конкурентоспроможні товари і послуги і представляють регіон на ринках. В умовах глобалізації фактори виробництва, інформаційні та фінансові зв'язки стають все більш доступними. Тому, на нашу думку, при формуванні конкурентоспроможності підприємства, важливим стає регіональне середовище, яке включає в себе місце розташування регіону, підприємницьке середовище, структуру населення, чинне законодавство, регіональне керівництво. На наш погляд, регіональне середовище є комплексним фактором конкурентоспроможності регіону, що визначає його загальну привабливість для підприємців. Розглянемо докладніше кожен характеристику.

Географічне положення регіону може сприяти підвищенню його конкурентоспроможності. Все залежить від властивостей території, здатних надати додаткові стимули господарському розвитку і підвищити конкурентоспроможність регіону. Такими властивостями є наявність факторів виробництва або різноманітні ресурси, їх кількість і стан.

Підприємницьке середовище передбачає конкуренцію всередині регіону та її характер, інфраструктуру, необхідну для підприємницької діяльності. Дане середовище знаходиться під впливом законодавства і регіонального керівництва. В основі сприятливого підприємницького

середовища лежать: розвинена система кредитування підприємців, доступ до ринків збуту, чесна конкуренція і т.д. Чим краще в регіоні умови для бізнесу, тим більша ймовірність того, що на його території буде відкриватися виробництво, товар буде конкурентоспроможний як всередині регіону, так і на міжрегіональному, і на міжнародному ринку.

Структура населення впливає на створення привабливості регіону через такі показники як чисельність працездатного населення, рівень доходів населення, рівень освіти та ін. Населення – це людські ресурси регіону. Їх стан обов'язково враховується при створенні нового виробництва. Тому велика частка високоосвіченого, економічно активного, платоспроможного населення значно посилює позиції регіону в боротьбі за підприємців.

З метою підтримки високого рівня названих показників керівництво регіону має вживати відповідних заходів. Законодавство робить регіон більш привабливим у тому випадку, якщо сприяє створенню сприятливого податкового клімату, забезпечує підтримку підприємництва та соціальні гарантії. Очевидно, що підприємницька активність вища в тих регіонах, де для цього сприятливіші умови, які створені за допомогою законодавства регіональним керівництвом.

Виходячи з вищесказаного, можна стверджувати, що сприятливе регіональне середовище є фактором конкурентоспроможності регіону. Конкурентоспроможність регіону включає різноманітні за своєю природою фактори. Тут мають місце і традиційні природні ресурси, і географічне положення регіону, і технології, які використовують фірми, і інновації, і таке інше. Конкурентною перевагою регіону може стати будь-який показник, який вигідно відрізняє його від конкурентів. Видається очевидним, що чим ширший набір конкурентних переваг регіону, тим вищий рівень його конкурентоспроможності.

Список використаних джерел

1. Бондаренко В. М., Курей О. А., Дерді Е. Т., Бутусов О. Д. Моніторинг конкурентоспроможності регіону як механізм реалізації державної регіональної політики. *Регіональна економіка*. 2020. № 2. С. 33-43.
2. Гамов М. С. Регіональна конкурентоспроможність економіки України: навч. посіб. Запоріжжя: ЗНТУ, 2011. 292 с.
3. Прямухіна Н. В. Складові управління стратегією розвитку територій. *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету*. 2014. Вип. 38. Частина 2. С. 59-63.
4. Рудакова Т. В. Визначення критеріїв управління конкурентоспроможністю регіону. *Економіко-математичне моделювання соціально-економічних систем*. 2011. № 16. С. 211-223.
5. Шпильова В. О., Білик В. В. Конкурентні переваги еколого-економічного розвитку регіону. *Ефективна економіка*. 2019. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7535> (дата звернення: 07.02.2022).

Олексій Матюшенко, аспірант кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Oleksii Matiushenko, graduate student of the Department of Regional Policy, Educational and Scientific Institute of Public Administration and Public Service, Taras Shevchenko National University of Kyiv

<https://orcid.org/0000-0002-9649-4871>

Науковий керівник: **Тетяна Сивак**, д.держ.упр., доцент, професор кафедри публічного управління та адміністрування Державного університету телекомунікацій

МЕХАНІЗМ БАГАТОКАНАЛЬНОГО ФІНАНСУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПРОЄКТІВ В УКРАЇНІ

MULTICHANNEL FINANCING MECHANISM SOCIAL PROJECTS IN UKRAINE

The mechanism of multichannel financing of social projects is the possibility of combining budget, grant financing, sponsorship, donation, business and citizen funds. Its main forms are: project and grant funding through special funds; public-private partnership; Fundraising. The method of direct budget support of investments is used for such social projects of strategic importance for the state, region, territorial community. Grant funding is used to provide resource support to specialized funds on targeted terms; competitiveness; irrevocability and irrevocability of financial support. The mechanism of public-private partnership lies in the joint responsibility of the state, community and business for the development of priority sectors for the regional and local economy. Fundraising involves the collection of funds by the subjects of initiation of social changes for the implementation of socially significant projects. The proposed components of the multichannel financing mechanism can be used by the subjects of initiation of social projects as the most effective ways to resource social change.

Keywords: financing mechanisms, multichannel financing, social project, project implementation.

Фінансування соціальних проєктів в Україні, як і в багатьох інших державах, ґрунтується, в першу чергу, на їх цільовій орієнтації та можливості використання багатьох джерел фінансування. Фінансування проєктної діяльності в соціальній сфері здійснюється за рахунок коштів державного бюджету, місцевих бюджетів, позабюджетних джерел (власних чи залучених коштів господарюючих суб'єктів, їх об'єднань і коштів замовників проєктів), а також інших джерел згідно з чинним законодавством України. Багатоканальне фінансування є системою акумуляції ресурсів з різноманітних офіційних джерел. В свою чергу, механізмом багатоканального фінансування соціальних проєктів можемо вважати поєднанням бюджетного, грантового фінансування, спонсорства/донорства, коштів бізнесу і громадян. Основними його формами, відповідно до чинного законодавства, є: проєктне і грантове фінансування через спеціальні фонди, державно-приватне партнерство, фандрайзинг.

Проєктне і грантове фінансування соціальних проєктів в Україні – це фінансування інвестиційних проєктів, коли проєкт, як об'єкт фінансування, є способом обслуговування боргових зобов'язань. Кредитори оцінюють об'єкт інвестицій з точки зору прибутковості, що забезпечить виплату наданих позик. Основним забезпеченням за такими угодами є сам проєкт і активи, що беруть участь у ньому [4; 5]. Метод прямої бюджетної підтримки інвестицій застосовується для інвестиційних проєктів, що реалізуються у державному секторі економіки і мають стратегічне значення, і набувають таких форм: бюджетні асигнування на безповоротній основі, бюджетні інвестиції, бюджетні кредити як універсальний інструмент державного стимулювання проєктів.

Механізм проєктного фінансування державних інвестиційних проєктів в Україні формувався в стабільний фінансовий інститут з 2012 року після набуття чинності постанови КМУ від 04.07.2012 р. № 656 «Деякі питання державного фонду регіонального розвитку» [2]. Відповідно до якої, існує два порядки: порядок підготовки, оцінки та відбору інвестиційних програм (проєктів), що можуть реалізуватися за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку;

порядок використання коштів державного фонду регіонального розвитку. Порядок визначає механізм підготовки, проведення оцінки та конкурсного відбору інвестиційних програм (проектів), що можуть відповідно до статті 241 Бюджетного кодексу України [1] реалізуватися за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку. Щороку визначаються основні критерії відбору інвестиційних проектів. Так, наприклад, протягом 2015-2022 рр. пріоритетними напрямками є такі: проекти, що відповідають завданням Стратегії регіонального розвитку та місцевим стратегіям; проекти добровільно об'єднаних громад; проекти в рамках співробітництва територіальних громад.

Грантове фінансування соціальних проектів – це надання ресурсної підтримки спеціалізованими фондами за принципами адресності; конкурсності в наданні фінансової підтримки; безоплатності і безповоротності фінансової підтримки. Гранти – це цільові кошти, що надаються на безповоротній основі некомерційним організаціям або фізичним особам на реалізацію соціальних проектів, різних благодійних програм, на проведення досліджень, навчання тощо з наступним звітом про їх використання та результати зміни ситуації. В цілому гранти розрізняються на окремі програми та на розвиток потенціалу. Особливістю грантового механізму фінансування соціальних проектів є можливість знаходити й інвестувати в найбільш ефективні способи вирішення актуальних соціальних проблем. Завдяки грантам створюється можливість підтримувати ті сектори, яким довіряють цільові групи набувачів благодійної допомоги, але які залишаються без уваги та підтримки держави та бізнесу.

Державно-приватне партнерство (ДПП) – рівноправне та взаємовигідне співробітництво між державою, територіальними громадами (в особі відповідних органів державної влади чи місцевого самоврядування) та приватними інвесторами у межах реалізації проектів, спрямованих на вирішення важливих для території соціально-економічних проблем. Механізм ДПП закладає основи для спільної відповідальності держави, громади і бізнесу за розвиток пріоритетних для регіональної та місцевої економіки секторів. В першу чергу мова йде про реалізацію інфраструктурних проектів, модернізацію сфери ЖКГ, житлове будівництво тощо. В Україні застосування ДПП унормовується Законом «Про державно-приватне партнерство» від 1 липня 2010 р. № 2404-VI зі змінами та доповненнями від 16.12.2020 р. [6], базові положення якого відповідають сучасним європейським правовим нормам.

Фандрайзинг (англ. – fundraising, від fund – фонд, raising – піднімання) – збирання коштів індивідів та організацій на реалізацію соціально-значущих проектів. Це поширена в світовій практиці діяльність з пошуку джерел фінансування та ресурсів для реалізації певного проекту або ж для підтримання діяльності (існування) організації [3, с. 198]. Такі проекти можуть бути спрямовані на вирішення наступних проблем: підтримки освіти, як сфери створення суспільного знання; підтримки духовного та культурного середовища суспільства; боротьби з бідністю; пропагування здорового способу життя; подолання насильства, безпритульності, наркоманії та інших соціальних проблем тощо. Найпоширенішим джерелом фінансування соціально-значимих проектів є благодійні фонди. Основними формами фінансування, що здійснюють благодійні фонди є: грант; безвідсоткова фінансова допомога, що має бути повернута; оплата послуг.

Такими чином, можемо узагальнити, що в Україні, відповідно до чинного законодавства, основними формами багатоканального фінансування є: проектне і грантове фінансування, державно-приватне партнерство та фандрайзинг. Саме ці інструменти є найбільш ефективними для ініціаторів соціальних змін та можуть бути використані як органами регіональної влади, місцевого самоврядування, так і громадськими організаціями.

Список використаних джерел

1. Бюджетний кодекс України : за станом на 01.01.2022 р. ; від 08 лип. 2010 р. № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
2. Деякі питання державного фонду регіонального розвитку : Постанова Кабінету Міністрів України від 18 бер 2015 р. № 196 : зі змінами від 05.04.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/196-2015-%D0%BF#Text>
3. Інструменти регіонального розвитку в Україні : навч. посіб./ О. В. Берданова та ін. ; за ред. В. М. Вакуленка, О. В. Берданової. Київ : НАДУ, 2013. 286 с.
4. Куриленко Т. П. Проектне фінансування. Київ : Кондор, 2006. 208 с.
5. Пересада А.А., Майорова Т.В., Ляхова О.О. Проектне фінансування, Київ : КНЕУ, 2005. 736 с
6. Про державно-приватне партнерство: Закон України від 1 лип 2010 р. № 2404-VI: зі змінами від 16.12.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17#Text>

Костянтин Мельник, аспірант кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Kostyantyn Melnyk, postgraduate student, Department of Regional Policy, Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko National University of Kyiv

<https://orcid.org/0000-0003-2861-5042>

Науковий керівник: Олександр Титаренко, к.держ.упр, доцент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ІНСТИТУЦІЙНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ СТАРОСТИНСЬКИХ ОКРУГІВ В УКРАЇНІ

INSTITUTIONAL BASE FOR DEVELOPMENT OF STAROSTA DISTRICTS IN UKRAINE

The article considers the need for effective institutional support for the development of starostinsky districts in Ukraine. It is shown that the development of starostinsky districts in Ukraine today is one of the leading directions of decentralization of governance and democratization of power. The most important factor in its successful dynamics is the institutional support of the functioning of starostinsky districts. In the context of the decentralization reform, the starostinsky district becomes the primary subject of local self-government, the main bearer of its functions and powers. The use of institutional tools to stimulate the development of starostinsky districts is aimed primarily at determining the basic norms, rules and procedures that allow to effectively organize the activities of the institute of starostas, as well as to normalize its relations with other levels and branches of government in Ukraine. In general, institutional instruments for development of starostinsky districts are aimed at legislative rationing, determining the powers of different branches of government in the system of local self-government bodies and organizational processes for increasing the level of management of socio-economic and environmental shifts in the development of districts.

Keywords: starostinsky districts, institutional support for development, institute of starostas, local self-government.

Успішний розвиток старостинських округів в Україні стосується формування та удосконалення інституціонального середовища свого функціонування, що пов'язано з нормативно-правовими та організаційними змінами, зумовленими трансформацією зовнішніх умов. Так, на етапі добровільного об'єднання громад «інститут старост був важливою частиною успіху децентралізації... Після створення нового адміністративно-територіального устрою на рівні громад, старости залишаються важливою ланкою у системі місцевого самоврядування., але ще залишаються питання, як зробити його більш ефективним і потрібним жителям громад на етапі розширення повноважень органів місцевого самоврядування» [1].

Станом на жовтень 2021 року утворено 8177 старостинських округів та затверджено радою 7861 старосту [2]. Разом з тим, старостинський округ як первинний суб'єкт місцевого самоврядування, основний носій його функцій і повноважень, недостатньо використовує наявні інструменти для свого розвитку. Це, передусім, пов'язано з рівнем компетентності старост, характером менеджменту, відносинами з апаратом управління територіальної громадою, певними законодавчими обмеженнями, які й формують інституціональне середовище функціонування старостинських округів.

Дане середовище можна визначити як упорядкований набір основних норм, правил та процедур, що визначають рамкові умови функціонування й розвитку конкретного старостинського округу, його мешканців та громадських об'єднань, економічних суб'єктів та іноземних інвесторів (донорів).

Про інституційні основи розвитку старостинських округів в Україні йдеться в Законі України «Про внесення змін до діючих законів України щодо статусу старост села, селища» [3]. Вбачаємо, що інституційні основи є базою ефективної організації діяльності інституту старост в Україні, стартовими умовами розвитку старостинських округів, і не є сталими, адже формуються та змінюються під впливом загальнонаціональних процесів і тенденцій.

В цілому інституційні інструменти розвитку старостинських округів спрямовані на законодавче нормування, визначення повноважень різних гілок влади в системі органів місцевого самоврядування, організаційні процеси, зокрема підвищення рівня керованості соціально-економічними та екологічними зрушеннями.

У процесі формування інституціонального середовища розвитку старостинських округів актуальними стають завдання щодо створення, проектування, діагностування зрілості інституту старост та придатності для сформованого рівня розвитку суспільних відносин. На особливу увагу заслуговує питання моніторингу ефективності інституту старост, їх закріплення у повсякденній життєдіяльності суспільства та своєчасної заміни відповідно до змін траєкторії розвитку країни, зумовлених викликами глобалізаційних та інтеграційних процесів. Одним з перспективних завдань вбачаємо також створення центрів надання адміністративних послуг у старостинських округах.

Можна говорити, що удосконалення інституціонального середовища функціонування старостинських округів пов'язане з процесом інституціоналізації, який полягає в єдності таких складових:

у короткостроковому періоді – декларування на законодавчому рівні певних правил та норм поведінки суб'єктів, які беруть участь у розвитку старостинського округу, насамперед старости;

у довгостроковому періоді – легітимізація, суспільне визнання інституту старост, закріплення цього визнання в «неписаних» правилах і рамках індивідуальної та суспільної поведінки.

Таким чином, враховуючи важливість *удосконалення інституційного середовища* задля покращення функціонування старостинських округів, можна визначити *напрями його удосконалення*.

По-перше, зняття суперечностей у нормативно-правовому полі, що визначає базисні принципи функціонування інституту старост в системі як місцевої, так і державної влади.

По-друге, чітке визначення базисних засад адміністрування повноважень місцевого самоврядування.

По-третє, унормування та розвиток вертикально-горизонтальних зв'язків старостинських округів як в межах функціонування територіальних громад, так і між різними громадами в Україні, що сприятиме нагромадженню та узагальненню досвіду роботи старост та ефективному старостинських округів у нашій державі (соціально-економічному, культурному, інфраструктурному, ін.).

Список використаних джерел

1. Негода В. Сумнівів у потрібності старост не має виникати, цей інститут варто розвивати та зміцнювати. URL.: <https://decentralization.gov.ua/news/14602>

2. Моніторинг реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади. URL.: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/755/07.10.2021.pdf>

3. Про внесення змін до діючих законів України щодо статусу старост села, селища : Закон України. Відомості Верховної Ради. 2017. № 12, С. 7, ст. 134.

Людмила Олдак, аспірантка кафедри Державної політики та врядування Інституту державного управління НУ «Львівська політехніка»

Lyudmyla Oldak, a postgraduate of the department of Public Policy and Governance, Institute of Public Administration of Lviv Polytechnic National University
<https://orcid.org/0000-0002-1894-6852>

Науковий керівник: Орест Красівський, д.і.н., професор, професор кафедри Державної політики та врядування Інституту державного управління НУ «Львівська політехніка»

ЄВРОРЕГІОНИ ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ У ПРИКОРДОННОМУ СПІВРОБІТНИЦТВІ

EUROREGIONS AND THEIR IMPORTANCE IN BORDER COOPERATION

The process of creating Euroregions in Western Europe began after the Second World War and aimed to intensify the socio-economic development of territories belonging to Euroregional associations. The activities of Euroregions were considered in the countries of Western Europe as a way to build a new economic and social order, to intensify participation in the process of European integration of the provincial and municipal levels. The founders of this process were the Norwegian, Swedish, Finnish, Dutch, German and French border regions. The main precondition for the development of Euroregions was the strengthening and deepening of cross-border cooperation, good neighborly relations between territorial communities and authorities, as well as the desire to eliminate borders between EU member states. Over its long history, the European political, economic and social space has undergone significant changes, so that by the middle of the XX century most states had territories divided by the boundaries of economic regions formed over decades and centuries, or even just artificially divided cities, as well as territories with ethnic stripes and cross-border family ties. Under such conditions, the start of a number of integration projects in Europe at the state level could not but generate local initiatives in border areas.

Keywords: Euroregion, cross-border cooperation, Europe.

За свою тривалу історію європейській політичній, економічній та соціальній простір зазнавав значних змін, так що до середини ХХ ст. більшість держав мали території, розколоті межами економічних районів, що формувалися десятиліттями та століттями, а то й просто штучно розділені міста, а також території з етнічною смужкою та транскордонними сімейними зв'язками. За таких умов початок реалізації низки інтеграційних проектів у Європі на державному рівні не міг не породити локальні ініціативи у прикордонних районах.

Перші єврорегіони були створені вздовж «хребетного стовпа» західноєвропейської цивілізації – історичного «рейнського коридору» з тисячолітнім досвідом вільних міст, що протягнувся від Італії до Нідерландів. Саме тут єврорегіони стали найефективнішою формою транскордонного співробітництва. На державних кордонах Бельгії, Німеччини, Люксембургу, Швеції та Італії сформувалися економічні «полюси зростання» Лімбурга, Саара, Ельзаса, Лотарингії та інших історичних областей [3]. На території цих єврорегіонів розташовані столиці Європейського Союзу – Страсбург і Маастріхт, де були закладені основи сучасної інтеграції. За останні роки створено десятки єврорегіонів на кордонах країн ЄС та країн Центральної та Східної Європи, проте вони поки що не стали ефективною формою транскордонного співробітництва. Сама ідея виникнення єврорегіонів бере початок у західноєвропейських країнах. Там вона використовувалася для подолання відносної соціально-економічної відсталості прикордонних регіонів відносно центру [7].

Надалі, у міру розвитку процесів європейської інтеграції, єврорегіони почали розглядатися як необхідний інструмент будівництва Європейського Союзу. Наразі єврорегіонам відводиться важлива роль у створенні сприятливих умов для співпраці з країнами Центральної та Східної Європи. На думку В. А. Дергачова, здійснення ідеї ліквідації державних кордонів у Європейському Союзі відкриває прикордонним регіонам із багатонаціональним населенням

особливі можливості та нові перспективи для всебічного розвитку на основі взаємовигідної співпраці. У результаті природного та безпосереднього спілкування один з одним формується їхня європейська самосвідомість. Тому єврорегіони покликані здійснювати прикордонну співпрацю на основі принципу субсидіарності. Це захищає територіальну громаду від надмірної бюрократизації [7].

Якщо говорити про особливості єврорегіонів, то кожен із них відрізняється політико-адміністративними особливостями. Вони мають різні статuti та розглядаються як найважливіший елемент побудови єдиної Європи.

Першим єврорегіоном, створеним 1958 р. на кордоні ФРН та Нідерландів, тобто вже наступного року після створення Європейського економічного співтовариства став «Гронау». Нині він налічує близько 106 округів із населенням 2,5 млн. чол. [5]. Цьому регіону відводиться особлива роль у здійсненні інтеграції на ринку робочої сили. Єврорегіон «Рейн-Вааль» (іменований ще цільовим союзом) утворений у 1993 р. Він є угодою про територіальну співпрацю, підписану між двома федеральними землями Німеччини (Північний Рейн-Вестфалія та Нижня Саксонія) та Королівством. До складу даного єврорегіону увійшли німецькі та нідерландські міста, територіальні громади, а також інші громадські об'єднання (всього 45 юридичних осіб) [3].

Роль, яка відводиться цьому єврорегіону, включає співпрацю не тільки в економічній сфері, а й у галузі культури, освіти, транспортних комунікацій, соціальної сфери, охорони здоров'я та охорони навколишнього середовища. Така багатоаспектність у співпраці продиктована регіональною економічною політикою, що проводиться ЄС, з передачі єврорегіонам низки політичних та економічних функцій для самостійного вирішення низки питань на локальному рівні. Тут же проглядається і роль регіонів як самостійних суб'єктів, учасників інтеграційних процесів у Європі, здатних посилити економічну та політичну інтеграцію ЄС на основі їхньої включеності до міжнародних процесів глобалізації [6].

На закінчення необхідно підбити підсумки проведеного аналізу, що стосується ролі єврорегіонів в інтеграційних процесах.

По-перше, слід зазначити, що єврорегіони є локальним прикордонним рівнем інтеграції, але це не скасовує їхньої ключової ролі, що стосується взаємодії європейських держав у різних сферах діяльності. Лише при реалізації ініціатив на локальному рівні можна говорити про дійсний розвиток інтеграційних зв'язків із сусідами на державному рівні.

По-друге, ліквідація політичних та економічних бар'єрів усередині Євросоюзу стимулює формування єдиних економічних районів із спільними ринками праці на території багатьох єврорегіонів, що особливо існують тривалий час. Як наслідок, ініціативи в рамках таких єврорегіонів виявляються успішними не лише через відчутну фінансову підтримку з боку бюджету ЄС, а й унаслідок власного бажання муніципалітетів та місцевих підприємців брати участь у їх реалізації.

По-третє, єврорегіони в економічній політиці ЄС виконують роль вільних економічних зон, куди спрямовуються прямі іноземні інвестиції, а це сприяє економічному піднесенню прикордонних територій. Великих успіхів, наприклад, вдалося досягти у реалізації транспортних проектів.

По-четверте, розвиток інтеграційних процесів на нижчому рівні дозволяє виявити гострі проблеми, які залишаються поза увагою вищих чиновників, великих бізнесменів тощо.

Список використаних джерел

1. Яровий Г.О. Транскордонна регіональна інтеграція у Європі. Проблеми та перспективи розвитку «Зовнішніх» єврорегіонів на прикладі єврорегіону «Карелія»: дисертація на здобуття уч. степ. кандидат політичних наук [Текст]. – Санкт-Петербург, 2006.
2. Давидов Д.М., Чекаліна Т.М. Транскордонне співробітництво як інструмент регіонального маркетингу у Балтійському регіоні [Текст] // Балтійський регіон, 2009, №2.
3. Воробйова Л.В. Міжрегіональне співробітництво суб'єктів Російської Федерації із закордонними країнами як одна з найважливіших складових зовнішньоекономічної діяльності регіонів [Текст]. – М.: Наукова книга, 2006.

4. Кузнецов А.В. Єврорегіони: півстоліття «малої інтеграції» [Текст] // Сучасна Європа, 2008 №2.
5. Вороніна Т.В. Прикордонне співробітництво як форма нового регіоналізму у глобальному економічному просторі [Текст] // Вісник Волгоградський державний університет. Серія 3: Економіка. Екологія, 2010, Т.3. №2.
6. Вовенда А.В., Плотніков В.А. Єврорегіони як фактор успішної міжнародної інтеграції в сучасних умовах [Текст] // Балтійський регіон, 2011 №4.
7. Зверев Ю.М. «Особливі» соціально-економічні регіони: концептуальний підхід та типологізація [Текст] // Вісник Балтійського федерального університету ім. І. Канта, 2010 №1.
8. Бек У. Що таке глобалізація? Помилки глобалізму – відповіді на глобалізацію [Текст]/Пер. з ним. А. Григор'єва, В. Седельника; заг. ред. і післямова А. Філіпова – М.: Прогрес-Традиція, 2001.
9. Бусигіна І.М. Політична регіоналістика [Текст]. – М.: МДІМВ, 2006.
10. Богатирьова О.М., Перевалова А.А. Діяльність єврорегіонів за участю Італії на початку ХХ ст. [Текст]// Известия Уральського державного університету. Серія 1: Проблеми освіти науки та культури, 2010, Т. 75. №2.
11. Карпенко І.В. Транскордонне співробітництво як інструмент зовнішньополітичної діяльності [Текст] // Євразійська інтеграція: економіка, право, політика, 2010 №8.

Ірина Олійник, аспірантка кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Iryna Oliinyk, postgraduate student of the Department of Regional Policy of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

<http://orcid.org/0000-0002-4263-1324>

Науковий керівник: Ія Дегтярьова, д.держ.упр., професор, професор кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ІНФОРМАЦІЙНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ІНФРАСТРУКТУРИ РИНКУ ЖИТЛА

INFORMATIONAL DETERMINANTS FORMATION OF MECHANISMS OF STATE REGULATION OF HOME MARKET INFRASTRUCTURE DEVELOPMENT

Approaches to the application of the theory of shortcomings of the market economic mechanism and the theory of welfare in determining the directions of state regulation of housing market infrastructure development are substantiated. The disadvantages of the market include economic situations where the rational behavior of people in a market economy does not ensure efficient use of resources. Market failures include asymmetry of information, the problem of monopolies and imperfections of the capital market, externalities, problems of public goods. The problem of asymmetry of information in the housing sector in a market economic mechanism arises in the process of concluding agreements in the housing market, when individual participants have important information that is directly relevant to the subject of the agreement and not owned by other participants. Therefore, the development of real estate market infrastructure in this context is associated with the creation and improvement of a single information space of the real estate market and ensuring its openness; development and implementation of standards for the description of real estate, the use of information technology interaction of market participants, especially sellers and buyers. As a mechanism to address this issue, the creation and operation of a single information system (platform) on the real estate market is proposed.

Keywords: housing market, state regulation of the housing market, housing market infrastructure, information platform, asymmetric information exchange.

При визначенні напрямів державного регулювання розвитку інфраструктури ринку житла можливі різні підходи. Один із них заснований на теорії недоліків ринкового економічного механізму і теорії добробуту. У мікроекономічній теорії до недоліків (провалів) ринку відносяться економічні ситуації, коли раціональна поведінка людей в умовах ринкової економіки не забезпечує ефективне використання ресурсів, тобто не забезпечується ефективність за підходом Парето. До провалів ринку відноситься асиметричність інформації, проблема монополій і недосконалість ринку капіталу, зовнішні ефекти, проблеми суспільних благ.

Функціонування будь-якого ринку у більшості залежить від того, наскільки його учасники володіють інформацією про споживчі якості товарів, про можливості тієї чи іншої технології, про тенденції зміни кон'юнктури. Неповнота інформації, її нерівномірний розподіл між покупцями і продавцями призводить до того, що учасники ринку можуть приймати неправильні рішення, неефективно використовувати ресурси. Відтак, існуючий на сьогодні ринок характеризується асиметричністю інформації.

Проблема асиметричності інформації в житловій сфері в умовах ринкового економічного механізму виникає у процесі укладання угод на ринку житла, коли окремі учасники володіють

важливою інформацією, яка має безпосереднє відношення до предмету угоди і якою не володіють інші учасники. Зокрема, особа купуючи житло у певній новій місцевості і отримуючи повну інформацію про розмір та якість житла, не завжди може отримати інформацію про погодні умови, рівень забруднення навколишнього середовища, сусідів та ін.

Для отримання достовірної інформації про якість житла, яке придбавається, необхідно буде звернутись за професійною консультацією, вивчити документи, що стосуються будівництва та експлуатації будинку. Це звичайно займе багато часу в силу неоднорідності житла і цін на нього. Пошук і ознайомлення з різними пропозиціями потребуватиме значних затрат, як матеріальних так і фізичних [1] Таким чином прийняття раціонального рішення про придбання чи оренду житла пов'язане високими трансакційними затратами.

Якщо споживачі не володіють достатньою інформацією про якість і ціни благ, що пропонуються, то співвідношення цін і споживчих якостей товарів на ринку не вирівнюється і розподіл ресурсів у цьому секторі економіки виявляється стабільно менш ефективним, ніж у випадку прийняття споживачами раціональних рішень.

У своїй статті К.Павлов стверджує, що ринки житлової нерухомості в умовах трансформаційних процесів в Україні характеризуються інституційною асиметрією та структурною неповнотою, а їхнє кризове економічне становище, що виникло через зниження показників ефективності економіки, недосконалість фінансово-кредитної системи, загальний спад виробництва, падіння реальних доходів та посилення соціальної стратифікації населення закономірно уповільнює їх розвиток [2].

Для успішного функціонування ринку житла та мінімізації ризиків, пов'язаних з придбанням житла, держава повинна вирішити проблему з асиметричністю інформації. Для цього необхідно затверджувати та регулювати стандарти, які використовуються для оцінки вартості житла, формувати інститути його оцінювання та страхування.

Розвиток інфраструктури ринку нерухомості в даному контексті пов'язаний зі створенням та вдосконаленням єдиного інформаційного простору ринку нерухомості та забезпеченням його відкритості; розробкою та впровадженням стандартів опису об'єктів нерухомості, застосуванням інформаційних технологій взаємодії суб'єктів ринку, насамперед продавців та покупців.

На сучасному етапі розвитку ринку житла, як на національному так і регіональному рівнях, відсутня система, що дозволяє органам публічної влади та населенню, іншим суб'єктам даного ринку, отримати об'єктивну інформацію про стан ринків житла у розрізі регіонів та міст, цінової ситуації на них, пропозиції та попиту на конкретні об'єкти, аналітичну інформацію про поточні та прогнозовані тенденції на ринку. Інформаційна закритість ринків нерухомості пов'язана з одного боку з тим, що органи публічної влади не мають достатніх засобів збору достовірної ринкової інформації, а з другого, наявна офіційна інформація від органів управління найчастіше недоступна професійним учасникам ринку.

Створення та функціонування єдиної інформаційної системи (платформи) дасть можливість забезпечити органи державної влади та місцевого самоврядування, комерційні структури, населення достовірною та своєчасною інформацією про пропозицію та попит на ринку житла, стан та тенденції розвитку ринку, цінову ситуації на різних сегментах ринку, інформацією, необхідною для складання та реалізації державних цільових програм. Використання такої інформаційної аналітичної системи дозволить подолати проблему асиметричності інформації у функціонуванні ринкового механізму у сфері житлового сектору, що є найважливішим елементом ринку житла.

Список використаних джерел

1. Олійник Н. Державна корекція збоїв ринкового механізму саморегулювання в житловій сфері / Н.Олійник // Вісн. НАДУ. 2010. №4. С. 109–117.
2. Павлов К.В. Вплив конкурентних відносин на регіональні ринки нерухомості в умовах інституційного забезпечення / К.В. Павлов // Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. 2016. № 4(8). С. 89–93.

Олександр Очеретяний, студент кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Oleksandr Ocheretyanyi, student of the Department of Public Policy of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

<https://orcid.org/0000-0002-8176-2001>

Науковий керівник: **Анатолій Рачинський**, д.держ.упр., професор, професор кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

ORGANIZATION OF WORK OF CIVIL SERVANTS IN CONDITIONS OF MARITIME

The war of the Russian Federation against Ukraine has made significant adjustments in the life and work of civil servants in our country. Therefore, we have analyzed a number of key issues that may relate to human resource management in the civil service. It is investigated that a civil servant can work remotely in the cases and in the order provided by the Standard rules of internal service regulations and the Rules of internal service regulations of the relevant state body. The anti-corruption legislation of Ukraine was analyzed and it was determined that it does not prohibit officials from receiving social benefits, but has restrictions on combination. It has been established that the head can determine the amount of downtime before the end of martial law, but the National Agency of Ukraine for Civil Service Affairs recommends avoiding refusals to grant civil servants and local government officials the leave to which they are entitled. The issue of employment in state bodies during martial law and the peculiarities of its implementation are revealed. It was found that a civil servant has the right to resign of his own volition, notifying the appointing authority in writing no later than 14 calendar days before the date of dismissal.

Keywords: civil servant, martial law, National Agency of Ukraine for Civil Service.

З початком російської військової агресії звичний порядок нашого життя назавжди змінився. Дані зміни також стосуються й держслужбовців. Значна кількість громадян була вимушена залишати свої домівки та шукати більш безпечні місця перебування та організувати свою роботу у нових умовах. Варто зазначити, що в умовах воєнного стану трудові відносини з державними службовцями мають свої особливості. НАДС у коментованому роз'ясненні надає рекомендації стосовно проходження державної служби в таких непростих умовах. Тож варто тезово охарактеризувати низку основних питань, що можуть стосуватися управління людськими ресурсами на державній службі, а саме:

1) держслужбовець може працювати дистанційно у випадках та порядку, передбачених Типовими правилами внутрішнього службового розпорядку, затвердженими наказом НАДС від 03.03.2016 р. № 50 [5] та Правилами внутрішнього службового розпорядку відповідного держоргану (при цьому він може знаходитись як на території України, так і за кордоном);

2) чинне антикорупційне законодавство України не забороняє посадовцям отримувати соціальні виплати, проте має обмеження щодо сумісництва та суміщення;

3) з урахуванням ст. 113 КЗпП України [1], відповідно до постанови КМУ від 07.03.2022 № 221 керівник до припинення воєнного стану в межах фонду заробітної плати може самостійно визначати розмір оплати часу простою працівників. Але не нижче від двох третин посадового окладу. НАДС рекомендує здійснювати виплату на рівні не нижче мінімальної заробітної плати;

4) НАДС рекомендує уникати відмов у наданні державним службовцям та посадовим особам органів місцевого самоврядування відпусток, на які вони мають право.

Також якщо брати до уваги питання щодо прийому на роботу до державних органів під час воєнного стану, то варто зазначити, що на виконання Закону України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 № 389-VIII [3] для здійснення керівництва у сфері забезпечення оборони, громадської безпеки і порядку Указом Президента від 24 лютого 2022 року № 68/2022 утворено тимчасові державні органи – військові адміністрації. Крім того, відповідно до абз. 2 ч. 5 с. 4 цього Закону визначено, що у разі набуття районною, обласною державною адміністрацією статусу відповідно районної, обласної військової адміністрації посади державних службовців у таких адміністраціях можуть замінюватися військовослужбовцями військових формувань, утворених відповідно до законів України, особами рядового і начальницького складу правоохоронних органів, служби цивільного захисту, які відряджаються до них у встановленому законодавством порядку для виконання завдань в інтересах оборони держави та її безпеки із залишенням на військовій службі, службі в правоохоронних органах, органах та підрозділах цивільного захисту без виключення зі списків особового складу. Також згідно із ч. 5 ст. 3 Закону України «Про військово-цивільні адміністрації» від 03.02.2015 № 141-VIII [4] у разі набуття районною, обласною державною адміністрацією статусу відповідної районної, обласної військово-цивільної адміністрації посади державних службовців у таких адміністраціях можуть замінюватися військовослужбовцями військових формувань, утворених відповідно до законів України, особами рядового і начальницького складу правоохоронних органів, які відряджаються до них у встановленому законодавством порядку для виконання завдань в інтересах оборони держави та забезпечення її безпеки із залишенням на військовій службі, службі у правоохоронних органах без виключення із списків особового складу, а також за рішенням керівника районної, обласної військово-цивільної адміністрації на посади державних службовців у такій адміністрації можуть призначатися інші особи, які мають спеціальні знання та досвід, без конкурсного відбору. Тож, нині вступ громадян України на посади державної служби в державних органах здійснюється на загальних підставах відповідно до Закону за результатом конкурсу.

Між тим, відповідно до ст. 86 Закону України «Про державну службу» від 10.12.2015 № 889-VIII [2] державний службовець має право звільнитися зі служби за власним бажанням, попередивши про це суб'єкта призначення у письмовій формі не пізніше як за 14 календарних днів до дня звільнення.

Отже, важливо, щоб державні службовці прикладали всі зусилля щодо забезпечення ефективності роботи державних органів й спроможності нашої держави та підтримку її громадян.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Типових правил внутрішнього службового розпорядку: наказ НАДС від 03.03.2016 № 50. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0457-16#Text> (дата звернення 11.02.2022 р.).
2. Державна служба в умовах війни: добірка корисної інформації. URL: <https://nads.gov.ua/news/derzhavna-sluzhba-v-umovah-vijni-dobirka-korisnoyi-informaciyi> (дата звернення 11.02.2022 р.).
3. Про військово-цивільні адміністрації: Закон України від 03.02.2015 № 141-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 13. ст. 87.
4. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 № 322-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення 11.02.2022 р.).
5. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 28. ст.250.
6. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2016. № 4. ст. 43.

Олексій Радченко, аспірант кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Oleksii Radchenko, postgraduate student of the Department of Regional Policy of Educational and Scientific Institute of Public Management and Public Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

<https://orcid.org/0000-0001-7583-8295>

Науковий керівник: **Тетяна Дерун**, к.держ.упр., доцент, доцент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПРИНЦИП ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ АВТОНОМІЇ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

PRINCIPLE OF ORGANIZATIONAL AUTONOMY OF LOCAL SELF-GOVERNMENT

The research is aimed at establishing the specific features of the organizational autonomy of local self-government principle using a synergetic management approach. The author has revealed the importance of the principle of organizational autonomy in the system of local self-government for governmental and non-governmental subjects of local self-government. Points of view of different authors on organization of local self-government management have been analyzed. There is a need to introduce a proportional amount of autonomy in the field of legal regulation of the principles of local self-government, but without the interference of public authorities in their own powers of local self-government. Prospects for further research may relate to the development of methodological aspects of providing effective ways to practically implement the principle of organizational autonomy of local self-government.

Keywords: autonomy of local self-government, territorial community, local self-government bodies, subjects of local self-government, system of local self-government, synergy.

Одним з фундаментальних принципів місцевого самоврядування є принцип організаційної самостійності. Суть його полягає в тому, що відповідні суб'єкти місцевого самоврядування повинні мати можливість визначати власні внутрішні організаційні структури з урахуванням місцевих потреб. Причому організаційна автономія є найбільш затребуваною саме серед владних суб'єктів місцевого самоврядування, оскільки невідладні суб'єкти (територіальна громада та органи самоорганізації населення) не мають обмежень у самоорганізації.

З практичної точки зору існують різні підходи щодо сутності організаційної автономії місцевого самоврядування та доцільності її існування.

Організаційна автономія передбачає можливість як самостійного обрання суб'єктами місцевого самоврядування порядку і способу здійснення наданих їм Конституцією та законами України повноважень (дискреція), так і визначення органами місцевого самоврядування власних внутрішніх організаційних структур (органів ради, загальної чисельності апарату ради та її виконавчих органів тощо). До питань організаційної самостійності також можна віднести право представницьких органів місцевого самоврядування на делегування власних (самоврядних) повноважень іншим суб'єктам місцевого самоврядування. Так, сільські, селищні, міські ради можуть наділяти частиною своїх повноважень органи самоорганізації населення (з передачею їм відповідних коштів, матеріально-технічних та інших ресурсів, необхідних для здійснення цих повноважень) та передавати іншим органам окремі повноваження щодо управління майном, яке належить до комунальної власності відповідної територіальної громади [1].

Відсутність в системі місцевого самоврядування вертикальних зв'язків також є ознакою наявності організаційної автономії. Отже, суб'єкти місцевого самоврядування не мають ієрархії підпорядкованості як між собою, так і щодо суб'єктів системи органів державної влади (крім випадків здійснення виконавчими органами місцевого самоврядування делегованих їм повноважень органів виконавчої влади). Щодо горизонтальних зв'язків між суб'єктами системи

місцевого самоврядування, то вони здійснюються із застосуванням механізму «стримувань і противаг». Найбільш наочно це простежується у взаємовідносинах між головними посадовими особами територіальних громад, представницькими та виконавчими органами місцевого самоврядування.

Основним Законом України місцевого самоврядування визнається і гарантується в Україні як окремий вид публічної влади у сфері публічно-правових відносин (ст. 7). Правові засади місцевого самоврядування визначаються виключно законами України (ст. 92) [2].

Отже, суб'єктом правового регулювання організації та діяльності, правового статусу суб'єктів системи місцевого самоврядування є тільки орган законодавчої влади – Верховна Рада України.

Однак вищий орган у системі органів виконавчої влади (Уряд України) періодично намагається врегулювати правовідносини в діяльності органів та посадових осіб місцевого самоврядування, у тому числі питання їх організаційної складової. Незважаючи на конституційні гарантії місцевого самоврядування (включаючи принцип організаційної самостійності), Кабінетом Міністрів України видані нормативно-правові акти щодо умов оплати праці посадових осіб місцевого самоврядування [3] та затвердження типових штатів працівників органів місцевого самоврядування [4]. Такими рішеннями вищий орган державної виконавчої влади втрутився у власні повноваження органів місцевого самоврядування, які регламентовані нормами як національного, так і міжнародного законодавства.

Європейська хартія місцевого самоврядування (ратифікована у повному обсязі Законом України від 15 липня 1997 року № 452/97-ВР) регламентує норму щодо наявності в органів місцевого самоврядування можливості, без шкоди для більш загальних законодавчих положень, визначати власні внутрішні адміністративні структури з урахуванням місцевих потреб і необхідності забезпечення ефективного управління (ст. 6) [5].

Автономія є іманентною рисою місцевого самоврядування, необхідною для повноцінного існування системи місцевого самоврядування та ефективного виконання її суб'єктами покладених на них функцій та повноважень. Разом з цим, обсяг автономії має бути пропорційним та збалансованим задля запобігання зловживання владними суб'єктами адміністративних повноважень.

Розглядаючи принцип самостійності в якості обов'язкового атрибута існування місцевого самоврядування, варто звернути увагу на наявну певну його недосконалість у частині забезпечення пропорційності (дотримання необхідного балансу між будь-якими несприятливими наслідками й цілями, на досягнення яких спрямована автономія). Однією з проблем у використанні організаційної самостійності місцевого самоврядування є відсутність важелів контролю з боку зацікавлених осіб, зокрема мешканців територіальної громади. На жаль, владні суб'єкти місцевого самоврядування не завжди здатні та мотивовані на прийняття ефективних рішень в інтересах відповідних територіальних громад. Якщо кількісний штат працівників апаратів представницького та виконавчого органів місцевого самоврядування не відповідатиме обсягу покладених на ці органи завдань, організація управління стане неефективною (або через нестачу людських ресурсів, або через надмірні фінансові витрати на непропорційно розширений апарат управління).

Однак вирішення проблеми недосконалості автономії місцевого самоврядування шляхом втручання органів державної влади у власні (самоврядні) повноваження органів місцевого самоврядування є неприпустимим та деструктивним. Втручаючись у процеси організації органів місцевого самоврядування, державний орган перешкоджає синергетичним процесам управління в системі місцевого самоврядування, знищуючи основні засади існування цього окремого виду публічної влади у сфері публічно-правових відносин. Відсутність процесу самоорганізації (синергетики) у системі місцевого самоврядування може привести до соціально-економічної стагнації територіальної громади.

Системно-синергетичний підхід передбачає відхід від ієрархії і орієнтацію на децентралізацію, горизонтальні зв'язки, інтеграцію у складне різноманіття, своєрідний гіпертекст, насичений смислами і локусами природної самоорганізації [6, с. 441].

Є.Якубенко розкриває синергетичні механізми функціонування системи місцевого самоврядування України. Дослідник вважає, що синергетика, досліджуючи процеси самоорганізації у складних відкритих системах, збагачує знанням у тому, як належним чином оперувати із цими системами як і ними ефективно управляти. Необхідність синергетичного підходу, з'ясування законів дії синергетичних механізмів місцевого самоврядування сьогодні виявляється одним із злободенних завдань суспільства та інститутів влади всіх рівнів [7].

Таким чином, організаційна автономія покликана не тільки забезпечувати організаційні процеси управління, які здійснюються органами та посадовими особами місцевого самоврядування (владними суб'єктами), але також створювати сприятливі умови для виникнення синергетичних процесів в системі місцевого самоврядування. З викладеного можна зробити висновок, що повноцінне існування системи місцевого самоврядування без наявності організаційної автономії є неможливим.

Список використаних джерел

1. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР. База даних «Законодавство України». ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>.
2. Конституція України : Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. База даних «Законодавство України». ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
3. Про упорядкування структури та умов оплати праці працівників апарату органів виконавчої влади, органів прокуратури, судів та інших органів : Постанова Кабінету Міністрів України від 9 березня 2006 р. № 268. ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/268-2006-%D0%BF>.
4. Про затвердження типових штатів працівників органів місцевого самоврядування : Постанова Кабінету Міністрів України від 7 лютого 2007 р. № 174. ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/174-2007-%D0%BF>.
5. Європейська хартія місцевого самоврядування: Міжнародний документ від 15 жовтня 1985 р. База даних «Законодавство України». ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036.
6. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України; наук.-ред. колегія : Ю.В. Ковбасюк (голова) та ін. Київ : НАДУ, 2011. Т.2 : Методологія державного управління / наук.-ред. колегія: Ю.П. Сурмін (співголова), П.І. Надолішній (співголова) та ін. 2011. 692 с.
7. Якубенко Е.В. Синергетический механизм функционирования системы местного самоуправления Украины. Вісник Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова. Соціологія і політичні науки. 2013. Т. 18. Вип. 3(19) С. 153–159.

Сергій Рудвольга, аспірант ОП «Публічне управління та адміністрування» Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Serhii Rudvolha, Postgraduate student of the educational program «Public Administration», Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

<https://orcid.org/0000-0001-5473-9271>

Науковий керівник: **Ольга Берданова**, к.е.н., доцент, доцент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ТЕНДЕНЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ СПРОМОЖНОСТІ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

TRENDS OF INNOVATIVE CAPACITY OF UKRAINE REGIONS

The tendencies of development of innovative capacity of regions in modern conditions as the only interconnected process are considered. The current state and trends of innovative development of the regions of Ukraine that form a system of goals for the current and long-term period of activity are analyzed. The key aspects that hinder the intensification of innovative development in the regions are highlighted. It is established that the successful implementation of innovative projects depends on the level of managerial competence and members of the project team. The importance of applying the project management methodology for the effective implementation of development projects in an unstable environment is emphasized. Research of tendencies of development of innovative processes in Ukraine and analysis of their influence on functioning of economy in difficult economic conditions. Factors that will promote the intensification of innovation activities and factors that hinder innovation development in the regions of the country have been identified.

Keywords: innovations, innovation policy, innovation potential, innovation activity, competitiveness.

Стратегічним баченням регіонального розвитку та держави в цілому є створення достатніх умов для комфортного проживання, самореалізації та розвитку громадян, підвищення якості їх життя у кожному регіоні. Державна регіональна політика сприяє кожному регіону та територіальній громаді в ефективному використанні їх потенціалу, переваг, ресурсів та можливостей для розвитку та підвищення якості життя людини та відповідно на користь розвитку всієї України – економічно та екологічно стабільної, політично та соціально згуртованої держави.

Державна стратегія регіонального розвитку України на період до 2027 року, яка затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. №695, визначає такі пріоритетні напрямки розвитку регіонів та встановлює інтегрований підхід до формування і реалізації державної регіональної політики, який передбачатиме поєднання таких складових частин: розвиток економічної, інфраструктурної, соціально-культурної зв'язаності та інтегрованості на національному, регіональному та місцевому рівні; прискорення економічного зростання регіонів та територій з низьким рівнем соціально-економічного розвитку із забезпеченням покращення стану навколишнього природного середовища та невиснажливого використання природних ресурсів; підвищення якості та забезпечення доступності для населення послуг, що надаються органами державної влади та органами місцевого самоврядування, незалежно від місця проживання, зокрема на засадах цифровізації; охорона культурної спадщини, збереження традиційного характеру середовища населених пунктів [1].

Спроможність регіонів до активізації інноваційної діяльності визначається його інноваційним потенціалом. Серед елементів інноваційного потенціалу виділяють: матеріально-технічні, фінансові, кадрові та організаційні можливості. Саме вони визначають здатність підприємства реалізовувати інновації згідно з обраним стратегічним напрямом його розвитку. Найважливішим складником є, безумовно, фінансове забезпечення [2].

При цьому, інноваційна діяльність може потребувати створення кількох взаємопов'язаних інновацій: нового продукту та технології його виготовлення, нової системи управління, виробництвом і збутом, застосування нових маркетингових прийомів, просування інновації та ринок і т. д. Класифікація інновацій необхідна для визначення місця кожної інновації в інноваційній діяльності суб'єкта господарювання, що в свою чергу зумовлює ефективне управління інноваційною діяльністю у тому числі її ресурсним забезпеченням (фінансовим, кадровим, сировинним тощо) [3].

З огляду на те, що головними завданнями стратегії інноваційної політики України є забезпечення збалансованої взаємодії наукового, технічного, виробничого та підприємницького потенціалів, розробка та впровадження механізму активізації інноваційної діяльності суб'єктів підприємництва, поширення інновацій в усіх сферах [4]. Варто було б акцентувати увагу на консолідацію для забезпечення цієї взаємодії зусиль виконавчих державних інституцій з метою становлення системи нормативно-правового, організаційного, інформаційно-аналітичного та фінансового забезпечення інноваційних процесів в регіонах України, а саме:

- 1) формування державної політики у сфері інвестицій та інноваційної діяльності в регіонах України;
- 2) забезпечення реалізації державної регіональної політики у сфері інвестицій та інноваційної діяльності;
- 3) створення національної інноваційної системи для забезпечення проведення ефективної державної регіональної інноваційної політики;
- 4) координація роботи центральних органів виконавчої влади з місцевою владою у сфері інноваційної діяльності.

З цією метою необхідно забезпечити пріоритетний розвиток галузей, де можна реалізувати факторні переваги й використовувати інноваційну складову наявного виробничого потенціалу [5]. Процес розроблення та впровадження інновацій є дуже складним і вимагає наявності відповідних знань у персоналу або ж потребує залучення кваліфікованих кадрів для реалізації цих завдань. Краще адаптуватися в умовах мінливого середовища та знизити рівень невизначеності можна завдяки використанню державного замовлення з цільовим бюджетним фінансуванням на впровадження пріоритетних інновацій; переходу від залишкового до програмно-цільового принципу фінансування і планування науково-технічної сфери, безпосередньо пов'язаного з можливостями бюджету й чітким дотриманням запланованих лімітів; зменшення залежності від імпорту за допомогою створення вітчизняних аналогічних зразків продукції й виробництв; адаптації вітчизняного інноваційного законодавства до кращих світових нормативів і правил.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки. Постанова Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. №695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>.
2. Ганущак-Єфіменко Л. М. Механізм управління розвитком інноваційного потенціалу на основі інтеграційної взаємодії / Л.М. Ганущак-Єфіменко : Формування ринкових відносин в Україні, 2014. № 6 (157). 92–96 с.
3. Антонюк Л. Л. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації: монографія / Л. Л. Антонюк, А. М. Поручник, В. С. Савчук. К.: КНЕУ, 2013. 394 с.
4. Якимів А. І. Проекти і програми як інструменти розвитку підприємств / А.І. Якимів, В.Ю. Самуляк, С.В. Шишковський. *Вісник Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова*. Серія «Економіка». Одеса, Гельветика, 2013. Том 18, випуск 2/1. С. 231–235.
5. Сусіденко Ю. Інноваційний розвиток підприємств: європейський досвід / Ю. Сусіденко, Т. Сіташ Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право, 2016. № 3. 23–35 с.

Інна Скляр, студентка 1 курсу Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, виконавча директорка Місцевої асоціації органів місцевого самоврядування «Київська агломерація»

Inna Skliar, student of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv, executive director of Local Association of municipal self-government bodies «Kyiv agglomeration»

Науковий керівник: **Тетяна Дерун**, к.держ.упр., доцент, доцент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

АГЛОМЕРАЦІЇ: З ЧОГО ПОЧИНАТИ УКРАЇНІ

AGGLOMERATIONS: WHERE TO BEGIN FOR UKRAINE

Ukrainian legislation does not contain definitions of agglomerations. However, naturally agglomerations are already formed and working. Analyzed features that need to be implemented in Ukrainian legislation to regulate agglomerations and speed up decision-making within them are.

Keywords: agglomeration, delegation of powers, functions of local government, urbanization.

Станом на квітень 2022 року в Україні все ще не прийнято закон про агломерації. Було дві спроби законодавчого врегулювання: законопроекти «Про міські агломерації» №6743 від 17.07.2017 (далі – законопроект №6743) та «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення правових підстав для утворення агломерації як однієї з форм співробітництва територіальних громад» №2637 від 19.12.2019 (далі – законопроект №2637). Якщо порівнювати визначення, які наведені у даних законопроектах, то можна виділити наступні спільні риси:

- агломерація – це форма співробітництва;
- є територіальна громада, яка виконує функції центру;
- є зона впливу у вигляді сіл, селищ, міст;
- інтенсивні господарські, трудові, культурно-побутові зв'язки.

Варто відмітити, що у визначенні агломерації, яке наводять автори законопроекту №2637 акцентовано увагу на тому, що інтенсивні господарські, трудові, культурно-побутові зв'язки спричиняють значну щоденну маятникову міграцію населення. Тобто маятникова міграція визначається як одна із ознак, яка характеризує взаємозв'язок між центром агломерації та територіальними громадами, які розташовані в зоні впливу [1].

Натомість у законопроекті №6743 метою багатоцільового співробітництва є спільна реалізація окремих функцій місцевого самоврядування [2]. У підручнику «Загальні засади місцевого самоврядування в Україні» за заг. ред. В. М. Вакуленка, М. К. Орлатого зміст поняття «функція» стосовно органів міського самоврядування представлено як «уможливлену через використання необхідних ресурсів діяльність, спрямовану на досягнення сформованих цілей, тобто діяльність органів місцевого самоврядування; роль, яку відіграють органи місцевого самоврядування в системі державного управління України; залежність у вигляді соціальних процесів між органами місцевого самоврядування і населенням території міста (селища, села), яка перебуває під їх юрисдикцією, тобто територіальною громадою». Якщо узагальнити, то під функцією автори визначають основні напрями діяльності органів місцевого самоврядування щодо вирішення завдань місцевого самоврядування (муніципальної діяльності) і умовно їх можна поділити на дві групи: владні функції та функції щодо забезпечення громадських послуг [3].

Які саме функції передавати агломераціям? І чи можна це зробити без внесення змін до Конституції України? Це ті питання, на які відповіді поки немає...

Розглядаючи досвід європейських країн, можна побачити, що досить часто назву «агломерація» підміняє поняття «метрополія», «метрополітенський ареал», «округ» та ін. Щодо управління агломераціями, то в країнах Заходу воно здійснюється через співробітництво між адміністративними одиницями. Є різні форми організації такого співробітництва:

делегування муніципалітетами частини повноважень окремому міжсуб'єктному органу управління;

координація процесу прийняття рішень, пов'язаних з інтересами сторін.

Варто відмітити, що може різнитися і роль держави. В одному випадку мова йде про обов'язковість такого співробітництва в іншому – про стимулювання до співробітництва шляхом надання певних преференцій у вигляді субсидій. Незалежно від того чи це обов'язкове чи добровільне співробітництво з державних бюджетів виділяються кошти на вирішення транспортних, екологічних та інших проблем розвитку агломерацій [4].

Чому так важливо врегулювати питання агломерацій? Бо де-факто вони вже існують, але де-юре така форма співробітництва не закріплена. І під час режиму воєнного стану громади на Київщині чітко показали, що можуть і вміють взаємодіяти, але через відсутність «чітких правил гри» вимушені щоразу «вигадувати велосипед» і шукати шляхи як допомогти сусідній громаді, як вирішити життєво важливі питання. Тоді як все це можна робити оперативніше. І питання відбудови після перемоги треба і можна вирішувати з урахуванням агломерацій і акцентом на новий економічний розвиток і порядок взаємодії.

Список використаних джерел

1. Проект закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення правових підстав для утворення агломерації як однієї з форм співробітництва територіальних громад» №2637 від 19.12.2019 Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67710

2. Проект закону «Про міські агломерації» №6743 від 17.07.2017 Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62318

3. Загальні засади місцевого самоврядування в Україні: підруч./[авт.-упоряд.: О.В. Батанов, Н.М. Батанова, В.М. Вакуленко та ін.]; за заг. ред. В. М. Вакуленка, М. К. Орлатого. – К.: НАДУ, 2010. – 368 с.

4. О.Л. Дронова, Я.С. Лис Управління міськими агломераціями: європейський досвід реформ в Україні/ Український географічний журнал – 2016, № 1/https://ukrgeojournal.org.ua/sites/default/files/UGJ_2016_1_47-52.pdf

Ярослав Чепурко, аспірант кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Yaroslav Chepurko, postgraduate student at the Department of Regional Policy Educational and Scientific Institute of Public Management and Public Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

<https://orcid.org/0000-0002-5395-7493>

Науковий керівник: **Василь Купрійчук**, д. держ. упр., професор, професор кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

КОНСУЛЬТАТИВНО-ДОРАДЧІ ОРГАНИ ЯК СКЛАДОВА ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

ADVISORY AND ADVISORY BODIES AS A COMPONENT OF CIVIL SOCIETY IN UKRAINE

The development of modern democratic theory shows the variability of understanding of this phenomenon, which is reflected in a wide range of conceptual methods. Most of them are closely related to the desire to solve the problems that exist in the interaction of the state and civil society. One of the forms of such interaction is a public advisory body – a center of organized influence of civil society (including citizens and their associations) on the activities of public authorities or local governments. International experience shows that in democratically developed countries it is common practice to establish public advisory bodies (public councils, committees, chambers of commerce, bureaus, juries, etc.). At the same time, this form of interaction with civil society is not always clearly assessed. In particular, the researchers drew attention to certain conditions for the expansion of civil society and political participation through these institutions and vice versa – the «surplus» of the number of state advisory institutions at the national level. It should not be overlooked that public advisory bodies are successfully used as a «front» of managed democracies or authoritarian regimes (Russian Federation, Republic of Belarus, etc.). Ukraine has almost 30 years of experience in the work of public committees at central and local executive bodies (the government decided to establish these committees in October 2004).

Keywords: public authorities, local governments, advisory bodies, public administration, socio-humanitarian policy.

Розвиток сучасної демократичної теорії показує варіативність розуміння такого явища як консультативно-дорадчі органи, що відбивається в широкому спектрі концептуальних методів. Більшість із них тісно пов'язані з прагненням вирішити проблеми, що існують у взаємодії держави та громадянського суспільства. Однією з форм такої взаємодії є громадсько-дорадчий орган – центр організованого впливу громадянського суспільства (у тому числі громадян та їх об'єднань) на діяльність органів державної влади чи місцевого самоврядування.

Розглядаючи організацію та діяльність громадського дорадчого органу, важливо враховувати мету його діяльності та функції. Відповідно до цього стандарту, ми вважаємо, що в таких закладах доцільно:

- представництво (представництво та координація інтересів різних громадських груп, а також налагодження обміну думками між представниками цих груп та органами державної влади чи місцевого самоврядування);
- експерти (надають експертну, консультаційну та інформаційну допомогу органам державної влади або органам місцевого самоврядування);
- брати участь у здійсненні влади (здійснювати мобілізаційні та самоорганізаційні функції громадян, а також безпосередньо брати участь у формуванні та реалізації політики);

- звернення (забезпечення незалежного «арбітражу» у спорах між громадянами або між громадянами та посадовими особами);
- органи державного контролю (незалежний контроль і нагляд за діяльністю органів державної влади або місцевого самоврядування) [1; 3].

Група дослідників визначила три способи формування громадського дорадчого органу: обрання члена, призначення члена та членство шляхом повідомлення [4]. У той же час, шляхом більш глибокого аналізу міжнародного досвіду, ми можемо говорити про більшу кількість цих методів, кожен з яких має свої переваги та недоліки.

Склад певної кількості громадських дорадчих органів може самостійно обиратися керівництвом державних органів або органів місцевого самоврядування. Цей метод особливо підходить для експертно-консультаційних агентств, оскільки суб'єкт створення самостійно визначає експертів з того чи іншого питання. Його також можна використовувати для формування апеляційних органів (наприклад, Апеляційного комітету з питань забудови та зонування міської ради Кента в США). До переваг цього методу можна віднести можливість відбору експертів, які впевнені у своїй кваліфікації та професіоналізмі, недоліком є те, що він формує «зручне» консалтингове агентство, яке не буде критикувати органи державної влади чи місцевого самоврядування [1; 5].

Сьогодні громадські дорадчі органи також можуть утворюватися шляхом обрання членів інститутів громадянського суспільства або самих громадян. Цей метод найчастіше використовується для обрання представницьких органів, органів, які беруть участь у здійсненні влади, органів громадського контролю. При цьому її можна реалізувати різними способами. Тому члени громадських дорадчих органів можуть бути обрані на обмежену кількість місць (Національний фонд громадянського суспільства в Угорщині, комітет з нагляду за територіальними громадами в Болівії тощо) або необмежений (Комітет громадянського суспільства в Болгарії тощо) [2; 6].

Таким чином, основна перевага такого підходу полягає в тому, що громадянське суспільство може безпосередньо обрати представників, які взаємодіють з владою.

Список використаних джерел

1. Тетяна Андрійчук Громадські консультативно-дорадчі органи: проблеми організації та функціонування. URL: <https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/andriichuk.pdf>
2. Mechanisms for nominating of NGO representatives / Bulgarian center for not-for-profit law URL: <http://www.bcnl.org/en/articles/826-mechanisms-for-nominating-of-ngo-representatives-2009.html>.
3. Соціальна і гуманітарна політика: підручник/ [авт.кол.: В.П.Трощинський, В.А.Скуратівський, М.В.Кравченко та ін.]; за заг.ред.Ю.В.Ковбасюка, В.П.Трощинського. – К.: НАДУ, 2016. – 792 с.
4. Купрійчук В. М. Гуманітарна політика українських урядів у добу національної революції (1917–1920 рр.) : монографія / В. М. Купрійчук. – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2014. – 378 с.
5. Купрійчук В. М., Слюз Т. Д. Вплив державної культурної політики на духовну консолідацію українського суспільства в умовах децентралізації. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2021. № 5.
6. Василь Купрійчук Перспективи публічного врядування у сфері культури. Реформа децентралізації в Україні: здобутки та перспективи : матеріали міжнар. круглого столу до Дня місцевого самоврядування в Україні (Київ, 9 груд. 2021 р.) / за заг. ред. Л. Г. Комахи, О. М. Андрєєвої, В. С. Колтун. Київ : ННІ ПУДС КНУ, 2021. 259 с.

Сергій Шинкаренко, аспірант 1-го року навчання геолого-географічного факультету
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

Sergiy Shynkarenko, 1st year postgraduate student of geologic and geographic faculty of Odessa
I.I.Mechnikov National University

Науковий керівник: **Вікторія Яворська**, д.геог.н., професор, декан геолого-географічного
факультету Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

НОВІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ВЕЛИКИМИ МІСТАМИ

NEW APPROACHES TO THE MANAGEMENT OF LARGE CITIES

The publication highlights the problem of managing large cities in the context of increasing urbanization and the intensification of various dangers. The materials of the work contain detailing and concretization of a new approach to urban management on a new basis with a significant role of development organizations.

Keywords: large cities, management, approaches, urbanization, development.

Можна з упевненістю стверджувати, що управління великими містами, як соціально-економічними просторовими утвореннями й сферами людської діяльності, стає набагато складнішим і менш результативним процесом, адже розв'язання нагальних міських проблем наявними підходами до управління містами не завжди можна назвати успішним. Особливо гостро це питання постає в умовах зростаючої урбанізації та погіршення якості життя у великих містах, підвищення ролі екологічної та безпекової складових міст. Відтак актуальність проблеми та теми дослідження очевидна й зумовлена доцільністю і пріоритетністю розвитку узгодженого, розумного та свідомого управління сучасними великими містами на принципово нових засадах. Потребує уваги і відновлення зруйнованих міст України під час війни.

Метою цієї публікації є виявлення наявних, а також пошук, обґрунтування і конкретизація нових підходів до управління великими містами в умовах нестримної урбанізації та активізації різного роду небезпек.

Насамперед необхідно зазначити про наявні підходи до управління містами, серед яких генеральний план міста, містобудівні умови та обмеження, детальні плани територій, будівництво інфраструктури за рахунок бюджету міста або держави. Всі попередньо зазначені підходи є усталеними, загального відомими, доволі результативними. Проте генплану, будівельних норм та інших перелічених наявних підходів часто виявляється недостатньо для ефективного управління сучасними містами.

Стрімке зростання чисельності міського населення, активізація різного роду небезпек: соціальних, екологічних, техногенних, воєнних, які становлять загрозу для життя і здоров'я міського населення; зміни внутрішнього й зовнішнього середовища міст – це все обумовило розширену трансформацію міст, підвищення важливості ролі розумного й свідомого управління сучасними містами, а також необхідність перепрофілювання устрою міст і пошуку нових підходів до управління великими містами з врахуванням змін пріоритетів у їх розвитку [1].

У зв'язку з викладеним вище можна виокремити й сформулювати новий підхід до управління великими містами – створення умов для девелоперів та забудовників, за яких останнім буде вигідно будувати об'єкти інфраструктури, а не тільки житло чи комерційні приміщення.

Запропонований підхід ґрунтується на вагомій ролі девелоперських організацій. Дійсно, розвиток сучасних міст та міської інфраструктури не можна уявити без залучення інвестицій, адже місто без інвестицій та інвестиційних проєктів не має перспектив і достатньої кількості ресурсів для свого розвитку. Своєю чергою, створення та реалізація успішних інвестиційних проєктів у місті залежить від девелопменту, а саме девелоперських компаній [2].

Загальновідомо, що девелоперські компанії основною метою своєї діяльності вбачають отримання економічної вигоди – прибутку, здебільшого будуючи житло чи комерційні об'єкти

нерухомості. Однак для сучасних великих міст досягнення соціального й екологічного ефекту з розбудовою міської інфраструктури є більш пріоритетним. У цьому контексті девелоперські організації мають великий потенціал у розширенні й покращенні інфраструктури міста, вирішенні нагальних соціальних і екологічних проблем, наданні можливості містам ставати комфортнішими для роботи й життя. Враховуючи це, мають бути створені вигідні умови для забудовників, щоб реалізувати цей потенціал [2, 5].

Основними напрямками реалізації запропонованого підходу є:

1. Стимулювання девелопменту «повного циклу». Девелопмент «повного циклу» представляє собою бізнес-процес, який необхідний для того, щоб мати змогу втілювати великі масштабні проекти будівництва. Для забудовників міста девелопмент повного циклу може приносити надприбуток. Якщо створити всі умови, аби націлити забудовників саме на таку модель бізнес-процесів, то це дасть змогу реалізовувати об'єкти міської інфраструктури в різних форматах.

Тобто, якщо міста будуть захочувати реалізацію масштабних проектів по розбудові інфраструктури за принципами девелопменту повного циклу, то це допоможе управляти містами ефективніше й перетворити їх на самодостатні, інтегровані у довкілля соціально-економічні утворення, з абсолютною можливістю втілювати потреби різних груп населення міста [4].

2. Посилення та підтримка трендів розвитку девелопменту. Як зазначалося раніше, сучасні реалії розвитку сучасних міст характеризуються стрімким зростанням частки городян, кількісним та якісним збільшенням гострих соціально-екологічних проблем і відповідних їм небезпек. Це тягне за собою неминучу трансформацію устрою міст.

Згідно з цим, попри орієнтованість на економічну вигоду, девелоперські організації все частіше звертають увагу на необхідність змін в наявних бізнес-процесах та бізнес-моделях, прагнучи приносити користь місту та місцевим громадам, розв'язувати конкретні нагальні проблеми. Девелоперські компанії нині першочерговим завданням вбачають забезпечення сталого розвитку міста, гармонії соціально-економічного простору, інновацій, екологічної безпеки [3, 4].

Разом із тим девелоперські організації у своїй діяльності орієнтуються на принципи сталого розвитку – *sustainable development*, а основними інноваційними та соціально-екологічними трендами розвитку девелопменту є:

«еко-девелопмент» чи «зелене будівництво»;

«імпаکت-інвестиції» (*impact investment*), тобто філософія ведення бізнесу, яка заснована на інвестуванні в ті проекти, які здатні принести значний соціальний чи екологічний ефект [2, 3].

Описані тренди, з врахуванням підтримки забудовників містами, здатні зробити сучасні міста життєстійкими, безпечними, адаптивними, пом'якшити несприятливий вплив зовнішніх факторів, стимулювати позитивні соціально-економічні зміни. Вони охоплюють всі аспекти розвитку міста, орієнтуючи девелопмент на розбудову об'єктів комунальної, транспортної, соціальної, рекреаційної інфраструктури. Тобто тієї інфраструктури міста, яка передбачена для всіх верств населення, передбачає постійне енергопостачання, ефективну транспортну систему і безліч інших аспектів урбанізації [3, 4].

Отже, проведені дослідження підтверджують, що управління великими містами в сучасних умовах зростаючої урбанізації та посилення соціально-екологічних небезпек потребує значної трансформації й пошуку нових підходів. Одним із таких підходів може бути створення вигідних умов для спорудження об'єктів міської інфраструктури девелоперськими організаціями. В цьому контексті, окрім зрозумілих переваг для міста, існують значні переваги саме для забудовників: створення правильного іміджу та репутації компанії, довгостроковий додатковий прибуток за рахунок поєднання міського середовища, архітектурної концепції та соціальної функції.

Сьогодні, коли в Україні триває війна, ми повинні вже думати про інноваційну відбудову та розбудову міст, а це можуть забезпечити девелоперські компанії, які керуються системою цінностей сталого розвитку.

Список використаних джерел

1. Андрієнко А.О. Smart-підходи до розвитку великих міст: перспективи впровадження в Україні. Державне управління та місцеве самоврядування, 2018, вип. 3(38). С. 100-106.
2. Бербєка Н. Роль інвестиційних проєктів у розвитку міст, 2021. URL: https://zaxid.net/rol_investitsiynih_proektiv_u_rozvitku_mist_n1530085 (дата звернення: 21.02.2022).
3. Міста, в яких хочеться жити: світовий досвід еко-девелопменту та його перспективи в Києві, 2021. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/realty/goroda-kotoryh-hochetsya-zhit-mirovoy-opyt-1637072772.html> (дата звернення: 22.02.2022)
4. Підвисоцький М. Ринок нерухомості. Яким буде девелопмент житла найближчим часом, 2021. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/experts/yaki-zhk-buduvatimut-ukrajinski-developeri-nayblizhchim-chasom-prognoz-novini-ukrajini-50204346.html> (дата звернення: 23.02.2022).
5. Планування розвитку територіальних громад. Навчальний посібник для посадових осіб місцевого самоврядування / Г. Васильченко, І. Парасюк, Н. Єременко / Асоціація міст України. К., ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. 256 с.

ЗМІСТ

ВІТАЛЬНІ СЛОВА	3
СЕКЦІЯ 1. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ	11
<i>НАТАЛЯ АНТОНОВА.</i> ПРОБЛЕМИ ТА ОСНОВНІ АСПЕКТИ ПРОВЕДЕННЯ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕПИСУ НАСЕЛЕННЯ.....	11
<i>ОЛЕКСАНДРА ДРИГОЛЬ.</i> ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РЕФОРМУВАННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ВИЩОЮ ОСВІТОЮ.....	13
<i>ДМИТРО КАДЕНКО.</i> ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВИ З ІНСТИТУТАМИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА.....	15
<i>МАРИНА КУТЕПОВА.</i> ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ЯК ТЕНДЕНЦІЯ РОЗВИТКУ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ДЕРЖАВ.....	17
<i>КАТЕРИНА ЛУЦЬКА.</i> ПРОЦЕС ЦИФРОВІЗАЦІЇ У ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ ЯК МЕТОД БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ.....	19
<i>ВЯЧЕСЛАВ НАГОРНИЙ.</i> МЕХАНІЗМ РЕФОРМУВАННЯ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ: СОЦІАЛЬНИЙ АСПЕКТ	21
<i>ЯРОСЛАВ ПОГОРЛИЙ.</i> МЕТОДИКА ВИЯВЛЕННЯ ТА ОЦІНКИ КОРУПЦІЙНИХ РИЗИКІВ В ОРГАНАХ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ.....	24
<i>ДМИТРО СИДОРЕНКО.</i> РОЛЬ ДЕРЖАВНОЇ КАЗНАЧЕЙСЬКОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ В УПРАВЛІННІ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ.....	26
<i>ДМИТРО СНІТКО.</i> ДОСЛІДЖЕННЯ СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ ЕСТОНІЇ.....	29
<i>КАТЕРИНА СНІТКО.</i> ГЕНДЕРНА ПОЛІТИКА: ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН	31
<i>ЯНА СУХАНОВА.</i> ВІДОМЧА МЕДИЦИНА В СТРУКТУРІ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ: ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ПОРІВНЯЛЬНИЙ ДОСВІД ІЗ ЗАКОРДОННИМИ КРАЇНАМИ.....	33
<i>КСЕНІЯ СУХОВА.</i> НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ В ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ	35
<i>АННА ТАРГОНІЙ.</i> ВИКОРИСТАННЯ КОУЧИНГУ В ПЕРЕГОВОРНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ ДІАЛОГУ	38
<i>ДМИТРО ТКАЧУК.</i> ОСНОВНІ МЕХАНІЗМИ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ З ІНСТИТУТАМИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН.....	40
<i>АНДРІЙ ФЕДЕЦЬ.</i> СУЧАСНІ МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ГОТІВКОВОГО ГРОШОВОГО ОБІГУ ТА ОПЕРАЦІЙ З ІНКАСАЦІЇ КОШТІВ ТА ПЕРЕВЕЗЕННЯ ВАЛЮТНИХ ЦІННОСТЕЙ В УКРАЇНІ.....	42
СЕКЦІЯ 2. ПУБЛІЧНА ПОЛІТИКА	45
<i>ЮРІЙ ВАСИЛЬЧЕНКО.</i> ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВІДНОВЛЕННЯ ЖИТТЄВОГО СЕРЕДОВИЩА ПІСЛЯ НЕГАТИВНОГО ВПЛИВУ ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ.....	45
<i>ОЛЕКСІЙ ВОРОБІЙОВ.</i> СУЧАСНІ СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ.....	47
<i>АНДРІЙ ГОЛДОВСЬКИЙ.</i> ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЗАКРІПЛЕННЯ ПРАВА НАРОДУ НА УЧАСТЬ У ЗАКОНОТВОРЧОСТІ	49
<i>ІГОР ГОЦУЛ.</i> ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА І СПОРТ ЯК ОДИН ІЗ ПРІОРИТЕТНИХ НАПРЯМІВ ФОРМУВАННЯ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ	51
<i>ТЕТЯНА ДОЦЕНКО.</i> ЕТИЧНІ ПРИНЦИПИ В УПРАВЛІННІ ПРОФЕСІЙНОЮ КАР'ЄРОЮ У СФЕРІ ПОДАТКОВОЇ СЛУЖБИ	54
<i>ОКСАНА КОГУТ.</i> ФОРМУВАННЯ ВЕКТОРУ ЗАКОНОДАВЧОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ: ВИКЛИКИ, ПЕРСПЕКТИВИ	57

АНДРІЙ МАРЧЕНКО. ІНСТИТУЦІЙНЕ ТА ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КООРДИНАЦІЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ	59
НАТАЛІЯ МАХІНЧУК. ПРОБЛЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ СИСТЕМИ СТОМАТОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ НАСЕЛЕННЮ В УКРАЇНІ	61
ІРИНА МОРДАС. ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	63
ВАСИЛЬ ОРИЩУК. МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ В ПИТАННІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИК ЦИФРОВОГО РОЗВИТКУ	64
АНДРІЙ ОСИПЕНКО. ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ.....	67
ВІКТОРІЯ ПЕТРИНСЬКА. ПРОБЛЕМИ ТА ПРІОРИТЕТИ МОДЕРНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМИ РЕСУРСАМИ НА ДЕРЖАВНІЙ СЛУЖБІ В УКРАЇНІ	70
ДМИТРО РУБАН. ЗАЛУЧЕННЯ ГРОМАДЯН У ПРОЦЕСАХ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД.....	72
АНАСТАСІЯ САЙФЕРС. ОСОБЛИВОСТІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДАМИ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ.....	74
МАРІЯ СУРЖИК. ПРИНЦИПИ, ЕТИКА ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ КОУЧИНГУ У ВИРОБЛЕННІ ПУБЛІЧНО-УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ.....	76
ІГОР ЯШУТІН. МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАВСЬКОЇ ДИСЦИПЛІНИ В ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ	80
СЕКЦІЯ 3. ГЛОБАЛЬНА ТА НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА	83
ТЕТЯНА АКСЬОНОВА. ПОНЯТТЯ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В ДЕРЖАВНОМУ СТРАТЕГІЧНОМУ УПРАВЛІННІ	83
ВАДИМ БІЛІЧЕНКО. НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ КАДРОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ	85
ДАРИНА БОБКО. ПРАВОВІ ЗАСАДИ, ПРИНЦИПИ, ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРІОРИТЕТИ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ	88
ПАВЛО БОНДАРЧУК. АКТИВНИЙ СПРОТИВ ВІЙСЬКОВІЙ АГРЕСІЇ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ ЯК СФОРМОВАНИЙ ФАКТОР ЦІННІСНОГО БАЗИСУ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ	90
МАКСИМ ГОДИНА. СУЧАСНИЙ СТАН ІНСТИТУЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ В УКРАЇНІ	93
ПЕТРО ГОРБАТЮК. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ З ГРОМАДСЬКИМИ ОБ'ЄДНАННЯМИ З ПИТАНЬ ОХОРОНИ ПРАВОПОРЯДКУ	95
В'ЯЧЕСЛАВ ДІДКІВСЬКИЙ. СУЧАСНІ МІЖНАРОДНІ ПІДХОДИ ТА ПРИНЦИПИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ	97
НАДІЯ ДУДНІЧЕНКО. ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ СТРАТЕГІЧНИХ НАРАТИВІВ	99
ЮРІЙ ЗАСКОКА. ВЗАЄМОДІЯ СУБ'ЄКТІВ ВЛАДИ ТА ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА У СФЕРІ КІБЕРБЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....	101
ВОЛОДИМИР КАНАРСЬКИЙ. ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИХ МЕХАНІЗМІВ РЕАГУВАННЯ НА ЗАГРОЗИ ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	103
АННА КУДРЯКОВА. ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕКОВОЇ СКЛАДОВОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВ-ЧЛЕНІВ ЄС	105
ЕДУАРД ЛАПТЄВ. БЕЗПЕКОВІ СКЛАДОВІ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ ТА ЇХ ВІДОБРАЖЕННЯ В СТРАТЕГІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ.....	107

КРИСТИНА МАРУТЯН. ГЕНДЕРНО ЧУТЛИВА ПОЛІТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОТИДІЇ КЛІМАТИЧНІЙ КРИЗИ	109
ВЛАДИСЛАВ ОЛЕКСАНДРОВ. КОНЦЕПЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СТІЙКОСТІ У ТЕОРІЇ БЕЗПЕКИ.....	111
ЛЮДМИЛА ПАШКЕВИЧ. АНТИКОРУПЦІЙНА ЕКСПЕРТИЗА ЯК МЕХАНІЗМ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ	113
ВІРА ПОРЄВА. ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТА ГЛОБАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ЧЕРЕЗ СПІВПРАЦЮ ЛОКАЛЬНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ, МІЖНАРОДНОЇ БЛАГОДІЙНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ НА ПРИКЛАДІ ГРАНТОВОГО ПРОЄКТУ «МОЛОДЬ ПРИАЗОВ'Я ОБИРАЄ ЧИСТІ ВОДОЙМИ»	115
ОЛЕКСАНДР ЮРІКОВ. ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ОБШУКУ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ПОВ'ЯЗАНОЇ З НАДАННЯМ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ	117
СЕКЦІЯ 4. ПАРЛАМЕНТАРИЗМ	120
ЄВГЕН АНДРОЩУК. УДОСКОНАЛЕННЯ ЛОБІСТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПРЕДСТАВНИЦЬКИХ ОРГАНАХ ВЛАДИ.....	120
ДАВИД АРАХАМІЯ. ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЇ ДЕПУТАТСЬКИХ ФРАКЦІЙ В ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИЦІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ	123
НАТАЛІЯ БАЛАСИНОВИЧ. РЕГІОНАЛЬНІ РЕГУЛЯТОРИ З ПИТАНЬ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В УКРАЇНІ	125
КИРИЛО БОДЮЛ. КЛАСИФІКАЦІЯ ПЕРШОЧЕРГОВИХ ЗАВДАНЬ ПРЕДСТАВНИЦЬКИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ УКРАЇНИ У ВІЙНІ З РФ	127
АНГЕЛІНА БОНДАРЕНКО. ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ ПРОТИДІЇ ПОЛІТИЧНІЙ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ	130
АНДРІЙ ГАЧКОВ. ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВІТЧИЗНЯНУ ПАРЛАМЕНТСЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ.....	133
ОЛЬГА ГОРУЛЬКО. ІНСТРУМЕНТИ ПІДВИЩЕННЯ ТЕМПІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ГЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ПАРЛАМЕНТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	135
ВОЛОДИМИР ДЗЕГА. РОЗВИТОК ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПУБЛІЧНОГО СЛУЖБОВЦЯ ЯК НЕВІД'ЄМНОЇ СКЛАДОВОЇ ЙОГО ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ	137
НАДІЯ ЄРШОВА. ВІДБИТОК ШЕВЧЕНКІВСЬКОЇ ІДЕЇ ГУМАНІЗАЦІЇ СВІТУ В ДЕМОКРАТИЧНИХ ПЕРЕТВОРЕННЯХ В УКРАЇНІ.....	139
АННА КОМІСАРЕНКО. ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ	142
ВАДИМ КРАВЧУК. РОЗВИТОК НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАЛУЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОСТІ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ УПРАВЛІНСЬКИХ ПРОЦЕСІВ В АГРОПРОМИСЛОВІЙ СФЕРІ	144
АНТОН КУЛИКОВИЧ. ФУНКЦІЇ ПОЛІТИКО-УПРАВЛІНСЬКОЇ ЕЛІТИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК ДЕРЖАВИ	147
ВІКТОРІЯ ЛЕОНОВА-ЩЕРБАК. ВИДИ ВИБОРЧИХ СИСТЕМ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ.....	149
ЛЮДМИЛА ЛУКІНА. ПОПУЛІЗМ У ПОЛІТИЧНИХ КУЛЬТУРАХ КРАЇН ЗАХОДУ І СХОДУ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ	151
ІННА МАРКУС. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЛОБІЗМУ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ.....	154
ІВАН ОВЧІННИКОВ. ПРОБЛЕМАТИКА СТРУКТУРУВАННЯ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ ШЛЯХОМ ДВОПАЛАТНОСТІ: СУЧАСНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	157
СЕРГІЙ ПАЛАДІЙЧУК. АКТУАЛЬНІСТЬ ЗАПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ ОЦІНЮВАННЯ ПРЕДСТАВНИЦЬКИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ В УКРАЇНІ	160

ТЕТЯНА ПАРФЕНЮК. УЗГОДЖЕННЯ ІНТЕРЕСІВ ЗАІНТЕРЕСОВАНИХ СТОРІН У ВИРОБЛЕННІ ПОЛІТИКИ В КОМІТЕТАХ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ	163
ВІРА ПЛАКСА. ЩОДО ДОЦІЛЬНОСТІ УЧАСТІ ВИЩОЇ РАДИ ПРАВОСУДДЯ У ЗАКОНОТВОРЧИХ ПРОЦЕСАХ З ПИТАНЬ СУДОУСТРОЮ ТА СТАТУСУ СУДДІВ	165
ЄВГЕНІЙ ПОЛЯКІВСЬКИЙ. ПОЛІТИКО-УПРАВЛІНСЬКА ЕЛІТА В ПРОЦЕСІ ТРАНСФОРМАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	167
ЮЛІЯ СИМУНІНА. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ У ВЕЛИКОБРИТАНІЇ	169
ОЛЬГА СКОБЕЛЬСЬКА. РОЛЬ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ У ДІЯЛЬНОСТІ ЩОДО РОЗМІНУВАННЯ (ГУМАНІТАРНОГО РОЗМІНУВАННЯ ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ, ЗАБРУДНЕНОЇ ВИБУХОНЕБЕЗПЕЧНИМИ ПРЕДМЕТАМИ ВНАСЛІДОК ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ).....	171
ВАЛЕРІЯ СЛОНЧАК. ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ЩОДО ПРОТИДІЇ ПОЛІТИЧНІЙ КОРУПЦІЇ.....	174
АНДРІЙ УДОТОВ. МОВНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ЯК КОМПОНЕНТ ПРОТИСТОЯННЯ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ	177
ДАРІЯ ЧЕПАК. ЕТИЧНІ ВИКЛИКИ СУЧАСНОГО ПОЛІТИЧНОГО МАРКЕТИНГУ.....	180
КАТЕРИНА ЧУБЕНКО. ПОЛІТИЧНЕ ЛІДЕРСТВО ЯК ЧИННИК ДЕРЖАВОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	182
ІРИНА ЧУМАК. ЕТНОБОТАНІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ НАСЕЛЕННЯ ЯК НЕДООЦІНЕНИЙ РЕСУРС ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ВІЙНИ	185
МАРИНА ШЕЙГАС. ПРАВОВІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ЗДІЙСНЕННЯ ВЛАДИ У МІСТІ КИЄВІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	187
ЮЛІЯ ШЕСТАКОВА. УДОСКОНАЛЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ БАЗИ ЯК ОСНОВА РОЗБУДОВИ ЕТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ	190
МАРІЯ ШКУРАТ. ЕВОЛЮЦІЯ ПАРТІЙНО-ПОЛІТИЧНОГО СТРУКТУРУВАННЯ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ 9-ГО СКЛИКАННЯ.....	193
СЕКЦІЯ 5. РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА	195
ОЛЬГА АКСЬОНОВА. ТВІНІНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОЇ РОЗБУДОВИ В ПЕРІОД ПАНДЕМІЇ COVID-19 КРАЇН-ЧЛЕНІВ ЄС	195
ОКСАНА БАБІНЕЦЬ. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ УРБАНІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ ТА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ	197
АНАСТАСІЯ БАКЛАН. ВЗАЄМОДІЯ ДЕРЖАВНОГО І ПРИВАТНОГО СЕКТОРІВ ПРИ РОЗРОБЦІ ПРОГРАМ МІСЦЕВОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ	199
ОЛЬГА БУГАЙ. ОСОБЛИВОСТІ РОЗРОБКИ КРИТЕРІЇВ ЕФЕКТИВНОСТІ АЛГОРИТМІЧНОГО ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ.....	201
ЮЛІЯ ВОЗНА. ДЕРЕГУЛЯЦІЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК СКЛАДОВА ІНВЕСТИЦІЙНОГО ІМІДЖУ УКРАЇНИ	203
МАКСИМ ВЯХІРЄВ. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ІНТЕГРОВАНОГО РОЗВИТКУ ГРОМАД В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН.....	205
НАТАЛІЯ ГАЛЯС. СУЧАСНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ОБМІНУ ЗНАННЯМИ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ГРОМАД	207
ОЛЕКСАНДР ГРАБАР. СВІТОВИЙ ДОСВІД ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ «ЗЕЛЕНОЇ» ЕНЕРГЕТИКИ... 209	
ВІКТОР ГРАДІВСЬКИЙ. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ЖИТОМИРСЬКОГО РЕГІОНУ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД.....	211
ДМИТРО ГУК. ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО В УКРАЇНІ	213

ТЕТЯНА ДЕРУН. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ФУНКЦІОНАЛЬНА СТРУКТУРА ОРГАНУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	215
ІННА ДЬОМІНА. ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ.....	218
МАРИНА ІВАНІСОВА. ВЗАЄМОДІЯ КРАЇН ЄС З МІЖНАРОДНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ У СФЕРІ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ	220
ОЛЕКСАНДРА КОВТУНЕНКО. ОЦІНКА ДОСТУПНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В МІСТІ ЧЕРКАСИ ДЛЯ МАЛОМОБІЛЬНИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ	222
ОЛЬГА КОЗАК. ОСНОВНІ ОРГАНІЗАЦІЙНІ НАПРЯМИ УПРАВЛІННЯ ЗНАННЯМИ В ПУБЛІЧНІЙ СЛУЖБІ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ.....	224
НАТАЛЯ КОРОЛЬ. МІЖВІДОМЧА ВЗАЄМОДІЯ У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ ТА МІСЦЕВОМУ РІВНІ.....	227
ЯРОСЛАВ КОТИЛКО. ДЕРЖАВНА РЕЄСТРАЦІЯ РЕЛІГІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ЯК СКЛАДОВА МЕХАНІЗМУ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ СУСПІЛЬНО-РЕЛІГІЙНИХ ВІДНОСИН.....	229
ОЛЕКСАНДР КОЧЕРГА. ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ	231
ДМИТРО ЛАПОША. ОКРЕМІ ЕЛЕМЕНТИ КЛАСИФІКАЦІЇ ФОРМ ТА МЕТОДІВ КОНТРОЛЮ ЗА ПУБЛІЧНИМИ ФІНАНСАМИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД.....	234
АЛІНА МАРУСЕНКО. РОЛЬ АДАПТИВНОГО УПРАВЛІННЯ УРБАНІЗАЦІЙНИМИ СИСТЕМАМИ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ	236
ГЕРМАН МАСЛИВЕЦЬ. ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ РЕГІОНУ ТА ФАКТОРІВ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ РЕГІОНУ	238
ОЛЕКСІЙ МАТЮШЕНКО. МЕХАНІЗМ БАГАТОКАНАЛЬНОГО ФІНАНСУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПРОЄКТІВ В УКРАЇНІ	240
КОСТЯНТИН МЕЛЬНИК. ІНСТИТУЦІЙНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ СТАРОСТИНСЬКИХ ОКРУГІВ В УКРАЇНІ.....	242
ЛЮДМИЛА ОЛДАК. ЄВРОРЕГІОНИ ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ У ПРИКОРДОННОМУ СПІВРОБІТНИЦТВІ	245
ІРИНА ОЛІЙНИК. ІНФОРМАЦІЙНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ІНФРАСТРУКТУРИ РИНКУ ЖИТЛА.....	247
ОЛЕКСАНДР ОЧЕРЕТАНИЙ. ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	249
ОЛЕКСІЙ РАДЧЕНКО. ПРИНЦИП ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ АВТОНОМІЇ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ.....	252
СЕРГІЙ РУДВОЛЬГА. ТЕНДЕНЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ СПРОМОЖНОСТІ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ.....	254
ІННА СКЛЯР. АГЛОМЕРАЦІЇ: З ЧОГО ПОЧИНАТИ УКРАЇНІ	256
ЯРОСЛАВ ЧЕПУРНО. КОНСУЛЬТАТИВНО-ДОРАДЧІ ОРГАНИ ЯК СКЛАДОВА ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ	258
СЕРГІЙ ШИНКАРЕНКО. НОВІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ВЕЛИКИМИ МІСТАМИ.....	260

Наукове видання

ШЕВЧЕНКІВСЬКА ВЕСНА – 2022: ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА ДЕРЖАВНА СЛУЖБА

Матеріали міжнародної науково-практичної конференції
студентів, аспірантів та молодих вчених

(Київ, 19 квітня 2022 р.)

Відповідальний за випуск *В. С. Андрейчук*
Технічний редактор *Н. Ю. Копайгора*

Підп. до друку 13.05.2022.
Формат 60x84/8. Обл.-вид. арк. 28,7. Ум.-друк. арк. 30,9.

Оригінал-макет підготовлено в навчальній лабораторії
методичного та видавничого забезпечення навчального процесу
Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
03057, Київ, вул. Антона Цедіка, 20
E-mail: ipacs.print@gmail.com